

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

57. sējums

2014. gada 5. jūnijs

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 494. plenārsesija 2013. gada 10. un 11. Decembrī

2014/C 170/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz ES makroreģionālu stratēģiju ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veidošanai Vidusjūras reģionā” (pašiniciatīvas atzinums)	1
2014/C 170/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Statistikas instrumenti brīvprātīgā darba novērtēšanai” (pašiniciatīvas atzinums).	11
2014/C 170/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālās ietekmes novērtēšana” (pašiniciatīvas atzinums)	18
2014/C 170/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Minimālais ienākums un nabadzības rādītāji Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums)	23
2014/C 170/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas mašīnbūves rūpniecības (mašīnbūves, elektrotehniskās rūpniecības, elektroniskās rūpniecības un metālapstrādes rūpniecības) problēmas mainīgajā globālajā ekonomikā” (pašiniciatīvas atzinums)	32
2014/C 170/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas kuģu apkopes, remonta un pārbūves nozare – izturīga, pasaules līmenī konkurētspējīga nozare, kas atbalsta ES ilgtspējīgas attīstības politiku” (pašiniciatīvas atzinums)	38

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 494. plenārsesija 2013. gada 10. un 11. Decembrī

2014/C 170/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2012/2002, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu” COM(2013) 522 final – 2013/0248 (COD).	45
---------------	--	----

2014/C 170/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naudas tirgus fondiem" COM(2013) 615 final – 2013/0306 (COD)	50
2014/C 170/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Paralēlā banku sistēma – vērsšanās pret jauniem riska avotiem finanšu nozarē" COM(2013) 614 final	55
2014/C 170/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Tiesību aktu kopums par ieguldījumiem inovācijā" COM(2013) 494 final COM(2013) 493 final – 2013/0232 (COD) COM(2013) 495 final – 2013/0240 (NLE) COM(2013) 496 final – 2013/0241 (NLE) COM(2013) 497 final – 2013/0242 (COD) COM(2013) 498 final – 2013/0243 (COD) COM(2013) 500 final – 2013/0233 (COD) COM(2013) 501 final – 2013/0234 (NLE) COM(2013) 503 final – 2013/0237 (NLE) COM(2013) 505 final – 2013/0244 (NLE) COM(2013) 506 final – 2013/0245 (NLE).	61
2014/C 170/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā" COM(2013) 401 final.	68
2014/C 170/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kompleksiem ceļojumiem un atbalstītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004, Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK" COM(2013) 512 final – 2013/0246 (COD).	73
2014/C 170/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par starpbanku komisijas maksām, ko piemēro kartēm piesaistītiem maksājumu darījumiem" COM(2013) 550 final – 2013/0265 (COD) un "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2013/36/EK un 2009/110/EK un atceļ Direktīvu 2007/64/EK" COM (2013) 547 final – 2013/0264 (COD)	78
2014/C 170/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Prokuratūru" COM(2013) 534 final	85
2014/C 170/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Rīcības plāns tērauda rūpniecībai Eiropā" COM(2013) 407 final.	91
2014/C 170/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Attīstības gads (2015. gads)"	98
2014/C 170/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvnieku veselību" COM(2013) 260 final – 2013/0136 (COD), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā audzēt augu reproduktīvo materiālu un kā to darīt pieejamu tirgū (augu reproduktīvā materiāla tiesību akts)" COM(2013) 262 final – 2013/0137 (COD), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aizsardzības pasākumiem pret augiem kaitīgajiem organismiem" COM(2013) 267 final – 2013/0141 (COD).	104
2014/C 170/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)" COM(2013) 0521 final – 2013/0247 (COD)	110
2014/C 170/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem" COM(2013) 516 final – 2013/0239 (COD)	113
2014/C 170/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 216/2008 lidlauku, gaisa satiksmes pārvaldības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā", "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu (pārstrādāta redakcija)" un "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kā paātrināt Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu" (pārstrādāta redakcija)" COM(2013) 408 final – COM(2013) 409 final – 2013/0187 (COD) un COM(2013) 410 final – 2013/0186 (COD)	116

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 494. PLENĀRSESIJA 2013. GADA 10. UN 11. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz ES makroreģionālu stratēģiju ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veidošanai Vidusjūras reģionā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 170/01)

Ziņotājs: **Stefano MALLIA**Līdzziņotājs: **Stefano PALMIERI**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Ceļā uz ES makroreģionālu stratēģiju ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veidošanai Vidusjūras reģionā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 14. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 121 balsi par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Glosārijs

Akronīms	
MMR	Vidusjūras makroreģions
MMRS	Vidusjūras makroreģionālā stratēģija
MCR	Vidusjūras piekrastes reģions
EMMRF	Eiropas un Vidusjūras makroreģionālais forums

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka Vidusjūras reģionam ir vajadzīga makroreģionāla stratēģija (EU MMRS), lai palīdzētu risināt problēmas, kuras atsevišķi reģioni vai valstis nevar atrisināt, izmantojot parastos līdzekļus. Šāda stratēģija attiecīgajiem reģioniem palīdzētu pievērsties Vidusjūras reģionam raksturīgās nenoteiktības cēloņiem, palielinot jau uzsāktu iniciatīvu sasniegumu un stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu īstenošanas pievienoto vērtību. MMRS veiksmīga īstenošana pozitīvi ietekmēs arī ES kopumā.

1.2. ES Vidusjūras piekrastes reģioni (*EU MCRs*) ir lieliski piemēroti, lai veidotu sadarbības platformu, kas varētu kļūt stratēģiski nozīmīga ekonomikas, sociālās un politiskās saiknes stiprināšanā, tostarp ar Vidusjūras reģiona trešām valstīm, risinot īpašus jautājumus (imigrācija, jūras transports, kuģošanas drošība, vides aizsardzība u. c.). *MCRs* ir ekonomikas izaugsmes veicināšanas un pārveidošanas potenciāls, izmantojot oriģinālu, novatorisku pieeju.

1.3. Ņemot vērā reģiona plašumu, EESK ierosina ES MMRS sadalīt trijos apakšreģionos, pamatojoties uz ģeogrāfisko atrašanās vietu (reģionālo tuvumu), un stratēģiju īstenot praksē, izmantojot rīcības plānus, kuru pamatā ir funkcionāla pieeja, lai risinātu kopējas problēmas.

1.4. EESK atbalsta ES MMRS, kuras pamatā ir trīs principi (vairāk papildu finansējuma, vairāk institucionālās koordinācijas un vairāk jaunu projektu), kas stiprina dažādu ES politikas jomu sinerģiju un koordinē centienus, kurus īsteno dažādas ES *MCRs* iesaistītās puses.

1.5. EESK atbalsta ES MMRS Vidusjūras reģionam izstrādi – tajā būtu jāiekļauj visi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi, īpaši tādas prioritātes kā *gudra izaugsme* (veicināt uz zināšanām balstītu ekonomiku, atbalstīt inovāciju un jaunas tehnoloģijas), *ilgtspējīga izaugsme* (veicināt ilgtspējīgu, videi draudzīgāku un konkurētspējīgāku ekonomiku) un *iekļaujoša izaugsme* (atbalstīt ekonomiku, kurā liela uzmanība ir pievērsta darbvietu radīšanai un nabadzības samazināšanai, lai atbalstītu sociālo un teritoriālo kohēziju).

1.6. EESK norāda piecus pārmaiņu virzītājspēkus, ar kuru palīdzību var sekmīgi īstenot Eiropas kohēzijas politiku 2014.-2020. gadam Vidusjūras piekrastes reģionos:

- veicināt policentrisku, līdzsvarotu un integrētu attīstību;
- atbalstīt teritoriālo sadarbību ES *MCRs*;
- nodrošināt *MCRs* vispārējo konkurētspēju, pamatojoties uz spēcīgām vietējām ekonomikām;
- uzlabot savienojumus starp teritorijām individu, kopienu un uzņēmumu interesēs;
- pārvaldīt vides, ainavu un kultūras vērtības un izveidot to savstarpējo saikni.

1.7. EESK norāda, cik svarīgi ir atbalstīt *jūras nozaru izaugsmes* stratēģiju, kura potenciāli var sekmēt Vidusjūras reģiona konkurētspēju, atbalstīt videi draudzīgāku politiku īstenošanu, kā arī pāreju uz zemāku oglekļa emisiju ekonomiku visās nozarēs. Komiteja arī atbalsta tādu ES MMRS, kurā ņemta vērā Eiropas stratēģija invaliditātes jomā⁽¹⁾ un Dzimumu līdztiesības stratēģija⁽²⁾. Visam trim stratēģijām vajadzētu būt savstarpēji papildinošām īstenošanas procesa laikā.

1.8. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu Vidusjūras reģionam saistībā ar integrēto jūrlietu politiku. Tomēr Komiteja vēlas ierosināt vērienīgāku pieeju, t. i., makroreģionālu stratēģiju, kurā vienlaikus iekļauts teritoriālais un jūrniecības pīlārs, ņemot vērā Baltijas un Donavas reģionu pieredzi, kā arī Eiropas Parlamenta ziņojumu par ES makroreģionālu stratēģiju attīstību Vidusjūras reģionā un Eiropas Komisijas ziņojumu par makroreģionālu stratēģiju pievienoto vērtību.

1.9. EESK norāda, ka ES MMRS pārvaldība būtu jābalsta uz daudzlīmeņu pieeju, kurā iesaistītas reģionālās, valstu un Eiropas iestādes, un tā nebūtu jāuzskata par papildu iniciatīvu vai pasākumu minētajām institūcijām.

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020); atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem”, COM(2010) 636 final.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģija”, COM(2010) 491 final.

1.10. EESK uzskata, ka būtisks princips ES MMRS īstenošanā ir integrēta pieeja, kas vispirms būtu jāizstrādā, izveidojot apaļā galda sarunu forumus, un pēc tam jāstiprina, izveidojot Eiropas un Vidusjūras makroreģionālo forumu (EMMRF), lai veicinātu visu institucionālo dalībnieku un pilsoniskās sabiedrības (ieinteresēto personu) pilnīgu līdzdalību un nodrošinātu mijiedarbību starp spēkā esošajām politikām, pamatojoties uz funkcionāliem mērķiem, lai veidotu kopēju un savstarpēji saskaņotu politiku. Ierosinātais EMMRF izmantotu pieredzi, kas iegūta, risinot, uzraugot un izvērtējot teritoriālus un ar jūrlietām saistītus jautājumus Vidusjūras reģionā. EMMRF jāklūst par makroreģionālu instrumentu, ar ko nosaka kopīgas stratēģiskas pamatnostādnes rīcībai un kas aktīvi iesaistās teritoriālajai kohēzijai Vidusjūras reģionā paredzētu prioritāro projektu noteikšanā.

1.11. Lai EESK un Reģionu komiteja atbalstītu stratēģiju kohēzijas veidošanai Vidusjūras reģionā, EESK uzskata, ka stratēģiski lietderīga rīcība abām komitejām būtu Vidusjūras makroreģionālā foruma organizēšana un vadība. To varēs paveikt, izveidojot vadības grupu, kurā iekļauts Eiropas Parlaments, Komisija, EESK un RK. Minētā vadības grupa nodrošinās sistemātisku atbalstu stratēģijas izstrādes procesā un tās turpmākajā koordinēšanā.

1.12. EESK atbalsta viedokli, ka stratēģija ir ne tikai dokuments. Pirmām kārtām tai ir jābūt procesam. Tas nozīmē, ka stratēģiju īsteno laika gaitā. EESK pauž cerību, ka pozitīvā pieredze, kas gūta, īstenojot makroreģionālās stratēģijas Baltijas jūras un Donavas reģionos, tiks izmantota Vidusjūras reģionā, lai veicinātu Vidusjūras jaunās makroreģionālās stratēģijas efektīvu un savlaicīgu īstenošanu un tādējādi sniegtu konkrētus ieguvumus attiecīgo reģionu iedzīvotājiem pārrēķinājamā laika posmā.

2. ES makroreģionāla stratēģija Vidusjūras reģionam

2.1. Ir svarīgi izstrādāt kopīgu definīciju, kas tad ir makroreģions. Lielākoties makroreģions tiek definēts kā “apgabals, kas ietver vairāku dažādu tādu valstu vai reģionu teritorijas, kam raksturīgas viena vai vairākas kopīgas ģeogrāfiskas, kultūras, ekonomikas vai cita veida iezīmes vai problēmas (...)”⁽³⁾.

2.1.1. Komisija izstrādājusi MRS struktūru, kurā iekļauti trīs turpmāk minētie aspekti:

- 1) integrēta pamatprogramma dalībvalstīm un trešām valstīm, kuras atrodas vienā ģeogrāfiskajā apgabalā;
- 2) kopīgu problēmu risināšana;
- 3) ciešākas sadarbības radīti ieguvumi ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas sasniegšanai.

2.2. Pašlaik ES ir pieņēmusi divas MRS – vienu Baltijas jūras reģionam, kas tika apstiprināta 2009. gadā, un otru – Donavas reģionam, kuru apstiprināja 2011. gadā. Reģionu komitejas (RK) 2011. gadā⁽⁴⁾ ierosinātā makroreģionālā stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam ir apstiprināšanas procesā, savukārt Atlantijas okeāna reģiona stratēģija jau ir apstiprināta.

2.2.1. MRS apspriešana jāskata saistībā ar dažādajām pārmaiņām ES politikas sistēmā: līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu teritoriālā kohēzija ir kļuvusi par svarīgu ES politikas mērķi, līdz ar stratēģijas “Eiropa 2020” apstiprināšanu teritoriālā pārvaldība ir nozīmīgs faktors, kas palīdz sasniegt nākamajam plānošanas periodam (daudzgadu finanšu shēmai 2014.–2020. gadam) izvirzītos ES kohēzijas politikas mērķus.

2.2.2. Komisija 2012. gadā publicēja paziņojumu, kurā izvērtēja ar jūrniecību saistīto pasākumu vajadzības un potenciālu Adrijas un Jonijas jūras reģionā, izstrādājot pamatplānu “virzībai uz saskaņotas jūrlietu stratēģijas un atbilstīga rīcības plāna izstrādi līdz 2013. gadam”, norādot, ka, “ja ES dalībvalstis nolemtu lūgt Komisiju sagatavot ES stratēģiju Adrijas un Jonijas jūras reģionam, šī jūrlietu stratēģija varētu būt pirmais elements šādā ES MRS, kas aptver papildu jomas”⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Makroreģionālās stratēģijas Eiropas Savienībā, darba dokuments, kuru Stokholmā izklāstīja komisārs Pavel Samecki (16.9.2009.): http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/cooperation/baltic/pdf/macoregional_strategies_2009.pdf.

⁽⁴⁾ Reģionu komitejas pašiniciatīvas atzinums “Adrijas-Jonijas jūras makroreģiona teritoriālā sadarbība Vidusjūras reģionā”, OV C 9, 11.1.2012., 8. lpp.

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Adrijas un Jonijas jūras reģiona jūrlietu stratēģija”, COM(2012) 713 final, Brisele, 30.11.2012.

2.3. Tā kā makroreģionāla pieeja ES politikā ir sastopama aizvien biežāk, EESK uzskata, ka terminam “makroreģions” ir vajadzīga skaidrāka definīcija. Turklāt EESK saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem⁽⁶⁾ atbalsta šo svarīgo politisko stratēģiju, kā arī Eiropas Parlamenta rezolūciju par makroreģionālajām perspektīvām Vidusjūras baseinā⁽⁷⁾.

2.3.1. Norādītas divas galvenās makroreģionālo stratēģiju mērķu kategorijas: pirmajā kategorijā ietilpst to problēmu risināšana, kurām pietiekami nevar pievērsties atsevišķi reģioni vai valstis (piemēram, vides problēmas), savukārt otrā mērķu kategorija saistīta ar sadarbību, kas ir izdevīga iesaistītajiem reģioniem un valstīm. Šī klasifikācija atspoguļo atšķirību starp transnacionālu jautājumu un kopīgu jautājumu (izmanto debatēs par ES finansējuma transnacionālajiem aspektiem un subsidiaritāti). Vidusjūras reģiona ģeogrāfiskās, sociāli ekonomiskās un administratīvās iezīmes nepārprotami liecina, ka MRS vissvarīgākā ir pirmā mērķu kategorija.

2.4. Vidusjūras baseina valstīm piemīt līdzīgas vides, vēsturiskās un kultūras īpatnības, un tādēļ to varētu uzskatīt par vienotu makroreģionu⁽⁸⁾. EESK uzskata, ka Vidusjūras baseinā būtu jāīsteno viena vienota makroreģionālā stratēģija, kas kopīga 149 (ieskaitot 7 Horvātijas reģionus) ES Vidusjūras piekrastes reģioniem (MCRs), kuri atrodas Spānijas, Francijas, Horvātijas, Itālijas, Maltas, Slovēnijas, Grieķijas un Kipras teritorijā un ir definēti kā NUTS 3. līmeņa reģioni⁽⁹⁾.

2.5. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ES MCR 2009. gadā bija 32,4 miljoni, no kuriem apmēram 41 % bija sievietes. Šie iedzīvotāji kopumā ir pakļauti lielākam bezdarba riskam, jo vidējais bezdarba līmenis ES MCR 2009. gadā bija apmēram 12,9 % (Eiropas Savienībā – 8,9 %). ES MCR iekšzemes kopprodukts (IKP) 2007. gadā bija 1 715 miljardi pēc PSL (pirkspējas līmeņa) jeb 13,9 % no ES IKP. Vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju šajos reģionos bija 23 000 pēc PSL uz vienu iedzīvotāju, kas ir zemāks nekā ES kopumā (24 000 PSL uz vienu iedzīvotāju)⁽¹⁰⁾.

2.5.1. Ņemot vērā reģiona plašumu, EESK uzskata, ka ES Vidusjūras makroreģions (ES MMR) būtu jāiedala vismaz trīs apakšmakro-reģionos. Eiropas Parlaments (EP) nesen veica konsultācijas par makroreģionu attīstību, un apspriešanas laikā tika pausts viedoklis, ka Vidusjūras reģionā būtu jāsadala trīs atsevišķi apakšmakroreģioni (SMR) ar konkrētiem savstarpēji koordinētiem rīcības plāniem: i) viens apakšmakroreģions Vidusjūras reģiona rietumos, ii) otrs – Vidusjūras reģiona centrālajā daļā, proti, Adrijas un Jonijas jūras makroreģions, un iii) trešais – Vidusjūras reģiona austrumos.

2.5.2. Attiecībā uz apakšmakroreģionu Vidusjūras reģiona centrālajā daļā un atbalstot Eiropas Parlamenta viedokli un Eurostat noteikto ģeogrāfisko sadalījumu, EESK uzskata, ka ir būtiski Sicīliju un Maltu iekļaut Adrijas un Jonijas jūras makroreģionā. Vēl svarīgāk ir tas, lai valstīm un reģioniem, kas atrodas pie apakšmakroreģionu nosacītajām robežām, arī būtu iespēja iesaistīties vairāk vienā apakšmakroreģionā, lai nodrošinātu labāku koordināciju un novērstu nelietderīgu dubultošanos un konfliktus.

⁽⁶⁾ EESK izpētes atzinums Kipras prezidentūrai “Makroreģionālas stratēģijas izstrāde Vidusjūras reģionam”, OV C 44, 15.2.2013., 1. lpp., EESK atzinums “Atlantijas okeāna reģiona jūrlietu stratēģijas izstrāde”, OV C 229, 31.7.2012., 24. lpp.

⁽⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta rezolūcijai “ES makroreģionālo stratēģiju attīstība: pašreizējā prakse un nākotnes izredzes, it īpaši Vidusjūras reģionā”, 2011/2179(INI), 27.6.2012.

⁽⁸⁾ “Vidusjūras teritorijā ietilpst visas jūras teritorijas, ko rietumos ierobežo Gibraltāra jūras šaurums un austrumos – Marmora jūra, izņemot Marmora jūru. Vidusjūras krastos atrodas 142 ES piekrastes reģioni (NUTS 3. līmeņa reģioni).” EUROSTAT, 2011. g., *Statistics in focus* (Statistika tuvplānā), *Vidusjūras un Melnās jūras baseins*.

⁽⁹⁾ ES piekrastes reģions ir statistikas reģions, kas definēts kā NUTS 3. līmeņa reģions un atbilst vienam no šādiem kritērijiem:

- reģions robežojas ar jūru (šim kritērijam atbilst 372 reģioni);
- reģionā vairāk nekā puse iedzīvotāju dzīvo ne tālāk par 50 km no jūras (šim kritērijam atbilst 73 reģioni);
- Hamburgas reģions Vācijā, kurš neatbilst nosauktajiem kritērijiem, ir iekļauts ES piekrastes reģionu sarakstā, ņemot vērā tā spēcīgo ietekmi jūrniecības jomā.

Avots: EUROSTAT, 2011. g., *Op.cit.*

⁽¹⁰⁾ Pēc Horvātijas iestāšanās ES dati liecina, ka Horvātijas 7 MRS ekonomiski aktīvi ir 527 700 iedzīvotāju (44,7 % sieviešu), bezdarba līmenis ir 17,8 %, un vidējais IKP ir 20 PSL (Eurostat 2013). Par citām valstīm: Eurostat, 2011, *Op.cit.*

3. Priekšnosacījumi

3.1. Kopumā Vidusjūras reģions ir cietis no Eiropas Savienības mainīgās pieejas, gadu gaitā reģionā īstenojot dažādas iniciatīvas un instrumentus. Šīs iniciatīvas ir sniegušas dažus pozitīvus rezultātus, taču nav spējušas pilnībā sasniegt sākotnēji izvirzītos sociālās, politiskās un ekonomiskās attīstības mērķus. Pienācis laiks papildināt ES veikto darbu, izmantojot Savienību Vidusjūrai un kaimiņattiecību politiku, kas ir daļa no ES ārpolitikas, un izstrādāt integrētāku politiku ES Vidusjūras reģioniem.

3.1.1. Ar attiecīgiem rīcības plāniem papildinātas skaidras un kopīgas stratēģijas gan reģionam kopumā, gan apakšreģioniem varētu palīdzēt atrisināt atsevišķas reģionālās politikas neskaidrības, kas radušās saistībā ar ES ārpolitikas neveiksmēm reģionā (piemēram, Vidusjūras savienība un ES kaimiņattiecību politika). Šāda skaidra stratēģija var arī palīdzēt iekļaut un veicināt dažus pozitīvus sasniegumus un uzsāktus projektus pašreizējā ES ārpolitikā.

3.2. EESK atbalsta makroreģionālu pieeju, kas stiprina sinerģiju starp dažādām ES politikas jomām un koordinē dažādu ES MCR ieinteresēto pušu centienus. Kopumā MRS būtu jācenšas sniegt pievienotā vērtība makroreģionā jau uzsāktajiem pasākumiem, lai koordinētu Eiropas, valstu un reģionu līdzekļus kopīgo mērķu īstenošanā, iesaistītajām pusēm radītu kopīgu panākumu apziņu un tuvinātu jebkura līmeņa organizācijas un iestādes saistībā ar dažu svarīgu iespēju un izaicinājumu izmantošanu. Konkrētāk, šajā laikā, kad ārkārtīgi apjomīgi fiskālie ierobežojumi būtiski ierobežo privātā sektora spēju “no jauna iedarbināt ekonomikas dzinēj spēku”, ir ļoti svarīgi panākt vislielāko iespējamo Pareto efektivitāti pieejamo resursu izmantošanā.

3.3. Pašreizējā ekonomiskajā situācijā, kuru 2008. gadā izraisīja globālā finanšu krīze, ir vajadzīgi pastāvīgi centieni jaunu izaugsmes jomu atbalstam, kas varētu palīdzēt valstīm izkļūt no ekonomikas krīzes un sniegt iespēju izveidot tik ļoti vajadzīgās darbvietas. Eiropas reģiona dienvidos esošajām ES piekrastes teritorijām piemīt potenciāls kļūt par inovatīviem dinamiskas izaugsmes centriem, izmantojot to unikālās īpatnības.

3.3.1. Taču šim nolūkam būs vajadzīgi vēl nebijuši centieni, lai koordinētu visu reģiona galveno ieinteresēto pušu veikto darbu ar mērķi panākt ciešāku integrāciju starp attiecīgajām nozarēm, svarīgu lomu piešķirot arī sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai.

3.3.2. EESK uzskata, ka jau ir virkne instrumentu un politikas jomu, kas būtiski varētu palīdzēt MRS īstenošanā. Tie ir projekti, ko finansē no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda (ESF) un tā dēvēto struktūrfondu līdzekļiem, no līdzekļiem, kuri tiek sadalīti saskaņā ar konverģences mērķi, reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības mērķi, Eiropas teritoriālās sadarbības mērķi, un no līdzekļiem, kas paredzēti transporta un teritoriālās kohēzijas attīstības programmās (piešķirti saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”), jo īpaši programmās, kurās paredzēts konkrēts atbalsts jūrlietām, piemēram, no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta, kā arī Eiropas Investīciju bankas (EIB) un valstu līdzekļiem.

3.3.2.1. Šajā saistībā ir jānorāda, ka visas ES dalībvalstis (un jo īpaši 163 Vidusjūras piekrastes reģioni) patlaban izstrādā individuālus partnerattiecību nolīgumus, kuros būs izklāstīts, kā katra dalībvalsts gatavojas izmantot VSS fondus. Lai gan neapšaubāmi jāatzīst, ka minētajos nolīgumos ietverts teritoriālās sadarbības aspekts, EESK uzskata, ka netiek izmantota iespēja vēl vairāk saskaņot Vidusjūras reģiona valstu un reģionu pasākumus.

3.3.2.2. Tomēr EESK uzsver, ka ir vajadzīgi starpposma pasākumi MRS īstenošanas atbalstam, un šādi pasākumi pilnībā jāīsteno, līdz tiek uzsākta ar ES dalībvalstīm noslēgto partnerības nolīgumu termiņa vidusposma pārskatīšana.

3.3.3. Minēto instrumentu mērķtiecīgai un optimālai izmantošanai ir vajadzīga iesaistīto iestāžu savstarpēja daudzlīmeņu koordinācija, lai vadītu šo procesu, nodrošinātu resursu pilnīgu izmantošanu un novērstu dublēšanos. Starpreģionālā koordinācija šobrīd ir kļuvusi svarīga un steidzama jo sevišķi tāpēc, ka ar tādu pašu (vai mazāku) finansējuma apjomu ir jāpanāk daudz vairāk. Tādēļ ir jāizveido atbilstoši un efektīvi instrumenti koordinācijas un efektivitātes nodrošināšanai.

3.3.3.1. Globalizētajā pasaulē, kurā valda konkurence, šiem 163 reģioniem ir jāspēj sacensties ar tuviem un tāliem konkurentiem, un tādēļ ļoti svarīga ir vadība un savlaicīgi pieņemti lēmumi.

3.3.4. Perifērie un piejūras reģioni, kas ir Eiropas Perifēro piejūras reģionu konferences (CPMR) dalībnieki, un Reģionu komiteja atkārtoti aicinājuši Eiropas Komisiju izstrādāt Teritoriālo paktu, lai visas ekonomiskās grupas Eiropas reģionos varētu vairāk pievērsties stratēģijai "Eiropa 2020" ⁽¹¹⁾.

3.4. Ir jāapvieno svarīgas politikas jomas un decentralizēta lēmumu pieņemšana, kas palīdzētu nodrošināt resursu koordinēšanu, lai tos izmantotu tur, kur tie sniegtu maksimālu ieguldījumu izaugsmei un darbvietu izveidē.

3.4.1. Tikai pārdomāta un vienkārša stratēģija, kuras pamatā ir visplašākā iespējamā vienprātība, var palīdzēt ES MCRs reģioniem, mazpilsētām, lielpilsētām un ostām izprast risinājumus un izdarīt pareizo izvēli.

3.4.2. Jāizstrādā arī metode politikas efektivitātes novērtēšanai Vidusjūras makroreģionā, lai savlaicīgi varētu veikt koriģējošus pasākumus. Līdz šim kritēriju trūkums, lai precīzi novērtētu politikas veiksmīgu/neveiksmīgu īstenošanu, koordinācijas neesamība, centienu dubultošanās un resursu nelietderīga izmantošana, kā arī pārskatbaidības trūkums nedeva iespēju savlaicīgi īstenot koriģējošus pasākumus, un tādēļ neveiksmes politikas jomā izrādījās vēl lielākas.

3.4.3. Stratēģijai jāpievieno rīcības plāns, un tajā skaidri jānorāda projekti, kurus galvenokārt izraudzītos, ņemot vērā to starpreģionālo ietekmi un nozīmi ekonomikas izaugsmes jomā, kā arī šo projektu īstenošanai izmantojamie finansējuma avoti. Tas ir ļoti būtiski, un būtu īstenojams pirmajos divos gados pēc daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam īstenošanas uzsākšanas.

3.4.4. Ļoti svarīgi ir samazināt birokrātijas prasības, kas ieinteresētajām personām un dalībniekiem ir noteiktas par ziņošanu un veidlapu aizpildīšanu. NVO, MVU un reģionālās pašvaldības, īpaši nelielos reģionos, bieži vien atturas no līdzdalības, jo trūkst kapacitātes un ir bažas par spēju ievērot visas birokrātiskās procedūras. Atzīstot pārbauci un līdzsvara nodrošināšanas nepieciešamību, projektu saņēmējiem jābūt iespējai veltīt laiku un resursus, lai sniegtu reālu labumu sabiedrībai un ekonomikai kopumā.

3.4.5. EESK uzskata, ka rīcības plānu neveiksmīga īstenošana reģioniem liegs pilnvērtīgi izmantot iespēju, lai radītu izaugsmi. Šāda neveiksme dārgi maksās, jo īpaši pašreizējās krīzes laikā. EESK ir pilnīgi pārliecināta, ka ar inovatīvu sadarbību iespējams būtiski uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti nolūkā panākt spēcīgāku izaugsmi. Neveiksmes risks apdraud arī reģionu politiskos vadītājus un iedzīvotājus. Lielākajā daļā iesaistīto reģionu izaugsmes prognozes nākamajiem diviem gadiem nav visai pozitīvas, un problēma kļūs vēl sarežģītāka, ja šie reģioni pieņems lēmumu ignorēt MRS sniegtās iespējas un neizmanto reģionu dabas resursus un cilvēkresursus efektīvā un ilgtspējīgā veidā ⁽¹²⁾.

3.4.6. Minētās stratēģijas izstrādē vispirms būtu jāizvirza galvenie mērķi un jāapzina pašreizējās ES, valstu un reģionālās programmas, kā arī reģionālās un vietējās pašvaldības un pilsoniskās sabiedrības apvienības, kas var nodrošināt nepieciešamo koordinēšanu. ES MRS ir vairāki ES finansēti projekti, kas, pienācīgi koordinēti, varētu radīt lielāku pievienoto vērtību. Šie projekti, kas jau ir izstrādāti (vismaz uz papīra), kā arī jaunie projekti, kuri neapšaubāmi tiks uzsākti nākotnē, var būt noderīgi dažu ES MRS mērķu sasniegšanā.

4. Darbības joma

4.1. Galvenais uzdevums ir sekmēt Vidusjūras reģiona tādas daudzlīmeņu MRS definēšanu, kurā pasākumus īsteno, izmantojot īpašus rīcības plānus un balstoties uz trim principiem – vairāk papildu finansējuma, vairāk starpiestāžu koordinācijas un vairāk jaunu projektu.

⁽¹¹⁾ Marseļa, 2009. gada 27. novembris, CPMR seminārs par tematu "Eiropas izvešana no krīzes – reģionu sākotnējie priekšlikumi attiecībā uz ES budžeta un politikas nākotni". Reģionu komiteja savā pirmajā rezolūcijā (RK 199/2010) ierosina stingri atbalstīt Eiropas Parlamenta izteikto priekšlikumu, proti, izstrādāt reģionālo un vietējo pašvaldību teritoriālu paktu par stratēģiju "Eiropa 2020".

⁽¹²⁾ Attīstības scenāriji Vidusjūras reģionam – Pasaules Ekonomikas forums, 2011. g.

4.2. Vidusjūras reģionos ir vajadzīga kopīga apņemšanās sadarboties stratēģijas īstenošanā visos rīcības līmeņos, kas dotu iespēju sekmēt stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto mērķu sasniegšanu, tādējādi veicinot ES politikas jomu un fondu integrāciju (teritoriālā sadarbība). MRS būtu jāīsteno, lai palīdzētu reģioniem un teritorijām pievērsties problēmām, kuras nevar atrisināt ar vienas valsts rīcībā esošajiem līdzekļiem.

4.3. EESK uzskata, ka MRS izstrāde Vidusjūras reģionam jābalsta uz trim izaugsmes pilāriem:

— Pārdomāta izaugsme (īpaši uzsverot jūras nozaru izaugsmi)

Uz zināšanām balstītas ekonomikas sekmēšana, atbalstot inovāciju un jaunas tehnoloģijas;

— Ilgtspējīga izaugsme

Ilgtspējīgas, vidi saudzējošākas un konkurētspējīgākas ekonomikas sekmēšana;

— Iekļaujoša izaugsme

Atbalsts tādai ekonomikai, kurā īpaši uzsvērtā darbvietu izveide un nabadzības mazināšana, lai sekmētu sociālo un teritoriālo kohēziju.

4.3.1. Pārdomāta izaugsme tiks atbalstīta, ņemot vērā "Jūras nozaru izaugsmes" koncepciju. Eiropas Komisija 2012. gada 13. septembrī publicēja paziņojumu par jūras nozaru izaugsmi, kurā uzsvērtas piecas vērtību ķēdes, kas var sekmēt ilgtspējīgu izaugsmi un darbvietu izveidi jūras nozaru un jūrlietu ekonomikā. Tās ir šādas: jūras enerģija, akvakultūra, jūras, piekrastes un kruīzu tūrisms, jūras derīgo izrakteņu resursi un jūras biotehnoloģija ⁽¹³⁾.

4.3.1.1. Jūras nozaru izaugsme atspoguļo piejūras reģionu lēmumus, lai uzlabotu konkurētspēju un ekonomikas izaugsmi, izmantojot ģeogrāfisko stāvokli un īpatnības, proti, pasākumus jūrniecības un jūrlietu jomā, un galvenokārt koncentrējoties uz to, kas izdodas vislabāk.

4.3.1.2. ES MMR piekrastes reģioniem attiecībā uz pārdomātu izaugsmi ir divi uzdevumi:

— radīt pietiekamu saimniecisko darbību, kas Eiropai palīdzētu izkļūt no pašreizējās ekonomikas un sociālās krīzes;

— veikt vajadzīgos ieguldījumus svarīgākajā infrastruktūrā, īpaši ostās, lidostās, dzelzceļā, transporta mezglos un citās struktūrās, kas nodrošinās ES MMR spēju pilnvērtīgi iesaistīties ekonomikas atveseļošanā, tiklīdz tā sāksies.

4.3.1.3. Vidusjūras reģiona resursu ilgtspējīga izmantošana paver iespēju radīt labklājību un darbvieta. Būtu jāattīsta progresīvu vides sistēmu un tehnoloģiju pētījumi, lai atbalstītu pakāpeniski izzūdošos tradicionālos saimnieciskās darbības veidus Vidusjūras reģionā, un tādējādi pavērtu jaunas iespējas.

4.3.1.4. Šo uzdevumu īstenošanā jāiesaista zinātnes, tehnoloģiju un saimnieciskās aprindas, kā arī sociālie partneri. Jāņem vērā arī atbalsta pasākumi tādās jomās kā infrastruktūra, rūpniecība, apmācība, pētniecība un izstrāde paredzēto ieguldījumu politika, augstskolu sadarbība un klasteru izveide.

4.3.1.5. Jūras nozare ir ļoti spēcīga un sniedz ieguldījumu attīstības stratēģiju īstenošanā. Jūras tūrisms rada saimniecisko darbību un darbvieta, kā arī palīdz veidot Eiropas un Vidusjūras reģiona identitāti.

4.3.2. Galvenie ilgtspējīgas izaugsmes virzītājspēki un iesaistītās nozares ir savstarpēji saistītas dažādos veidos. Ilgtspējas sasniegšana un videi nekaitīgākas politikas īstenošana, kā arī pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni visās nozarēs palīdz sasniegt mērķus, kas izvirzīti klimata pārmaiņu jomā un saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām. Resursi ir jāizmanto efektīvi, sinerģija ir jāstiprina, pasākumu nelietderība un dublēšanās ir jākonstatē un jānovērš. Galvenie infrastruktūras veidi, tostarp sauszemes un jūras transporta, enerģijas pārvades un IT tīklu infrastruktūra, pastāvīgi jāuzlabo, lai novērstu nepilnību rašanos.

⁽¹³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas", COM(2012) 494 final, Brisele, 2012. gada 13. septembris.

4.3.2.1. Piekrastes un jūras ilgtspēja ir savstarpēji saistīti aspekti, un tie pakļauti cilvēka darbības radītajam spiedienam, tostarp ietekmei, ko izraisa uz zemes radītais piesārņojums, kurš nokļūst Vidusjūrā, kā arī kuģu radītā CO₂ emisija⁽¹⁴⁾. Piekrastes teritoriju integrētajā pārvaldībā būtu jāiekļauj ne tikai ar piekrastes saimniecisko darbību un piesārņojumu saistīti jautājumi. Jebkurai iniciatīvai jāsekmē “zaļo” tehnoloģiju vismūsdienīgāko veidu izmantošana gan jūrniecības nozarē, gan uz kuģiem, kas šķērso Vidusjūru.

4.3.2.2. Eiropas Savienība un astoņas tās dalībvalstis ir pievienojušās 1975. gada Barselonas Konvencijai par Vidusjūras aizsardzību pret piesārņojumu un tās protokoliem, kas parakstīti ANO Vides programmas ietvaros. Līdz ar Padomes 2012. gada nogalē apstiprināto tiesību aktu ES pievienojās minētās Konvencijas “Jūras protokolam”, lai aizsargātu Vidusjūras piekrastes teritorijas no piekrastē radītā piesārņojuma. ES Vidusjūras reģioniem paredzami būtiski ieguvumi saistībā ar minētās Konvencijas piemērošanu, un tai būtu jāveltī liela uzmanība, ņemot vērā arī mērķi jūras nozaru izaugsmes jomā.

4.3.2.3. Vidusjūras reģiona potenciāls atjaunojamo energoresursu jomā nodrošina milzīga tīras enerģijas avota pieejamību, kas pagaidām vēl ir neskarts. Saskaņā ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem pasākumi attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām un to novēršanu būtu jāiekļauj ES MRS.

4.3.2.4. ES MRS ir vajadzīgi pasākumi ilgtspējīgas transporta nozares jomā, lai samazinātu oglekļa dioksīda emisiju apjomu. Sauszemes transporta plūsma būtu jānovirza uz jūras transportu⁽¹⁵⁾. Savukārt jūras transportā būtu jāturpina virzība uz tīrākas degvielas izmantošanu. Šeit jāiekļauj arī kuģošanas drošība un sadarbība katastrofu novēršanā un reaģēšanā uz tām.

4.3.3. ES MRS būtu jāiekļauj spēcīga sociālā dimensija, lai sekmētu *iekļaujošu izaugsmi* ES MCRs. Ekonomikas attīstībai un jaunu darbvietu izveidei būtu jāpalīdz nodrošināt augstāks dzīves līmenis reģionu iedzīvotājiem. Reģionālajām pašvaldībām būtu jāsekmē sociālais dialogs un sociālo partneru, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalība. Pamatojoties uz integrētu pieeju teritoriālajai kohēzijai, jāņem vērā stāvoklis integrācijas jomā pilsētās un lielpilsētās, lauku teritorijās, piekrastes mazpilsētās un salās. Infrastruktūra, tehnoloģijas un pakalpojumu pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti būtu jāorientē uz ilgtspējīgu attīstību kā pamata priekšnoteikums iekļaujošai izaugsmei.

4.3.3.1. Ir jāattīsta informācijas tehnoloģijas, jo īpaši labākas savienojamības nodrošināšanai perifērajās teritorijās, lai sekmētu Vidusjūras reģionu vispārēju teritoriālo un sociālo kohēziju, izmantojot starptematisku pieeju. Būtu jāatbalsta IKT attīstība.

4.3.3.2. Jāuzsver arī lidostu un lidostu pakalpojumu turpmākas attīstības nepieciešamība MMR, lai stiprinātu reģionu ekonomisko integrāciju. Gaisa transporta pakalpojumu un gaisa transporta infrastruktūras jomā vēl ir būtisks neizmantots potenciāls, un ir vajadzīgi lielāki ieguldījumi.

4.3.3.3. Izglītības un apmācības iestādēm ir svarīga nozīme *iekļaujošas izaugsmes* veicināšanā Vidusjūras reģionā. Ir jānosaka ES MMR kopīgi mērķi izglītības jomā.

4.3.3.4. EESK uzskata, ka ir jāpastiprina sociālo un pilsoniskās sabiedrības partneru un izglītības/apmācības iestāžu dialogs. Ar jūras nozarēm saistītu mācību priekšmetu apguvei, kā arī augstskolu un apmācību centru sadarbībai jābūt prioritātei.

4.3.3.5. Turpmākās stratēģijas izstrādē būtu jāņem vērā arī tie ES MCR iedzīvotāji, kuri ir bez darba, un stratēģijā būtu jāparedz pasākumi, kas viņiem dotu iespēju no jauna iekļauties darba tirgū. Svarīgi ir arī reāli, konkrēti centieni iesaistīt “atstumto” sociālo grupu, piemēram, migrantu kopienu un sievietes organizāciju, vadošos pārstāvjus. EESK pilnībā atbalsta ES politiku, kuras mērķis ir novērst diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes, invaliditātes, vecuma, seksuālās orientācijas vai dzimuma dēļ.

⁽¹⁴⁾ COM(2013) 480 final – 2013/0224 (COD).

⁽¹⁵⁾ Turpat.

4.3.3.6. Ņemot vērā Eiropas perspektīvas saistībā ar sabiedrības novecošanu, jāveic īpaši pasākumi nolūkā atbalstīt veselīgas un aktīvas vecumdienas ES MCRs. Vidusjūras reģioniem jāuzsāk arī dzīvotspējīgs ilgtermiņa plāns attiecībā uz kontrolētu imigrāciju un sezonas darba ņēmējiem, kuri aizpildītu darbvietas, kas rodas sabiedrības novecošanas dēļ, kā arī jārisina jautājumi saistībā ar apgādājamo īpatsvara palielināšanos. EESK atbalsta neatlaidīgākus ES centienus, lai palīdzētu Vidusjūras reģioniem risināt problēmas saistībā ar migrāciju un migrantu iesaistīšanu sabiedrībā.

4.3.3.7. EESK uzskata, ka ir būtiski attīstīt ES MMRS, ņemot vērā Eiropas prioritātes, kuru mērķis ir uzlabot sociālo iekļaušanu, labklājību un cilvēku ar invaliditāti tiesību pilnīgu ievērošanu, kā arī atbalstīt dzimumu līdztiesību Vidusjūras reģionā. Tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt cilvēku ar invaliditāti individuālo neatkarību, cieņu un brīvību un palielināt sieviešu lomu Vidusjūras reģiona darba tirgū, sabiedrībā un ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos.

5. Paredzamie ieguvumi

5.1. Vidusjūras MRS īstenošana paver daudz iespēju, galvenokārt nodrošinot kopēju sistēmu kohēzijas politikas īstenošanai un sekmējot starpnozaru sadarbību vienotā pakalpojumu sniegšanas telpā. Minētā sistēma var veicināt ieguldījumu lielāku mijiedarbību un ietekmēt katra Eiropas makroreģiona reģionālās attīstības plāna attiecīgās prioritātes, ar integrētas pieejas starpniecību nodrošinot pārskatīšanu un patiesu sinerģiju.

5.2. ES MRS nodrošinātu ES dažādo intervences mehānismu plašāku izmantošanu un labāku mijiedarbību, izmantojot ne vien kohēzijas politikas īstenošanai piešķirtās apropriācijas, bet ar daudzlīmeņu pārvaldības palīdzību apvienojot arī reģionu un dalībvalstu resursus. Tā ir stratēģija, kurā ieguvējas ir visas vietējā līmeņa iesaistītās puses.

5.3. Ar Vidusjūras MRS īstenošanu saistītie ieguvumi lielā mērā izriet no ļoti visaptverošas un daudzlīmeņu integrējošas pieejas, kas spēj veicināt ES politikas jomu un programmu sinerģiju, kā arī finansējuma papildināmību.

5.4. Vidusjūras MRS īstenošana sekmēs stratēģisku pasākumu realizēšanu piekrastes un salu teritorijās, kā arī uzlabos sadarbību starp Vidusjūras reģiona vietējām pašvaldībām, reģioniem, pilsētām, ostām un vajadzības gadījumā arī starp valsts iestādēm.

5.5. Pasākumi, kas saistīti ar integrēto jūrniecības politiku un *jūras nozares izaugsmi*, tiks īstenoti, uzsverot šķietami ar jūrniecības nozari nesaistītu darbību savstarpējo saikni un sinerģiju.

5.6. Ierosinātie pasākumi būs attiecināmi uz iepriekš norādītajiem trim izaugsmes pilāriem. Izvēloties ierosinātos pasākumus, katram no tiem jāatbilst šādiem kritērijiem:

- tiem jāietekmē makroreģions un samērīgā laikposmā jāsniedz konkrēti ieguvumi ES MMR iedzīvotājiem;
- tiem jāatbilst ilgtspējīgas attīstības principam un tādēļ kā mērķis jāizvirza ekonomikas izaugsmes radīšana, vienlaikus samazinot negatīvo ietekmi uz vidi;
- tos var īstenot īsā līdz vidējā termiņā (ne ilgāk kā 7 gados);
- tiem varētu piesaistīt finansējumu no privātā sektora, kas papildinātu publisko (ES un valstu valdību) finansējumu.

6. Pārmaiņu virzītājspēki

6.1. EESK uzskata, ka ar sociālo un ekonomisko attīstību saistītās problēmas Vidusjūras reģionā jārisina kopīgi un sadarbojoties, lai ņemtu vērā un izmantotu teritoriālo potenciālu. EESK norāda piecus pārmaiņu virzītājspēkus, ar kuru palīdzību var sekmīgi īstenot Eiropas kohēzijas politiku 2014.-2020. gadam ES MCR.

6.1.1. Veicināt policentrisku, līdzsvarotu un integrētu attīstību

Līdzsvarota teritoriālā attīstība ir stratēģiski nozīmīga, lai atbalstītu sociālo un ekonomisko kohēziju ES MCRs. ES MCRs jāsadarbības inovatīvu tīklu veidošanā, lai samazinātu saimnieciskās darbības teritoriālo polarizāciju un reģionālās atšķirības, un ekonomikas uzplaukumu virzītu uz Vidusjūras reģiona ilgtspējīgu attīstību.

6.1.2. Atbalstīt teritoriālo sadarbību ES MCRs

Teritoriālā sadarbība ir svarīgs aspekts Vidusjūras reģiona konkurētspējas stiprināšanā, vienlaikus pēc iespējas samazinot saimniecisko, sociālo un ekoloģisko sadrumstalotību. Ir jāpastiprina koordinācija starp iestādēm, kas īsteno pārrobežu un starptautiskas programmas, noteiktās prioritātes integrējot valsts, reģionālā un vietējā līmeņa stratēģijās, lai atbalstītu tādu pasākumu izstrādi, kuri atbilst stratēģijai "Eiropa 2020" un kohēzijas politikai 2014.-2020. gadam.

6.1.3. Nodrošināt ES MCRs vispārējo konkurētspēju, pamatojoties uz spēcīgām vietējām ekonomikām

ES MCRs vispārējo konkurētspēju un kohēziju var sasniegt, rosinot cilvēkus mācīties, studēt un uzlabot savas prasmes, veicinot uz tirgu orientētu inovāciju jaunu produktu/pakalpojumu izstrādei, kas rada izaugsmi un darbvietas, vienlaikus palīdzot vietējām kopienām risināt sociālas problēmas. Lai attīstītu spēcīgu vietējo ekonomiku, stratēģiski svarīgi ir uzlabot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu un izveidot vienotu digitālo tirgu, pamatojoties uz ātriem/īpaši ātriem interneta savienojumiem un sadarbībspējīgām lietojumprogrammām.

6.1.4. Uzlabot teritoriālo savienojamību indivīdu, kopienu un uzņēmumu interesēs

Piekluve par pieņemamu cenu tādiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem kā informācija, zināšanas un mobilitāte, kā arī efektīvi vairākveidu transporta pārvadājumi un videi draudzīgas ražošanas sistēmas ir būtiskas prioritātes Vidusjūras reģiona kohēzijas nodrošināšanā. Lai stiprinātu Vidusjūras baseina reģionu konkurētspēju un kohēziju, stratēģiska nozīme ir ES MCRs galveno centru saiknes stiprināšanai ar starpkontinentālajiem transporta mezgliem, veidojot jūras maģistrāles, nostiprinot Eiropas transporta tīklus (TEN-T) un izstrādājot sekundāru sistēmu tīklus reģionālajā un vietējā līmenī, lai pārvarētu teritoriālos šķēršļus, ko rada, piemēram, Vidusjūras salu ģeogrāfiskais stāvoklis.

6.1.5. Pārvaldīt un savienot vides, ainavu un kultūras vērtības

Kultūras un dabas mantojuma aizsardzība un paplašināšana ir svarīgs priekšnoteikums ES MCRs attīstībai. Ir jāatbalsta aizsargājamo teritoriju pilnīga integrācija vietējās kopienās un ekonomikās. Vidusjūras reģionu ainavu lielā vērtība būtu jāattīsta kvalitatīvi, un pienācīgi jāatzīst ar bagātiem dabas un kultūras resursiem apveltītu apgabalu vērtība, lai šos resursus varētu vislabāk izmantot. Tāpēc ir svarīgi attīstīt reģionālo un vietējo identitāti, vienlaikus stiprinot šajos Vidusjūras reģionos dzīvojošo kopienu informētību un atbildību par vidi, ainavām, kultūru un citām unikālām vērtībām.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Statistikas instrumenti brīvprātīgā darba novērtēšanai” (pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 170/02)

Ziņotājs: **KRZYSZTOF Pater**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Statistikas instrumenti brīvprātīgā darba novērtēšanai”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 14. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (2013. gada 10. decembra sēdē), ar 109 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tā kā brīvprātīgais darbs ir

1.1.1. nozīmīgs iekļaujošas izaugsmes virzītājspēks, kas palielina gan sociālo kapitālu, gan cilvēkkapitālu un veicina paaudžu solidaritāti, vienlaikus radot arī ievērojamu saimniecisku vērtību,

1.1.2. svarīgs faktors daudzās sociālās politikas jomās un politikas pasākumu sabiedriskās ietekmes rādītājs, kas būtu efektīvi jāvērtē un jāuzrauga, lai lēmumu pieņēmēji saņemtu pareizu informāciju,

1.1.3. pētījumu temats, kas patlaban nav pietiekami analizēts, jo apsekojumi ir nesistemātiski un pārlietu ierobežoti, tajos netiek aplūkoti tādi jautājumi kā tieša brīvprātīgā palīdzība cilvēkiem, kuri nav nevienā organizatoriskā struktūrā, un netiek pētīta brīvprātīgā darba saimnieciskā vērtība,

1.2. Komiteja aicina Eiropas Komisiju

1.2.1. radīt apstākļus, lai varētu sākt metodikas izstrādi un eksperimentālus pētījumus ar mērķi noteikt principus brīvprātīgā darba izpētei, ko veiktu ES dalībvalstu statistikas biroji. To darot, būtu jāizmanto gan Starptautiskās Darba organizācijas rokasgrāmata par brīvprātīgā darba novērtēšanu, gan to valstu pieredze, kuras jau veikušas pētījumus, ievērojot rokasgrāmatā ieteiktos risinājumus;

1.2.2. turpmākajos gados izstrādāt vienotu brīvprātīgā darba izpētes metodiku un nodrošināt tās pieņemšanu, un tāpēc Eiropas Komisijai būtu jāierosina atbilstoša regula, kurā noteikts, ka dalībvalstīs jāveic sistemātiski pētījumi;

1.2.3. gādāt, lai dalībvalstu statistikas biroji iesaistītos brīvprātīgā darba pētniecībā jau pirms regulas pieņemšanas;

1.2.4. apkopot un regulāri publicēt informāciju, kas iegūta brīvprātīgā darba izpētē, kuru veic valstu vai ES līmenī;

1.2.5. ES un dalībvalstu līmenī veikt saistošus juridiskus pasākumus, kas bezpeļņas sektoram ļautu publiskās subsīdijas līdzfinansēt ar brīvprātīgo darbu, ja tā saimnieciskā vērtība noteikta, pamatojoties uz ticamiem statistikas datiem, kas savukārt iegūti ar tādiem statistikas paņēmieniem, kuri izstrādāti saskaņā ar šo atzinumu.

1.3. EESK izmanto šo izdevību arī, lai atgādinātu, ka brīvprātīgajam darbam ir vajadzīga labvēlīga vide un atbalsts. Konkrēti ierosinājumi par brīvprātīgajam darbam labvēlīgu vidi tika pausti saistībā ar Eiropas Brīvprātīgā darba gadu (2011. g.), un to vidū ir ierosinājums pastāvīgi atbalstīt brīvprātīgo darbu, kas dod ievērojamu sabiedrisko labumu⁽¹⁾.

⁽¹⁾ OVC 181, 21.06.2012., 150. lpp.

2. Vispārīga informācija

2.1. Saskaņā ar [ES iestāžu] plaši lietotu definīciju ar brīvprātīgo darbu saprot jebkādu formālu vai neformālu brīvprātīgu darbību, ko persona veic pēc brīvas gribas, izvēles un motivācijas, negaidot finansiālu labumu.

2.2. Šādai izpratnei atbilst brīvprātīgā darba definīcija, kas ir vēl precīzāka un sniegta Starptautiskās Darba organizācijas rokasgrāmatā par brīvprātīgā darba novērtēšanu – dokumentā, ko izmanto kā konceptuālu sistēmu formāla vai neformāla brīvprātīgā darba vērtēšanai dažādās kultūrvidēs un tiesiskajās sistēmās. Atbilstīgi šai definīcijai brīvprātīgs darbs ir neapmaksāts, neobligāts darbs, proti, laiks, ko persona bez atlīdzības veltī darbībām, kuras pie savas mājāsaimniecības nepiederošu cilvēku labā attiecīgā persona veic tieši vai ar kādas organizācijas starpniecību⁽²⁾. Šī definīcija, kurā precīzi izklāstītas brīvprātīgā darba pazīmes, būtu izmantojama starptautiskos salīdzinošos pētījumos. Dažādās valstīs lietotajās definīcijās jāņem vērā visas būtiskās brīvprātīgā darba īpatnības, lai pētījuma joma tiktu noteikta vienādi un neatkarīgi no vietējiem apstākļiem.

2.3. Pēdējos gados, īpaši saistībā ar Eiropas Brīvprātīgā darba gadu (2011. g.), daudzos EK, EP, Padomes, EESK, RK un Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju dokumentos norādīts, ka brīvprātīgajam darbam ir saikne ar tādām ES pamatvērtībām kā aktīvs pilsoniskums un solidaritāte ar grūtībās nonākušajiem. Uzsvērts, ka brīvprātīgais darbs ievērojami palielina to sociālās labklājības daļu, kuru neatspoguļo IKP, un būtiski ietekmē cilvēku dzīves kvalitāti. Ja runājam par sistēmisku ietekmi, jānorāda, ka brīvprātīgais darbs palīdz radīt sociālo kapitālu, veidot un nostiprināt uzticēšanās un sadarbības saiknes, kā arī popularizēt vispārpieņemtas sociālās normas un vērtības. Neformāls brīvprātīgais darbs ir būtisks veids, kā ieguldīt cilvēkkapitālā, piem., iesaistoties neformālajā aprūpē vai bērnu un jauniešu izglītībā, savukārt formālām brīvprātīgām darbībām ir būtiska nozīme arī starpdisciplināru iemaņu izkopšanā un jaunu arodprasmju apguvē. Eiropas novecojošajai sabiedrībai ārkārtīgi svarīga ir arī vecāka gadagājuma ļaužu brīvprātīgā aprūpe, arī tā, ko nodrošina viņi paši. Visas šīs iezīmes, kuras norāda uz brīvprātīgā darba lomu sociālās kohēzijas veicināšanā un nodarbinātības sekmēšanā, nozīmē, ka tas uzskatāms par svarīgu iekļaujošas izaugsmes – viena no trim ES attīstības stratēģijas “Eiropa 2020” stūrakmeņiem – sastāvdaļu.

2.4. Nozīmīgs debašu elements bija ieteikumi, kuros uzsvēta nepieciešamība vākt salīdzināmus datus, kas atspoguļotu brīvprātīgā darba sociālo un saimniecisko nozīmi. Šajā saistībā tika norādīts uz SDO rokasgrāmatā ierosināto metodiku kā piemērotu modeli statistikas pētījumu veikšanai šajā jomā⁽³⁾.

2.5. Minētie ieteikumi neapšaubāmi bija saistīti ar secinājumu, ka nepietiek datu par brīvprātīgo darbu, un tā tas ir vēl joprojām.

2.6. Atsevišķās valstīs ir veikti daži brīvprātīgā darba pētījumi, kuros aplūkoti daudzi svarīgi brīvprātīgā darba aspekti (ne tikai apmērs, kādā notiek iesaistīšanās brīvprātīgajā darbā, vai dalībnieku demogrāfiskie rādītāji, bet arī, piemēram, viņu motivācija). Taču izmantot šos pētījumus ES mēroga analīzei neļauj tādi šķēršļi kā brīvprātīgā darba definīcijas tvēruma un definēšanas paņēmieni nesaskaņotība, kā arī citas metodoloģiskas atšķirības (piem., pētījumā aplūkotais laikposms, atšķirīgas aptaujāto personu vecuma kategorijas, pētniecības metožu atšķirības vai rezultātu precizitāte) un pētījumu datu dažādība. Kā uzsvērts ziņojumā, ko pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma sagatavojis konsultāciju uzņēmums GHK, rezultātu atšķirības nereti mērāmas 30–40 procentpunktu diapazonā⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Rokasgrāmata par brīvprātīgā darba novērtēšanu, Starptautiskā Darba organizācija, Ženēva, 2011. g.

⁽³⁾ 1) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Paziņojums par ES politiku un brīvprātīgo darbu: pārrobežu brīvprātīgā darba atzīšana un veicināšana Eiropas Savienībā” (COM (2011) 568 final); 2) “Brīvprātīgā darba loma sociālajā politikā” (Padomes secinājumi, Eiropas Savienības Padome, 2011. g.); 3) OVC 181, 21.06.2012., 150. lpp.

⁽⁴⁾ GHK ziņojums “Volunteering in the European Union” [Brīvprātīgais darbs Eiropas Savienībā], GHK, 2010. g.

2.7. Regulāri apkopoti un starptautiskā līmenī salīdzināmi dati par brīvprātīgo darbu ir pieejami ļoti ierobežotā apmērā un galvenokārt attiecas uz to, cik aktīva ir iesaistīšanās [dažādi definētajā] brīvprātīgajā darbā, kas norit ar organizāciju starpniecību (formālais brīvprātīgais darbs), un kāds ir šā darba veicēju demogrāfiskais profils. Dažkārt pētījumos aplūkoti arī citi jautājumi, piemēram, brīvprātīgā darba veikšanas biežums⁽⁵⁾. Daži no šiem pētījumiem neaprobežojas tikai ar vispārīgiem jautājumiem par kādu konkrēti definētu brīvprātīgā darba veidu, bet aplūko vairākus (līdz pat divpadsmit) organizāciju veidus vai nodarbes, kurām cilvēki ziedojuši savu brīvo laiku⁽⁶⁾. Salīdzinoši visretāk aplūkots jautājums ir brīvprātīgajam darbam veltīto stundu skaits⁽⁷⁾.

2.8. Lai gan atsevišķu starptautisku pētījumu rezultāti ievērojami atšķiras, tāpat kā valstu rezultāti atšķiras no starptautiskiem rezultātiem, var teikt, ka brīvprātīgais darbs – pat tad, ja vērā ņem vienīgi formālu brīvprātīgo darbu, – ir plaši izplatīts. Saskaņā ar dažādām aplēsēm Eiropas Savienībā ir no 92 līdz 150 miljoniem brīvprātīgo, kas vecāki par 15 gadiem, tātad visas ES valstīs kopumā 22–36 % pieaugušo dažādās organizācijās veic brīvprātīgu, neapmaksātu darbu⁽⁸⁾. Galveno ES iestāžu nostāja brīvprātīgā darba jautājumā balstās uz samērā piesardzīgām aplēsēm, proti, pieņemumu, ka brīvprātīgo ir ne vairāk kā 100 miljoni⁽⁹⁾.

2.9. Pamatojoties uz patlaban pieejamajiem datiem par brīvprātīgo darbu, nav iespējams veikt analīzi, kas prasīta EK, Parlamenta, Eiropadomes vai EESK dokumentos. Šobrīd nevar pārliecinoši novērtēt ne brīvprātīgā darba nozīmi tautsaimniecībā, ne arī tā ieguldījumu ES līmeņa politikā. Nav iespējams precīzi noteikt, cik daudz laika kopumā tiek veltīts brīvprātīgajam darbam un kāda ir tā vērtība naudas izteiksmē, tātad nevar novērtēt arī tā apmēru, kas izteikts, izmantojot vispārējus ekonomikas rādītājus, piemēram, valsts nodarbinātības līmeni (valsts tautsaimniecībā nodarbināto skaitu) vai IKP. Vienīgie patlaban pieejamie dati, kuri gan attiecas tikai uz bezpeļņas organizāciju veikto formālo brīvprātīgo darbu un kuri vērtēti ar ne visai konsekventām metodēm, iegūstami bezpeļņas sektora salīdzinošajā pētījumā, ko koordinēja *Johns Hopkins* universitāte. Šie dati atspoguļo bezpeļņas struktūrās veiktā brīvprātīgā darba daļu, kas izteikta procentos no IKP un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju nodarbinātības potenciāla, bet gan tikai trijās ES valstīs: Čehijas Republikā (0,2 % no IKP, 0,5 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem), Francijā (attiecīgi 1,4 % un 3,2 %) un Beļģijā (0,7 %; dati nav pieejami)⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ Piemēram, Eiropas sociālā pārskata (ESS) vajadzībām katru otro gadu tiek vākti dati par to, cik daudz cilvēku, kurus motivē vēlme darīt labu vai nepieļaut ļaunumu, iesaistās politisko partiju vai citu organizāciju un asociāciju darbā. Savukārt 2006. un 2012. gada aptaujā respondentiem tika jautāts, cik bieži pagājušo 12 mēnešu laikā viņi iesaistījušies sabiedriskā labuma vai labdarības organizāciju darbā.

⁽⁶⁾ Eiropas vērtību pētījums (EVS) un dažas aptaujas, kas veiktas saistībā ar Eiropabarometra apsekojumu, kuru koordinējis Komunikācijas ĢD (Eiropabarometrs 66.3/2006, 73.4/2010, 75.2/2011).

⁽⁷⁾ Pētījums par dzīves kvalitāti Eiropā (EQLS 2003, 2007), Eiropabarometrs 60.3 (2003/2004). Visplašākie dati par laiku, kas veltīts bezpeļņas darbam kādā organizācijā, neformālai citu māsaimniecību atbalstīšanai vai dalībai organizāciju, grupu vai komiteju sanāksmēs, tiek apkopoti saistībā ar Laika izlietojuma apsekojumu, kurā tiek ņemtas vērā arī gada laikā vērojamas sezonālās atšķirības.

⁽⁸⁾ Šo aprēķinu avots ir GHK ziņojums "Brīvprātīgais darbs Eiropas Savienībā" (2010.g.).

⁽⁹⁾ Norāde uz 100 miljoniem brīvprātīgo atrodama Eiropas Parlamenta Reģionālās attīstības komitejas 2008. gada ziņojumā "Brīvprātīgo darba nozīme ekonomiskajā un sociālajā kohēzijā" (2007/2149 (INI)), dokuments A6- 0070/2008.

⁽¹⁰⁾ Šo rezultātu pamatā ir bezpeļņas organizāciju pētījumi. Tajos tika aprēķināts bezpeļņas sektorā brīvprātīgi nostrādāto stundu kopskaits, kas tika pārvērstis pilnas slodzes darbavietu ekvivalentā, lai to varētu salīdzināt ar attiecīgajā valstī nodarbināto cilvēku skaitu. Pēc tam tika noteikta brīvprātīgā darba vērtība, minēto ekvivalento darbavietu skaitu reizinot ar vidējām algām attiecīgajā bezpeļņas sektorā. Ar šādu metodi iegūtie brīvprātīgā darba apjoma un vērtības rādītāji var būt zemāki nekā ar SDO rokasgrāmatā aprakstīto metodi iegūtie, jo organizācijas visbiežāk neuzskaita brīvprātīgajā darbā nostrādātās stundas un nemēdz rēķināties ar tādu brīvprātīgo darbu, kas tiek veikts neregulāri. Turklāt iegūtie rezultāti attiecas tikai uz bezpeļņas sektoru, turpretī SDO metodika ļauj novērtēt visu formālo brīvprātīgo darbu visās institucionālajās jomās. Publikācija, kurā gūta informācija par šajā punktā aplūkotajiem rezultātiem: Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Haddock, M. A., Tice, H.S., *The State of Global Civil Society and Volunteering. Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook*, Center for Civil Society Studies – Johns Hopkins universitāte, 2013. g.

2.10. Pamatojoties uz SDO rokasgrāmatā izklāstītajiem metodoloģiskajiem principiem, triju ES valstu (Polijas, Ungārijas un Itālijas) statistikas biroji jau ir vākuši datus par brīvprātīgā darba apjomu un vērtību, un šādus apsekojumus gatavoja veikt vēl dažas citas valstis⁽¹¹⁾. Patlaban ir pieejami 2011. gada dati par Poliju. Tie liecina, ka kopumā formālais un neformālais brīvprātīgais darbs ir ekvivalents 9,6 procentiem no visā valsts ekonomikā veiktā darba apjoma (kurā ietverts arī brīvprātīgais darbs) un atbilst 2,8 % no plaši definētā IKP. Polijā, kur vairāku paaudžu ģimenes saiknes ir īpaši ciešas, brīvprātīgais darbs galvenokārt bijis neformāls – tā īpatsvars visu valsts tautsaimniecībā nodarbināto, tostarp brīvprātīgo, vidū veidoja 8 %, un tā devums plaši definētajā iekšzemes kopproduktā bija 2,2 %. Formālais brīvprātīgais darbs abās minētajās kategorijās atbilda attiecīgi 1,6 un 0,6 procentiem⁽¹²⁾.

3. SDO rokasgrāmata – visaptveroša un universāla pieeja brīvprātīgā darba izpētei

3.1. Kā norādīts iepriekš, gandrīz visos ES dokumentos brīvprātīgā darba vērtēšanas rokasgrāmata, kas sagatavota SDO vadībā, ir minēta kā piemērots modelis statistikas pētījumiem šajā jomā. Arī Starptautiskajā darbaspēka statistiķu konferencē atzīts, ka rokasgrāmatā ieteiktā metodika ir piemērots pamats brīvprātīgā darba izpētei. Ierosināts brīvprātīgo darbu iekļaut oficiālajā darbaspēka statistikā⁽¹³⁾. Rokasgrāmatā ieteiktos risinājumus plaši atbalsta arī trešā sektora dalībnieki, piemēram, tajā sniegto brīvprātīgā darba pētniecības modeli popularizē daudzas NVO⁽¹⁴⁾.

3.2. SDO rokasgrāmatā ieteiktā metodika palīdz atrisināt arī problēmu, ko rada tādu datu trūkums vai nepilnīgums, kuri raksturo brīvprātīgo darbu trešajā sektorā, – problēmu, kura aplūkota iepriekšminētajā bezpeļņas sektora salīdzinošajā pētījumā un vēlāk uzsvērtā kā būtisks šķērslis, kas traucē iegūt precīzus statistikas datus par bezpeļņas sektora nacionālajiem kontiem un satelītkontu⁽¹⁵⁾.

3.3. Metodikas pamatā ir operatīva definīcija parādībai, kas rokasgrāmatā dēvēta par brīvprātīgo darbu. Tā nevis balstīta uz konkrētu terminu vai terminiem, ko pētījumu nolūkos vienoti izmanto apsekotajās valstīs, bet gan drīzāk ir aprakstoša definīcija, kurā uzsvērtas trīs pamatiezīmes. Par brīvprātīgu uzskata darbu,

- a) kurš ir arī produktīvs,
- b) par kuru netiek maksāta atlīdzība,
- c) kurš nav obligāts,
- d) kurš nesniedz nekādu labumu tā veicēja mājsaimniecībai.

Rokasgrāmatā ir sniegti vairāki papildu skaidrojumi, kas palīdz novērst jebkādas šaubas par kritēriju interpretāciju⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Portugāles statistikas iestāde jau ir izmēģinājusi moduli darbaspēka apsekošanai saskaņā ar SDO rokasgrāmatu; vēlmi sākt līdzīgus pētījumus paužušas arī Īrijas un Spānijas statistikas iestādes.

⁽¹²⁾ Nałecz, S., Goś-Wójcicka, K., (red.) *Volunteering through organizations and other forms of volunteer work outside own household – 2011*. Polijas Centrālais statistikas birojs, Varšava, 2012. g.

⁽¹³⁾ Saskaņā arī rezolūciju, ko 2013. gada 11. oktobrī pieņēmusi 19. Starptautiskā darbaspēka statistiķu konference, darba statistiskajā definīcijā ietverts arī brīvprātīgais darbs. Tāpēc ir ierosināts to noteikt par regulāru statistikas izpētes objektu.

⁽¹⁴⁾ Piemēram, alianse EYV 2011, Eiropas Brīvprātīgo centrs (CEV), Johns Hopkins Pilsoniskās sabiedrības pētījumu centrs (CCSS) un Associazione Promozione e Solidarietà (SPES).

⁽¹⁵⁾ *Handbook on non-profit institutions in the System of National Accounts*, ANO Statistikas nodaļa, Ņujorka, 2003. g.

⁽¹⁶⁾ Rokasgrāmatai ir pieejams oficiāls tulkojums franču, spāņu, itāļu un melnkalniešu valodā, un to var lejupielādēt www.ilo.org vai www.evmp.eu.

3.4. Rokasgrāmatā ierosinātais plašais pētījumu tvērums ļauj apmierināt daudzu ieinteresēto personu vajadzību pēc informācijas. Rokasgrāmatas piedāvāto brīvprātīgā darba pamatdefinīciju var piemērot plaša spektra pētījumiem – gan formāla (SDO nomenklatūrā – netieša), gan neformāla (SDO nomenklatūrā – tieša) brīvprātīgā darba izpētei. Turklāt pētījumu tvērumā tiek iekļauts nevis tikai kāds viens sektors, bet arī, piemēram, brīvprātīgais darbs trešajā sektorā un publiskā sektora institūcijās. Ierosināts arī nošķirt datus atsevišķās jomās un institucionālajos sektoros. Iegūtie dati ir gan skaidri definēti, gan elastīgi lietošanā.

3.5. SDO rokasgrāmatā ieteiktā pētījumu metode balstās uz vairākiem pamatprincipiem, kas nodrošina konsekveni neatkarīgi no tā, kāda veida apsekojums ir pētījuma pamatā; šie principi ir šādi:

- a) aptvert iespējami plašus iedzīvotāju slāņus, iekļaujot visas attiecīgās personu grupas;
- b) izmantot rokasgrāmatā lietoto brīvprātīgā darba definīciju un terminus šāda darba aprakstīšanai;
- c) aplūkot visus brīvprātīgā darba veidus (t.i., gan tādu brīvprātīgo darbu, ko veic kādas organizācijas labā vai ar tās starpniecību, gan tādu, ko veic tieši, pie savas mājāsaimniecības nepiederošu personu vai kopienas labā);
- d) izmantot visus mainīgos lielumus, kas ietverti ieteiktajā apsekojuma modulī: brīvprātīgajam darbam veltīto laiku (faktiski nostrādāto stundu skaitu), darbības veidu (nodarbošanos), brīvprātīgā darba veikšanas jomu (nozari vai institucionālo sektoru);
- e) gādāt par to, lai brīvprātīgās darbības būtu iespējams transformēt standartizētos profesiju klasifikācijas (*ISCO*) un nozaru (standartizētās klasifikācijas *NACE* vai *ICNPO*, ko lieto bezpeļņas sektora darbībām) kodos, kas izmantojami darba tirgus papildu analīzei, arī brīvprātīgā darba saimnieciskās vērtības noteikšanai ⁽¹⁷⁾.

3.6. Ierosinātā metodika ļauj pētījumus orientēt galvenokārt uz to, lai iegūtu vajadzīgos datus par brīvprātīgā darba apjomu un vērtību standartizētās ekonomikas mērvienībās, kas dod iespēju tos salīdzināt ar valsts nodarbinātības rādītājiem vai IKP. Savāktos datus var izmantot, lai noteiktu dažādu veidu brīvprātīgā darba apjomu un vērtību pa institucionālajām un ekonomikas nozarēm, pēc darbības veida, reģiona, urbanizācijas līmeņa utt.

3.7. Pamatojoties uz datiem, kas iegūti, izmantojot brīvprātīgā darba moduli, var analizēt arī vairākus sociālus aspektus. Var aplūkot brīvprātīgā darba apmēru un intensitātes pakāpi, kā arī veidus, kādos tas izpaužas (cilvēku vai organizāciju labā; oficiālu struktūru gadījumā var noteikt, kāda ir darbības joma vai sektors). Šādā analizē var pievērsties dažādiem brīvprātīgo darbu raksturojošiem aspektiem: demogrāfiskajām īpatnībām (piem., vecumam, dzimumam, ģimenes stāvoklim), norises vietai (piem., reģionam, teritorijas lielumam), kā arī profesionālajam statusam, izglītības līmenim un materiālajam stāvoklim. Ja brīvprātīgā darba moduli papildina ar vēl citiem jautājumiem, ir iespējams analizēt brīvprātīgā darba veicēju motivāciju, neiesaistīšanās iemeslus utt.

3.8. Precīzus un drošus datus respondenti parasti var sniegt vienīgi par nesenu pagātņi, tāpēc rokasgrāmatā paredzēts, ka pārskata periods jautājumiem par brīvprātīgo darbu ir četras nedēļas. To nosaka nepieciešamība pēc iespējas precīzāk noskaidrot, cik stundu veltīts brīvprātīgajam darbam. Tomēr četru nedēļu laikposms ir ievērojami īsāks nekā brīvprātīgā darba pētījumos parasti izmantotais 12 mēnešu periods. Ja pārskata periods ir īsāks, arī brīvprātīgā darba apjoma rādītāji (brīvprātīgo skaits) ir zemāki, turklāt iespējams, ka iegūtie rezultāti nav precīzi, jo tos ietekmējušas sezonālās svārstības. Tāpēc salīdzināmības labad ieteicams pēc iespējas izmantot četru nedēļu periodu, vienlaikus meklējot iespēju arī līdzsvarot sezonālātāti, un atlasīt pietiekami lielu aptaujas dalībnieku grupu, lai vēlāk varētu aplēst stundu daudzumu dažādās grupās.

⁽¹⁷⁾ Rokasgrāmatā par brīvprātīgā darba novērtēšanu izklāstīto noteikumu (10. lpp.) saīsināta un precizēta versija. *ISCO* – Starptautiskā standartizētā profesiju klasifikācija, *NACE* – saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Savienībā, *ICNPO* – starptautiskā bezpeļņas organizāciju klasifikācija.

3.9. Brīvprātīgā darba pētniecības metode, kas ieteikta rokasgrāmatā, veidota darbaspēka apsekojuma (DSA) vai citu mājsaimniecību apsekojumu moduļa veidā. DSA izmantošanai ir vairākas priekšrocības:

- a) pilnīgi salīdzināmi un ticami pētījuma rezultāti, kas iegūti, izmantojot apjomīgu reprezentatīvu paraugu un universālu metodiku (DSA),
- b) vismazākais iespējamais slogs oficiālajai statistikas sistēmai un respondentiem,
- c) iespēja analizēt brīvprātīgā darba datus, tos sasaistot ar datiem, kuri iegūti ar DSA un raksturo demogrāfisko, sociālo un profesionālo stāvokli,
- d) zemas respondentu sasniegšanas izmaksas,
- e) iespēja izmantot intervētājus, kam ir pieredze dažādu darba veidu reģistrēšanā ar oficiālās statistikas kategoriju – it īpaši profesiju klasifikācijas (ISCO) – palīdzību,
- f) pētījumiem piemērots kognitīvais konteksts (jautājumi par neapmaksātu darbu dabiski papildina jautājumus par algotu darbu).

3.10. DSA moduļa izmantošana brīvprātīgā darba pētījumos saistīta arī ar dažiem ierobežojumiem un problēmām, kas risināmas atbilstīgi vietējiem apstākļiem vai pēc visaptverošas pieejas principa:

- a) tā kā darbaspēka apsekojumus klātienē interviju vietā arvien biežāk tiek izmantotas telefoniskās aptaujas, intervētāji spiesti ievērot noteiktus intervijas laika ierobežojumus, un tādēļ var tikt iegūti zemāki brīvprātīgā darba rādītāji, sevišķi valstīs, kur trūkst plašas izpratnes par brīvprātīgo darbu un kur par to ikdienā netiek runāts. Tāpēc intervijās nepieciešams papildu laiks paskaidrojumiem un piemēriem⁽¹⁸⁾,
- b) iepriekš minēto problēmu var risināt, iekļaujot jautājumus no moduļa, kas paredzēts brīvprātīgā darba novērtēšanai plaša mēroga aptaujās, kurās izmanto tiešu intervētāja un respondenta kontaktu (klātienē metodi)⁽¹⁹⁾,
- c) SDO rokasgrāmatas autori piedāvā universālus risinājumus dažām iepriekš aplūkotajām problēmām, kas saistītas ar moduļa integrēšanu brīvprātīgā darba pētījumos. Piemēram, ir secināts, ka informācijai, ko iegūst no pilnvarotiem (netiešiem) respondentiem, ir zemāka kvalitāte, tāpēc ieteicams intervēt tikai tās personas, uz kurām apsekojums attiecas, nevis izmantot tādu informāciju par kādas personas veiktu brīvprātīgo darbu, kura iegūta no dzīvesbiedra vai kāda cita mājsaimniecības locekļa. Ja ir grūti piemērot tādas sarežģītas universālās klasifikācijas kā NACE, rokasgrāmatas autori piedāvā izmantot vienkāršākas klasifikāciju sistēmas, piemēram, ICNPO⁽²⁰⁾.

3.11. Rokasgrāmata par brīvprātīgā darba novērtēšanu ir vispusīga, tajā sniegtas arī vadlīnijas pētījumu organizēšanai un veikšanai, kā arī ieteikumi rezultātu noformēšanai un izklāstam. Brīvprātīgā darba vērtības noteikšanai rokasgrāmata iesaka ņemt vērā visas aizstāšanas izmaksas, izmantojot valsts vidējo atalgojumu tajā nodarbošanās veidā (profesijā) un tautsaimniecības vai institucionālajā nozarē, pie kuras pieder attiecīgā struktūra, kurā veikts brīvprātīgais darbs.

3.12. Līdzās visaptverošajai pieejai attiecībā uz ierosinātajiem risinājumiem un to stingrajam pamatojumam SDO rokasgrāmatā saglabāts arī pietiekams elastīgums daudzos jautājumos, kurus valsts līmenī var risināt, ievērojot vietējos apstākļus. Tas attiecas uz tādiem aspektiem kā formulējumu pielāgošana vietējām īpatnībām un vairāk vai mazāk detalizēti paņēmieni brīvprātīgā darba vērtības aprēķināšanai (daži citi piemēri aplūkoti 3.10. punktā). No otras puses, lai dati būtu starptautiski salīdzināmi, jāizmanto galvenie brīvprātīgā darba definīciju elementi.

⁽¹⁸⁾ Nałecz, S., *Sharing the Experience of Volunteer Work Measurement. Lessons from pioneer implementation of the ILO methodology by the Central Statistical Office of Poland*, <http://evmp.eu/wp-content/uploads/Lessons-Podgorica-GUSISP.pdf>.

⁽¹⁹⁾ Cappadozzi, T., *Sharing the Italian experience on the project of measurement of unpaid volunteer work*. http://evmp.eu/wp-content/uploads/Cappadozzi_Presentation_EVMP-Conference_Madrid_3.28.2012.pdf.

⁽²⁰⁾ Visās trijās valstīs, kuras saskaņā ar SDO rokasgrāmatu līdz šim ir vērtējušas brīvprātīgo darbu, izmantotas vienkāršotas klasifikācijas.

3.13. Rokasgrāmatas elastīguma pamatā ir vēlme panākt, lai tā būtu universāla un plaši pielietojama neatkarīgi no ievērojamajām kultūras un sociālajām atšķirībām pasaulē. Eiropas Savienībā šīs atšķirības ir relatīvi nelielas, tāpēc ir iespējams izstrādāt vienotāku metodiku, kas savukārt ļautu iegūt labāk salīdzināmus datus.

4. Kas būtu darāms

4.1. Dati par brīvprātīgo darbu ir ļoti nepieciešami, jo brīvprātīgais darbs būtiski veicina iekļaujošu izaugsmi un stiprina sociālo kohēziju, sociālo kapitālu un cilvēkkapitālu, sekmē ikdienēju mācīšanos, integrāciju darba tirgū un paaudžu solidaritāti, tāpēc ES līmenī ir jānodrošina tādi apstākļi, kas veicina sistemātiskus, salīdzināmus dalībvalstu pētījumus brīvprātīgā darba jomā. EESK saprot, ka jānodrošina atbilstoša visu jauno paskumu, ko īsteno ES iestādes un dalībvalstis, finanšu stabilitāte un tāpēc apņēmusies apsvērt visas iespējas, kā atbalstīt un finansēt brīvprātīgā darba novērtēšanai vajadzīgos pētījumus, tostarp 4.2. punktā minēto priekšlikumu.

4.2. Atbilstīgi ES dokumentos publicētajiem ieteikumiem, kuros dalībvalstis aicinātas pilnveidot brīvprātīgā darba pētniecību, pamatojoties uz SDO rokasgrāmatu, EESK mudina Eiropas Komisiju tuvākajos gados izstrādāt vienotu brīvprātīgā darba pētniecības metodiku un nodrošināt tās pieņemšanu, ierosinot atbilstošu regulu, kurā noteikts, ka dalībvalstīm jāveic regulāra izpēte.

4.3. Pirms regulas pieņemšanas Komisijai būtu jāatbalsta metodiskais darbs un eksperimentāli pētījumi, lai varētu izstrādāt vienotus principus, kas valstu statistikas birojiem jāievēro brīvprātīgā darba pētījumos, kuros būtu jāņem vērā SDO rokasgrāmatas pamatprincipi un to valstu pieredze, kas jau veikušas pētījumus atbilstīgi rokasgrāmatā ieteiktajai metodei. Izstrādājot regulējumu, būtu jātiecas mazināt izmaksas un birokrātiju. Tālab labākā pieeja būtu apvienot brīvprātīgā darba pētniecību ar kādu no citiem pētniecības virzieniem, kuros patlaban darbojas dalībvalstu statistikas biroji.

4.4. Tā kā ir ļoti vajadzīgi dati par formālā un neformālā brīvprātīgā darba apjomu un tā ietekmi uz vispārējo labklājības līmeni un atsevišķām sabiedriskās dzīves jomām gan dalībvalstīs, gan Eiropas Savienībā kopumā, ir jārada apstākļi, lai Eiropas Komisija varētu apkopot un publiskot pietiekami saskanīgus datus no dalībvalstu un ES līmeņa pētījumiem. Viens no iespējamiem veidiem, kā pētīt brīvprātīgā darba rezultātus, ir, piemēram, izmantot Pieaugušo izglītības apsekojumu, kurā varētu vākt un analizēt datus par to, kā brīvprātīgais darbs palīdz apgūt iemaņas, kas vajadzīgas vēlāmā darba iegūšanai.

4.5. Publiskajām iestādēm ir jāatzīst un jānovērtē brīvprātīgā darba saimnieciskā vērtība. Eiropas Komisijai un dalībvalstīm būtu jāizstrādā noteikumi, kuros tiktu paredzēts, ka brīvprātīgais darbs ir viens no publiski finansētu projektu līdzfinansēšanas veidiem. Pieredze un dati, kas tiks iegūti, pēc vienotas metodikas visā Savienībā pētot brīvprātīgā darba saimniecisko vērtību, ievērojami palīdzēs izstrādāt praktiskus risinājumus.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālās ietekmes novērtēšana”
(pašiniciatīvas atzinums)**

(2014/C 170/03)

Ziņotāja: **Ariane RODERT**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 19. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Sociālās ietekmes novērtēšana”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 146 balsīm par, 5 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē debates par sociālās ietekmes novērtēšanu, bet uzsver, ka šim sarežģītajam jautājumam noteikti jāvelta vairāk laika. Komisijai vispirms jāuzsāk datu vākšana, lai veiktu salīdzinošu analīzi par sociālās ietekmes novērtēšanu dalībvalstīs un šo jautājumu izpētītu dziļāk saistībā ar Eiropas sociālo dimensiju.

1.2. EESK uzskata, ka nepareiza pieeja vai pārsteidzīga rīcība var nelabvēlīgi ietekmēt ES iestāžu mērķi atbalstīt sociālās uzņēmējdarbības attīstību un izaugsmi. Tā kā daudzās dalībvalstīs informētība par šo jomu nav pietiekama, EESK rosina Komisiju noteikt, ka prioritāte ir informētības palielināšana un ar Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu saistītās programmas pilnīga īstenošana.

1.3. Sociālās ietekmes novērtēšanas mērķis ir novērtēt sociālos rezultātus un ietekmi, ko rada noteikti sociālo uzņēmumu pasākumi, nevis pašus uzņēmumus, pat ja sociālās ekonomikas uzņēmumu struktūras pašas par sevi sekmē sociālās vērtības radīšanu. Tas ir pastāvīgs process un uzņēmumu darbības integrāla sastāvdaļa, kā arī svarīgs stratēģiskās plānošanas instruments.

1.4. Grūti ir ieteikt vienu vienīgu metodi, un tāpēc EESK iesaka Komisijai neizstrādāt jaunu metodi, bet gan popularizēt visbiežāk izmantotos principus. Tiem ir kopīgs tas, ka tās ir augšupējas iniciatīvas, kuru mērķis ir novērtēt sociālās pārmaiņas, pamatojoties uz patiesām vajadzībām un patiešām īstenotiem pasākumiem.

1.5. Ikvienu novērtēšanas metodi jāizstrādā, vadoties no sociālā uzņēmuma darbībā sasniegtajiem svarīgākajiem rezultātiem, tai jāatbalsta tā darbība, jābūt proporcionālai un tā nedrīkst kavēt sociālo inovāciju. Metodei jānodrošina līdzsvars starp kvalitatīviem un kvantitatīviem datiem, jo “visas norises” ir svarīgas, lai novērtētu sasniegumus. Jāatzīmē arī, ka vairāk jāanalizē grūtības, kas saistītas ar mikrolīmenī veiktās sociālās ietekmes novērtēšanas rezultātu pārņemšanu makrolīmenī (Eiropas Savienībā).

1.6. Apzinoties, ka ir vajadzīgas sociālās ietekmes novērtēšanas metodes, kas īpaši paredzētas ESUF⁽¹⁾ regulai un SPSIP⁽²⁾, EESK iesaka tām izstrādātās metodes izmēģināt, rūpīgi uzraudzīt un vajadzības gadījumā pārskatīt. Tādā veidā ir jānodrošina, ka šo instrumentu izmantošana nekavē sociālos uzņēmumus piekļūt finansējumam. Tad Komisijai varētu izstrādāt kopējas vadlīnijas un principus attiecībā uz to, ko novērtēt, nevis kā novērtēt.

1.7. EESK turpinās analizēt šo jautājumu un cieši sekos Komisijas darbam saistībā ar metodes ieviešanu, lai nodrošinātu, ka tā nekavē sociālo uzņēmumu attīstību Eiropā. Komiteja arī iesaistīsies plašākās debatēs par to, kā sociālo ietekmi vēlāk varētu novērtēt arī citās jomās.

⁽¹⁾ Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi, COM(2011) 862 final.

⁽²⁾ Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programma, COM(2011) 609 final.

2. Ievads

2.1. Komisijas paziņojumā "II vienotā tirgus akts – Kopā jaunai izaugsmei" ⁽³⁾ uzsvērts, ka jāizstrādā metodes, ar kurām var novērtēt ekonomiskos un sociālos labumus, ko radījuši sociālie uzņēmumi, īstenojot regulu par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem un Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programmu.

2.2. Tāpēc Komisijas izveidotajā sociālās uzņēmējdarbības ekspertu grupā (GECEs), kurā darbojas visu iesaistīto dalībnieku pārstāvji, tika izveidota apakšgrupa ⁽⁴⁾, kam uzticēts konsultēt Komisiju par to, kā sociālie uzņēmumi var novērtēt pašu radīto sociālo ietekmi.

2.3. Šajā atzinumā ir pausts sociālo uzņēmumu viedoklis par centieniem izstrādāt ES metodi sociālās ietekmes novērtēšanai, galvenokārt saistībā ar Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem un Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programmu. Tomēr, ņemot vērā šā jautājuma svarīgumu, EESK uzsver: lai izvairītos no sadrumstalotas pieejas, pēc tam ļoti lietderīgi būtu apsvērt iespēju novērtēt sociālo ietekmi arī citās jomās.

2.4. Sociālā uzņēmējdarbība ir uzsvērtā vairākās nesenās ES iniciatīvās. Arī EESK ir veikusi ievērojamu darbu, paužot viedokli par šo jautājumu ⁽⁵⁾, piemēram, analizējusi problēmas, kas saistītas ar Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem un sociālajiem uzņēmumiem ⁽⁶⁾. Svarīga ir Komisijas Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvas (SBI) ⁽⁷⁾ uzsākšana – tās mērķis ir veicināt sociālās uzņēmējdarbības un sociālo uzņēmumu attīstību un izaugsmi Eiropas Savienībā.

2.5. Sociālās uzņēmumus izveido, lai sasniegtu noteiktus sociālus mērķus, un tie darbojas sociālajā ekonomikā. EESK uzsver: lai saglabātu šo modeli, Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvā iekļautajam sociālo uzņēmumu raksturojumam vajadzētu būt pamatā ikvienam regulējumam, standartam vai programmai šajā jomā, jo minētais raksturojums aptver sociālos uzņēmumus plašā kontekstā, kas ir piemērots dažādajiem modeļiem dalībvalstīs.

2.6. Svarīgi ir norādīt, ka šis atzinums nav izstrādāts, lai rosinātu vērtēt visu uzņēmumu sociālo ietekmi. Aplūkojamo jautājumu nedrīkst arī jaukt ar iniciatīvām, kas saistītas ar uzņēmumu sociālo atbildību, vai darba devēju pienākumu nodrošināt visiem atbilstošus darba apstākļus un ievērot spēkā esošos kolektīvos līgumus. Turklāt jāatzīmē, ka efektīva sociālā sistēma un infrastruktūra vēl joprojām ir jautājums, par kuru atbild dalībvalstis.

2.7. Kaut arī šā atzinuma uzmanības lokā nav paši sociālie uzņēmumi, bet gan sociālā ietekme, ko rada sociālo uzņēmumu darbības rezultāti, šo uzņēmumu struktūra un darbības modeļi paši par sevi ir svarīgi elementi sociālās ietekmes radīšanā, internalizējot sociālās izmaksas un radot pozitīvu papildu ietekmi.

3. Sociālā ietekme un sabiedrība

3.1. Ekonomiskie sasniegumi ilgu laiku bija galvenais organizāciju un valstu attīstības rādītājs neatkarīgi no tā, vai to galvenais motīvs bija ekonomiskā jeb sociālā attīstība. Lai radītu ilgtspējīgu pasauli, jāīsteno vienotāka pieeja, apsverot sociālās, ekoloģiskās un ekonomiskās sekas.

3.2. Izpratne par to pēdējos gados ir palielinājusies. EESK 2008. gadā pieņēma pašiniciatīvas atzinumu "Tālāk par IKP – ilgtspējīgas attīstības kritēriji" ⁽⁸⁾, kurā uzsvēra: lai varētu risināt sociālās problēmas, vajadzīgas jaunas metodes ilgtspējas un labklājības novērtēšanai. Darbu šajā virzienā turpināja Komisija, kas 2009. gadā publicēja paziņojumu "IKP un ne tikai – Progresu novērtējums mainīgā pasaulē" ⁽⁹⁾, kurā uzsvērts, ka vajadzīgi jauni sabiedrības attīstības uzraudzības un novērtēšanas instrumenti. Ka viena no citu dalībnieku iniciatīvām, kas saistītas ar jauniem instrumentiem, jāmin, piemēram, ESAO ierosinātais "Dzīves kvalitātes uzlabošanas indekss" ("Better Life Index"). ⁽¹⁰⁾

3.3. Tā kā Eiropā valda krīze un mainās sociālās labklājības modeļi, svarīgi ir uzmanību pievērst reālu vērtību radīšanai. To nesen uzsvēra iniciatīvās, kuru mērķis ir veicināt ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) ⁽¹¹⁾ sociālo dimensiju, ierosinot sociālos rādītājus un pasākumus, kas papildina ar ekonomiku saistīto pārskatu sniegšanu. Šie argumenti tagad minēti vairākos ES dokumentos, jo pievienotās sociālās vērtības, pārmaiņu un ietekmes novērtēšana un uzraudzība ir priekšnosacījums, lai varētu sekmīgi īstenot direktīvas, programmas un pasākumus.

⁽³⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/expert-group/social_impact/index_en.htm.

⁽⁵⁾ OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.; OV C 24, 28.01.2012., 1. lpp.; OV C 229, 31.07.2012. 44. lpp.

⁽⁶⁾ OVC 229, 31.07.2012. 55. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2011) 682 final.

⁽⁸⁾ OV C 100, 30.4.2009., 53. lpp.

⁽⁹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹⁰⁾ www.betterlifeindex.org.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/archives/2013/10/pdf/20131002_1-emu_en.pdf.

3.4. Sociālās ietekmes novērtēšana ir svarīgs jautājums, kam ir būtiska nozīme, lai Eiropā atjaunotu sociālo dimensiju. EESK tāpēc apšaubā Komisijas ļoti sasteigto pieeju šajā jomā un aicina veltīt vairāk laika šā plašā jautājuma padziļinātai apspriešanai, lai varētu nodrošināt vispiemērotāko veidu metodes. Šajā sakarā jāmin: tā kā vispārējais mērķis ir atbalstīt sociālos uzņēmumus to uzdevumu izpildē, Komisijai, izstrādājot instrumentus, būtu jārikojas piesardzīgi, jo tie var radīt pretēju efektu.

3.5. Turklāt jāņem vērā, ka daudzās dalībvalstīs informētība par sociāliem uzņēmumiem un sociālo ekonomiku ir zema un to atzīšanas līmenis ir ļoti zems. Ja debates nesāks ar sociālo uzņēmumu attīstībai labvēlīgas vides radīšanu, bet ar sociālās ietekmes perspektīvu, tas var negatīvi ietekmēt šīs jomas attīstību. Tādēļ EESK rosina Komisiju par prioritāti noteikt Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvas pilnīgu īstenošanu, lai pirms sociālās ietekmes novērtēšanas iniciatīvas uzsākšanas nodrošinātu taisnīgus un pārredzamus apstākļus sociālajiem uzņēmumiem visās dalībvalstīs.

4. Sociālās ietekmes apraksts

4.1. Sociālās ietekmes novērtēšana sniedz labumu visām sabiedrības jomām. Sociālo uzņēmumu galvenais mērķis ir panākt pozitīvu sociālo ietekmi, un šie centieni bieži ir pastāvīga un neatņemama uzņēmumu darbības sastāvdaļa. Sabiedrībai nozīmīgie rezultāti noteikti ir jānošķir no uzņēmumam nozīmīgajiem rezultātiem; tas nozīmē, ka nav jāvērtē attiecīgā organizācija, bet gan sociālā ietekme.

4.2. Iesaistītās personas sociālo ietekmi apraksta līdzīgi, taču ir arī atšķirības. EESK uzsver, ka ir svarīgi panākt kopēju izpratni, un ierosina sociālo ietekmi aprakstīt kā sabiedrībai nozīmīgu rezultātu un ietekmi, ko rada noteikta darbība, ko veic sociālais uzņēmums.

4.3. Noteikti jānorāda, ka ietekmes vērtēšanā jāvērtē ne tikai tas, vai plānotā ietekme ir panākta, bet arī tas, kādas vispār ir sekas (paredzētas un neparedzētas) un kāda ir to ietekme.

4.4. Sociālās ietekmes novērtēšana ir grūts uzdevums, jo nav vienkārši atspoguļot saikni starp pasākumu un rezultātu. Pozitīvā ietekme bieži ir kvalitatīva, un dažkārt tā izpaužas tikai pēc ilgāka laika. Centieni kādu darbību izteikt skaitļos saistīti ar lielu risku, ka ar iegūto informāciju netiek vērtēts tas, kas būtu jāvērtē, vai vērtēšana netiek veikta pareizi. Tāpēc sociālos uzņēmumus nedrīkst piespiest novērtēšanu identificēt ar kvantificēšanu, koncentrējoties tikai uz pasākumiem, kas ir viegli novērtējami, kvantificējami vai citu atzīti.

4.5. Kvantitatīvi aprēķini ir tikai viens vērtēšanas veids, ko papildina ar kvalitāti saistītas metodes, piemēram, naratīvās metodes. Šī alternatīvā vai papildu pieeja, proti, tādu informatīvu aprakstu vākšana, kas atspoguļo labuma guvēja viedokli, ir būtiska, lai novērtētu sociālā uzņēmuma pasākumu pievienoto vērtību. Būtu arī jānorāda, ka radītās vērtības novērtējumam nav obligāti jābūt galīgam skaitlim, bet novērtējumā varētu būt gan skaitļi, gan teksts.

4.6. EESK iesaka: lai šī sarežģītā jautājuma analīzi varētu turpināt un varētu veikt salīdzinošu analīzi starp dalībvalstīm, Komisijai vispirms būtu jāierosina vākt datus par lietotajām metodēm.

5. Ieinteresētās personas un jēdzieni

5.1. Lai Eiropas Savienībā izstrādātu sociālās ietekmes novērtēšanas metodi, ko pašreizējos apstākļos Eiropas Savienībā (Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondi un Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programma) varētu izmantot, jānodrošina ieinteresēto personu līdzdalība – nozīmīgākās ieinteresētās personas ir sociālie uzņēmumi, lietotāji, politikas veidotāji, finansētāji, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēji, publiskās iestādes un, attiecīgos gadījumos, sociālie partneri. Šī pieeja, proti, ieinteresēto personu iesaistīšana rada uzticēšanos, lai panāktu vienotu izpratni par to, kāda ietekme būtu vēlama.

5.2. Šīs pieejas priekšnoteikums ir vienota izpratne par galvenajiem jēdzieniem, kas saistīti ar sociālās ietekmes novērtēšanu. Tādi jēdzieni kā ieguldījums, atdeve, rezultāts un ietekme dažādos kontekstos bieži tiek definēti atšķirīgi. Ir svarīgi, lai ieinteresētajām personām par šiem jēdzieniem būtu vienota izpratne.

5.3. Ja raugāties vienīgi uz atdevi (piemēram, izglītības pasākuma dalībnieku skaits), attiecīgās darbības faktiskā ietekme netiek novērtēta un/vai ievērota. Tādēļ ir svarīgi atzīt, ka sociālās ietekmes novērtēšanā jāvērtē nevis atdeve, bet gan ietekme. Šādā veidā var novērtēt patieso pievienoto vērtību, vienlaikus ņemot vērā sociālās ietekmes novērtēšanas sarežģītību un to, ka tā aptver daudzas jomas.

5.4. Īpaši jāatzīmē, ka vairāk jāanalizē grūtības, kas saistītas ar mikrolīmenī veiktās sociālās ietekmes novērtēšanas rezultātu pārņemšanu makrolīmenī (Eiropas Savienībā), un tas, kā novērtēšanas metodēs ir ievērotas personu un uzņēmumu tiesības un vajadzības.

6. Metodes un instrumenti

6.1. Sociālo ietekmi vērtē daudzos dažādos veidos, un tādēļ ir grūti ieteikt vienu metodi vai salīdzināt dažādās metodes.⁽¹²⁾ Izstrādātas vairākas metodes, un daudzas no tām ierosinātas, īstenojot dažādus EQUAL projektus⁽¹³⁾. Šīm metodēm kopīgs ir tas, ka tās ir augšupējas iniciatīvas, kuru mērķis ir panākt vēlamās sociālās pārmaiņas un kuru pamatā ir patiesas vajadzības un patiešām īstenoti pasākumi.

6.2. Pazīstamākās metodes ir *Social Return On Investment* (sociālā atdeve no ieguldījumiem), kas ir uz rezultātiem orientēta metode, kura ļauj novērtēt radīto sociālo, ekoloģisko un ekonomisko labumu, un sociālais audits, kas ir organizācijas sociālo mērķu plānošanas un novērtēšanas metode⁽¹⁴⁾. Viena no plašāk lietotām metodēm pievienotās sociālās vērtības novērtēšanai ir, piemēram, *Global Reporting Index* (GRI) – ziņojumu par ilgtspēju izstrādes sistēma, kas veido satvaru pārskatu sniegšanai par sociāliem, ekoloģiskiem un ekonomiskiem rezultātiem. Taču var lietot vēl daudz citu metožu⁽¹⁵⁾.

6.3. Šīm metodēm kopīgs tas, ka tās izstrādātas, ņemot vērā sociālā uzņēmuma darbības mērķi, nevis citu nozaru modeļus. Tā vietā, lai vērtētu tikai atdevi starp diviem laika punktiem, ar šīm metodēm bieži tiek īstenota plašāka nelineāra pieeja, piemēram, “*Theory of Change*” (Pārmaiņu teorija)⁽¹⁶⁾, kas, vienkārši formulējot, aptver definēšanu, kvantificēšanu un analīzi. Izmantojot šādas pieejas, vērtēšanas process tiek integrēts uzņēmuma darbības plānošanā un ir svarīgs instruments, kas ļauj veikt iekšējus uzlabojumus.

6.4. Izstrādājot sociālās ietekmes novērtēšanas metodes, jānodrošina to proporcionalitāte, un tās jāizstrādā, lai atbalstītu sociālos uzņēmumus. Daudzi sociālie uzņēmumi ir mazi un jauni, un to resursi ir ierobežoti, lai izmantotu sarežģītas metodes. Tāpēc EESK iesaka: lai ierobežotu birokrātijas slogu un nodrošinātu tā proporcionalitāti, ar ietekmes novērtēšanu saistītās izmaksas nebūtu jāsedz pašiem sociālajiem uzņēmumiem, bet citām ieinteresētajām personām (Eiropas Savienībai, fondu pārvaldniekiem).

6.5. Saistībā ar rādītāju izvēli EESK ierosina, ka tie būtu jāizvēlas sociālajiem uzņēmumiem pēc intervijām ar lietotājiem un ieinteresētajām personām. Piemēram, varētu izmantot šādus rādītājus: “nav radītas izmaksas sabiedrībai” vai sociālā uzņēmuma “radītā ietekme”, kā arī ņemt vērā uzņēmumu konsultējošo darbu, to struktūru un darbības modeļus.

6.6. Ievērot pašlaik lietotās metodes, Komisijai vajadzētu apsvērt, kā saskaņā ar EESK ieteikumiem izveidot ES sistēmu, kura atbilst īpašajam dažās dalībvalstīs spēkā esošajam regulējumam un to labklājības organizāciju un sociālo uzņēmumu modeļiem.

7. Citas piezīmes

7.1. Tā kā ir ļoti grūti ieteikt vienu vienīgu metodi vai standarta rādītājus sociālās ietekmes novērtēšanai, Komisijas pirmais uzdevums ir popularizēt pašlaik visbiežāk izmantotos principus un metodes un rosināt uzņēmumus tos izmantot. Izmantojot šo pieredzi, Komisija var izstrādāt kopējas vadlīnijas sociālo rezultātu nevis atdeves novērtēšanai, lai noteiktu vairākus principus attiecībā uz to, kas jāvērtē, nevis mēģinātu definēt, kā novērtēt sociālo ietekmi.

7.2. Ņemot vērā šā jautājuma sarežģītību, EESK iesaka vispirms izmēģināt metodes, kas izstrādātas un paredzētas Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem un Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programmai. Tad Komisija varētu rūpīgi uzraudzīt šo metožu lietošanas ietekmi un tās pārskatīt, ja vajadzīgs. Vācot datus, jānodala dati par dzimumiem, lai varētu atzīt sieviešu nozīmi sociālajā uzņēmējdarbībā un nodrošinātu pārredzamību finansējuma piešķiršanā. Tas palīdzēs nodrošināt, ka izmantotās metodes neierobežos piekļuvi finansējumam, kas vajadzīgs, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.

⁽¹²⁾ Bouchard, M (ed) (2009): *The worth of social economy*, Peterlang, Bruxelles.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated.

⁽¹⁴⁾ <http://www.thesroinetwork.org/what-is-sroi>, <http://www.socialauditnetwork.org.uk/getting-started/what-is-social-accounting-and-audit>.

⁽¹⁵⁾ PQASSO – *Practical Quality Assurance Systems for Small Organisations*, SIMPLE – *Simple Impact Measurement for Local Economies*, *Volunteering Impact Assessment Toolkit*, *The Big Picture*, *Impact Framework*, *Logic Model Builder*, *Measuring Impact Framework*, *Outcome Mapping*, *Outcome-Based Evaluation*, *Social Impact Assessment (SIA)*, *The Shujog Impact Framework and Assessment*.

⁽¹⁶⁾ <http://www.theoryofchange.org>.

7.3. Strukturējot šos izmēģinājuma projektus, Komisijai arī jāapsver tādi aspekti kā pārbaudes/ieinteresēto personu pilnvaras un mērķis. Šie aspekti ir cieši saistīti ar papildu izmaksām un šo dalībnieku motīviem. EESK rosina Komisiju censties pēc iespējas samazināt šīs izmaksas, arī izstrādājot novērtēšanas prasības, lai izvairītos no nevajadzīgas birokrātijas vai sociālās attīstības izkropļojumiem.

7.4. Pastāv risks, ka īpaši Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem un Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programmai izstrādātā vērtēšanas metode var samazināt citu ar sociālo uzņēmējdarbību saistīto instrumentu izmantošanu un noteikumu īstenošanu valstu, reģionu un vietējā līmenī. Kļūdaina vai nepareiza sociālās ietekmes vērtēšana var visnotaļ kavēt sociālo inovāciju un izmēģinājumus. Lai ierobežotu šo risku, Komisijai vajadzētu piedāvāt izglītošanas un apmācības programmas dalībvalstīs.

7.5. Šis atzinums ir pirmais solis EESK darbā, kas saistītas ar sociālās ietekmes novērtēšanu. Tas ir izstrādāts, lai paustu viedokli par Komisijas pašreizējo darbu šajā jomā. EESK tomēr uzskata, ka ir būtiski turpināt un paplašināt šīs debates, un tāpēc tā sekos līdzi Komisijas darbam un turpinās pievērsties šim jautājumam citās savas politiskās darbības jomās.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Minimālais ienākums un nabadzības rādītāji Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 170/04)

Ziņotājs: **DASSIS**

Līdzziņotājs: **BOLAND**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Minimālais ienākums un nabadzības rādītāji Eiropā”

(pašiniciatīvas atzinums)

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 20. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (2013. gada 10. decembra sēdē), ar 155 balsīm par, 93 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Krīzes negatīvās sociālās un ekonomiskās sekas un strukturālu reformu trūkums vairo nabadzību un atstumtību Eiropā, un tas ir iemesls, kāpēc situācijā, ko raksturo sabiedrības novecošanās, migrācijas plūsmu pastiprināšanās un eiroskepticisma pieaugums, ārkārtīgi steidzami ir nepieciešams tāds politiskais modelis, kas var stiprināt solidaritāti un pamatvērtības, kas piemīt Eiropas iegūtajām sociālajām tiesībām.

Šajā kontekstā EESK:

1.2. uzskata, ka šajos smagajos apstākļos Eiropas minimālā ienākuma noteikšana sekmēs ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, cilvēka pamattiesību aizsardzību, līdzsvara nodrošināšanu starp ekonomiskajiem un sociālajiem mērķiem, kā arī resursu un ienākumu taisnīgu sadali;

1.3. norāda, ka EESK struktūrvienību līmenī ir notikušas plašas diskusijas un uzsver, ka steidzami ir nepieciešams ar pamatdirektīvas palīdzību Eiropas Savienībā nodrošināt pienācīgu minimālo ienākumu ar mērķi efektīvi apkarot nabadzību, tādējādi atvieglojot iekļaušanos darba tirgū, – šādi rīkoties ir aicinājusi gan Reģionu komiteja ⁽¹⁾, gan dažādas nabadzības apkarošanas organizācijas ⁽²⁾. Komiteja aicina Komisiju veikt saskaņotus pasākumus, atbildot uz Eiropas Parlamenta 2011. gada rezolūciju ⁽³⁾ iekļauto aicinājumu;

1.4. aicina Komisiju izpētīt Eiropas minimālā ienākuma finansēšanas iespējas, īpaši pievēršoties attiecīga Eiropas fonda izveides perspektīvai;

1.5. aicina vairāk rūpēties par to, lai stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi nodarbinātības veicināšanas, nabadzības un sociālās atstumtības novēršanas jomā tiktu reāli sasniegti. Šajā nolūkā būtu jāparedz šādi pasākumi: 1) jāturpina īstenot horizontālos nodarbinātības mērķus, 2) jānosaka mērķi attiecībā uz to triju rādītāju samazināšanu, kas veido apvienoto nabadzības un sociālās atstumtības rādītāju, 3) jānosaka pakārtoti mērķi Eiropas un valsts līmenī tām grupām, kuru nabadzības risks ir augstāks nekā sabiedrībai kopumā, piemēram, bērniem un ģimenēm, kurās ir tikai viens no vecākiem, kā arī nabadzīgiem strādājošiem, 4) jāizskata, kā dalībvalstis aprēķina nabadzības līmeņus un nosaka valsts mērķus, 5) jāpanāk, lai dalībvalstis atkārtoti apņemas tādas saistības, kas dotu iespēju kopīgiem spēkiem sasniegt vispārējo Eiropas Savienības mērķi;

1.6. aicina efektīvi novērtēt valstu reformu programmās (VRP) un valstu sociālajos ziņojumos (VSZ), kā arī finanšu stabilizācijas dokumentu paketēs ietverto pasākumu sociālo ietekmi, lai tie nepalielinātu nabadzību vai sociālo atstumtību, kā arī lai nodrošinātu plašāku pilsoniskās sabiedrības līdzdalību VRP un VSZ izstrādē;

⁽¹⁾ Reģionu komitejas atzinums “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību”, OV C 166, 7.6.2011., 18. lpp. Skatīt 7. punktu 19. lpp.

⁽²⁾ ATD Ceturtā pasaule (ATD Fourth World), Eiropas tīkls cīņai pret nabadzību (EAPN), Eiropas Nacionālo organizāciju federācija darbam ar bezpajumtniekiem (FEANTSA), Emmaūs Eiropas nodaļa, u. c.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. novembra rezolūcija “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību” (2011/2052(INI) OV C 153E, 31.5.2013., 57.–78. lpp.

1.7. aicina uzlabot nabadzības un sociālās atstumtības palielināšanās uzraudzību un aicina Komisiju katru reizi, kad tai ir jāvērtē valstu reformu programmas un valstu sociālie ziņojumi, sniegt katrai no dalībvalstīm konkrētus ieteikumus sociālās iekļautības jomā. Tiem vajadzētu būt piemērojamiem arī tām valstīm, kuras saņem īpašu palīdzību no Eiropas Komisijas, Eiropas Centrālās bankas un Starptautiskā valūtas fonda;

uzsver, ka nodrošinātība ar pienācīgu darbu ir labākā garantija pret nabadzību un sociālo atstumtību, tāpēc mudina Komisiju sadarbībā ar dalībvalstīm īstenot Izaugsmes un nodarbinātības pakta pasākumus, lai stiprinātu izaugsmi, konkurētspēju un darba vietu radīšanu. Atzinīgi vērtē komisāra *Tajani* vēlmi izveidot rūpniecības paktu, lai stiprinātu ES rūpniecību un tās darba vietu radīšanas potenciālu;

1.9. it īpaši uzsver, ka svarīgi ir palielināt darba ņēmēju, bezdarbnieku un visu sociāli neaizsargāto sabiedrības grupu iesaisti mūžizglītībā, celt profesionālo kvalifikāciju un uzlabot jaunu prasmju apgūšanu. Tas ļautu ātrāk iekļauties darba tirgū, palielināt ražīgumu un palīdzētu cilvēkiem atrast labāku darbu.

2. Priekšvēsture

2.1. Garantētais minimālais ienākums (GIM) ir no iemaksām neatkarīgs ienākumu pabalsts, kas veido drošības tīklu tiem cilvēkiem, kam nav pieejami sociālās apdrošināšanas pabalsti ⁽⁴⁾. Kā beidzamais glābiņš no nabadzības tas ir cieši saistīts ar tiesībām uz pienācīgu dzīvi gan cilvēkiem, kuriem nav citu iespēju gūt ienākumus, gan viņu apgādājamajiem ⁽⁵⁾. Garantētu minimālo ienākumu nedrīkst jaukt ar minimālo algu, kas noteikta darba koplīgumos vai ko paredzējis likumdevējs.

2.2. Kopienas Hartas par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām (1989) ⁽⁶⁾ 10. panta 2. punktā ir noteiktas tiesības uz pietiekamiem pabalstiem un sociālo atbalstu tiem cilvēkiem, kas ir izslēgti no darba tirgus un kuriem nav pietiekamu iztikas līdzekļu.

2.3. Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (2000), kas kā reformu līguma pamata sastāvdaļa ir juridiski saistoša, ir noteikts, ka “cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā” (pirmais pants) un ka “apkarojot sociālo atstumtību un nabadzību, Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, lai [...] nodrošinātu pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu” (34. panta 3. punkts).

2.4. Līgumā par Eiropas Savienības darbību (153. panta 1. punkta h) apakšpunktā) ir noteikts, ka Savienība var pieņemt tiesību aktus, lai atbalstītu un papildinātu dalībvalstu darbību no darba tirgus atstumtu personu integrācijas jomā. Kā viena no obligātām prasībām, kas Savienībai jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot politikas nostādnes un pasākumus, ir horizontālā sociālā klauzula (9. pants), kas ietver augstu nodarbinātības līmeni, atbilstīgu sociālo aizsardzību un sociālās atstumtības apkarošanu.

2.5. Padomes Ieteikumā 92/441/EEK ⁽⁷⁾ dalībvalstis ir aicinātas atzīt personu pamattiesības uz pietiekamiem un uzticamiem līdzekļiem un pabalstiem, pielāgot savas sociālās aizsardzības sistēmas un noteikt kopējus īstenošanas kritērijus, taču ienākumu minimuma sliekšnis ES līmenī nav noteikts.

2.6. Komisijas 2008. gada ieteikumā ⁽⁸⁾ ir atzīts, ka atbilstoši ienākumu pabalsti ir viens no trim aktīvas iekļaušanas pilāriem, un ir uzsvērts, ka pabalstu saņēmējiem jābūt gataviem iesaistīties darba tirgū, piedalīties apmācībā vai citos sociālās iekļaušanas pasākumos.

⁽⁴⁾ Šī joma ietver arī citas politikas nostādnes: a) vispārējus pamata ienākumus vai pamata ienākumu garantiju, t.i., pastāvīgu vienotas likmes pabalstu, ko noteiktos intervālos maksā katram pieaugušam pilsonim, neskatoties uz viņa ekonomisko/sociālo stāvokli vai darba iespējām, un b) negatīvu ienākumu nodokli, pamatojoties uz nodokļu minimālās robežvērtības konceptu.

⁽⁵⁾ *Hugh Frazer* un *Eric Marlier*. “Minimālā ienākuma shēmas ES dalībvalstīs” (*Minimum Income Schemes Across EU Member States*), kopsavilkuma ziņojums, ES tīkls, kas apvieno neatkarīgus valstu ekspertus sociālās iekļaušanas jautājumos, EK, Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ĢD (2009. gada oktobris).

⁽⁶⁾ Eiropas Kopienas Komisija, Harta par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām, Luksemburga, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 1990.

⁽⁷⁾ Padomes 1992. gada 24. jūnija Ieteikums 92/441/EEK par kopējiem kritērijiem saistībā ar pietiekamiem resursiem un sociālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmās, OV L 245, 26.8.1992., 46.–48. lpp.

⁽⁸⁾ Komisijas Ieteikums (2008. gada 3. oktobris) par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (izzinots ar dokumenta numuru K(2008) 5737) OV L 307 18.11.2008., 11.–14. lpp.

2.7. Nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana ir viens no prioritāriem mērķiem stratēģijā “Eiropa 2020”, ar ko izveidoja Eiropas platformu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību⁽⁹⁾. Tajā pirmo reizi ir izvirzīts mērķis līdz 2020. gadam par vismaz 20 miljoniem samazināt, pamatojoties uz triju rādītāju kombināciju, to cilvēku skaitu, kurus skar nabadzība un sociālā atstumtība. Šie trīs rādītāji ir šādi: nabadzības risks (to iedzīvotāju īpatsvars, kuru ienākumi nesasniedz 60 % no vidējā ienākumu līmeņa attiecīgajā valstī), smaga materiālā nenodrošinātība (trūkst resursu, kas norādīti īpašā sarakstā) un ļoti zema nodarbinātības intensitāte (personas, kas dzīvo bezdarbnieku mājsaimniecībās)⁽¹⁰⁾. EESK atzinīgi vērtēja šo apņemšanos un uzsvēra, ka ES politika nedrīkst palielināt nabadzības risku⁽¹¹⁾.

2.8. Viens no galvenajiem stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktajiem mērķiem – samazināt nabadzību un sociālo atstumtību – attiecas uz konkrētu cilvēku skaitu un šī pieeja atšķiras no pieejas, kas ir izmantota attiecībā uz citiem šīs stratēģijas mērķiem⁽¹²⁾: tie ir izteikti procentuāli, un tas palīdz dalībvalstīm tos sasniegt analogā procentuālā apmērā.

2.9. Dalībvalstis pašas lemj, kā noteikt savus mērķus, kā arī izvēlas to sasniegšanai izmantojamās pieejas. Tomēr dalībvalstu kombinētie mērķi tālu atpaliek no stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktā 20 miljonu mērķa: tiek lēsts, ka dalībvalstu noteikto mērķu summu no lielā stratēģijas “Eiropa 2020” mērķa šķir 5 līdz 8 miljonu plaisa⁽¹³⁾. Turklāt daudzās valsts reformu programmās trūkst skaidrības par to, kā nabadzības samazināšanas mērķis tiks sasniegts, un trūkst atbilstošu sociālās iekļaušanas pasākumu⁽¹⁴⁾. Valstīm, kas saņem īpašu palīdzību no Eiropas Komisijas, Eiropas Centrālās bankas un Starptautiskā valūtas fonda, nav izvirzīta prasība iesniegt konkrētas valsts reformu programmas⁽¹⁵⁾: tām ir jāsniedz atskaite tikai atbilstoši saprašanās memorandiem, kuros, diemžēl, nav ietverti pasākumi nabadzības vai sociālās atstumtības samazināšanai.

2.10. Eiropas Parlamenta 2010. gada rezolūcijā⁽¹⁶⁾ dalībvalstis ir aicinātas ieviest atbilstošas minimālā ienākuma shēmas un noteikt ienākumu minimuma sliekšni, kas atbilst vismaz 60 % no vidējiem ienākumiem attiecīgajā valstī, un ir izteikta prasība izstrādāt stingrākus Eiropas Savienības ieteikumus, bet 2011. gada rezolūcijā⁽¹⁷⁾ Parlaments aicina Komisiju steidzami uzsākt apspriešanos par iespēju izstrādāt likumdošanas iniciatīvu par atbilstošu minimālo ienākumu.

3. Nabadzība, sociālā atstumtība un bezdarbs Eiropas Savienībā

3.1. EESK atzīst, ka nabadzība ir cilvēktiesību pārkāpums, tāpēc vēl jo vairāk ir aktīvi jātiecas sasniegt Līguma par Eiropas Savienību 3. panta 3. punktā izvirzītos mērķus, un uzskata, ka cīņa pret nabadzību ir svarīgs Eiropas mēroga uzdevums.

⁽⁹⁾ “Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, COM(2010) 2020 final, Brisele, 3.03.2010.

⁽¹⁰⁾ Tie visi kopā raksturo kopēju mērķa grupu, ko apdraud nabadzība vai atstumtība, turklāt ir pietiekami, ja cilvēks atbilst jebkuram vienam kritērijam, kas saistīts ar šo kategoriju, un to uzskaita vienu reizi.

⁽¹¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai un teritoriālai kohēzijai” COM(2011) 758 final, OV C 248, 25.8.2011., 130.–134. lpp.

⁽¹²⁾ Nodarbinātības, izglītības, klimata pārmaiņu, pētniecības un izstrādes jomā ir izvirzīti procentuāli mērķi, un tas dalībvalstīm dod iespēju sev izvirzīt analogus procentuālā apmērā izteiktus mērķus.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija, “Nodarbinātība un sociālās tendences Eiropā” (2012).

⁽¹⁴⁾ Hugh Frazer un Eric Marlier. 2011. “Novērtējums par progresu virzībā uz stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktajiem sociālās iekļaušanas mērķiem. Galvenie secinājumi un ieteikumi turpmākajai darbībai” (*Assessment of Progress towards the Europe 2020 social inclusion objectives: Main Findings and Suggestions on the Way Forward*). ES tikls, kas apvieno neatkarīgus ekspertus sociālās iekļaušanas jautājumos. Brisele, Eiropas Komisija.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Komisija, Vadlīnijas valstu reformu programmām, 2012. gada 18. janvāris.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2010. gada 20. oktobra rezolūcija par minimālā ienākuma nozīmi nabadzības apkarošanā un integrējošās sabiedrības attīstības veicināšanā Eiropā (2010/2039(INI)), OV C 70E, 8.3.2012., 8.–18. lpp.

⁽¹⁷⁾ Sk. 3. zemsēvītras piezīmi.

3.2. Kopš 2008. gada krīze un strukturālu reformu trūkums daudzās valstīs ir palielinājis nabadzības, sociālās un profesionālās atstumtības risku⁽¹⁸⁾; jaunākie Eurostat dati⁽¹⁹⁾ liecina, ka 24,2 % Eiropas Savienības iedzīvotāju – t.i., 119,7 miljonus cilvēku – apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība⁽²⁰⁾. 2011. gadā šis līmenis paaugstinājās 19 dalībvalstīs, un laikā no 2008. līdz 2011. gadam nabadzības un sociālās atstumtības skarto cilvēku skaits ir pieaudzis par 4 miljoniem. Kopš 2008. gada pasliktinājās arī trīs rādītāji, kas veido rādītāju “nabadzības vai sociālās atstumtības risks”, un pašreiz nabadzības risks skar 17 %, smaga materiālā nenodrošinātība – 9 % sabiedrības locekļu, bet 10 % cilvēku dzīvo mājāsaimniecībās ar ļoti zemu nodarbinātības intensitāti. Daudzās valstīs nabadzīgie kļūst vēl nabadzīgāki⁽²¹⁾.

3.3. Bērni (līdz 18 gadiem) ir viena no grupām, ko vairāk nekā pārējo sabiedrību apdraud nabadzība un sociālā atstumtība – bērnu vidū šis rādītājs sasniedz 27,1 %⁽²²⁾. Dažās valstīs nabadzības riska līmenis ir salīdzinoši augsts cilvēkiem, kas pārsnieguši 65 gadu vecumu⁽²³⁾.

3.4. Atšķirības ienākumu un sociālās nevienlīdzības jomā palielinās gan katrā dalībvalstī, gan starp valstīm un reģioniem, turklāt krīzes dēļ tās ir kļuvušas daudz būtiskākas⁽²⁴⁾. Bez tam to iedzīvotāju grupu apstākļi, kas bija smagi jau pirms krīzes, pasliktinās vēl vairāk⁽²⁵⁾.

3.5. Krīze atklāj dažādus jaunus nabadzības veidus, piemēram, bezpajumtniecību, enerģētisko nabadzību, finansiālo atstumtību (nav piekļuves banku pamata pakalpojumiem un kredītiem), mājāsaimniecību pārmērīgu parādu slogu, savukārt sievietes ir sociāli apdraudētākas nekā vīrieši. Līdztekus tādas mazaizsargātas grupas kā vecāka gadagājuma cilvēki (īpaši ļoti veci cilvēki un vecākas sievietes), cilvēki ar invaliditāti vai cilvēki, kas ilgstoši cieš no nopietnas slimības, mājāsaimniecības, kurās ir tikai viens no vecākiem, ģimenes ar zemiem ienākumiem, kā arī imigranti un noteiktas mazākumtautības piemēram, romi, nabadzība skar īpaši smagi un dažādos veidos.

3.6. Nodarbinātība un sociālā joma Eiropas Savienībā ir kritiskā stāvoklī. Bezdarbs nepārtraukti palielinās – 2013. gada janvārī tas Eiropas Savienībā skāra 26,2 miljonus cilvēku jeb 10,8 % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju (19 miljoni jeb 11,9 % eiro zonā) bija bez darba, turklāt mājāsaimniecību ekonomiskā situācija ir satraucoša⁽²⁶⁾. Jauniešu bezdarbs Eiropas Savienībā ir sasniedzis rekordlīmeni: 23,6 % darbaspējīga vecuma jauniešu ir bez darba un bezdarba posmi kļūst arvien garāki.

3.7. EESK pauž nopietnas bažas par nabadzīgu strādājošo skaita palielināšanos, un tā cēlonis cita starpā ir arī darba vietu nestabilitāte un zems atalgojums. 2011. gadā 8,9 % darba ņēmēju dzīvoja zem nabadzības robežas – tā ir viena trešdaļa no visiem darbaspējīga vecuma pieaugušajiem, kurus apdraud nabadzības risks⁽²⁷⁾.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK ir izstrādājusi vairākus atzinumus⁽²⁸⁾ par jautājumiem, kas tieši un netieši attiecas uz minimālo ienākumu un nabadzību, un ir nākusi klajā ar attiecīgiem ieteikumiem. 1989. gadā⁽²⁹⁾ izdarītie secinājumi un paustie ieteikumi šobrīd smagajos krīzes apstākļos ir kļuvuši īpaši aktuāli. Tā atbalsta arī Eiropas platformu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību un uzskata, ka atvērtā koordinācijas metode kopā ar horizontālo sociālo klauzulu var palīdzēt nodrošināt minimālo ienākumu un apkarot nabadzību un sociālo atstumtību.

⁽¹⁸⁾ Komisijas dienestu darba dokuments “Demogrāfisko un sociālo tendenču dati – sociālās politikas ietekme uz integrāciju, nodarbinātību un ekonomiku” (*Evidence on Demographic and Social Trends. Social Policies' Contribution to Inclusion, Employment and the Economy*), SWD(2013) 38 final, pirmā daļa.

⁽¹⁹⁾ Eurostat, 2013. Pamatrādītāji. t2020_50. t2020_51. t2020_52. t2020_53. Atjaunināts: 2013. gada 3. oktobrī.

⁽²⁰⁾ Visvairāk šādu cilvēku ir Bulgārijā (49 %), Rumānijā un Latvijā (abās valstīs 40 %), Lietuvā (33 %), Grieķijā un Ungārijā (abās valstīs 31 %) un Itālijā (28,2 %).

⁽²¹⁾ Eiropas Komisijas Sociālās aizsardzības komitejas gada ziņojums “Sociālā Eiropa – pašreizējie uzdevumi un virzība uz priekšu” (*Social Europe: Current Challenges and the Way Forward, Annual Report of the Social Protection Committee*) (2012).

⁽²²⁾ Sk. 18. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁾ Turpat.

⁽²⁴⁾ Eiropas Arodbiedrību konfederācija (ETUC) un Eiropas Arodbiedrību institūts (ETUI). “Salīdzinoša analīze par darba ņēmējiem Eiropā” (*Benchmarking Working Europe*), 2013.

⁽²⁵⁾ Eurofound Trešais Eiropas dzīves kvalitātes pārskats “Dzīves kvalitāte Eiropā: krīzes ietekme” (*Quality of Life in Europe: Impacts of the Crisis*), Luksemburga, 2012.

⁽²⁶⁾ Eiropas Komisija “Ceturkšņa pārskats par nodarbinātību un sociālo stāvokli Eiropas Savienībā” 2013. gada marts,

⁽²⁷⁾ Sk. 21. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁸⁾ Sk. OV C 44, 2011. gada 11. februāris, 23.-27. lpp.; OV C 166, 2011. gada 7. jūnijs, 18.-22. lpp.; OV C 24, 2012. gada 28. janvāris, 35.-39. lpp.; OV C 318, 2009. gada 23. decembris, 52.-56. lpp.; OV C 48, 2011. gada 15. februāris, 57.-64. lpp.; OV C 44, 2011. gada 11. februāris, 90.-98. lpp.; OV C 44, 2011. gada 11. februāris, 34.-39. lpp.; OV C 318, 2011. gada 29. oktobris, 43.-49. lpp.; OV C 132, 2011. gada 3. maijs, 26.-38. lpp.; OV C 128, 2010. gada 18. maijs, 10.-17. lpp.;

⁽²⁹⁾ OV C 221, 28.8.1989., 10.-15. lpp.

4.2. Steidzamā nepieciešamība ieviest minimālā ienākuma sistēmu tika uzsvēta atklātajā uzklaušanās sēdē⁽³⁰⁾, ko EESK rīkoja, gatavojot atzinumu. Tajā piedalījās eksperti un personas, kas ir ieinteresētas nabadzības mērījumu uzlabošanā un to problēmu atrisināšanā, kas apgrūtina minimālā ienākuma ieviešanu Eiropā.

4.3. Nabadzības⁽³¹⁾ un sociālās atstumtības daudzdimensionālais raksturs liecina, ka Eiropas pārvaldībā jāpastiprina sociālā dimensija: sociāli ilgtspējīga makroekonomikas politika ir priekšnoteikums krīzes pārvarēšanai un ekonomiskās un sociālās kohēzijas nodrošināšanai. Pastāvīga nabadzība un atstumtība kaitē ekonomikai, jo mazina pieejamos ienākumus un pieprasījumu, pasliktina konkurētspēju un ierobežo valstu budžetus.

4.4. Tāpēc EESK ir pārliecināta, ka jāpārvērtē prioritātes un politika, īpaši monetārā politika, tostarp Stabilitātes un izaugsmes pakts, konkurences un ārējās tirdzniecības politika, kā arī budžeta un fiskālā politika.

4.5. EESK atzinīgi vērtē atjaunināto 2013. gada 20. februāra Sociālo ieguldījumu paketi⁽³²⁾, kurā dalībvalstis ir aicinātas veidot efektīvu un piemērotu atbalstu ienākumiem, ņemot vērā vietējā, reģionālā un valsts mēroga vajadzības sociālajā jomā, kā arī izstrādāt budžeta paraugus, kas ietvertu to preču un pakalpojumu sarakstu, kas nepieciešami noteikta lieluma un sastāva ģimenei, lai dzīvotu noteiktos labklājības apstākļos, norādot to paredzamās mēneša vai gada izmaksas.

4.6. EESK mudina Komisiju paātrināti izpildīt solījumu⁽³³⁾ atbalstīt dalībvalstu rīcību, pārtraugot uz aktīvu iekļaušanu vērstas reformas, izstrādājot budžeta paraugu sagatavošanas metodoloģiju un uztraugot ienākuma atbalsta piemērotību saskaņā ar iepriekš minētajiem budžeta paraugiem, tiklīdz tie būs izstrādāti kopā ar dalībvalstīm.

4.7. EESK ir pārliecināta, ka vislabākais līdzeklis nabadzības samazināšanai un sociālās atstumtības novēršanai ir izaugsmes atsākšana, konkurētspējas stiprināšana un Eiropas uzņēmumiem labvēlīgu pamatnosacījumu radīšana (tostarp, būtu jānovērš pārmērīgs administratīvais slogs un jānodrošina piekļuve finansējumam), kas dos tiem iespēju paplašināt darbību un radīt darba vietas cilvēkiem ar atbilstošām prasmēm.

4.8. Komiteja uzsver, ka par īpaši svarīgām būtu jāuzskata mūžizglītības programmas, kuras ir viens no pamatinstrumentiem nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai. Tās uzlabo gan nodarbinātības izredzes, gan piekļuvi zināšanām un darba tirgum. Svarīgi ir palielināt darba ņēmēju, bezdarbnieku un visu sociāli neaizsargāto sabiedrības grupu iesaisti mūžizglītībā, celt profesionālo kvalifikāciju un uzlabot jaunu prasmju apgūšanu. Tas ļautu ātrāk iekļauties darba tirgū, palielināt ražīgumu un palīdzētu cilvēkiem atrast labāku darbu.

4.9. EESK atbalsta visaptverošu pieeju sociālajai uzņēmējdarbībai, kuras ietvaros tiek palielināts finansējums Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondam un uzlabota juridiskā un administratīvā vide, lai veicinātu to sociālās ekonomikas uzņēmumu attīstību, kuri kā izaugsmes, inovācijas un nodarbinātības virzītājspēks var palīdzēt cīnīties pret nabadzību.

4.10. EESK atzinīgi vērtē neseno ieteikumu par bērnu nabadzību⁽³⁴⁾, bet ar nožēlu konstatē, ka tik daudzu bērnu nepārtraukta pakļautība nabadzības riskam no paaudzes paaudzē, liecina par trūkumiem pašreiz īstenotajās politikas nostādnēs.

⁽³⁰⁾ 2013. gada 28. maijā <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-european-minimum-income>.

⁽³¹⁾ Nabadzības riska vai sociālās atstumtības rādītājs ietver trīs elementus: nabadzības risks, smaga materiālā nenodrošinātība un ļoti zema darba intensitāte.

⁽³²⁾ Komisijas 2013. gada 20. februāra paziņojums COM(2013) 83 "Sociālie ieguldījumi izaugsmei un kohēzijai, tostarp Eiropas Sociālā fonda īstenošana 2014.–2020. gadā", kura franču valodas versija aizstāta ar 2013. gada 2. jūlija labojumu COM(2013) 83 final/2. Sociālo ieguldījumu pakete ietver arī ieteikumu "Ieguldījums bērnos" (C(2013) 778 final), darba dokumentus "Ilgttermiņa aprūpe novecojošā sabiedrībā: problēmas un politikas risinājumi", "Ziņojums par dalībvalstu turpmākiem īstenošanas pasākumiem atbilstīgi Eiropas Komisijas 2008. gada ieteikumam par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir izstumti no darba tirgus – Ceļā uz sociālo ieguldījumu pieeju", kā arī dokumentu "Trešais divu gadu ziņojums par vispārējās nozīmes sociāliem pakalpojumiem" (3rd Biennial Report on Social Services of General Interest).

⁽³³⁾ Paziņojums COM(2013) 83 final/2, 2.2. punkts

⁽³⁴⁾ Komisijas 2013. gada 20. februāra ieteikums "Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārtraukšana" OV L 59, 2.3.2013., 5.–16. lpp.

4.11. EESK pauž bažas, ka stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītais nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas mērķis (panākt, lai līdz 2020. gadam par 20 miljoniem samazinātos nabadzīgo cilvēku skaits) netiks sasniegts.

4.12. EESK jau ir norādījusi, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistes līmenis valstu reformu programmu sagatavošanā dažādās valstīs ir ļoti atšķirīgs, un dažās valstīs maz tiek darīts šādas iesaistes nodrošināšanai⁽³⁵⁾.

4.13. Atjauninātu datu trūkums par ienākumiem un dzīves apstākļiem kavē stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu.

5. Minimālā ienākuma nozīme cīņā pret nabadzību un sociālo atstumtību

5.1. EESK apzinās, ka piešķirt Eiropas Savienībai īpašu centrālu lomu aizsardzības nodrošināšanā ar minimālā ienākuma palīdzību varētu būt ārkārtīgi sarežģīta politiska darbība, ņemot vērā dalībvalstu ekonomikas atšķirības, daudzveidīgās minimālā ienākuma sistēmas⁽³⁶⁾, sociālās aizsardzības struktūras, subsidiaritātes atšķirības, to tiesību un pienākumu atšķirības, kas saistītas ar aizsardzību ar minimālā ienākuma palīdzību un sarežģīto mijiedarbību starp pastāvošo politiku un tās rezultātiem, no vienas puses, un solidaritātes nozīmi Eiropas Savienībā, no otras puses.

5.2. EESK tomēr uzskata, ka jāievieš minimālā ienākuma sistēmas un jāstiprina jau esošās, jo divdesmit divus gadus pēc lēmuma 92/441/EEK visās dalībvalstīs vēl nav šādu sistēmu, to pieejamība un optimāla darbība nav visur garantēta, turklāt dalībvalstis nabadzības un sociālās atstumtības novēršanas kumulatīvo mērķu sasniegšanā ievērojami atpaliek no stratēģijas "Eiropa 2020" mērķa⁽³⁷⁾.

5.3. Ņemot vērā mijiedarbību starp nabadzību un ekonomiku, EESK uzsver minimālā ienākuma shēmu stabilizējošo potenciālu, kas var gan mazināt krīzes sociālās sekas, gan radīt preciklisku ietekmi, nodrošinot papildu resursus pieprasījuma sekmēšanai iekšējā tirgū.

5.4. EESK raizējas, ka minimālā ienākuma shēmas, kas lielākajā daļā dalībvalstu ir ļoti atšķirīgas gan no seguma, gan no universalitātes un efektivitātes viedokļa, var nepietiekami mazināt nabadzību, un pauž bažas, ka to neizmantošana var vēl vairāk samazināt šo efektivitāti⁽³⁸⁾.

5.5. EESK atzinīgi vērtē pozitīvos rezultātus, ko sniegusi atvērtās koordinācijas metode sociālā jomā, bet pauž nožēlu par to, ka nav pilnībā izmantots pastāvošo instrumentu un struktūru potenciāls un ka nav gūti būtiski sasniegumi nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanā.

5.6. EESK aicina papildus atvērtās koordinācijas metodei sociālās politikas jomā ieviest Eiropas direktīvu, kurā būtu noteikta minimālā ienākuma sistēmas attiecināšana uz visām dalībvalstīm, ar kuras palīdzību, ņemot vērā dažādās valstu situācijas, tiktu uzlabota pastāvošo shēmu efektivitāte, un tādējādi paust pārliecinošu vēstījumu par Eiropas sociālo pīlāru.

5.7. Ierosinātajā direktīvā vajadzētu noteikt kopējus standartus un rādītājus, ietvert metodes tās īstenošanas uzraudzībai un radīt iespēju sociālo partneru, atbalsta saņēmēju un citu saistītu personu iesaistei valstu minimālā ienākuma sistēmu izstrādē vai to reformu īstenošanā.

5.8. EESK uzskata: kā priekšnoteikums solidaritātes un sociālās kohēzijas stiprināšanai **dalībvalstīs un starp tām** ir jāievēro tas, ka īstenojot pastāvošās budžeta un makroekonomikas politikas nostādnes, ir jāveicina stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto sociālo mērķu sasniegšana un pastāvošo instrumentu un struktūru izmantošana.

5.9. EESK ir pārliecināta, ka Eiropas Savienības rūpēm par to, lai uzlabotos aizsardzība ar minimālā ienākuma palīdzību, jāietver palīdzības sniegšana dalībvalstīm (īpaši tām, kurās šī vajadzība ir vislielākā) tirgus atvēršanai un efektīvas makroekonomiskās politikas īstenošanai, kā arī pieejamo fondu efektīvākai un mērķtiecīgākai izmantošanai, turklāt nekavējoties ir jāizskata iespēja palielināt nepieciešamos resursus.

⁽³⁵⁾ EESK, "Pilsoniskās sabiedrības iesaiste valstu reformu programmās, kopsavilkuma ziņojums", Brisele, 2011. gada 28. februāris.

⁽³⁶⁾ Lai gūtu pilnīgu pārskatu, sk. *Frazer un Marlier, op. cit.*, 2009.

⁽³⁷⁾ Sociālās aizsardzības komiteja, *op.cit.*

⁽³⁸⁾ SWD(2013) 39 final.

5.10. Lai gan minimālā ienākuma shēmas patiesi ir tieši saistītas ar sociālās aizsardzības un sociālo pabalstu sistēmām, EESK atgādina, ka tām nevajadzētu radīt atkarību un aicina atcerēties savus jau 1989. gadā izvirzītos nosacījumus⁽³⁹⁾. Tāpēc minimālā ienākuma shēmas būtu jāpapildina ar vispārēju politiku un mērķtiecīgiem noteikumiem, piemēram, ar aktīvu darba tirgus politiku, kas paredzēta, lai palīdzētu bezdarbniekiem atgriezties darbā, ar darbā iekārtošanas pakalpojumiem, pabalstu pārvaldību un uz darba tirgu vērstām programmām, kas veltītas apmācībai un darba vietu radīšanai, minētās programmas pastiprinot ar piemērotām aktivēšanas stratēģijām, lai darba meklētājiem būtu lielākas iespējas atrast darbu. Liela nozīme ir arī efektīvām ar darba tirgu saistītām iestādēm, veselības aprūpei un mājokļu politikai, kā arī sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas ir ļoti kvalitatīvi, viegli pieejami un par samērīgām cenām.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽³⁹⁾ Sk. 29. zemsvītras piezīmē minēto atzinumu.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Tika noraidīti šādi grozījumi, neraugoties uz to, ka tie saņēma vismaz ceturto daļu nodoto balsu:

1.4. punkts

Grozīt šādi:

“aicina Komisiju izpētīt pastāvošo paraugpraksi attiecībā uz to, kā dalībvalstīm palīdzēt izstrādāt aktīvas iekļaušanas stratēģijas, kas ietver pietiekamu un atbilstošu ienākumu atbalstu, pasākumus iekļaušanai darba tirgū un nabadzības problēmas risināšanas pasākumus, ņemot vērā dalībvalstu galveno atbildību saskaņā ar subsidiaritātes principu un katras valsts praksi, bet vienlaikus izskatot finansēšanas iespējas un to efektīvu un mērķtiecīgu izmantošanu Eiropas minimālā ienākuma finansēšanas iespējas, īpaši pievēršoties attiecīga Eiropas fonda izveides perspektīvai.”

Balsošana

Par: 112

Pret: 134

Atturas: 10

4.2. punkts

Grozīt šādi:

~~“Steidzamā nācīnā nepieciešamība ieviest pievērsties jautājumam par minimālā ienākuma sistēmu tika uzsvērtā atklātajā uzklaušanās sēdē, ko EESK rīkoja, gatavojot atzinumu. Tajā piedalījās eksperti un personas, kas ir ieinteresētas nabadzības mērījumu uzlabošanā un to problēmu atrisināšanā, kas apgrūtinā minimālā ienākuma ieviešanu Eiropā valstīs.”~~

Balsošana

Par: 110

Pret: 132

Atturas: 13

5.3. punkts

Grozīt šādi:

~~“Ņemot vērā mijiedarbību starp nabadzību un ekonomiku, EESK atzīmē uzsvērt minimālā ienākuma shēmu stabilizējošo potenciālu, kas, iespējams, var gan mazinātu krīzes sociālās sekas, gan radīt pretcikliksu ietekmi, nodrošinot papildu resursus pieprasījuma sekmēšanai iekšējā tirgū.”~~

Balsošana

Par: 110

Pret: 139

Atturas: 8

5.6. punkts

Grozīt šādi:

“EESK aicina veikt labākās prakses apmaiņu attiecībā uz valsts līmeņa minimālā ienākuma sistēmām un pamatnostādņēm, lai dalībvalstīm palīdzētu izveidot minimālā ienākuma sistēmas, kas ir atbilstoši mērķtiecīgas un efektīvas. papildus atvērtās koordinācijas metodei sociālās politikas jomā ieviest Eiropas direktīvu, kurā būtu noteikta minimālā ienākuma sistēmas attiecināšana uz visām dalībvalstīm, ar kuras palīdzību tiktu uzlabota pastāvošo shēmu efektivitāte, ņemot vērā dažādas valstu situācijas, tādējādi paužot pārliecinošo vēstījumu par Eiropas sociālo pālāru. Turklāt jaunieviestais sociālās jomas rezultātu pārskats var palīdzēt novērst iespējamās būtiskās atšķirības.”

Balsošana

Par: 115

Pret: 138

Atturas: 9

5.7. punkts

Grozīt šādi:

“Ierosinātajos direktīvas pasākumos vajadzētu noteikt kopējus vadlīnijas standartus un rādītājus, ietvert metodes tās īstenošanas uzraudzībai un radīt iespēju sociālo partneru, atbalsta saņēmēju un citu saistītu personu iesaistei valsts minimālā ienākuma sistēmu izstrādē vai to reformu īstenošanā.”

Balsošana

Par: 115

Pret: 139

Atturas: 5

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas mašīnbūves rūpniecības (mašīnbūves, elektrotehniskās rūpniecības, elektroniskās rūpniecības un metālapstrādes rūpniecības) problēmas mainīgajā globālajā ekonomikā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 170/05)

Ziņotāja: **Lucie STUDNIČNÁ**

Līdzziņotājs: **Rumen ATANASOV**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas mašīnbūves rūpniecības (mašīnbūves rūpniecības, elektrotehniskās rūpniecības, elektroniskās rūpniecības un metālapstrādes rūpniecības) problēmas mainīgajā globālajā ekonomikā”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2013. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 10. un 11. decembrī (11. decembra sēdē), ar 167 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas mašīnbūves rūpniecībai⁽¹⁾ (MR) ir būtiska nozīme Eiropas ekonomikas atveseļošanā un vērienīgā mērķa, proti, līdz 2020. gadam palielināt rūpniecības izlaidi par vairāk nekā 20 % IKP, sasniegšanā. Lai radītu šādu izaugsmi, izmainītu pašreizējo tendenci un nodrošinātu cilvēkus ar darbu, tomēr jāpalielina ieguldījumi uzņēmumos.

1.2. Lai minēto sasniegtu, Eiropai jāizvirza skaidrs redzējums un mērķis rūpniecībai. Tam jānodrošina saskaņota politika, kurā likts skaidrs uzsvars uz Eiropas rūpniecības konkurētspēju un kurā iekļautas citas politikas jomas, un kas padara Eiropu par pievilcīgāku vietu uzņēmējdarbības uzsākšanai.

1.3. Eiropai jāattīsta pozitīvāka pieeja pārmaiņām rūpniecībā, jo īpaši ņemot vērā Viduseiropas un Austrumeiropas valstu sekmīgo pāreju.

1.4. Eiropai būtu labāk jāapzinās savas vērtības, tās jāattīsta un jānostiprina – tie ir kvalificēti un motivēti darba ņēmēji, daudzpusīga izglītība, apjomīgas zinātniskās atziņas, liels skaits reģionālu klasteru, kas ir vadošie pasaules mērogā, lietpratīgi integrētas piegādātāju un pakalpojumu ķēdes, labi attīstīta transporta infrastruktūra un milzīgs iekšējais tirgus, kurā ir vairāk nekā 500 miljonu patērētāju, un sociālo partneru spēcīga sadarbība.

1.5. Lai radītu jaunus ieguldījumus, Eiropai jāievēro stratēģija, kura ļauj rūpniecībai būt tehnoloģisko inovāciju priekšplānā un, nolūkā sasniegt izlaidi un nodarbinātības nepieciešamo līmeni, kas ir konkurētspējas stiprināšanas galvenais instruments, vienlaikus vairāk piesaistīt uzņēmumus, kuri ražo plaša patēriņa preces gan augsto tehnoloģiju, gan zema un vidēja līmeņa tehnoloģiju diapazonā. EESK aicina Eiropas Komisiju izvērst stratēģiju, ar kuras palīdzību varētu piesaistīt vairāk ieguldījumu augsto tehnoloģiju uzņēmumos, tostarp modernās ražotnēs, kas izveidotas ceturtais industriālās revolūcijas rezultātā, kā arī augstas kvalifikācijas prasmju nodrošināšanā, kas sekmētu inovāciju visā vērtību radīšanas ķēdē.

1.6. Eiropas finansējums pētniecībai būtu vairāk jāsaista ar rūpniecības vajadzībām, iesaistot uzņēmumus inovatīvo procesu agrīnā posmā un atbalstot MVU tehnisko jaunradi, lai jaunas idejas vienkāršāk un ātrāk pārvērstu jaunos produktos. Būtu jāpopularizē un jāatbalsta klasteri, kas pievienojas ražošanas uzņēmumiem un pētniecības struktūrām.

1.7. Komisijai būtu jāpastiprina pasākumi, lai atvieglotu Eiropas uzņēmumu, sevišķi MVU, eksistenci. Jauni tehniskie un administratīvie tiesību akti būtu jāapsver vienīgi tad, ja to mērķi citādi nav sasniedzami. Eiropas Komisijai būtu jāpievērš lielāka uzmanība spēkā esošo noteikumu saskaņotai piemērošanai dalībvalstīs, saskaņojot un nostiprinot tirgus uzraudzību. Komisijai būtu jāveicina šādas pieejas līdzsvarota piemērošana arī citos pasaules reģionos.

⁽¹⁾ Sk. 2. iedaļu “Ievads”.

1.8. Trūkumi, kā, piemēram, apgrūtināta piekļuve finansējumam, augstas enerģijas izmaksas vai administratīvā sloga un likumdošanas radītas izmaksas, būtu jāsamazina, pieņemot konsekventākus un prognozējamākus tiesību aktus.

1.9. Nodarbinātības augstu līmeni Eiropā var saglabāt tikai tad, ja darba ņēmēji ir izglītotāki un kvalificētāki nekā darba ņēmēji konkurējošajās valstīs. Būtu jāveic pasākumi, lai piesaistītu jauniešus – gan sievietes, gan vīriešus – tehniskām profesijām, kurās izmanto aizvien sarežģītākas iekārtas un pakalpojumus. Jāveicina uzņēmumu sadarbība ar augstskolām un skolām, apmācība un mūžizglītība.

2. Ievads

2.1. Mašīnbūves rūpniecība (**MR**) Eiropā ir ļoti plaša un daudzveidīga nozare, uz ko attiecas NACE kodi 25, 26, 27, 28, 29.3, 32.11 un 33, izņemot 33.15 līdz 33.17. **MR** tradicionāli ir iekļautas šādas nozares: mašīnbūve un elektrotehniskā rūpniecība, elektroniskā rūpniecība, metāla izstrādājumi un metālapstrāde.

2.2. **MR** Eiropā veido kopumā aptuveni 130 000 uzņēmumu, kuros nodarbināti vairāk nekā 10,3 miljoni augsti kvalificētu darbinieku un kuri gadā saražo produkciju aptuveni EUR 1 840 miljardu apmērā; uz Eiropas **MR** attiecināma aptuveni 1/3 visa ES eksporta.

2.3. Ražojot dažādus gatavus izstrādājumus un piegādājot citām nozarēm mezglus, detaļas, instrumentus, mehānismus, iekārtas, sistēmas, tehnoloģijas utt., šai nozarei ir būtiska loma attiecībā uz daudzo pārējo nozaru tehnoloģijas līmeni, un tā nosaka sabiedrības attīstību energoefektivitātes, veselības aprūpes, mobilitātes, komunikāciju un drošības jomās.

2.4. Eiropas mašīnbūves rūpniecībai (**MR**), pateicoties tās milzīgajam apjomam, augstajai nodarbinātības pakāpei un spēcīgajai orientācijai uz eksportu, ir būtiska nozīme Eiropas ekonomikas atveseļošanā un Eiropas Komisijas paziņojumā "Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai" izvirzītā vērienīgā mērķa, proti, līdz 2020. gadam palielināt rūpniecības izlaidi par vairāk nekā 20 % IKP, sasniegšanā.

2.5. Eiropas mašīnbūves rūpniecības nozares jāsaka un jāanalizē Eiropas ekonomikas attīstības kontekstā; minētās nozares ir attiecīgo vērtības ķēžu neatņemams un būtisks saistošais elements. No šāda viedokļa raugoties, mašīnbūves nozares pamatā saskaras ar tādām pašām problēmām, kā to partneri ķēdē (tērauda ražošanas nozare, enerģētikas nozare...).

3. Eiropas MR problēmas

3.1. Starptautiskā konkurence

3.1.1. Eiropas **MR** nozares eksportē ievērojamu daļu izlaistās produkcijas. Pēdējos gados ieguldījumi **MR** ir bijuši mazāki nekā citos pasaules reģionos. Tas nozīmē vērtību ķēžu bīstamu pārvietošanos projām no Eiropas, un Eiropas **MR** nozares saskaras ar pieaugošu globālo konkurenci.

3.1.2. Ziemeļamerika ir pieņēmusi stratēģiju, kuras mērķis ir atkārtota industrializācija, kas balstīsies uz zemām enerģijas izmaksām un zemākām darbaspēka izmaksām NAFTA (Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīgums). Ķīna un vairākas valstis Dienvidaustrumāzijā ir piesaistījušas ievērojamus ieguldījumus, jo īpaši elektrotehniskajā un elektroniskajā nozarē, bet nesen arī mašīnbūvē. Tā kā minēto nozaru attīstības plānus atbalsta valsts, tās ne tikai konkurē ar zemākām algām, bet drīz ražos preces ar augstāku pievienoto vērtību. Japāna paaugstina savu konkurētspēju, pateicoties jenas nesenojai devalvācijai par aptuveni 30 %. Visbeidzot, Āfrikas un Tuvo Austrumu valstis pēdējos gados sekmīgi ir piesaistījušas ieguldījumus ražošanai.

3.1.3. Lai sasniegtu mērķi, ka rūpniecība veido 20 % no IKP, katru gadu jāizveido vismaz 400 000 jaunu darbvieta. Tikai tad, ja Eiropa spēs piesaistīt vairāk ieguldījumu, tiks radīts pietiekams skaits darbvieta un tāds labklājības līmenis, ka varēs saglabāt augstos sociālos standartus Eiropā un sasniegt stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītos mērķus. Un ieguldījumi Eiropā tiks veikti vienīgi tad, ja tā būs konkurētspējīga.

3.1.4. Skaidrs, ka tik lielu skaitu (> 10 miljoni) galvenokārt labi apmaksātu darbvietu nebūs iespējams saglabāt, ja Eiropa koncentrēties vienīgi uz mašīnbūves tirgus dārgāko segmentu. Lai gan augsto tehnoloģiju uzņēmumiem ir izšķirošā loma tehnisko jauninājumu nodrošināšanā un inovācijas veicināšanā visā vērtību ķēdē, Eiropai ir svarīgi turpināt ražot visu veidu mašīnbūves produktus un patērētāja preces arī zema un vidēja līmeņa tehnoloģiju sektorā. Tas ir izšķirošs faktors saistībā ne tikai ar darbvietu radīšanu, bet arī attiecībā uz piegādātāju integrētu tīklu, kas ir viena no lielākajām Eiropas ražotāju vērtībām un sniedz iespēju ātrai zināšanu apmaiņai, straujai ražošanas metožu ieviešanai un reģionālo klasteru sniegto priekšrocību izmantošanai.

3.2. Tehniskās problēmas

3.2.1. Tieši mašīnbūves nozarei ir vadošā loma pārejā uz zaļo ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni ar nozares uzņēmumu ražoto produktu, sistēmu un tehnoloģiju starpniecību. Mašīnbūves rūpniecība ļoti strauji virzās uz ceturto industriālo revolūciju⁽²⁾, kas nodrošinās "lēcienu" uz masveida pielāgošanu, dodot nozarei iespēju reaģēt uz sociālām problēmām, izmantojot katram atsevišķam gadījumam piemērotus risinājumus.

3.2.2. Eiropai ir zinātniskā pieredze un kompetence izpētē, kas vajadzīga, lai virzītos uz zaļāku ekonomiku, taču virzībai uz inovatīviem produktiem ir vajadzīgs vēl vairāk par minēto. Eiropai ir nenoliedzams zinātnisks progress daudzās tehnoloģijās, bet nozares, kas izmanto šādas pētniecības rezultātus, atrodas ārvalstīs, t. i., Eiropa nespēj pietiekami piesaistīt kā ražošanas vieta, kura laiž šādas inovācijas tirgū, un zināšanu aizplūde uz konkurējošām valstīm kļūst par reālu draudu.

4. Ko Eiropa var darīt?

4.1. Stratēģiskie aspekti

4.1.1. Izvērtējot ES izredzes īstenot patiesi vajadzīgo rūpniecības politiku, jāsecina, ka nozarei raksturīgas smagas problēmas, kas ietekmētu nepieciešamo pāreju. Pirmkārt jānorāda, ka ES diemžēl nav redzējuma un vadības, un tas rada pārāk daudz nesaskaņotu ierosmju un tiesiskā regulējuma izteiktu nekonsekvenci. Otrkārt, ilgtspējas konceptā, kas varētu būt šāda integrācijas stratēģija, visiem trim pilāriem (vides, sociālajam un saimnieciskajam) būtu jāpiešķir vienlīdz liela nozīme.

4.1.2. Trauksmi rada investoru uzticības pašreizējais zaudējumu⁽³⁾ ES ekonomikā; minētās uzticības atgūšanai ir izšķiroša nozīme. Līdzeklis šādas uzticības atgūšanai varētu būt stratēģijas "Eiropa 2020" reāla īstenošana un uzņēmējdarbības vides stimulēšana un motivēšana.

4.1.3. Lai apturētu rūpniecības pastāvīgo lejupslīdi Eiropā, ievērojami jāpalielina ieguldījumi un jāpastiprina izaugsme. Iepriekš minētā 20 % mērķa sasniegšana un jaunu darbvietu izveide nebūs iespējama, ja Eiropa neizvirzīs rūpniecībai skaidru redzējumu un programmu. Tam būtu jānodrošina saskaņota politika, kurā likts skaidrs uzsvars uz Eiropas rūpniecības konkurētspēju un kurā iekļautas citas politikas jomas, un kas padara Eiropu par pievilcīgāku vietu uzņēmējdarbības uzsākšanai.

4.1.4. Mašīnbūves uzņēmumiem ir pārāk stingrs un dažreiz pat neatbilstīgs regulējums, un daudzi valstu likumi pārklājas ar ES tiesību aktiem. Ar īpašām grūtībām to ievērošanā saskaras MVU. Mašīnbūves uzņēmumu galvenajam uzdevumam vajadzētu būt rast tehniskos risinājumus, nevis tērēt ievērojamu resursu daļu, lai nodarbotos ar jaunākajiem normatīvajiem aktiem. Lai no šās problēmas atbrīvotos, tiešs risinājums ir jauno tiesību aktu skaita samazināšana.

4.1.5. Kā piemērs nevajadzīgiem jauniem tiesību aktiem būtu jānorāda, ka jau kļuvis par paradumu, ka lielākajai daļai ierosinātajām spēkā esošo regulu un direktīvu pārstrādātajām versijām seko grozījumi. Bieži vien problēmu labāk atrisinātu nevis jaunu normu noteikšana, bet gan spēkā esošo noteikumu labāka piemērošana. Jauni noteikumi tādēļ būtu uzskatāmi par *ultima ratio*.

4.1.6. Eiropas likumdevējs bieži mēģina pārāk sīki reglamentēt kādu jomu. Lai gan tam ir nozīme atsevišķos tehniskos noteikumos, citās jomās tas varētu būt nelietderīgi, piemēram, MVU ir pārāk grūti izpildīt noteikumus par elektromagnētiskajiem laukiem. Eiropas Komisijas izstrādātajai veselības un drošības stratēģijai 2013.–2014. gadam ir jānodrošina atbilstošs aizsardzības līmenis darba vietās, turklāt vienlaikus tai vajadzētu būt arī saskaņotai, īsai un viegli īstenojamai.

⁽²⁾ Pirmā (18. gs. beigās): mehanizētas ražošanas sistēmas; otrā (20. gs. sākums): masveida ražošana, darba dalīšana; trešā (kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem): automatizācija, elektronika un IT; ceturta: interneta izmantošana ražošanas procesos, minēto procesu tīklošana.

⁽³⁾ Sk. pievienoto Eurostat dokumentu.

4.1.7. Eiropas tiesību aktiem jāklūst prognozējamākiem. Tas nozīmē – attiecībā uz uzņēmumu investīciju cikliem –, ka nevajag mainīt jau atzītas metodoloģijas un mērķi jāpastiprina prognozējami un ilgtermiņa perspektīvā. Viens piemērs tam, ka zūd Komisijas sākotnēji noteiktā holistiskā pieeja, ir Ekodizaina direktīva. Sākotnēji galvenā uzmanība bija pievērsta enerģijai, un būtu jā saglabā izmantotā stingrā metodoloģija (MEErP). Īpašu problēmu rada tiesību aktu versiju bieža pārstrādāšana. Attiecībā uz dažiem produktiem izmaiņas tiesību aktos notiek aptuveni ik pēc 5 gadiem, un tam ir īpaši postoša ietekme uz mašīnbūves nozari, kurā ieguldījumu periods ilgst no 10 līdz 30 gadiem.

4.1.8. Diemžēl Komisijas veiktajos ietekmes novērtējumos nav pietiekami iekļautas izmaksas, ko jauni tiesību akti rada uzņēmumiem un jo īpaši MVU. Visaugstākā cena par papildu tiesību aktiem, kas faktiski nav ņemta vērā, ir ieguldījumi un jauni uzņēmumi, kurus Eiropa zaudē un kuri tiek veidoti trešās valstīs.

4.1.9. Arī noteikumiem par publiskā iepirkuma konkursiem vajadzētu būt viegli saprotamiem. Pretējā gadījumā MVU vairs nespēj iesniegt piedāvājumus, konkurence mazinās, lēmumus iepirkuma procesā ir grūtāk pārbaudīt un publiskais iepirkums kļūst mazāk aizsargāts pret krāpšanu. Tādēļ vislielākā uzmanība būtu veltāma vienkāršošanai un pārredzamībai.

4.1.10. Enerģijas izmaksas Eiropā ir daudz lielākas nekā konkurējošajās valstīs. Lai enerģija kļūtu pieejamāka cenas ziņā, vissteidzamākais pasākums ir patiesa Eiropas enerģijas tirgus izveide. Bez tam ir svarīgi atturēties no tādu tiesību aktu ieviešanas, kas rada cenu papildu paaugstināšanos. Dekarbonizācijai jābūt finansiāli pieejamai, tehnoloģiski neitrālai un balstītai uz tirgus likumiem.

4.2. Iekšējais tirgus un tirgus uzraudzība

4.2.1. Godīgas konkurences priekšnosacījums ir aizsardzība pret neatbilstīgiem bīstamiem produktiem un viltojumiem. Pašlaik mazāk nekā 1 % visu rūpniecības preču, ko importē caur Eiropas lielajām ostām, ieviešanas brīdī tiek pārbaudīta atbilstība ES noteikumiem, un iekšējā tirgū nokļūst daudz bīstamu vai viltotu produktu, jo īpaši elektropreces.

4.2.2. Kontroles un uzraudzības iestādes ES dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgas. Dažās dalībvalstīs minētajā sistēmā ir paredzēts mehānisms uzņēmumu nepieciešamajai aizsardzībai, citās valstīs šādu struktūru ir maz, tās ir nepilnīgas vai nepietiekamas, vai arī ir atšķirības tiesību aktu piemērošanā. ES vajadzētu uzlabot un pastiprināt šādu iestāžu darbības koordinēšanu, lai izveidotu atbilstīgu un vienotu Eiropas mēroga sistēmu.

4.3. Standarti

4.3.1. Standartizācija Eiropā ir kļuvusi par izšķirošu faktoru vienotā tirgus sekmīgas darbības nodrošināšanai. Standartizācija palīdz nodrošināt iespēju apmainīties ar produktiem un līdz ar to tirgot tos visā pasaulē un iekļauties garās vērtību ķēdēs. Pēdējos gados daudzi MVU tomēr izsaka neapmierinātību par Komisijai piešķirto standartizācijas pilnvaru apjomu un par to, ka standartizācija pārsniedz tehniskās prasības. Būtu jā mudina un jāatbalsta MVU, lai tie piedalītos standartizācijas procesā.

4.3.2. Tā kā MVU aizvien vairāk iesaistās vērtību ķēdēs, tiem vajadzētu būt iespējai sniegt adekvātu ieguldījumu šādu standartu noteikšanā. Jāveic praktiski pasākumi, lai nodrošinātu ieinteresēto pušu vienlīdzību, t. i., jāsniedz lielāks atbalsts valsts līmenī tādu MVU līdzdalībai, kam ir mazāk finanšu resursu.

4.4. Tehnoloģija un pētniecība

4.4.1. Mašīnbūves nozares uzņēmumi ir inovācijas galvenais virzītājspēks, kad ir jāražo ekoloģiskās revolūcijas īstenošanai vajadzīgās iekārtas. Energoefektivitāte, oglekļa dioksīda samazināšana un klimata saudzēšana pozitīvi ietekmē nozares ilgtspējīgu attīstību. Papildus jaunu produktu radīšanai mašīnbūves uzņēmumu inovācijas bieži vien rada arī jaunus ražošanas veidus, videi vēl labvēlīgākas preces un sistēmas, kas ir produktīvākas un patērētājiem finansiāli pieejamākas.

4.4.2. Eiropa ir sasniegusi augstu līmeni pētniecībā un izpētes rezultātos. 2012. gadā Eiropā tika iesniegti vairāk nekā 250 000 patentu pieteikumu. Ceļš no izpētes līdz inovatīviem produktiem tomēr prasa vairāk nekā tikai zināšanas un prasmes pētījumu jomā. Ilgu laiku Eiropai bija acīmredzams zinātniskais pārkums daudzās tehnoloģijās, tomēr galu galā nozares, kas izmantoja šos pētījumus, bieži vien izvietojās ārpus Eiropas. Šādu esošo zināšanu vāju izmantošanu rūpniecībā Eiropā iespējams novērst vienīgi tad, ja rūpniecības nozares jau agrīnā posmā iesaistīsies pētniecības programmās un tiks izveidota atbilstoša sistēma, kas dos nozarēm iespēju laikus izmantot iegūtās zināšanas. Jaunas struktūras, kas pievienojas rūpniecībai un pētniecībai – klasteri, tehnoloģiju parki, tehnoloģiju apmaiņas centri –, jāatbalsta, izmantojot publiskos līdzekļus.

4.4.3. Lai uzlabotu jaunu zinātnisku atziņu rūpniecisku izmantošanu, pētniecības un inovācijas finansējums mērķtiecīgāk būtu jāvirza uz rūpniecības vajadzībām un būtu īstenojams publiskā un privātā sektora partnerībās, kā, piemēram, programma "Nākotnes ražotnes". Lai sekmētu uzņēmumu, īpaši MVU, līdzdalību, pamatnostādnes un dalības noteikumi, kā arī projektu apstiprināšana būtu jāvienkāršo. Būtu jāveic pasākumi, lai sekmētu tādu mūsdienīgu ražotņu izveidi, ko radīs ceturrtā industriālā revolūcija.

4.5. Darba tirgus instrumenti

4.5.1. Darbvieta lielais skaits mašīnbūves rūpniecībā liecina, ka nozarei ir ievērojama loma bezdarba pašreizējā augstā līmeņa likvidēšanā ES un, ja Eiropa spēs nodrošināt ieguldījumus nākamajam ekonomikas uzplaukumam, mašīnbūves nozarei ir liels potenciāls jaunu darbvieta radīšanai. Radot šādas darbvietas, būtu iespējams likvidēt arī nepieņemami augsto jaunatnes bezdarba līmeni. ES šābrīža centieni izveidot "garantiju jauniešiem" šķiet atbilstošs pasākums pašreizējās krīzes periodā. Ilgtspējīgu attīstību ilgtermiņā tomēr spēj radīt vienīgi stabili uzņēmumi, kas investē attīstībā.

4.5.2. Daudzām ražošanas nozarēm trūkst gados jaunu profesionālu darbinieku. Izglītības un arodapmācības sistēmas daudz vairāk jāorientē uz uzņēmumu pašreizējām un turpmākajām vajadzībām. Gan pārvaldes iestādēm, gan pašai nozarei būtu jāveic pasākumi, lai piesaistītu jauniešus un vienlaikus uzlabotu priekšstatu par mašīnbūves rūpniecību. Jo īpaši jārisina jautājums par profesionālu darbinieku trūkumu zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinību un matemātikas jomā dažos Eiropas reģionos, piemēram, atbalstot šādu profesionālu mobilitāti visā Eiropā.

4.5.3. Joprojām pārāk neliels skaits jauno sieviešu vēlas veidot karjeru mašīnbūvē. Daudzās Eiropas valstīs mašīnbūves nozare jau ir uzsākusi kampaņas, lai piesaistītu gados jaunas sievietes mācekļbā, un Eiropas Sociālais fonds ir atbalstījis projektus, kuru mērķis ir mazināt jauno sieviešu emocionālo barjeru attiecībā uz karjeru mašīnbūvē. Tomēr jāveic vēl vairāk. Skolās radošāk būtu jāmača tehnika un inženierzinības.

4.5.4. Viens no izšķirošajiem spēcīgajiem aspektiem, kas daudziem Eiropas uzņēmumiem ļāva veiksmīgi izkļūt no pašreizējās krīzes, bija to teicamais darbaspēks. Pateicoties mācekļbā sistēmai, šo uzņēmumu darbiniekiem ir visaptverošas zināšanas par teorētisko bāzi un faktisko ražošanas procesu. Viņi spēj ātri integrēt jauninājumus vērtību ķēdes dažādos posmos. Eiropas nodarbinātības politikai vajadzētu mudināt valstis apstiprināt šādas mācekļbā sistēmas uzņēmumu līmenī. Būtu jāveicina uzņēmumu sadarbība ar skolām un augstskolām, jauno darbinieku apmaiņa un stažēšanās.

4.5.5. Nozares apvienības un arodbiedrības var uzsākt valdības atbalstītas iniciatīvas, lai izvērtētu izglītību nozarē, un uzlabot veidu, kā tās var palīdzēt novērst trūkumus kvalifikācijā nozarei, kas ražo aizvien sarežģītākas iekārtas un sniedz tehniskus pakalpojumus, kuriem vajadzīgas jaunas prasmes.

4.5.6. Mūžizglībai būtu jāklūst par darba devēju un darba ņēmēju kopīgu pienākumu. Strādniekiem, kas zaudē darbu, jābūt pietiekami pieejamai iespējai pilnveidot savu kvalifikāciju. Jāpastiprina aktīva darba tirgus politika un jāpaātrina apmaiņa ar tādiem labas prakses piemēriem kā ESF un ERAF kopīgi finansētie pasākumi.

4.5.7. Rūpniecības nozarēs notiek pastāvīgas pārmaiņas. Nepārtraukti tiek radītas darbvietas un produkti, turpretī citi kļūst nevajadzīgi. Nepieciešamā pārstrukturēšana jāorganizē prognozējamības ietvaros. Visi sociālie partneri – arodbiedrības un darba devēji –, kā arī valdības un ES iestādes jāiesaista dialogā, lai izstrādātu elastīgāku un konstruktīvāku pieeju pārmaiņām rūpniecībā. Par prioritāti jānosaka izvairīšanās no štatū vietu skaita samazināšanas, lai uzņēmumos paturētu prasmīgu un kvalificētu darbaspēku. Neizbēgams darbvieta skaita samazinājums būtu jāorganizē un tā sekas jāmazina sociāli pieņemamā veidā. Dažās Viduseiropas un Austrumeiropas valstīs (CEEC) ir rodami piemēri tam, kā ekonomikas modernizācija ļauj padarīt ekonomiku produktīvāku un tīrāku, kā arī radīt labi -apmaksātas darbvietas.

4.5.8. Valdībai, nozares apvienībām un arodbiedrībām ir jārod risinājumi, lai pielāgotos uzņēmējdarbības cikliskajām svārstībām. Lai Eiropas ražošanas uzņēmumi spētu reaģēt uz globālās konkurences pieaugošo spiedienu, būtiska nozīme ir kvalificēta darbaspēka ātrai un efektīvai izvietojšanai. Ar tiesību aktiem nodarbinātības jomā jāakceptē tādas gan iekšējās, gan ārējās darba attiecības, kurās ņemta vērā ražošanas procesa efektivitātes nepieciešamība, kā arī veselības aizsardzības un darba drošības jautājumi un darba un privātās dzīves līdzsvars. Instrumentus, kas vajadzīgi, lai palielinātu elastīgumu, nedrīkst izmantot Eiropas esošo sociālo standartu pazemināšanai.

4.5.9. Attiecīgās valsts sociālajiem partneriem ir liela atbildība par kolektīvajiem līgumiem. Sekmīga konkurence darbaspēka izmaksu pašreizējā līmenī ir problemātiska. Ir jāsaglabā darba ņēmēju pirktspēja. Algu samazināšana nevar būt Eiropas uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanas līdzeklis. Lai saglabātu un uzlabotu nodarbinātību, uzsvars jāliek uz konkurētspēju, neskarot cenas, un jāierobežo arī ražošanas izmaksas. Ražīguma paaugstināšanās rezultātā gūtais ienākums būtu vienmērīgi jāsadala algu palielināšanai, ieguldījumu veikšanai un akcionāru atalgošanai.

4.6. MVU internacionalizācija

4.6.1. Pēdējos gados Komisija ir atzinusi, ka palīdzība MVU to eksporta darbībā ir galvenais nosacījums spēcīgākas ekonomikas attīstībai. Daudziem MVU pirmais solis ir eksports uz kādu citu ES dalībvalsti. Tieši tādēļ tik svarīga ir konkurence iekšējā tirgū, jo tajā gūtā pieredze var motivēt uzņēmumus eksportēt savu produkciju uz citiem pasaules reģioniem. Tā kā MVU ir sarežģīti eksportēt savu produkciju ārpus Eiropas, svarīgi ir nepamest tos vienus minētajos tirgos. Bez tam būtu jāuzlabo MVU piekļuve eksporta finansēšanas instrumentiem.

4.7. Enerģētikas politika un turpmākie ieguldījumi

4.7.1. Lai gan valstu budžeti joprojām ir ierobežoti, nepieciešamos ieguldījumus energoinfrastruktūrā nevajadzētu atlikt, jo tas kavētu Eiropas konkurētspējas paaugstināšanos.

4.7.2. Lielāko daļu ieguldījumu energoefektivitātē un resursu efektīvā izmantošanā šodien veic tikai tad, ja rentabilitāte tiek sasniegta ātrāk nekā 3 gados, un tādējādi paliek neizmantoti daudzi potenciālie ieguvumi. Daudzi privātie ieguldījumi netiek veikti, pat ja tie būtu lietderīgi, tāpēc, ka tie kļūtu rentabli 3 līdz 5 gados. Minēto dilemmu varētu pārvarēt, ja paredzamie ieņēmumi no ieguldījumiem radītu naudas plūsmu jau tad, kad jāveic attiecīgais ieguldījums. Tādēļ EIB vai valstu kredītbankās varētu izveidot fondus, kas izsniegtu kredītus uzņēmumiem un mājsaimniecībām šādu ieguldījumu veikšanai apmaiņā pret peļņu, kura radīta ar šādi gūtiem ietaupījumiem, līdz brīdim, kad kredīts ir atmaksāts. Minētais modelis dod iespēju veikt šādus ieguldījumus bez valsts subsīdijām.

4.8. Izejvielu pieejamība

4.8.1. Pašreizējā posmā, kad ir augstas izejmateriālu cenas, Eiropas ražotāji ir guvuši labumu no agrāk veiktajiem pasākumiem atkritumu pārstrādes uzlabošanai. Vairums metālu, kas ir pamatmateriāls lielākajai daļai ražoto preču, šodien tiek pārstrādāti. Mašīnbūves rūpniecības nozaru konkurētspējai tomēr izšķiroši svarīga joprojām ir importējamo izejvielu pieejamība. Tādēļ ES ir stingri jāprasa, lai PTO noteikumiem pretrunīgi ierobežojumi netraucē izejvielu, jo īpaši retzemju metālu, tirdzniecību. Līdz ar to jāņem vērā, ka jāievēro ētiskie, sociālie un ekoloģiskie standarti.

4.9. ES jauno dalībvalstu un kandidātvalstu potenciāla izmantošana

4.9.1. Eiropas uzņēmumiem būtu jāpēta un daudz labāk jāizmanto ES jauno dalībvalstu potenciāls. Šāda pieeja varētu problēmas, kas saistītas ar Eiropas reģionu pārāk lielajām saimnieciskajām atšķirībām, pārveidot par Eiropas priekšrocību.

4.9.2. EESK mudina Komisiju uzraudzīt stāvokli kritiski svarīgo izejvielu starptautiskajā tirdzniecībā. EESK iesaka sagatavot vairākus iespējamus scenārijus, tostarp scenāriju vissliktākajam gadījumam, lai raksturotu draudus un potenciālos risinājumus. Būtu jāpastiprina sadarbība ar valstīm, kas ir līdzīgā situācijā (ASV, Japāna, Dienvidkoreja).

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas kuģu apkopes, remonta un pārbūves nozare – izturīga, pasaules līmenī konkurētspējīga nozare, kas atbalsta ES ilgtspējīgas attīstības politiku” (pašiniciatīvas atzinums)

(2014/C 170/06)

Ziņotājs: **Marian KRZAKLEWSKI**

Līdzziņotājs: **Enrique CALVET CHAMBON**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2013. gada 14. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas kuģu apkopes, remonta un pārbūves nozare – izturīga, pasaules līmenī konkurētspējīga nozare, kas atbalsta ES ilgtspējīgas attīstības politiku”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2013. gada 21. novembrī (ziņotājs – *Marian Krzaklewski* kgs; līdzziņotājs – *Enrique Calvet Chambón* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 163 balsīm par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropai un tās ilgtspējīgai attīstībai kuģu apkopes, remonta un pārbūves nozare (*ship maintenance, repair and conversion, SMRC*) ir stratēģiski svarīga, jo tai ir būtiska loma tādās jomās kā vides aizsardzība, transports, drošība un energoefektivitāte.

1.2. EESK uzskata, ka, pateicoties augstajam tehnisko zināšanu līmenim, pašreizējais Eiropas SMRC rūpnīcu tīkls ir labi sagatavots un spējīgs apkalpot pieaugošo pieprasījumu gan ilgtspējīgas attīstības un tehnoloģijas, gan inovācijas, darbinieku prasmju un rūpnīcu iekārtu ziņā.

1.3. Pēc Komitejas domām, neskatoties uz grūto ekonomisko situāciju, nozarei paveras jaunas iespējas. Tās ir saistītas ar flotes palielināšanos pasaulē un vecāku kuģu īpatsvara pieaugumu, kā arī arvien lielāku pieprasījumu pēc pārbūves un modernizācijas ar vidi, enerģētiku un klimatu saistīto prasību dēļ. Tuvākajā laikā tas ietver pāreju uz energoefektīviem kuģiem, jūras vēja enerģijas ražošanu izbūvē un dabas resursu ieguvu no jūras dzīlēm.

1.4. Vidējā termiņā un ilgtermiņā nozarei jaunas iespējas varētu rasties saistībā ar Arktikas jūras ceļu atvēršanu un dziļjūras raktuvēm.

1.5. Komiteja norāda, ka, neskatoties uz daudzsoļojām iespējām, ieilgušās krīzes dēļ kuģu īpašnieki un SMRC rūpnīcas joprojām saskaras ar finansiālām grūtībām, piemēram, kad nepieciešams saņemt aizdevumu, un tāpēc uzņēmumu darbība ir apgrūtināta. Vēl viena problēma ir nozares kritiskās masas saglabāšana.

1.6. Lai to šos jautājumus risinātu, SMRC apakšnozarei cieši jāsadarbojas ar jūrniecības vērtību ķēdi, lai palielinātu tās prestižu un iegūtu atbalstu no ES, dalībvalstīm un reģioniem, ņemot vērā trešo valstu arvien pieaugošo konkurenci.

1.6.1. Komiteja uzskata, ka būs lietderīgi nozarē īstenot šādus pasākumus:

— piešķirt Eiropas Investīciju bankai (EIB) plašāku un aktīvāku lomu nozarē saistībā ar EIB uzdevumu atbalstīt Eiropas rūpniecības politiku; tas attiecas arī uz SMRC nozares mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kurus EIB un Eiropas Investīciju fonds (EIF) var netieši būtiski atbalstīt;

- rīkot darbseminārus ar EIB, Eiropas Komisijas un nozares pārstāvjiem (tas ir ierosināts iniciatīvā “*LeaderSHIP 2020*”) un izpētīt EIB finansējuma iespējas;
- transporta un enerģijas jomā izmantot stratēģijas “Eiropa 2020” projektu obligāciju iniciatīvu, kad tas iespējams; novirzīt reģionālo finansējumu (tostarp lietpratīgai specializācijai paredzētos līdzekļus) uz jūrniecības nozari; pieņemt Komisijas lēmumu – to nepieciešams izdarīt līdz 2013. gada beigām – pagarināt darbības termiņu Nostādnēm par atļauto valsts atbalstu kuģu būves nozarei līdz brīdim, kad tiks iesniegts priekšlikums un stāsies spēkā jauni noteikumi par vispārējām pētniecības, izstrādes un inovācijas vadlīnijām, kā arī noteikumi par reģionālo atbalstu, kuriem abiem nākotnē būtu jāaizstāj pašreizējās nostādnes; jānodrošina, lai nostādņu darbības termiņa beigšanās un aizvietošana ar jauniem noteikumiem neradītu jaunas finansiālas problēmas, un jādara viss iespējamais, lai kompensētu SMRC nozarei saimnieciskos zaudējumus, kas no tā varētu rasties;
- programmā “Apvārsnis 2020” paredzētajam Eiropas Savienības atbalstam pētniecībai, izstrādei un inovācijai (kas darbosies kā turpinājums WATERBORNE (ūdens transporta) tehnoloģiju platformai) par prioritāti jāizvirza mērķtiecīgi izstrādāti jūrniecības projekti, kas ietver demonstrāciju elementus un inovācijas potenciālu (pielietojot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP) pētniecības nolūkā).

1.7. EESK norāda: lai gan Eiropas Savienībā SMRC nozarē strādājošo pašreizējās prasmes ir pietiekamā līmenī, tās nerimīgi jāizvērtē un jāmodernizē. Tādu pasākumu atbalstīšanai jābūt prioritātei, piemēram, iniciatīvas “*LeaderSHIP 2020*” ietvaros. Minētajā nozarē ir reāls risks zaudēt kritisko masu kvalificētā darbaspēka novecošanas dēļ.

1.8. Pēc EESK domām, uzmanības centrā jābūt interesēm par nozari palielināšanai jaunpienācēju un gados jaunu darbinieku vidū, un tas jāsaista ar nozares tēla uzlabošanas pasākumiem. Tas būtu jāsaista ar finansiālu atbalstu skolām un universitātēm, kuras ir specializējušās SMRC jomā.

1.9. Komiteja uzskata, ka Komisijai kopā ar sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām personām (piemēram, izmantojot nozaru padomes prasmju jautājumus) jāizstrādā plāns par prasmju nerimīgu pielāgošanu SMRC nozares jaunajiem uzdevumiem, kuri ietver, citstarp, jūrā ierīkotas iekārtas (platformas, vēja ģeneratoru parki u. c.), ostas, jaunas tehniskās peldošās vienības, iekārtas un kuģus sašķidrinātās dabasgāzes uzglabāšanai u. c. Tam nepieciešama prasmju pārraudzība, apmācību pastāvīga modernizēšana un mobilitātes veicināšana Eiropā.

1.10. Nozares darbību un pieprasījumu pēc tās pakalpojumiem būtiski ietekmē plašs principu un noteikumu klāsts (vides aizsardzība, drošība, ostas, transports, montāža, otrreizējā pārstrāde). Tāpēc EESK uzskata, ka SMRC un jaunu kuģu būvēšanas rūpniecībai būtu bieži un sistemātiski kopā jākonsultējas ar Eiropas Jūras drošības aģentūru, lai nodrošinātu, ka kuģi ir ekoloģiskāki, drošāki un efektīvi kontrolēti.

1.11. No Komitejas viedokļa, jaunu noteikumu un prasību kopums par modernām tehnoloģijām nebūtu jāuzskata par nozarei kaitējošu vai problemātisku, bet gan par papildu iespēju. Šajā aspektā SMRC un jaunu kuģu būves rūpnīcām būtu ciešāk jāsadarbjas ar tērauda ražošanas nozari, lai gūtu labākus rezultātus. Komiteja mudina Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorātu politikas stratēģiskajos plānos (tostarp tuvsatiksmes kuģošanas jomā) ņemt vērā SMRC nozares intereses.

Saskaņā ar vidēja termiņa (3 gadu) prognozēm pieprasījums pēc kuģu otrreizējās pārstrādes Eiropā būtiski kāps. EESK uzskata, ka SMRC nozare spēs īstenot šādus projektus. Tai arī ir vajadzīgais cilvēkkapitāls, lai izpildītu prasības par kuģu tādu otrreizēju pārstrādi, kas nav kaitīga ne cilvēkiem, ne videi. Vienaļikus nozarē tiek ņemts vērā fakts, ka šis ir jauns, citāds darbības veids, kam ir sensitīvi aspekti un nepieciešama uzmanīga pieeja. Komiteja uzskata, ka kuģu otrreizējās pārstrādes stratēģiskā nozīme Eiropas rūpniecībai pieaugs.

1.12. Pēc Komitejas domām, svarīgākie īstermiņa uzdevumi, kam nepieciešams publiskā sektora atbalsts, lai Eiropas Savienībā SMRC nozarē veiktu pārbūves darbus, ir šādi: cisternu un balastūdeņu attīrīšanas sistēmu ierīkošana (saskaņā ar *Lloyd* reģistru visā pasaulē tas varētu būt nepieciešams līdz pat 65 000 kuģu) un ar energoefektivitāti saistīta pārbūve (tostarp ar sašķidrinātu dabasgāzi darbinātu dzinēju ierīkošana, bunkuru izbūve sašķidrinātas dabasgāzes uzglabāšanai jūrā, siltuma rekuperācijas sistēmas, modernizācijas iekārtas lēnai kuģošanai u. c. iekārtas).

1.13. Komiteja ir stingri pārliecināta, ka SMRC nozare ir ļoti svarīga vairāku Eiropas valstu kara kuģu flotēm un ka šis temats jāiekļauj citos EESK atzinumos par bruņojuma nozari.

1.14. EESK uzskata, ka nozarei ļoti svarīgs aspekts ir Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (IMO) noteikumu, konkrēti, Balasta ūdeņu konvencijas, piemērošana praksē. Tāpēc šī konvencija būtu jāīsteno pareizi un efektīvi, skaidri paužot vēlamos rezultātus.

2. Ievads

Eiropas kuģu apkopes, modernizācijas un remonta nozare (SMRC)

2.1. Kuģu būvniecība ietver visus uzņēmumus, kas iesaistīti jebkāda veida kuģu būvniecībā, apkopē, pārbūvē un remontēšanā, kā arī citās attiecīgajās jūrniecības struktūrās. Kuģu apkopes, remonta un pārbūves rūpnīcu saīsinātais nosaukums angļu valodā ir SMRC. Šajā darbības jomā ietilpst arī klasifikācijas aptaujas. Tādas kuģu rūpnīcas pastāv 16 valstīs un nodarbina aptuveni 50 līdz 55 tūkstošus cilvēku (vidējais skaits laikā no 2007. gada līdz 2011. gadam).

2.2. SMRC nozare ir kuģu būves rūpniecības īpašs segments. Tās nozīme palielinās līdz ar pasaules flotes un jūras (kā arī iekšzemes ūdensceļu) transporta popularitātes palielināšanos, kuģu tehnoloģiju attīstību un stingrāku ūdensceļu transporta prasību ieviešanu ilgtspējīgas attīstības jomā.

2.3. Patlaban Eiropas Savienībai ir spēcīgas pozīcijas šajā nozarē. Tās pašreizējais īpatsvars pasaules tirgū ir aptuveni 35 %; tas pierāda, ka šī nozare Eiropai ir stratēģiski svarīga. Šīs pozīcijas būtu jāsaģlabā un pat jāuzlabo, lai nodrošinātu augstu jūras transporta drošību un ieviestu augstus vides aizsardzības un energoefektivitātes standartus.

SMRC nozares raksturojums

2.4. SMRC nozare daudzos aspektos atšķiras no jaunu kuģu būvniecības. SMRC iedalās šādās apakšnozarēs: kuģu remonts, apkope, modernizācija un pārbūve.

2.5. Apkope un remonts ir operācijas, kas parasti neaizņem ilgu laiku. Lielāko daļu laika kuģis atrodas sausā dokā un tur uzturas vidēji 10 līdz 12 dienas.

2.6. Remonta plānošana ir relatīvi vienkārša, un kuģu rūpnīcas var ietekmēt kuģu īpašnieku izvēli, kuru kuģu rūpnīcu viņi izmanto. Savukārt neplānoti remontdarbi sistēmas, mehānisku vai strukturālu problēmu dēļ jāveic vistuvākajā kuģu rūpnīcā. Tādos gadījumos ir grūti ietekmēt kuģu īpašnieku lēmumu.

2.7. Saskaņā ar ESAO 2008. gada ziņojumu⁽¹⁾ piemērotākās kuģu remonta rūpnīcas izvēle ir kļuvusi ārkārtīgi svarīga kuģu īpašniekiem, kuriem bieži nākas izvēlēties starp finansiāli pievilcīgu, lētu iespēju un nepieciešamību nodrošināt darbu kvalitāti un tehnoloģisko sarežģītību. Vissvarīgākie faktori, pamatojoties uz kuriem pieņem lēmumu, kur kuģis tiks labots, parasti ir izmaksas, remonta ilgums (tostarp kuģa novirzīšanas izmaksas) un, mazākā mērā, izmantotā tehnoloģija.

⁽¹⁾ The interaction between the ship repair, ship conversion and shipbuilding industries report, C/WP6(2008)6c.

2.8. Lai panāktu apjomradītus ietaupījumus, daudzviet pasaulē jaunu kuģu būvēšana un remonts tiek sasaistīti. Valstis, kas jaunu kuģu būvēšanas nozarē ir līderes, parasti jaunu kuģu būvēšanu nodala no SMRC rūpnīcām, lai nostiprinātu darbaspēka koncentrāciju un palielinātu ražīgumu.

Dažās ES valstīs (piemēram, Polijā, Vācijā un Īrijā) un Īrijā pastāv funkcionālas un korporatīvas saiknes starp jaunu kuģu būvētavām un SMRC rūpnīcām. Minētais modelis šajās valstīs darbojas efektīvi: abu veidu kuģu rūpnīcām tiek izmantoti kopīgi departamenti un ēkas (un citas organizatoriskas vienības ⁽²⁾), vienlaikus gūstot ieguvumus no produktu un pasūtījumu diversifikācijas un samazinot ar ekonomikas lejupslīdi saistītos riskus.

2.9. Situācija nozares tirgū

2.10. Pēdējās desmitgadēs, raksturojot SMRC nozares attīstību, literatūrā ir lietots apzīmējums “mūžīgi jauna”. Starptautiskās flotes spēcīgā izaugsme – no 660 miljoniem DWT 1990. gadā līdz 1 468 miljoniem DWT 2011. gadā – vienlaikus bija iespēju izaugsmes avots SMRC nozarei. Pasaules mērogā 2010. gada beigās ikgadējais apgrozījums šajā nozarē tika lēsts USD 12 miljardu apmērā ⁽³⁾.

2.11. Eiropas kuģu remonta nozares apgrozījums 2010. gadā sasniedza EUR 3,16 miljardus (augstākais punkts bija 2008. gadā – EUR 4 miljardi). 1. pielikumā redzams kuģu remonta rūpnīcu apgrozījums dažādās ES valstīs laikā no 2006. gada līdz 2010. gadam.

2.12. Pirms krīzes stāvoklis Eiropas SMRC nozarē bija labs. Kopš 2010. gada kuģu īpašnieki ir mēģinājuši samazināt savus izdevumus, samazinot izmaksas vai atliekot pasūtījumus. 2010. gada otrajā pusē viņiem izdevās atgūt zaudējumus, par ko liecina fakts, ka remonta gaidīšanas laiks atkal palielinājās (no vienas nedēļas līdz trim).

2.13. SMRC rūpnīcas atrodas visā pasaulē. Lai gan Āzijas kuģu rūpnīcas remontē par zemākām cenām (zemāku darbaspēka izmaksu dēļ), daudzi kuģu īpašnieki izvēlas dārgākas kuģu rūpnīcas, jo tās spēj piedāvāt īsāku darbu sagatavošanas laiku (tādējādi samazinot novirzīšanas izmaksas) un augstāka līmeņa speciālistus.

Pārbūve un modernizācija SMRC rūpnīcās

2.14. Dažos aspektos pārbūves un modernizācijas process vairāk līdzinās jaunu kuģu būvēšanai nekā remontam un apkopes darbiem. Pārsvārā kuģu pārbūve aizņem vairāk laika nekā parasti labošanas darbi. Kuģu pārbūvi var raksturot kā ražošanas procesu.

2.15. Kā to norādījusi *Sea Europe* ⁽⁴⁾, nepieciešamā laika ziņā kuģu pārbūve ir līdzīga jaunu kuģu būvētavu darbam, bet pārbūve prasa pilnīgi atšķirīgu pieeju, tostarp elastīgumu. Tas nodrošina, ka darba plāns var tikt mainīts atkarībā no klienta prasībām un no pārbūvei paredzētā kuģa specifiskajām iezīmēm.

2.16. Īsi pirms krīzes tirgus kuģu rūpnīcām, kas veica pārbūves darbus, bija ļoti labvēlīgs. Taču 2009. gadā pasūtījumu skaits sāka samazināties, un visstraujāk tas kritās 2010. gada sākumā. Ap to laiku pārbūves pasūtījumu reģistri lielākoties bija tukši. 2010. gada otrajā pusē situācija nedaudz uzlabojās. Tomēr patlaban daudzi kuģu īpašnieki ierobežo pārbūves pasūtījumus finansiālu grūtību dēļ.

2.17. Pēdējā laikā arvien nozīmīgāku vietu ieņem atklātā jūrā izmantoto palīģkuģu un peldošo iekārtu (tostarp urbšanas platformu) remonts, pārbūve un modernizācija. Tā kā šāda tipa jauni kuģi (un atklātā jūrā izmantotās peldošās iekārtas) ir ļoti dārgas un tām ir ilgs piegādes laiks (līdz pat 4 gadiem), kuģu īpašnieki izvēlas pārbūvēt esošās atklātā jūrā ierīkotās tehniskās vienības un peldošās iekārtas.

2.18. Taču Eiropā ir spēcīgs vilinājums izmantot lētākas ārvalstu kuģu rūpnīcas, lai veiktu šādus pārbūves darbus.

⁽²⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁾ CESA Annual Report 2010–2011.

⁽⁴⁾ 2012. gadā Eiropas Kuģu rūpnīcu asociāciju apvienība (Community for European Shipyards Associations, CESA) un Eiropas Jūrniecības iekārtu padome (European Marine Equipment Council, EMEC) izveidoja Eiropas Kuģu un jūrniecības iekārtu apvienību ar nosaukumu “SEA Europe”.

3. Eiropas SMRC nozares konkurētspējas analīze

3.1. Nesen *ECO REFITEC* ⁽⁵⁾ pētniecības programmas (kas ietilpst Septītajā pētniecības pamatprogrammā) ietvaros tika pētīta un analizēta Eiropas Savienības SMRC nozares konkurētspēja. Šā pētījuma rezultāti pieejami 2. pielikumā.

4. ES un starptautiskie tiesību akti, kas ietekmē SMRC nozari (avoti ⁽⁶⁾, ⁽⁷⁾, ⁽⁸⁾)

4.1. Starptautiskajā līmenī nav risinātas sarunas (PTO ietvaros) par tādu daudzpusēju nolīgumu konkurētspējas jomā, kas varētu ietekmēt SMRC nozari. Izredzes, ka tāds nolīgums varētu tikt parakstīts tuvākajā laikā, ir vājas.

4.2. Eiropas Savienība ir panākusi divpusējas vienošanās ar ASV, Kanādu, Japānu un Dienvidkoreju par tirdzniecības nolīgumiem, kuri netieši ietekmē konkurētspēju, bet tie SMRC nozari ietekmē minimāli.

Eiropas mērogā ES tiesību akti ietver Nostādnes par valsts atbalstu kuģu būvei. Saskaņā ar šīm nostādnēm Komisija var apstiprināt atbalstu kuģu rūpnīcām inovācijai un reģionālās dotācijas vai arī, eksporta aizdevumu gadījumā, atbalstu kuģu īpašniekiem. Attiecībā uz SMRC nozari, nostādnes attiecas uz tādu atbalstu kuģu remontam un pārbūvei, kas saistīts ar reģionālo un inovācijas politiku, un uz atbalstu kuģu pārbūvei vienīgi eksporta aizdevumu gadījumā.

4.2.1. Pašreizējās nostādnes stājās spēkā 2012. gada 1. janvārī, un to darbības termiņš ir divi gadi. Komisija prognozē, ka pēc tam varēs kuģu būves nostādnes iekļaut jaunās ES Nostādnēs par valsts atbalstu pētniecībai un inovācijai un reģionālā atbalsta vadlīnijās, jo patlaban tiek pārskatītas gan ES vispārējās nostādnes, gan tieši jaunu kuģu būves nostādnes.

4.3. IMO locekļu ratificētie noteikumi, kas SMRC nozarei paver jaunas iespējas

4.4. Balasta ūdeņu konvencija

4.4.1. Balasta ūdeņu konvencija regulē kuģu transportēto balasta ūdeņu novadīšanu un tādējādi atrisina problēmu saistībā ar invazīvu jūras organismu sugu pārvešanu uz citiem jūras apgabaliem. Plānots, ka konvencija stāsies spēkā 2014. gada sākumā.

4.4.2. Konvencija būtiski ietekmēs SMRC nozari, jo daudzus kuģus vajadzēs modernizēt un/vai pārbūvēt, – saskaņā ar Lloyd reģistru tas var skart līdz pat 65 000 kuģu visā pasaulē.

4.4.3. Starp citiem aspektiem, kā minētā konvencija potenciāli varētu ietekmēt SMRC kuģu rūpnīcas, kā vissvarīgāko jāmin jaunu ķīmisko vielu lietošanas un glabāšanas risks un stingrākas juridiskās prasības to lietošanai.

4.5. MARPOL konvencija (VI pielikums) par kuģu radītā gaisa piesārņojuma novēršanu

4.5.1. Šīs konvencijas, kas stājās spēkā 2013. gadā, mērķis ir samazināt kuģu radīto gaisa piesārņojumu, it sevišķi SOx un NOx.

⁽⁵⁾ "Eco innovative refitting technologies and processes for shipbuilding industry promoted by European Repair Shipyards", Septītajā pamatprogrammas (2007–2013) ietvaros Eiropas Komisijas līdzfinansēts projekts.

⁽⁶⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

⁽⁷⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

⁽⁸⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

4.5.2. Lai izvairītos no nevajadzīgu ierobežojumu ieviešanas jūrniecības nozarē, konvencijas VI pielikumā paredzēts, ka emisiju samazināšanai drīkst izmantot alternatīvās degvielas vai gāzu attīrīšanas tehnoloģijas.

4.5.3. Konvencija paver iespējas SMRC kuģu rūpnīcām, jo uz kuģiem, kas ietilpst pašreizējās flotēs, vajadzēs ierīkot emisijas mazinošas tehnoloģijas. Potenciālie riski kuģu rūpnīcām, kas ierīko videi labvēlīgas iekārtas, varētu būt pieaugoša atkarība no iekārtu piegādātājiem un zināmu ieguldījumu nepieciešamība kuģu rūpnīcās.

4.6. Kuģu pārstrādes konvencija

4.6.1. Šīs konvencijas uzdevums ir nodrošināt, lai kuģu pārstrādes procesā ar vidi, veselību un drošumu saistītie riski nepārsniegtu pieņemamu apmēru.

4.6.2. Konvencijā noteikts, ka kuģu īpašniekiem jābūt pilnībā informētiem par visiem apkopes, remonta un pārbūves gaitā lietotajiem materiāliem un viņiem jānodrošina, ka nevēlami materiāli netiek lietoti kuģu rūpnīcās. Tas var pavērt papildus iespējas saņemt jaunus, specializētus pasūtījumus ES kuģu rūpnīcās ar augsta līmeņa tehniskām zināšanām.

4.7. Kuģu pārstrādes stratēģiskā nozīme pieaugs, un tā būs vērsta uz, piemēram, metāllūžņu un citu izejmateriālu (tērauda, alumīnija, vara) piegādi ražošanas nozarēm Eiropas Savienībā, lai samazinātu gan tiešo, gan netiešo ietekmi uz vidi un novērstu nepieņemamus darba un sociālos apstākļus.

5. Priekšlikumi un vadlīnijas SMRC nozarei attiecībā uz iniciatīvu “LeaderSHIP 2020” un kuģu būves rūpniecības nozares dialoga komitejas pašreizējo darbu

5.1. SMRC nozarei un saistītajām nozarēm būtu jāņem vērā iespējas izmantot EIB finansējumu, jo banka aizdevumus izsniedz vairāk nekā iepriekš. EIB pasākumi jāatbalsta un jāanalizē, galvenokārt saistībā ar projektiem tādās jomās kā videi nekaitīgs jūras transports, atjaunojamas enerģijas ražošana atklātā jūrā un pārbūve. Ierosinām Uzņēmējdarbības ģenerāldirektorātam par prioritāru jautājumu izvirzīt darbsemināru rīkošanu, lai sīkāk izanalizētu iespējas saņemt EIB atbalstu.

5.2. Dalībvalstīm un piekrastes reģioniem jāizpēta iespējas piešķirt struktūrfondus tehnoloģijas dažādošanai jūrniecības nozarē saistībā ar jauniem tirgus segmentiem. Tas jo īpaši attiecas uz reģionālajām stratēģijām pārdomātai specializācijai.

5.3. Attiecībā uz potenciālu ES ilgtermiņa finansējumu Eiropas Komisijai būtu jāizpēta iespējas finansēt kuģu būvniecību un modernizāciju. Dalībvalstīm, finanšu operatoriem, jūrniecības tehnoloģijas rūpniecībai un citām ieinteresētajām personām būtu jāpārskata tirgus garantiju pieejamība.

5.4. Sadarbībā ar Eiropas Komisiju, dalībvalstīm vai reģioniem un pilnībā ņemot vērā jūrniecības nozaru struktūru un attiecīgos valsts atbalsta principus, pētniecībā būtu jāiekļauj kuģu būvēšanas nozare (ieskaitot SMRC), citstarp, izmantojot PPP.

5.4.1. EESK piekrīt iniciatīvas “LeaderSHIP 2020” pamatdomai: lai kuģu būves nozare sasniegtu vispārējos PPP mērķus, vajadzīga spēcīga apņēmība īstenot pētniecības programmas. Attiecībā uz īstermiņa mērķiem SMRC nozares ilgtspējīgu konkurētspēju viennozīmīgi būtu jāatbalsta ar tādiem piemērotiem pasākumiem, kas uzņēmumos sekmē inovāciju.

5.5. EESK atbalsta kuģu būves rūpniecības nozares dialoga komitejas iekļaušanu darbā pie iniciatīvas “*LeaderSHIP 2020*” politikas pasākumu plānošanas un īstenošanas. Patlaban komitejai būtu jāpievēršas iniciatīvas tās daļas īstenošanai, kura saistīta ar kvalifikācijas un prasmju noteikšanas un salīdzināmības uzlabošanu, lai nodrošinātu nozares sekmīgu darbību ilgtermiņā.

5.6. EESK pauž cerības, ka dialoga komiteja gūs panākumus attiecībā uz sociālajiem standartiem jaunu kuģu būves un SMRC nozarē Eiropā.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 494. PLENĀRSESĪJA 2013. GADA 10. UN 11. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2012/2002, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu”

COM(2013) 522 final – 2013/0248 (COD)

(2014/C 170/07)

Ziņotājs: **Dimitriadis**

Eiropas Komisija 2013. gada 5. septembrī un Eiropas Parlaments 2013. gada 10. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 175. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2012/2002, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu”

COM(2013) 522 final – 2013/0248 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 14. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 153 balsīm par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. EESK kopumā pozitīvi vērtē ES Solidaritātes fonda (ESSF) līdzšinējo darbību⁽¹⁾ un jau pašā sākumā atbalstīja šā Fonda izveidošanu⁽²⁾.

1.2. EESK uzskata, ka Regula Nr. 2012/2002 par Eiropas Savienības Solidaritātes fonda darbību ir jāgroza nekavējoties, turklāt to vajadzēja izdarīt jau agrāk⁽³⁾; Komiteja atbalsta Komisijas centienus šajā jomā, kaut arī jaunais priekšlikums ir ļoti konservatīvs, kā to norādījis arī Eiropas Parlaments⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Padomes 2002. gada 11. novembra Regula (EK) Nr. 2012/2002, OV L 311, 14.11.2002.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu”, OV C 61, 14.3.2003., 187.-188. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu”, OV C 28, 3.2.2006., 69. lpp.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta ziņojums par Eiropas Savienības Solidaritātes fondu – īstenošana un piemērošana, C2012/2075) A7-0398/2012, 2012. gada 20. decembris.

- 1.3. EESK uzskata, ka Padome, 2005. gadā noraidot Komisijas priekšlikumu ⁽⁵⁾, palaida garām izdevību nostiprināt Fonda darbību uz jauniem pamatiem.
- 1.4. EESK uzskata, ka ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai mazinātu birokrātiju ESSF darbībā un paātrinātu tā procedūras ⁽⁶⁾.
- 1.5. EESK piekrīt grozījumiem, kurus paredzēts ieviest ar jauno regulas priekšlikumu ⁽⁷⁾ attiecībā uz avansa maksājumu noteikšanu, jēdzienu "liela katastrofa" un tā dēvētās "neparastas reģionālas katastrofas" precizēšanu vai attiecībā uz pasākumiem pret tām dalībvalstīm, kuras nav darījušas visu iespējamo, lai novērstu šādas katastrofas.
- 1.6. EESK uzskata, ka, neraugoties uz pašreizējo smago finansiālo situāciju, Eiropas Savienībai vajadzētu piešķirt lielāku finansējumu ESSF darbībai tādos gadījumos, ja, diemžēl, notiktu īpaši liela mēroga katastrofa.
- 1.7. EESK uzskata, ka ir jāprecizē ESSF intervences nosacījumi, lai nerastos nepamatotas cerības, lai to neizmantotu politiskajās spēlēs un lai neradītu vilšanos iedzīvotājos, kurus skāruši smagi pārbaudījumi.
- 1.8. EESK pauž pārliecību, ka tādi instrumenti kā ESSF dod Eiropas Savienībai īpašu iespēju apliecināt savu vienotību un solidaritāti, ja vien šie instrumenti tiek atbilstīgi izmantoti un ja ES informē Eiropas iedzīvotājus par īstenotajām iniciatīvām un sniegto atbalstu.
- 1.9. EESK uzskata, ka paredzētajos pasākumos jāiekļauj arī globālās sasilšanas un plašākā nozīmē – klimata pārmaiņu dēļ pēkšņi radušās katastrofas, kā arī terora aktu rezultātā radušās katastrofas.
- 1.10. EESK vēlas noskaidrot, kāpēc "lielas" katastrofas klasificēšanai ir noteiktas tik augstas robežvērtības, jo līdz ar to ESSF var piešķirt līdzekļus tikai ārkārtas gadījumos, piemērojot izņēmuma klauzulas. Komiteja uzskata, ka minimālās robežvērtības, kas minētas saistībā ar konstatēto zaudējumu apmēru, ir ļoti augstas, un tās ir jāsamazina.
- 1.11. Subsidiaritātes klauzula, ko Padome stingri piemēro, ir kavējošs faktors, kas ievērojami sarežģī Komisijas darbu. EESK prasa minēto klauzulu piemērot elastīgāk.
- 1.12. Komiteja ir pārliecināta, ka dažos gadījumos varēja izvairīties un arī turpmāk ir iespējams izvairīties no lielām katastrofām, izmantojot pieejamos ES mehānismus un fondus, kā arī uzkrāto zinātību.
- 1.13. Komiteja piekrīt principam "postījumu autors maksā".
- 1.14. EESK konstatē, ka pēdējos gados Eiropā, diemžēl, reģistrēts lielo katastrofu skaita būtisks pieaugums.
- 1.15. Komiteja aicina dalībvalstis uzlabot to iekšējās procedūras un mehānismus, lai atvieglotu Komisijas darbu, savlaicīgi iesniedzot tai informāciju, kurai jābūt ticamai, derīgai un pamatotai.
- 1.16. EESK uzskata, ka atbalsta maksājuma saņemšanai nepieciešamais 9-12 mēnešu termiņš ir pārāk garš un neatbilst steidzamas un neatliekamās palīdzības mērķim.
- 1.17. EESK uzskata, ka ir jāizstrādā noteikumi par Fonda darbības reklamēšanu un veicināšanas pasākumiem, lai palielinātu tā atpazīstamību iedzīvotāju vidū.

⁽⁵⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu, COM(2005) 108 final, 2005. gada 6. aprīlis.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Savienības Solidaritātes fonda nākotne", OV C 181, 21.6.2012., 52. lpp.

⁽⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu, COM/2013/0522 final, 2013. gada 25. jūlijs.

2. Ievads

2.1. ESSF izveidoja 2002. gadā pēc katastrofāliem plūdiem Viduseiropā un Ziemeļeiropā, un tā mērķis ir sniegt lielu dabas katastrofu skartajām ES dalībvalstīm un kandidātvalstīm papildu palīdzību, lai tās varētu atjaunot ekonomiku un sociālo dzīvi katastrofas skartajos reģionos.

2.2. ESSF tika izveidots saskaņā ar steidzamības procedūru, kad izrādījās, ka, kaut arī ES rīcībā bija ļoti liels līdzekļu apjoms, lai reaģētu uz dabas katastrofām visā pasaulē, tai nebija atbilstīgu instrumentu, lai pārvarētu šādu katastrofu sekas ES dalībvalstu vai kandidātvalstu teritorijā.

2.3. Kopš tā izveides ESSF dažādos apstākļos ir īstenojis pasākumus, kuriem bija pozitīvi rezultāti un kuri vienlaikus ļāva noskaidrot arī dažus strukturālus vai birokrātiskus darbības traucējumus, kurus Komisija centās labot, 2005. gadā iesniedzot priekšlikumu regulai. Lai gan Eiropas Parlaments sniedza pozitīvu atzinumu par šo priekšlikumu, Padome to noraidīja.

2.4. Fonda gada budžets nepārsniedz EUR 1 miljardu; minētā summa līdz šim bija pietiekama.

3. Spēkā esošā regula par Fonda darbību

3.1. Spēkā esošās regulas, ar ko izveido ESSF, galvenie noteikumi ir šādi:

3.1.1. Fonds tika izveidots, lai palīdzētu ES dalībvalstīm un kandidātvalstīm lielu dabas katastrofu gadījumā un nodrošinātu Eiropas Savienībai iespēju veikt steidzamus un efektīvus pasākumus.

3.1.2. Tas attiecas uz dalībvalstīm un valstīm, kuras uzsākušas pievienošanās sarunas.

3.1.3. Fonds ir papildu instruments, kas sniedz papildu palīdzību, lai refinansētu steidzamas darbības.

3.1.4. Regulā precizēts, ka lielu katastrofu galvenie aspekti, kas saistīti ar Fonda darbību, ir dzīves apstākļi, daba un ekonomika.

3.1.5. Regulas izpratnē par “lielām katastrofām” uzskatāmas katastrofas, kas rada būtiskus zaudējumus saimniecisko izmaksu ziņā vai aprēķināti procentuālā vērtībā no attiecīgās valsts nacionālā kopienākuma (NKI) ⁽⁸⁾.

3.1.6. Regulā noteikts, ka ESSF darbojas saskaņā ar sevišķi ātrām procedūrām un lēmumus pieņem nekavējoties.

3.1.7. Jebkurā gadījumā par atbalsta īstenošanu ir atbildīga atbalsta saņēmēja valsts.

3.2. Regulā precizēts, ka ir jānodrošina maksimāli liela pārredzamība un piesardzīga finanšu pārvaldība.

3.3. Ņemot vērā augstās robežvērtības, kas noteiktas saistībā ar lielu “dabas katastrofu” definēšanu, regulā paredzētas arī atbrīvojuma klauzulas attiecībā uz “ārkārtas katastrofām”, kā arī katastrofām, kas notiek “kaimiņvalstī”, taču tām piemēro ļoti stingrus kritērijus un Fonda atbalsta maksimālā summa noteikta EUR 75 miljonu apmērā. Tā kā lielu katastrofu definēšanai sākotnēji bija noteiktas ļoti augstas robežvērtības, ESSF pasākumus parasti īsteno atbilstoši izņēmuma noteikumiem.

3.4. Saskaņā ar regulu lielu katastrofu gadījumā ESSF galvenās prioritātes ir šādas:

3.4.1. enerģētikas, ūdensapgādes un kanalizācijas, telekomunikāciju, transporta un izglītības infrastruktūras un iekārtu tūlītēja atjaunošana darba kārtībā;

3.4.2. pagaidu mītņu nodrošināšana un glābšanas dienestu finansēšana;

3.4.3. pasākumi kultūras mantojuma aizsardzībai;

3.4.4. tūlītēja katastrofas skarto zonu tīrīšana.

⁽⁸⁾ Lai katastrofu uzskatītu par “lielu”, ar to saistītiem zaudējumiem jābūt vismaz EUR 3 miljardu apmērā 2002. gada cenās vai vairāk nekā 0,6 % no attiecīgās valsts NKI.

3.5. Katastrofas skartajai dalībvalstij iespējami ātrāk, bet vēlākais desmit nedēļas pēc katastrofas sākuma jānosūta Komisijai palīdzības lūgums, kurā ir norādīta arī pieprasītā atbalsta apjoms.

4. Priekšlikumi grozījumiem regulā

4.1. Izskatāmajā priekšlikumā, ar ko groza Regulu Nr. 2012/2002 par ESSF darbību, ir paredzētas šādas izmaiņas:

4.1.1. Priekšlikumā Fonda darbība ir iekļauta jaunajā daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam.

4.1.2. Priekšlikumā ir skaidri noteikta Fonda darbības joma, kas attiecas uz dabas katastrofām, tostarp arī cilvēka izraisītām dabas katastrofām.

4.1.3. Attiecībā uz "lielām reģionālām katastrofām" priekšlikumā ir noteikta jauna robežvērtība 1,5 % apmērā no reģionālā IKP NUTS 2 līmenī (no 800 000 līdz 3 miljoniem iedzīvotāju).

4.1.4. Priekšlikumā ir paredzēta iespēja, ka Fonds pēc attiecīgās dalībvalsts lūguma piešķir ātru avansa maksājumu līdz 10 % apmērā no paredzētā finansiālā atbalsta summas, nepārsniedzot EUR 30 miljonus.

4.1.5. Priekšlikumā pirmo reizi ņemtas vērā lēni progresējošas katastrofas, piemēram, sausums.

4.1.6. Priekšlikumā iekļauti nosacījumi, kas veicina katastrofu efektīvāku novēršanu, un aicināts izmantot attiecīgos ES tiesību aktus, paredzot Komisijai tiesības noraidīt pieteikumu par Fonda atbalstu, ja to ir iesniegusi dalībvalsts, kura pieļāvusi nopietnu nolaidību, vai ja atkārtojas līdzīga katastrofa.

4.1.7. Priekšlikumā ir paredzēti jauni noteikumi par PVN attiecināmību un no Fonda darbības jomas svītrotā tehniskā palīdzība.

4.1.8. Priekšlikumā ir atļauts ārkārtas apstākļos piemērot atkāpes no atsevišķiem Finanšu regulas noteikumiem.

4.1.9. Priekšlikumā ir noteikts, ka "liela dabas katastrofa" ir katastrofa, kuras radītie zaudējumi sasniedz EUR 3,53 miljardus vai 0,6 % no nacionālā kopienākuma.

5. EESK viedoklis

5.1. EESK piekrīt, ka Regula Nr. 2012/2002 par ESSF darbību ir jāgroza tā, lai ESSF:

5.1.1. kļūtu par efektīvāku mehānismu, kas dabas katastrofu gadījumā atbalstītu ES dalībvalstis, valstis, kuras gatavojas tai pievienoties, un kaimiņvalstis;

5.1.2. būtu kompetenta veikt pasākumus arī tādu katastrofu gadījumā, kas saistītas ar rūpnieciskām vai tehnoloģiskām avārijām.

5.2. EESK uzskata, ka paredzētais līdzekļu apjoms ir nepietiekams tādu plaša mēroga katastrofu gadījumā, kuras var skart lielu ES teritorijas daļu (kodolavārija, epidēmijas utt.), un aicina Komisiju pievērst īpašu uzmanību šim aspektam.

5.3. EESK pilnībā atbalsta Komisijas centienus paātrināt procedūras, kas saistītas ar ESSF darbību, ņemot vērā, ka tajās vienmēr jāizmanto uzticami mehānismi, bet darbības noteikumiem jābūt skaidriem un vienkāršiem.

5.4. Komiteja aicina dalībvalstis piesardzīgi izmantot Fonda mehānismus, lai neizraisītu nepamatotu negatīvu reakciju pret ES.

5.5. Komiteja piekrīt avansa maksājumu procedūrai, kā arī kategorijas "ilgākā laika periodā radītie zaudējumi" piemērošanai, piemēram, attiecībā uz sausumu. Turklāt EESK uzskata, ka pēc dabas katastrofas paredzētajos atjaunošanas darbos jāiekļauj arī apmežošana.

5.6. EESK uzskata, ka Komisijai jāpiemēro stingra nostāja pret dalībvalstīm, kas, neraugoties uz ES tiesību aktiem un īpašu ES finansējumu, pieļauj nolaidību, kas izraisa lielas katastrofas.

5.7. Pēc Komitejas domām, klimata pārmaiņas nākotnē radīs vēl vairāk dabas katastrofu, un tāpēc aicina Komisiju ņemt vērā šo aspektu regulā, kurā paredzēti grozījumi.

5.8. EESK uzskata, ka lielu katastrofu gadījumā pilsoniskajai sabiedrībai vienmēr ir īpaša nozīme, un prasa Komisijai iekļaut regulā, ko paredzēts grozīt, iespēju finansēt specializētas un sertificētas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kurām ir attiecīgo pakalpojumu sniegšanai vajadzīgās struktūras un zināšanas.

5.9. Komiteja uzskata, ka tādi instrumenti kā ESSF, ja tie darbojas efektīvi, sniedz ES iespēju konkrēti ar darbību apliecināt solidaritāti, un aicina Komisiju darīt visu nepieciešamo, lai Eiropas iedzīvotāji tiktu informēti par Savienības lomu.

5.10. EESK ir pārliecināta, ka Fonda finansējums jāiekļauj vispārējā ES budžetā, lai mazinātu kavēšanos, ko izraisa pašreizējās lēnās un birokrātiskās procedūras, kurās iesaistīta Padome, Parlaments un Komisija, un ka jāizstrādā mehānisms, lai palielinātu piešķirto līdzekļu apjomu ļoti plaša mēroga katastrofu gadījumā, kad ir vajadzīgs lielāks atbalsts.

5.11. EESK piekrīt Eiropas Parlamentam, ka fonda piesaistes robežvērtība 1,5 % apmērā no reģionālā IKP NUTS 2 līmenī ir ļoti augsta un līdz ar to izslēdz no Fonda darbības jomas daudzas smagas katastrofas, radot tādējādi lielu vilšanos iedzīvotāju vidū. Komiteja ierosina pazemināt minēto robežvērtību līdz 1 %, lai tā lielākā mērā attiektos uz valstīm ar zemiem demogrāfiskiem rādītājiem.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naudas tirgus fondiem”

COM(2013) 615 final – 2013/0306 (COD)

(2014/C 170/08)

Ziņotājs: IOZIA

Eiropas Parlaments 2013. gada 12. septembrī un Padome 2013. gada 19. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naudas tirgus fondiem”

COM(2013) 615 final – 2013/0306 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 149 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pauž gandarījumu, ka Eiropas Komisija visbeidzot ir nākusi klajā ar ilgi gaidīto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naudas tirgus fondiem.

1.2. Paralēlās banku sistēmas (*shadow banking*) tirgum ir svarīga nozīme: saskaņā ar Finanšu stabilitātes padomes (FSP) aplēsēm tie veido 51 000 miljardu *euro* pasaules mērogā, t.i., 25–30 % no visas finanšu sistēmas. Eiropā uz lielāko daļu no naudas tirgus fondiem (NTF) – aptuveni 80 % no apjomiem un 60 % no fondiem – attiecas Direktīva 2009/65/EK (PVKIU). Pārējie NTF kopš 2013. gada jūlija darbojas, pamatojoties uz Direktīvu 2011/61/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem.

1.3. Nepieciešamību regulēt t.s. paralēlo banku sistēmu darbību noteica divi galvenie iemesli: iespēja, ka paralēlo banku sistēmu var izmantot kā veidu, lai izvairītos no regulējuma, jo īpaši kapitāla prasību jomā, vai arī, lai veiktu darbības, ko varētu pārvaldīt tradicionālās regulētās sistēmas ietvaros, palielinot sistēmisku notikumu iespējamību. Otrs galvenais iemesls ir tas, ka paralēlo banku sistēmu finansiālajām darbībām piemīt sviras efekts, līdzīgi tradicionālajām bankām pakļaujot finanšu nozari panikai un sistēmiskiem satricinājumiem.

1.4. Komiteja atbalsta Komisijas lēmumu šās nozares regulējumu īstenot ar regulas, nevis direktīvas palīdzību. Ņemot vērā, ka NTF ir raksturīga darbība visā pasaulē, taču galvenokārt tie ir bāzēti trijās valstīs – Francijā, Īrijā un Luksemburgā –, ir svarīgi, lai tie būtu pakļauti vienotam un tieši piemērojamam regulējumam. Šāda izvēle pilnībā atbilst proporcionalitātes un subsidiaritātes principam.

1.5. Finanšu stabilitātes padomes uzdevumā Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija (IOSCO) 2012. gada oktobrī nāca klajā ar sākotnējo ieteikumu kopumu, lai orientētu regulatorus intervencei NTF tirgos. Finanšu stabilitātes padome 2012. gada novembrī publicēja regulatīvu pamatnostādni ar mērķi mazināt NTF neaizsargātību pret ieguldījumu atsaukšanu pirms termiņa, un 2012. gada 20. novembrī savas pamatnostādnes pieņēma arī EP. Visbeidzot, 2012. gada decembrī ar savu ieteikumu ⁽¹⁾ klajā nāca Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK).

⁽¹⁾ OV C 146, 25.5.2013., 1. lpp.

1.6. Amerikas Savienotajās Valstīs Vērtspapīru un biržu komisija ir pieņēmusi Noteikumu 2-a7, kas regulē šos jautājumus kopš 2010. gada, savukārt 2012. gada 19. novembrī ⁽²⁾ Finanšu stabilitātes uzraudzības padome (FSOC), kas ir ASV regulatīvā iestāde minētajā jomā, sāka pārskatīt spēkā esošos noteikumus, izvirzot priekšlikumus, kas ir ļoti līdzīgi tiem, ko iesniegusi Eiropas Komisija: prasība izveidot kapitāla rezervi, lai nodrošinātu NTF pāreju uz mainīgo neto aktīvu vērtību (NAV), ļoti īsā termiņā veikt ieguldījumus un biežāk informēt par investīciju portfeļu saturu. Ņemot vērā tirgu ciešo integrāciju, Komiteja iesaka kopīgot ar ASV iestādēm saskaņotu un efektīvu regulējumu.

1.7. EESK piekrīt ESRK dokumentā teiktajam. "Kaut gan NTF nebija 2007.–2008. gada finanšu krīzes izraisītāji, to darbība finanšu satricinājumu laikā liecināja par potenciālu krīzi izvērst vai pat pastiprināt. 2007.–2008. gada pieredze rāda, ka NTF var būt neaizsargāti pret investoru ieguldījumu aizplūšanu, un var būt nepieciešams sponsorējošu uzņēmumu atbalsts, jo īpaši, lai saglabātu to pastāvīgo neto aktīvu vērtību."

1.8. Komiteja atkārtoti norāda: "Lai gan nevar apšaubīt, ka finanšu sistēmai nepieciešama likviditāte, kas kopš laika pirms finanšu krīzes lielā mērā ir bijusi atkarīga no paralēlās banku sistēmas (PBS), krīzes laikā gūtā pieredze liecina, ka regulatīvajā procesā par pilnīgu prioritāti jānosaka finanšu sistēmas stabilitāte". Patiesi, "paralēlas darbības" nebūtu pieļaujamas, un tāpēc attiecībā uz PBS ir jāizvirza tādas pašas regulatīvās un uzraudzības prasības kā finanšu sistēmai kopumā". "Jaunā regulējuma mērķim jābūt arī Eiropas patērētāju tiesību augsta līmeņa aizsardzībai".

1.9. Komiteja jau iepriekš saskaņā ar FSP ieteikumiem aicināja ātri pieņemt izskatāmo regulu ⁽³⁾. Parlamentam un Padomei pēc iespējas drīzākā laikā būtu jāvienojas, lai varētu pieņemt šo regulu, ņemot vērā EESK ierosinātās izmaiņas. Pastāv reāli draudi, ka regula varētu iestrēgt uz vairākiem mēnešiem, ņemot vērā Parlamenta un Komisijas institucionālos termiņus.

1.10. EESK uzskata, ka labāks un šim nolūkam piemērotāks ir FSP un ESRK sniegtais ieteikums ⁽⁴⁾ attiecībā uz riskiem saistībā ar nemainīgām NAV, kas būtu pārveidojamas par mainīgajām NAV. 3 % kapitāla rezerve šķiet nepietiekama, lai izpildītu likviditātes prasības laikā, kad visi dalībnieki sagaida ievērojamus satricinājumus tirgū un var steigties izņemt savus ieguldījumus, jo īpaši, ņemot vērā to, ka maksimālais iespējamais risks ir vairāk nekā 6 %.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1. Komisijas priekšlikums regulai ir turpinājums pagājušā gada Zaļajai grāmatai par paralēlo banku sistēmu (sk. IP/12/253 un MEMO/12/191). Tajā ir apkopots līdz šim paveiktais darbs un iezīmēts ceļvedis iespējamajam turpmākajam regulējumam šajā svarīgajā nozarē.

2.2. Finanšu krīzes laikā notikumi ir atklājuši vairākas NTF īpašības, kas padara tos neaizsargātus brīdī, kad finanšu tirgi nonāk grūtībās, tādēļ tie var radīt vai palielināt riskus šajos tirgos.

2.3. Vadlīnijas, ko pieņēma EVRK, lai radītu minimālu kopīgu pamatu, pēc gada piemēroja tikai 12 dalībvalstis, parādot, ka joprojām pastāv atšķirīgi valstu noteikumi. Tāpēc ir vajadzīga savlaicīga un izlēmīga rīcība.

2.4. NTF nevarēs darboties ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem ārpus parastajiem aizsardzības mehānismiem attiecībā uz valūtas maiņas un procentu riskiem.

2.5. NTF arī būs jāsamazina darījumu partneru radītie riski, diversificējot ieguldījumus: nebūs atļauts izmantot vairāk nekā 20 % pirkšanas ar atpārdošanu līgumā ar to pašu darījumu partneri.

⁽²⁾ Federal Register, Vol. 77, No. 223, November 19, 2012, Notices 69455.

⁽³⁾ OV C 146, 25.5.2013., 39. lpp.

⁽⁴⁾ Ieteikums A, OV C 146, 25.5.2013., 1. lpp.

2.6. Pārvaldniekam būs jāatturas no reitingu pieprasīšanas specializētām ārējām aģentūrām; periodiski būs jāveic NTF stresa pārbaudes, lai pārlicinātos par to noturību.

2.7. Priekšlikuma regulai mērķis ir panākt lielāku pārredzamību, izmantojot:

— detalizētu datu vākšanu;

— tiesību aktus par finanšu instrumentiem un riskiem, kas saistīti ar finanšu operācijām, kuras balstītas uz vērtspapīriem;

— regulējuma izveidi mijiedarbībai ar bankām.

2.8. Priekšlikumā regulai arī izvirzītas stingrākas prasības naudas tirgus fondiem, paredzot stingrākus likviditātes nosacījumus. Pēc Komisijas domām, tas garantēs, ka ieguldījumu aizplūšanas gadījumā fondi spēs atmaksāt kapitālu bez negatīvas ietekmes uz sistēmu.

2.9. Jo īpaši, šiem fondiem ir jānodrošina, ka to portfeli satur vismaz 10 % vienas dienas termiņa aktīvu un vēl 20 % nedēļas termiņa aktīvu, savukārt to pakļāvums vienam emitentam nedrīkst pārsniegt 5 %. Turklāt ir jānodrošina 3 % kapitāla rezerve attiecībā uz pastāvīgas neto aktīvu vērtības fondiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Paralēlo banku sistēmai ir svarīga loma reālās ekonomikas finansēšanā. "Paralēlā banku sistēma veicināja ekonomikas finansializāciju un nekustamā īpašuma burbuli, kas kopš 2007. gada ietekmēja dažādas attīstītas valstis, to ekonomikai nonākot uz sabrukuma sliekšņa. Tādējādi var uzskatīt, ka paralēlā banku sistēma ir būtiski, pat ja ne ekskluzīvi, atbildīga par lielo recesiju, kas skārusi ASV un vairākas ES valstis. Visai finanšu sistēmai jādarbojas reālās ekonomikas interesēs." ⁽⁵⁾ Ar nopietnām problēmām saskaras MVU, jo īpaši attiecībā uz kredītu samazinājumiem. Banku sistēma, šķiet, nespēj pildīt savu primāro funkciju – atbalstīt reālo ekonomiku.

3.2. NTF rada likvīdo aktīvu piedāvājumu un pieprasījumu kopumā īsā laika periodā.

3.3. Kā norādījusi Finanšu stabilitātes padome un citas svarīgākās institūcijas, piemēram, Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija (IOSCO) un Eiropas Sistēmisko risku komiteja, NTF trūkst pietiekoša regulējuma, neraugoties uz faktu, ka ir atzīta to sistēmiskā nozīme. EESK piekrīt šim viedoklim.

3.4. Savukārt Eiropas Banku federācija pauž bažas par priekšlikumu attiecībā uz naudas tirgus fondiem ietekmi, uzskatot tos par ierobežojošiem un grūti īstenojamiem, norādot, ka "fondu līdzekļus var izmantot bankas, lai atbalstītu aizdevumus reālajai ekonomikai".

3.5. Vienlaikus arī G20 pievēršas šim tematam. Tās uzmanības centrā ir nozares, nevis tās dalībnieku darbība. G20 valstu atsauksmes liecina par vēlmi īstenot nozares "maigu" regulēšanu, lai izvairītos no pārmērīgas negatīvas ietekmes uz pasaules finanšu plūsmām, ņemot vērā paralēlo banku sistēmu būtisko nozīmi banku nozares likviditātes nodrošināšanā.

3.6. Attiecībā uz iesaistītajām institūcijām un darbībām 2011. gadā Finanšu stabilitātes padome aprēķinājusi, ka paralēlo banku sistēmu vērtība pasaules mērogā bija aptuveni 51 000 miljardu EUR, kas veido 25–30 % visas finanšu sistēmas un pusi banku darbības apjoma (eurozonā nepilni 17 000 miljardu, Apvienotajā Karalistē nepilni 7 000 miljardu un ASV 17 500 miljardu ⁽⁶⁾).

⁽⁵⁾ OV C 11, 15.1.2013., 42. lpp.

⁽⁶⁾ Salīdzinājumam: visa eurozonas banku sistēma pārvalda aptuveni 27 000 miljardu EUR vērtus aktīvus.

3.7. Šajā sistēmā darbojas daudz starpnieku, taču NTF ir sistēmiski svarīga nozīme, un tie ir ievērojams īstermiņa finansēšanas avots finanšu iestādēm, uzņēmumiem un publiskās pārvaldības iestādēm. Tāpēc naudas tirgus fondu darbība ieņem centrālo vietu apspriežamajā starptautiskajā regulējuma veidošanā.

3.8. Eiropā NTF pārvalda aptuveni 22 % īstermiņa parāda vērtspapīru, kas emitēti valsts un uzņēmējdarbības sektorā, kā arī 38 % īstermiņa parāda vērtspapīru, kas emitēti banku nozarē un veido aptuveni 1 000 miljardu *euro*.

3.9. Runājot par vispārējo ģeogrāfisko sadalījumu Eiropas Savienībā, NTF ir bāzēti galvenokārt Francijā, Īrijā un Luksemburgā, un tos galvenokārt izmanto uzņēmumi Vācijā un Apvienotajā Karalistē; minētais attiecas uz nemainīgas NAV fondiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. NTF nozare ir cieši saistīta ar bankām, kas bieži vien pārvalda fondus un pat izmanto šos fondus, lai sevi finansētu. Pēc Komisijas domām, bankas atbalsta lielāko daļu NTF: deviņus no desmit lielākajiem NTF pārvaldītājiem finansē komercbankas. Tas liecina par augsta līmeņa mijiedarbību ne tikai starp šīm divām nozarēm, bet arī starp NTF, uzņēmumu un valdību finansēšanu.

4.2. Uzņēmumiem NTF ir alternatīvs īstermiņa līdzeklis savu skaidras naudas līdzekļu ieguldīšanai. Izmantojot šos instrumentus, uzņēmumi var izdevīgāk ieguldīt savu kapitālu, tā vietā, lai to noguldītu bankā. Atzīstot šādas finanšu līdzekļu ieguldīšanas metodes iespējamo pamatotību, EESK vēlas uzsvērt ar to saistītos riskus. Atšķirībā no bankām, problēmu gadījumā attiecībā uz šiem līdzekļiem nav pieejams nekāds atbalsts no centrālo banku puses.

4.3. Attiecībā uz NTF nav noguldījumu garantiju sistēmas. Paralēlo banku sistēmu starpnieki (risku ieguldījumu fondi, NTF vai strukturēti ieguldījumu instrumenti) izsniedz kredītus.

4.4. Saskaņā ar pašreizējo darbības mehānismu NTF var aizdot visu no privātpersonām vai uzņēmumiem saņemto naudu. EESK norāda, ka NTF var sabrukt, ja viens vai divi aizņēmēji nespēs atmaksāt savus parādus, jo gadījumā, ja vienlaikus arī vairāki noguldītāji/investori vēlētos izņemt savu naudu, fonds nespēs pildīt savas saistības. Ja netiks ieviesti prudenciālās uzraudzības noteikumi, šāds mehānisms var izraisīt jaunu krīzi.

4.5. Ņemot vērā šos apsvērumus un, kā jau minēts, to, ka lielākie NTF finansētāji/atbalstītāji faktiski ir bankas, EESK pauž pārliecību, ka attiecībā uz NTF nozari būtu piemērojami tādi paši noteikumi un kontrole, kas jau ir ieviesti banku sistēmā.

4.6. EESK uzskata, ka Komisijas iecere novērst šo risku, nosakot obligātu 3 % likviditātes rezervi, nebūs pietiekama, lai novērstu ar nemainīgu NAV saistītu NTF riskus, ņemot vērā konstatētos gadījumus, kuros riski pārsniedz 6 % robežu.

4.7. Arī Komisijas ierosinātie noteikumi neatbilst FSP un ESRK ieteikumiem. Gan FSP, gan ESRK attiecībā uz piesardzības pasākumiem sistēmas nodrošināšanai ierosina Komisijai pieņemt mehānismu, lai vērtētu šos fondus, pamatojoties uz mainīgo neto aktīvu vērtību, ar mērķi pielāgot fondu vērtību cenu svārstībām. Regulā tomēr ir saglabāts sākotnēji iecerētais nemainīgas neto aktīvu vērtības mehānisms, kas papildināts ar likviditātes rezervi, lai segtu visas negatīvās vērtības izmaiņas. EESK uzskata, ka abu tirgus regulatoru ieteikumi vairāk atbilst finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšanas principam, kā parādīts pielikumā pievienotajā tabulā.

Nemainīgas neto aktīvu vērtības (CNAV – Constant Net Asset Value) naudas tirgus fonds (NTF) (25. pants)

Komisijas priekšlikums (2013. gada 4. septembris)	Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) ieteikumi	Finanšu stabilitātes padomes (FSP) ieteikumi
30. pants: Katrs nemainīgas NAV NTF izveido un visu laiku uztur NAV rezervi vismaz 3 % apmērā no nemainīgas NAV NTF aktīvu kopējās vērtības.	Noteikt, ka NTF jāpieņem mainīgā neto aktīvu vērtība (NAV), un prasīt, lai NTF to izmantotu patiesās vērtības noteikšanai (A ieteikums, 2. punkts, 3. lpp.)	NTF, kas piedāvā stabilu vai nemainīgu neto aktīvu vērtību, būtu jāpieprasa pāreja uz svārstīgo NAV, ja tas ir iespējams (ieteikuma 2.2. punkts, 3. lpp.)
31. pants: NAV rezervi drīkst izmantot tikai un vienīgi parakstīšanas un dzēšanas gadījumos, lai vienādotu starpību starp nemainīgo NAV uz akciju vai ieguldījumu apliecību un NAV uz akciju vai ieguldījumu apliecību.	Amortizēto izmaksu metode būtu izmantojama tikai atsevišķos gadījumos. (A ieteikums, 2. punkts, 3. lpp.)	

Salīdzinošā tabula ⁽⁷⁾

Attiecībā uz piedāvātajiem produktiem EESK vērš uzmanību uz to, ka produkti, kas jau ir apgrozībā tradicionālajā banku sistēmā un tādējādi ir reglamentēti, var tikt pārvirzīti uz paralēlo banku sistēmu, lai izvairītos no stingrākas kontroles banku uzraudzības jomā.

4.8. EESK pauž bažas, ka šie riski var reproducēties paralēlajā banku sistēmā, lai izvairītos no kontroles. Tādēļ Komiteja uzskata, ka būtu jāpiemēro princips "tām pašām darbībām tādi paši noteikumi".

4.9. EESK ierosina izmēģinātu un pārbaudītu principu – pienācīga līmeņa pārredzamību un uzraudzību, kas garantē, ka finanšu sistēma darbojas tautsaimniecības interesēs, nodrošinot uzticamību, efektivitāti un lietderību.

Priekšlikums regulai arī aizliedz ārējos reitingus attiecībā uz naudas tirgus fondiem. Šā pasākuma mērķis ir novērst iespējamo kredītreitinga samazinājumu izraisītu paniku tirgos. Kaut gan šis pasākums ir pretrunā pārredzamības un efektivitātes principam un varētu mazināt pilnīgu informācijas simetriju, EESK uzskata, ka NTF tirgus izmanto profesionāli operatori un ka kredītreitingu aģentūras varētu izraisīt paniku ieguldītājiem vidū, vienkārši mainot viņu viedokli. Iekšējā reitinga pasākumi, stingrākas riska pārvaldības procedūras un garantijas, kā arī ciešāka uzraudzība palīdzēs efektīvi aizsargāt atsaucē aktīvu un fondu nodrošinājumu kvalitāti.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁷⁾ Izstrādājis EP deputāts Sven Giegold.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Paralēlā banku sistēma – vēršanās pret jauniem riska avotiem finanšu nozarē””

COM(2013) 614 final

(2014/C 170/09)

Ziņotājs: **POLYZOGOPOULOS**

Eiropas Komisija 2013. gada 18. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Paralēlā banku sistēma – vēršanās pret jauniem riska avotiem finanšu nozarē””

COM(2013) 614 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (2013. gada 10. decembra sēdē), ar 153 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK šo paziņojumu vērtē atzinīgi, jo tas ir konsekvents ieguldījums finanšu pakalpojumu reformā ar mērķi atjaunot šīs būtiski svarīgās nozares efektīvu darbību un stabilitāti un ierobežot tajā sistēmiskos riskus.

1.2. EESK cer, ka jaunie finanšu tirgus noteikumi pozitīvi ietekmēs ekonomikas stāvokli, un pauž dziļu pārliecību par to, ka finanšu nozares stabilitāte un iesākto reformu veiksmīga īstenošana ir obligāts priekšnoteikums ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei, nodarbinātībai un iekšējā tirgus izveides pabeigšanai Eiropas Savienībā.

1.3. EESK uzskata, ka jau veikto un iecerēto pasākumu plāns ieskicē virzību pareizajā virzienā, un atzīst, ka ir gūti panākumi. Tomēr Komiteja uzsver, ka steidzami ir jāpaātrina darbība vairākās jomās un jāpabeidz iesāktās likumdošanas iniciatīvas.

Par piecām prioritārajām darbības jomām ⁽¹⁾ EESK sniedz sekojošo vērtējumu.

1.4. Tā kā finanšu pakalpojumu reformā ārkārtīgi svarīgi ir risināt arbitražas jautājumu ⁽²⁾, Komiteja atzinīgi vērtē ierosināto pasākumu klāstu ⁽³⁾, bet jo īpaši ierosinājumu stiprināt banku nozares prudenciālo regulējumu ar mērķi ierobežot kaitīgas ietekmes un arbitražas risku.

1.5. Komiteja atzinīgi vērtē centienus palielināt pārredzamību un jo sevišķi – īpašos pasākumus, lai izveidotu paralēlās banku sistēmas uzraudzības sistēmu ES, attīstītu centrālos darījumu reģistrus tiem produktiem, uz kuriem attiecas EMIR regula ⁽⁴⁾, pārskatītu Finanšu instrumentu tirgu ⁽⁵⁾, ievestu juridiskas personas identifikatoru (*Legal Entity Identifier – LEI*) un palielinātu vērtspapīru finansēšanas darījumu pārredzamību.

1.6. Komiteja atzīst, ka panākts progress investīciju kapitāla regulējuma nostiprināšanā, turklāt nozīmīgākais šā procesa pasākums ir kapitāla likviditātes un stabilitātes uzlabošana, īpaši attiecībā uz naudas tirgus fondiem (NTF), kuru bāze ir Eiropā vai kuri Eiropā tiek pārdoti.

⁽¹⁾ Skatīt šā atzinuma 3.2. punktu.

⁽²⁾ OV C 11, 15.1.2013., 39. lpp.

⁽³⁾ COM(2013) 614 final, 3.4. punkts.

⁽⁴⁾ Ārpusbiržas atvasinātie instrumenti, centrālie darījumu partneri un centrālie darījumu reģistri.

⁽⁵⁾ Skatīt: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/isd/mifid/index_fr.htm.

1.7. Komiteja uzskata, ka “ar vērtspapīru finansēšanas darījumiem saistīto risku samazināšanas” jomā paziņojumā ir iekļauti tikai vispārīgi konstatējumi, kas, lai gan atspoguļo pašreizējo situāciju, tomēr neatbilst pašreizējiem kritiskajiem apstākļiem. Komiteja iesaka paātrināt un precizēt iecerētos pasākumus, jo īpaši attiecībā uz tiesību aktiem par vērtspapīriem, jo vērtspapīru finansēšanas darījumi, un, galvenokārt, atpirkšanas līgumi un vērtspapīru aizdošanas darījumi, ir būtiski veicinājuši finanšu nozares parādu apjoma pieaugumu.

1.8. Komiteja konstatē arī, ka ir aizkavējusies tādas būtiskas problēmas risināšana kā paralēlās banku sistēmas uzraudzības stiprināšana, un tāpēc iesaka aktīvāk rīkoties šajā jomā un to padarīt skaidrāku – paziņojumā vienīgi uzskaitītas dažas problēmas un minēts tikai viens turpmāk īstenojams pasākums, proti, Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) pārskatīšana, ko Komisija veiks 2013. gadā.

1.9. Tā kā galvenie finanšu un ekonomikas krīzes upuri, diemžēl, ir pilsoņi, kas maksā nodokļus, strādā, iekrāj līdzekļus vai tos tērē, EESK aicina stiprināt reglamentējošās iniciatīvas, kas paredzētas pilsoņu aizsardzībai ar pārdzamības palīdzību, pienācīgas informācijas sniegšanu, finanšu nozares sociālās atbildības un patērētāju un mazo investoru aizsardzības nodrošināšanu. Komiteja atgādina, ka tā jau formulējusi piezīmes par pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu finanšu tirgu regulēšanā ⁽⁶⁾.

1.10. EESK uzskata par būtisku Komisijas paziņojumā iekļauto norādi, ka paralēlā banku sistēma nav jāskata vienīgi saistībā ar iespējamo tās radīto risku. Minētā sistēma ir arī alternatīvs papildu finansēšanas avots, kas var būt noderīgs reālajai ekonomikai.

2. Definīcija, darbības joma un konteksts

2.1. Paralēlā banku sistēma ir definēta kā “kredītu starpniecības sistēma, kurā iesaistīti subjekti un darbības ārpus tradicionālās banku sistēmas” ⁽⁷⁾; tā balstīta uz diviem savstarpēji saistītiem pilāriem – “subjektiem”, kas galvenokārt veic šādu darbību: finansējuma piesaistīšanu, kurš pēc būtības ir līdzīgs noguldījumiem, saistību termiņa vai likviditātes konversiju, kredītriska pārnesei un tieši vai netieši izmanto aizņemto līdzekļu īpatsvaru, un “darbībām”, kas var būt ievērojams finansējuma avots sabiedrībām, kas nav bankas, un ietver vērtspapīrošanu, vērtspapīru aizdošanu un repo darījumus.

2.2. *Ad hoc* struktūras ir vērtspapīrošanas sabiedrības, piemēram, ar aktīviem nodrošināto komerciālo vērtspapīru starpnieki (ABCP), īpašas ieguldījumu sabiedrības (SIV) un citas *ad hoc* ieguldījumu sabiedrības (SPV), naudas tirgus fondi (NTF) un citi ieguldījumu fondi un produkti ar noguldījumiem līdzīgām īpašībām, kam raksturīgs masveida dzēšanas pieprasījumu (“noguldītāju panikas”) risks, kā arī ieguldījumu fondi, tostarp biržā tirgotie fondi, kas izsniedz kredītus vai izmanto piesaistītos līdzekļus, finanšu uzņēmumi un vērtspapīru sabiedrības, kas izsniedz kredītus vai kredīta garantijas, bet nav pakļautas regulējumam, vai veic likviditātes vai saistību termiņu konversiju kā bankas, vai arī apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas sabiedrības, kas emitē vai garantē kredītproduktus.

2.3. Paralēlā banku sistēma ir radusies finanšu sistēmu regulējošu noteikumu atcelšanas ietekmē Lielbritānijā 20. gadsimta 80. gados, bet 90. gados tā izplatījās ASV un citās valstīs ⁽⁸⁾. Šajā procesā liela nozīme bija arī pirmajiem Bāzeles līgumiem, jo to rezultātā ārpus bilances nonāca spekulatīvas darbības un banku bilancēm tika piemērots stingrs regulējums ⁽⁹⁾.

2.4. Banku darbību regulējošu noteikumu atcelšana vai mīkstināšana ⁽¹⁰⁾ deva iespēju finanšu iestādēm paplašināt darbību un to izvērst arī citās jomās, un izmantot sarežģītus finanšu modeļus. Līdztekus tam paaugstināta ienesīguma solījumi ir sasnieguši miljoniem dzirdīgu ausu visā pasaulē, neraugoties uz nepietiekamo informētību par paralēlās banku sistēmas produktiem un darbību.

⁽⁶⁾ OV C 143, 22.5.2012., 3. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2013) 614 final, 3. lpp.

⁽⁸⁾ Nicholas Gregory Mankiw and Mark Taylor, *Economics: Special Edition with Global Economic Watch* (UK: Cengage Learning EMEA, 2010).

⁽⁹⁾ OV C 11, 15.1.2013., 39. lpp. – “Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu”.

⁽¹⁰⁾ ASV ar Gramm-Leach-Bliley likumu (1999) tika nojaukta šķirtne starp komercbankām un hipotēku bankām, kā arī starp apdrošināšanas sabiedrībām un vērtspapīru uzņēmumiem.

2.5. G20 grupa 2007. gadā nolēma veikt virkni reglamentējošu pasākumu, lai nodrošinātu finanšu sistēmas drošību un noturību, savukārt 2008. gada krīze un tās smagās sociālās un ekonomiskās sekas atklāja risku, kas saistīts ar paralēlo banku sistēmu, un nepilnības šajā jomā – nepietiekamu regulējumu, neefektīvu uzraudzību, tirgu nepārredzamību un produktu pārmērīgo sarežģītību. Vienlaikus radās pārliecība par Finanšu stabilitātes padomes (FSP) nozīmi.

2.6. Eiropas Savienībai ir vadošā loma starptautiskajās darbībās, ko īsteno G20 un FSP līmenī, tāpēc Komiteja uzsver būtisko ieguldījumu, ko ES devusi, īstenojot finanšu sistēmas reformas plānā noteiktās saistības un veidojot jaunas uzraudzības struktūras. Daudzas reformas jau ir pārtapušas tiesību aktos. Kā piemēru var minēt iniciatīvu par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem.

2.7. FSP 2011. gada oktobra ziņojums ir pirmā starptautiskā iniciatīva, kurā paralēlā banku sistēma ir skatīta globāli un galvenā uzmanība pievērsta 1) paralēlās banku sistēmas kontroles un reglamentēšanas principu definēšanai; 2) sistēmisko risku noteikšanas un vērtēšanas procesa uzsākšanai; 3) reglamentējošo pasākumu darbības jomas noteikšanai, ievērojot piecus darbības virzienus⁽¹¹⁾. Komisija savukārt ir publicējusi zaļo grāmatu, kurā skatīti paralēlās banku sistēmas potenciālie riski ES, kā arī iespējamie šo problēmu risinājumi ar reglamentējošo noteikumu palīdzību.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1. Paziņojuma sākumā ir sniegts pārskats par jau veiktajiem pasākumiem divos virzienos: pirmkārt, par pasākumiem, kas attiecas uz finanšu struktūrām un ir orientēti uz to bankām un apdrošināšanas sabiedrībām noteikto prasību pastiprināšanu, kas tām jāievēro, veicot darījumus ar paralēlo banku sistēmu, kā arī uz saskaņota regulējuma izstrādi alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem; otrkārt, par pasākumiem, kas saistīti ar tirgu integritāti un vērsti uz risku pārneses instrumentiem, vērtspapīrošanas mehānismu stiprināšanu un kredītreitingu aģentūru stingrāku regulējumu.

3.2. Komisijas paziņojumā arī noteiktas piecas prioritārās darbības jomas, kurās tā nolēmusi veikt šādus papildu pasākumus ar mērķi:

- 1) uzlabot paralēlās banku sistēmas pārredzamību;
- 2) efektīvāk regulēt ieguldījumu fondus, īpaši naudas tirgus fondus (NTF);
- 3) izstrādāt tiesību aktus vērtspapīru jomā, lai samazinātu ar vērtspapīru finansēšanas darījumiem saistīto risku;
- 4) stiprināt prudenciālo regulējumu banku nozarē;
- 5) efektīvāk uzraudzīt paralēlo banku sistēmu.

Detalizētāks šo pasākumu apraksts

3.2.1. Attiecībā uz paralēlās banku sistēmas pārredzamību darbs, kas jau paveikts uzticamu un visaptverošu datu vākšanas un apmaiņas jomā, tiks papildināts ar iniciatīvām, kas vērstas uz risku pārraudzību saistībā ar paralēlās banku sistēmas revīziju un atvasināto instrumentu centrālajiem reģistriem saskaņā ar EMIR regulu⁽¹²⁾, Finanšu instrumentu tirgu direktīvas (MiFID)⁽¹³⁾ pārskatīšanu, juridiskas personas identifikatora (*Legal Entity Identifier – LEI*) ieviešanu un vērtspapīru finansēšanas darījumu pārredzamības uzlabošanu.

3.2.2. Attiecībā uz dažiem ieguldījumu fondiem un, galvenokārt, naudas tirgus fondiem (NTF), kuru galvenais birojs ir Eiropā vai kuri Eiropā tiek pārdoti, tiek ierosināts izstrādāt jaunus noteikumus, lai uzlabotu to likviditāti un stabilitāti, kā arī pārstrādāt tos noteikumus, ko piemēro pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU).

⁽¹¹⁾ Tradicionālo banku un paralēlās banku sistēmas struktūru mijiedarbība (Bāzeles Banku uzraudzības komiteja – BCBS), naudas tirgus fondu sistēmiskie riski (Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija – IOSCO), vērtspapīrošanai pašreiz piemērojamās prasības (IOSCO un BCBS) un citas paralēlās banku jomas struktūras (FSP) un vērtspapīru aizdošana un repo darījumi (FSP).

⁽¹²⁾ Ārpusbiržas atvasinātie instrumenti, centrālie darījumu partneri un centrālie darījumu reģistri.

⁽¹³⁾ Skatīt: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/isd/mifid/index_fr.htm.

3.2.3. Ar vērtspapīru finansēšanas darījumiem saistīto risku samazināšanas jomā paziņojumā norādīts, ka ir ieguldīts nopietns darbs, lai padziļinātu problēmu izpratni un izdarītu secinājumus. Tajā arī paskaidrots, ka šo problēmu risināšanai Komisija ir iecerējusi iesniegt tiesību akta priekšlikumu par vērtspapīru likumiem.

3.2.4. Lai ierobežotu kaitīgas ietekmes un arbitrāžas risku, banku nozares prudenciālais regulējums tiks stiprināts, ieviešot stingrākus noteikumus, saskaņā ar kuriem bankām tiks noteiktas papildu prasības kapitāla rezervju jomā attiecībā ar neregulētajām finanšu sabiedrībām, tiks pastiprināti noteikumi par to maksātspēju un noteiktas jaunas likviditātes normas, īpaši ar jauno regulu (KPR) ⁽¹⁴⁾, kas stāsies spēkā 2014. gada 1. janvārī, un direktīvu (KPD IV) ⁽¹⁵⁾ par kapitāla pieejamības prasībām. Lai samazinātu arbitrāžas risku, ir paredzēts apsvērt prudenciālo noteikumu darbības jomas paplašināšanas iespēju.

3.2.5. Lai nodrošinātu stingrāku uzraudzību, uzsvars likts uz paralēlajai banku sistēmai raksturīgo izkliedētību, daudzveidību un mainību, kā arī uz problēmām, ko rada prudenciālā uzraudzība, piemēram, iespējām prudenciālos noteikumus apiet pārrobežu ceļā. ES līmenī sagatavošanas darbus veic Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK) un Eiropas uzraudzības iestādes. Šie aspekti, kā arī nepieciešamība risināt arbitrāžas jautājumu un "iespējamā nepieciešamība" noskaidrot katras iestādes institucionālo lomu, tiks aplūkoti Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) pārskatīšanas laikā, ko Komisija veiks 2013. gadā.

4. Piezīmes

4.1. Kopš krīzes sākuma EESK vairākos atzinumos ⁽¹⁶⁾ ir paudusi pilsoniskās sabiedrības nostāju par daudziem jautājumiem, kas saistīti ar finanšu sistēmas darbību, un formulējusi pārdomātas piezīmes un ieteikumus gan par vispārīgiem jautājumiem, gan par konkrētām tiesību aktu iniciatīvām, piemēram, par kredītiestāžu sanācības un noregulējuma sistēmu ⁽¹⁷⁾.

4.1.1. EESK puda viedokli, ka zaļā grāmata ⁽¹⁸⁾ par paralēlo banku sistēmu ir būtisks solis pareizajā virzienā, lai pārvarētu pašreizējās problēmas, un ka tajā cita starpā norādīts, ka "paralēlās darbības" būtu jāizskauž un jāpanāk, lai paralēlai banku sistēmai tiktu izvirzītas tādas pašas regulatīvās un uzraudzības prasības kā finanšu sistēmai kopumā.

4.2. EESK atzinīgi vērtē, ka prudenciālā uzraudzība skatīta pasaules mērogā ar mērķi piemērot regulējumu un kontroli visām sistēmiskās nozīmes finanšu iestādēm, instrumentiem un tirgiem ⁽¹⁹⁾. Komiteja ar gandarījumu secina, ka nesen notikušajā sanāksmē G20 ⁽²⁰⁾ apstiprināja FSP ieteikumus un ka izskatāmais paziņojums pilnībā atbilst šiem ieteikumiem.

4.3. EESK aicina Komisiju izstrādāt konkrētu saturu un precīzu grafiku pasākumiem, kas paredzēti paralēlās banku sistēmas pastiprinātai uzraudzībai, izveidojot saskaņotu uzraudzības mehānismu, steidzami nosakot uzraudzības iestāžu institucionālo lomu Eiropas finanšu uzraudzības sistēmas (EFUS) pārskatīšanas ietvaros.

⁽¹⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012, OV L 176, 27.6.2013., 1. lpp.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV L 176, 27.6.2013., 338. lpp.).

⁽¹⁶⁾ Piemēram: OV C 11, 15.1.2013., 59. lpp.; OV C 299, 4.10.2012., 76. lpp.; OV C 191, 29.6.2012., 80. lpp.; OV C 181, 21.6.2012., 64. lpp.; OV C 181, 21. 6.2012., 68. lpp. Šie atzinumi pieejami EESK tīmekļa vietnē <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.financial-markets-opinions>.

⁽¹⁷⁾ OV C 44, 15.2.2013., 68. lpp.

⁽¹⁸⁾ OV C 11, 2013. gada 15. janvāris, 39. lpp.

⁽¹⁹⁾ Londonā 2009. gada 2. aprīlī notikušā G20 sammita paziņojums.

⁽²⁰⁾ 2013. gada 5. un 6. septembrī Sanktpēterburgā.

4.4. Tā kā dažādās valstīs atsevišķas paralēlās banku sistēmas darbības un subjekti var būt vai arī nebūt pakļauti regulatīvam režīmam, ir ļoti svarīgi ar atbilstīgiem mehānismiem nodrošināt vienādus konkurences apstākļus starp dažādām valstīm, kā arī starp banku sektoru un paralēlās banku sistēmas subjektiem, lai nepieļautu, ka regulatīvas arbitražas dēļ rodas ar regulējumu saistītu stimulu kropļojumi.

4.5. Konkrētāk, EESK norāda, ka datu analīzē regulatīvajām iestādēm ir jāizmanto globālā mērogā vienota pieeja, ko papildina kopēju atsauču sistēma un atvērti nozaru standarti, lai būtu iespējama ātra datu apmaiņa un varētu efektīvi un savlaicīgi rīkoties, lai novērstu sistēmisku risku un aizsargātu finanšu stabilitāti.

4.6. EESK uzskata, ka paralēlās banku sistēmas lielums un izaugsmes līmenis ir būtiski sistēmiska riska faktori, un atgādina, ka FSP 2012. gada dokumentā ⁽²¹⁾ norādīts, ka no 26 000 miljardiem dolāru 2002. gadā tās apjoms pieaudzis līdz 67 000 miljardiem dolāru 2011. gadā, kas atbilst 111 % no šajā FSP dokumentā skatīto valstu IKP kopējās summas.

4.7. EESK uzskata, ka šis jautājums būtu jāskata paralēlās banku sistēmas darbības, nevis tās struktūru aspektā, jo šo darbību uzraudzībai un kontrolei ir būtiska nozīme, lai veiksmīgi īstenotu pieņemtos pasākumus.

4.8. EESK uzskata, ka šī liela mēroga neatbilstīgas prakses problēma neattiecas uz paralēlo banku sistēmu vien. Ir skaidrs, ka pārmērīgi lielas bankas modelis apvienojumā ar nepietiekamu pārredzamību apdraud ekonomikas stabilitāti, un tā rezultātā sabiedrībai ir jāsedz šo uzņēmumu glābšanas izmaksas, jo tie ir pārāk lieli un pārāk cieši savā starpā saistīti, lai tie varētu bankrotēt.

4.9. EESK norāda, ka Eiropas finanšu nozares konkurētspējas un stabilitātes stiprināšanas nolūkā papildus Eiropas finanšu sistēmas reformai ir reāli jārisina banku lieluma problēma, kas ir šķērslis šādu banku bankrotēšanai, un ka šajā nolūkā ir jāveicina pārredzamība, lielu konglomerātu darbības mēroga racionalizācija un uzņēmumu grupu savstarpējās atkarības mazināšana.

4.10. Tāpēc EESK uzskata, ka līdztekus uzraudzības pasākumiem ir efektīvi jāapkaro visas finanšu nozares novirzes, kā arī jāveic strukturālas reformas, un aicina Komisiju paātrināt procedūras, kuru mērķis ir izveidot vienotu uzraudzības mehānismu, ņemot vērā *Liikanen* ziņojumā iekļautos ieteikumus, kā arī tos, kas iekļauti Eiropas Parlamenta ekonomikas un monetārās komitejas rezolūcijā par ES banku nozares reformu ⁽²²⁾.

4.11. Tā kā paralēlās banku nozares efektīva uzraudzība ir sarežģīts un smags uzdevums, jo tā pēc savas būtības ir izkļaidēta, daudzveidīga un tai piemīt labas pielāgošanās spējas, EESK aicina Komisiju savlaicīgi noskaidrot, vai kompetentajām valsts un Eiropas uzraudzības iestādēm, to skaitā vienotajam uzraudzības mehānismam (VUM), ir pieejami pietiekami resursi, kontroles instrumenti un nepieciešamās prasmes.

4.12. EESK uzskata, ka uzraudzība būs efektīva, ja to papildinās sankcionēšanas mehānismi, kas ir efektīvi, atturoši un atbilstoši vajadzībām, un ka ir jāpublicē sankciju līmenis un informācija par visiem noteikumu pārkāpējiem. Komiteja norāda arī uz problēmu, ka trešo valstu fiziskas vai juridiskas personas neievēro ES tiesību aktus.

4.13. Komiteja uzsver, ka jānodrošina finanšu produktu patērētāju aizsardzība pret negodīgu praksi, pret šāda veida produktiem vai pakalpojumiem, kas ir maldinoši vai bez seguma, kā arī pret negodīgiem noteikumiem, kas var būt iekļauti līgumos, un atgādina, ka Komiteja ierosinājusi izveidot Eiropas finanšu pakalpojumu patērētāju aizsardzības aģentūru, kuras uzdevums būtu uzlabot viņu aizsardzību, nodrošināt pārredzamību, kā arī iesniegto sūdzību efektīvāku izskatīšanu.

4.14. Viegli pieejamas interneta vietnes un citi mūsdienīgi informācijas līdzekļi dod patērētājiem iespēju salīdzināt produktus un pakalpojumus un tos izvēlēties, sekmējot tādējādi konkurenci un tirgus pašregulāciju šajā nozarē.

⁽²¹⁾ Finanšu stabilitātes padomes 2012. gada uzraudzības ziņojums par paralēlo banku sistēmu (FSP, 2012. gads).

⁽²²⁾ 2013/2021(INI).

4.15. EESK mudina Komisiju paātrināt ietekmes novērtējuma sagatavošanu, lai pabeigtu jauno likviditātes noteikumu izstrādi, un veikt pētījumu, kurā tiktu salīdzinātas izmaksas un ieguvumi, kas liecinātu par daudzo kopš finanšu krīzes sākuma pieņemto tiesību aktu efektivitāti un piemērotību, lai tādējādi gūtu vispārēju priekšstatu par tiesību aktu ietekmi uz finanšu instrumentu tirgu Eiropas Savienībā.

4.16. EESK norāda, ka ir nepieciešams likumdošanas darbu atbalstīt ar augsta līmeņa specializētajām zināšanām un zinātnisku pētniecību par datu vākšanas un apmaiņas jautājumiem un kas plašākā nozīmē ļautu rūpīgāk sekot līdzi paralēlās banku sistēmas attīstības dinamikai un noteikt, kuras komponentes pozitīvi ietekmē reālo ekonomiku un kuras var kļūt par jauniem nestabilitātes un sistēmiskā riska avotiem.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Tiesību aktu kopums par ieguldījumiem inovācijā”

COM(2013) 494 final

COM(2013) 493 final – 2013/0232 (COD)

COM(2013) 495 final – 2013/0240 (NLE)

COM(2013) 496 final – 2013/0241 (NLE)

COM(2013) 497 final – 2013/0242 (COD)

COM(2013) 498 final – 2013/0243 (COD)

COM(2013) 500 final – 2013/0233 (COD)

COM(2013) 501 final – 2013/0234 (NLE)

COM(2013) 503 final – 2013/0237 (NLE)

COM(2013) 505 final – 2013/0244 (NLE)

COM(2013) 506 final – 2013/0245 (NLE)

(2014/C 170/10)

Ziņotājs: **Pezzini**Līdzziņotāja: **Batut**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. panta pirmo daļu 2013. gada 29. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Publiskā un privātā sektora partnerības pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” – iedarbīgs instruments vērienīgai inovācijai un izaugsmei Eiropā””

COM(2013) 494 final.

Eiropas Parlaments 2013. gada 10. septembrī un Padome 2013. gada 3. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 185. pantu un 188. panta otro daļu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības dalību pētniecības un izstrādes programmā, kuras mērķis ir atbalstīt pētniecībā iesaistītus mazos un vidējos uzņēmumus un kuru kopīgi īsteno vairākas dalībvalstis”

COM(2013) 493 final – 2013/0232 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības dalību Eiropas metroloģijas inovācijas un pētniecības programmā, ko kopīgi īsteno vairākas dalībvalstis”

COM(2013) 497 final – 2013/0242 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības dalību otrajā Eiropas un jaunattīstības valstu klīnisko izmēģinājumu partnerības programmā, ko kopīgi īsteno vairākas dalībvalstis”

COM(2013) 498 final – 2013/0243 (COD),

un par tematu *“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Savienības dalību Aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides pētniecības un izstrādes programmā, ko kopīgi īsteno vairākas dalībvalstis”*

COM(2013) 500 final – 2013/0233 (COD).

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 187. pantu un 188. panta pirmo daļu 2013. gada 2. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmumu novatorisku zaļu jomā uzsāktās 2. ierosmes īstenošanai”

COM(2013) 495 final – 2013/0240 (NLE),

“Priekšlikums Padomes regulai par biorūpniecības kopuzņēmumu”

COM(2013) 496 final – 2013/0241 (NLE),

“Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmumu ECSEL”

COM(2013) 501 final – 2013/0234 (NLE)

“Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmumu “Clean Sky 2””

COM(2013) 505 final – 2013/0244 (NLE)

un par tematu *“Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmumu “Kurināmā elementi un ūdeņradis 2””*

COM(2013) 506 final – 2013/0245 (NLE).

Padome 2013. gada 2. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 187. un 188. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 219/2007, ar ko izveido Kopuzņēmumu, lai izstrādātu jaunas paaudzes Eiropas gaisa satiksmes pārvaldības sistēmu (SESAR), attiecībā uz Kopuzņēmuma darbības termiņa pagarināšanu līdz 2024. gadam”

COM(2013) 503 final – 2013/0237 (NLE).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 105 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) piekrīt, ka partnerības nodrošina daudzveidīgas priekšrocības un to potenciālu varētu izmantot vēl vairāk.

1.2. EESK uzskata, ka ir svarīgi ar programmas “Apvārsnis 2020” finansiālu atbalstu kvalitatīvi pilnveidot 10 ierosinātās iniciatīvas un nodrošināt tām sinerģiju, jo izmantoto instrumentu, formu un satura ziņā tās atšķiras no citiem partnerības veidiem.

1.3. EESK prasa nodrošināt iniciatīvām ilgtermiņa finansējumu un regulējuma stabilitāti, lai mazinātu augsta riska faktorus, kas tām ir raksturīgi, un veicinātu ES vispārējo mērķu – ilgtspējīgas attīstības, nodarbinātības un jaunu kvalificētu profesionālo profilu veidošanas – īstenošanu.

1.4. EESK uzskata, ka šādi instrumenti ir nozīmīgs līdzeklis, lai piesaistītu lielāku finansējumu ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, jo tie ir elastīgi, vienkārši un nebirokrātiski, atvērti un pārredzami, ar sviras efektu attiecībā uz papildu finansējumu, kā arī ļauj aizvien vairāk iesaistīties maziem uzņēmumiem, jo īpaši mazāk labvēlīgos reģionos.

1.5. EESK uzskata, ka mērķiem jābūt izmērāmiem un vērstiem uz inovāciju un tās pārveidi par rūpniecības mērķiem un jaunām darba vietām, kā arī tiem jāiekļaujas kopējā vidējā termiņa un ilgtermiņa redzējumā līdzsvarotas un pārredzamas pārvaldības sistēmas ietvaros ar skaidriem tehniski zinātniskās un sociāli ekonomiskās efektivitātes rādītājiem.

1.6. Attiecībā uz institucionālajām publiskā un privātā sektora partnerībām (PPP) EESK iesaka lielāku uzmanību pievērst: mehānismiem, kas traucē iekšējas informācijas izmantošanu; sviras efekta nozīmes palielināšanai un visu veidu mazu uzņēmumu, tostarp sociālās ekonomikas veicināšanai programmās un projektos; spēcīgai komunikācijas politikai ar ieinteresēto pušu foruma aktīvu lomu kopuzņēmumos.

1.7. Attiecībā uz publiskā-publiskā sektora partnerībām (P2P) EESK uzskata, ka būtu lietderīgi, ja Eiropas pētniecības un inovācijas budžets palīdzētu līdzsvarotāk sadalīt Kopienas resursus, vairāk uzmanības veltot MVU ar augstu tehnoloģisko intensitāti, kā arī inovācijas medicīnas, zaļu un tādu tehnoloģiju jomā, kas veicina visu iedzīvotāju labklājību, bet jo sevišķi vecu cilvēku aktīvu dzīvi un aprūpi.

1.8. EESK aicina īstenot proaktīvu komunikācijas politiku attiecībā uz 10 īstenojamajām iniciatīvām un iesaka organizēt gadskārtējas konferences, kurās piedalītos organizētas pilsoniskās sabiedrības visas ieinteresētās puses un kurās varētu iepazīties ar gada ziņojumiem par sasniegtajiem rezultātiem un turpmākajām stratēģijām, kā arī praktiskām rokasgrāmatām vairākās valodās par viedu iesaistīšanos dažādos partnerības veidos, kas darbojas ES līmenī.

1.9. EESK iesaka Komisijai izstrādāt šādu proaktīvu politiku, tostarp arī iedibinot EESK balvu ekonomiskās un sociālās inovācijas jomā. Šajā nolūkā jāorientējas uz trim galvenajām mērķauditorijām: ieinteresētās zinātniskās aprindas un uzņēmumi; inovatīvo rezultātu lietotāji tirgū; visi ES iedzīvotāji, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības, sevišķi nodarbinātības un apmācības jomā. EESK ierosina iedibināt ES balvu par inovāciju, ko piešķirtu par inovatīviem risinājumiem rūpniecības, ekonomikas un sociālajā jomā un kas būtiski palielinātu ES pievienotās vērtības atpazīstamību.

2. Vispārīga informācija par partnerībām

2.1. Programmā “Apvārsnis 2020” ir paredzēta publiskā un privātā sektora partnerību izveide tajās galvenajās nozarēs, kurās pētniecība un inovācija varētu palīdzēt

- īstenot Eiropas mērķus konkurētspējas jomā;
- risināt sabiedrībai svarīgus uzdevumus;
- labāk saskaņot ES atbalstu pētniecībai un inovācijai;
- piesaistīt lielākus rūpniecības ieguldījumus pētniecībā un inovācijā.

2.2. Jāprecizē, ka pētniecības un inovācijas jomā pastāv dažādi partnerības veidi.

- **Institucionālās PPP** LESD 187. panta (bijušā 171. panta) izpratnē – autonomi kopuzņēmumi: novatoriskas zāles, kurināmā elementi un udeņradis, *Clean Sky*, biorūpniecība, elektroniskie komponenti un sistēmas, gaisa satiksmes pārvaldība.
- **Līgumiskās PPP**, kuru pamatā ir līgums (sprašanās memorands), kas nosaka stratēģiskos mērķus, indikatīvos budžetus un konsultāciju mehānismus: nākotnes rūpnīcas, energoefektīvas ēkas, ekoloģiski transportlīdzekļi, nākotnes internets, ilgtspējīga pārstrādes rūpniecība, robotika, fotonika, augstas veiktspējas skaitļošana.
- **Eiropas Tehnoloģiju platformas**, kas palīdz noteikt Eiropas inovāciju partnerības, Eiropas tehnoloģiju ierosmes, publiskā un privātā sektora partnerības, ERA-NET, zināšanu un inovāciju kopienas.
- **Publiskā un publiskā sektora partnerības (P2P)** pamatā 185. panta izpratnē ir līdzdalība programmās, kas ir kopējas dalībvalstīm un ES, kura savu kvotu finansē no programmas “Apvārsnis 2020”: sadarbība veselības aprūpes attīstības jomā, metroloģija, MVU, atbalsts aktīvai dzīvei.
- **Eiropas inovāciju partnerību (EIP)** sāka īstenot stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvā “Inovācijas savienība”: kopīga sadarbības platforma, ko vada koordinācijas grupa, kuras priekšgalā ir Eiropas komisārs vai komisāri, kas atbild par attiecīgajām jomām. Ir 3 šādas partnerības: izejvielu jomā, ilgtspējas un lauksaimniecības ražīguma jomā un aktīvām un veselīgām vecumdienām.
- **Zināšanu un inovāciju kopienas (ZIK)**, kas tika izveidotas Eiropas Tehnoloģiju institūta (ETI) ietvaros, izcilības tīkli ap dažādu nozaru integrētām partnerībām: augstākā izglītība, tehnoloģija, pētniecība, rūpniecība un uzņēmējdarbība. Ir izveidotas trīs ZIK: *Climate-KIC*, *KIC InnoEnergy*, *EIT ICT Labs*. Noteiktas šādas tematiskās jomas: apstrādes rūpniecība, nākotnes pārtika, inovācija veselīgai dzīvei un aktīvām vecumdienām, izejvielas, droša un gudra sabiedrība, mobilitāte pilsētās.
- **Pārdomātas specializācijas partnerības (RIS3)** ir saistītas ar ES reģionālo politiku un struktūrfondiem, bet jo sevišķi ar reģionālo inovācijas stratēģiju pētniecības, inovācijas (tai skaitā sociālās un tehnoloģiskās inovācijas), tehnoloģiju nodošanas un informācijas tehnoloģiju izstrādes jomā saskaņā ar jaunajām kohēzijas pamatnostādņēm 2014.–2020. gadam.

2.3. Pieredze ar institucionālajām PPP, kas Regulas (EK, *Euratom*) Nr. 1605/2002 185. panta izpratnē ir ES struktūras, rāda, ka vajadzētu pievienot citas kategorijas, lai palielinātu tādu instrumentu izvēli, kas privātā sektora partneriem būtu elastīgāki un pieejamāki salīdzinājumā ar ES iestādēm piemērotajiem instrumentiem.

2.4. Programmā “Apvārsnis 2020” paredzētās PPP var definēt kā inovatīvus finanšu instrumentus, kurus nosaka un īsteno atvērtā un pārredzamā veidā, pamatojoties uz neatkarīgu ekspertu veiktu novērtējumu. Partnerībām raksturīgas šādas iezīmes:

- būtiska pievienotā vērtība Eiropas līmenī;
- ietekme uz rūpniecības konkurētspēju un ilgtspējīgu izaugsmi;
- izvirzīto sociālo un ekonomisko mērķu kvalitāte, sevišķi nodarbinātības un apmācības jomā;
- visu partneru līdzsvarots ieguldījums, pamatojoties uz kopīgu redzējumu;
- skaidri definēta katra partnera loma;
- galvenie izpildes rādītāji;
- saskaņotība ar ES stratēģisko programmu pētniecības un inovācijas jomā;
- pareizas finanšu pārvaldības sistēma;
- spēja izraisīt sviras efektu jauniem ieguldījumiem;
- atvērta, pārredzama un iesaistoša pārvaldības sistēma arī maziem uzņēmumiem.

2.5. Pārbaudīts publiskā un privātā sektora sadarbības veids pētniecības un izstrādes jomā ir kopīgas tehnoloģiju ierosmes (KTI).

2.6. KTI ir radušās galvenokārt Eiropas tehnoloģiju platformās (ETP), par kurām EESK ir paudusi savu viedokli ⁽¹⁾, bet jo sevišķi tajās ETP, kur pašlaik pieejamie tradicionālie instrumenti pētniecības un izstrādes atbalstam nav pietiekami, lai sasniegtu stratēģiskajās programmās paredzētos mērķus.

2.7. EESK piekrīt, ka partnerības nodrošina daudzveidīgas priekšrocības un to potenciālu varētu izmantot vēl vairāk. Tāpēc Komiteja atzinīgi novērtēja “Komisijas ierosmi, īstenojot pamatiniciatīvu “Inovācijas savienība”, veidot un atbalstīt Eiropas inovācijas partnerības (EIP)”.

2.8. Turklāt EESK arī uzsvēra “stratēģijas “Eiropa 2020” izšķirošo nozīmi inovāciju jomā” un norādīja, ka “jauninājumi ne vienmēr ir lineāra procesa rezultāts [...], bet gan rodas dažādu sākotnējo apstākļu mijiedarbībā un savstarpējā ietekmē [...]” ⁽²⁾.

2.9. Kaut arī starp pētniecību un inovāciju pastāv cieša savstarpējā mijiedarbība, “inovācijas nedrīkst ietilpināt pētniecības kategorijā, tāpat kā pētniecību nedrīkst pakārtot inovācijām. Tā būtu Eiropas pamatvērtību kopuma noplicināšana kultūras jomā. ⁽³⁾”

2.10. EESK vēlreiz apliecina atbalstu sociālās inovācijas veicināšanai, jo sevišķi tādu ES finansēšanas programmu ietvaros kā struktūrfondi vai sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programma, kas ir līdzeklis, lai sniegtu papildu atbalstu sociālo uzņēmumu finansēšanas spēju izvēšanai ⁽⁴⁾.

2.11. EESK ir uzsvērusi partnerības nozīmi Eiropas kā globāla pētniecības un inovācijas dalībnieka pievilcības vairošanā.

⁽¹⁾ OV C 299, 4.10.2012., 12. lpp.

⁽²⁾ OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.

⁽³⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

⁽⁴⁾ OV C 143, 22.5.2012. 17. lpp.

2.12. EESK ir uzsvērusi atbalstu partnerībai, kas ļauj apvienot Eiropas un valsts publiskā un privātā sektora dalībniekus P2P un PPP⁽⁵⁾, lai risinātu galvenās sabiedrības problēmas un nostiprinātu ES konkurētspēju. Analīze, kas veikta, ņemot vērā:

- partnerību modeļus, kas tika izmēģināti Septītajā pamatprogrammā,
- Konkurētspējas un inovācijas programmu (CIP),
- Eiropas pētniecības telpu (EPT),
- inovācijas sabiedrības politikas satvaru,
- izmēģinājuma projektu “Aktīvas un veselīgas vecumdienas” (AHA),

liecina par ārkārtīgi pozitīviem aspektiem šajā sakarā⁽⁶⁾.

2.13. EESK atbalsta metodi, ar kādu Komisija izstrādājusi šos 10 priekšlikumus tiesību aktu kopumam par ieguldījumiem inovācijā, ņemot vērā sabiedrisko apspriešanu rezultātus, ietekmes novērtējumus un dažādus ceļvežus.

2.14. EESK 2013. gada 31. oktobrī rīkoja uzklaušanās sanāksmi par ierosināto iniciatīvu kopumu, kurā kupli piedalījās pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās grupas, dažādu esošo kopuzņēmumu vadība, kā arī Komisijas pārstāvji.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK ar pārliecību atbalsta Komisijas iniciatīvu kopumu un uzskata, ka gan PPP priekšlikumi LESD 187. panta izpratnē, gan P2P priekšlikumi LESD 185. panta izpratnē ir spēcīgi instrumenti, lai pārvarētu lielos izaicinājumus, kas ietekmē Eiropas konkurētspēju un tās ilgtspējīgu ekonomisko un sociālo attīstību.

3.2. EESK uzskata, ka ir svarīgi noteikt, ciktāl **desmit iniciatīvas, kas saņem programmas “Apvārsnis 2020” finansiālo atbalstu**, izmantoto instrumentu, formu un saturu ziņā atšķiras no citiem partnerību veidiem; arī ja šo iniciatīvu mērķi dažkārt ir līdzīgi un/vai daļēji sakrīt, ir jāizvairās no dublēšanās, pārklāšanās un iespējamajiem konfliktiem, bet jāuzsver sinerģija un papildināmība ar citām iniciatīvām. Dalībvalstis nekādā gadījumā nav atbrīvotas no saviem pienākumiem tajās jomās, kas saistītas ar šīm partnerības iniciatīvām.

3.3. Komiteja uzsver: Eiropas Savienībai minētajām iniciatīvām ir jānodrošina pētniecības un inovācijas budžeta perspektīva un vienkāršota regulējuma stabilitāte, bet uzņēmumiem – pasākumi, lai mazinātu tām raksturīgos augsta riska elementus. Turklāt Komiteja uzskata, ka finanšu atbalsta pārdalei starp iniciatīvām vajadzētu būt līdzsvarotākai, lielāku uzmanību pievēršot interaktīvai automatizētai dzīvesvidei, lai atbalstītu aktīvu dzīvi, kā arī programmai, kas paredzēta augsto tehnoloģiju MVU.

3.4. Kas attiecas uz pašiem instrumentiem, tie ir svarīgs elements, lai nodrošinātu lielākus līdzekļus ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, ar nosacījumu, ka tie ir elastīgi, vienkārši un nebirokrātiski, atvērti un pārredzami un ka tiek risinātas problēmas saistībā ar līdzsvaru un/vai iespējamo konfliktu starp konkurences noteikumiem un inovācijas veicināšanu, kā arī starp intelektuālā īpašuma aizsardzību, rezultātu izplatīšanu un brīvu piekļuvi tiem ar mērķi padarīt labāku iedzīvotājiem – nodokļu maksātājiem sniegto galapakalpojumu.

3.5. EESK īpaši atgādina, ka “arī turpmāk jānodrošina pētnieku autortiesību un intelektuālā īpašuma aizsardzība” un ka “[...] it īpaši, ja ir globāla simetrija starp Eiropu un ārpus Eiropas esošām valstīm, varētu būt lietderīga brīva piekļuve tiem datiem, uz kuriem balstītas brīvi pieejamas publikācijas [...]”⁽⁷⁾.

3.6. EESK uzskata, ka mērķiem jābūt izmērāmiem un cieši saistītiem ne vien ar nozares rūpniecības stratēģiju, bet galvenokārt ar sabiedrības un ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās attīstības problēmu risināšanu, jo sevišķi nodarbinātības jomā; minētajiem mērķiem jāiekļaujas kopējā vidēja termiņa un ilgtermiņa redzējumā līdzsvarotas un pārredzamas pārvaldības sistēmas ietvaros ar skaidriem un nepārprotamiem tehniski zinātniskās un sociāli ekonomiskās efektivitātes rādītājiem.

⁽⁵⁾ P2P partnerību piemēri: ERA-NET un ERA-NET Plus, iniciatīvas, kuru pamatā ir bijušais 185. pants un kopīga plānošana (KP). Savukārt kā piemēru PPP pētniecības un izstrādes jomā var minēt KTI un nākotnes internetu.

⁽⁶⁾ OV C 229, 31.7.2012., 39. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 76, 14.3.2013., 48. lpp.

3.7. Pozitīvi vērtējot pieredzi ar PPP kā instrumentu, ar ko kombinēt dažādus finansējuma avotus, EESK aicina radikāli vienkāršot izmaksu segšanas modeļus, lai uzlabotu modeļa uzticamību, samazinātu saņēmēju izdevumu deklarācijās pieļauto pārkāpumu risku, vienkāršotu projekta grāmatvedību, atteiktos no posmiem, kas pārbaudē nav obligāti nepieciešami, tādējādi atvieglojot un paātrinot piemērošanas procesu.

3.8. Lai nodrošinātu taisnīgus nosacījumus visiem uzņēmumiem, kas darbojas iekšējā tirgū, EESK uzskata, ka finansējums, kas no programmas "Apvārsnis 2020" tiek piešķirts PPP un P2P, ir jāparedz, ievērojot regulējumu valsts atbalsta jomā, lai tādējādi nodrošinātu publisko izdevumu efektivitāti un novērstu tirgus kropļojumus, kā arī visu ētikas prasību ievērošanu.

3.9. EESK uzskata, ka, veidojot PPP, jo īpaši jāparedz tādi nosacījumi, kas ļauj nodrošināt faktiskas konkurenci labvēlīgas vides saglabāšanu un garantē jauniem uzņēmumiem iespēju iekļauties jebkurā brīdī, kā arī to, ka programmās un projektos regulāri tiek iekļautas galalietotāju grupas.

3.10. EESK uzskata, ka ir jāatzīst intelektuālā īpašuma tiesību nozīme. Jo sevišķi ir jāmudina slēgt nolīgumus par patentu kopīgu izmantošanu, lai būtu iespējams kopīgi izmantot zinātniskos datus un stiprinātu sadarbību un pētniecību īpašās tehnoloģiskās jomās, izvairoties no "patentu biezokņa" ⁽⁸⁾.

3.11. EESK iesaka izstrādāt rokasgrāmatu galalietotājiem, kurā būtu iekļauti daudzie Kopienas instrumenti inovācijas veicināšanai un dažādi partnerību veidi, kopīgās iniciatīvas, pamatiniciatīvas, zināšanu kopienas, platformas un citi līdzīgi Kopienas pasākumi pētniecības un inovācijas jomā. Turklāt transversalitātes ieviešana palielinātu ieguldījumus (sk. nanotehnoloģijas un vecu cilvēku aprūpe) un ļautu vairāk iesaistīt visus uzņēmumu veidus.

3.12. EESK uzskata, ka visa pasākumu, sinerģijas un Kopienas politikas sistēma, sākot no pētniecības un inovācijas politikas līdz pat reģionālajai un kohēzijas politikai, jāpadara lietotājdraudzīgāka un pārredzamāka, sevišķi MVU, mazākām organizācijām un sociālajai ekonomikai.

3.13. Tāpat EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt visa tiesību aktu kopuma un ar to saistīto vai iespējami saistāmo iniciatīvu un instrumentu atpazīstamību, popularizēšanu, tostarp arī vairākās valodās, izmantojot aktīvu komunikācijas politiku, gadskārtējas konferences, kurās piedalītos organizētas pilsoniskās sabiedrības visas ieinteresētās puses un kurās varētu iepazīties ar gada ziņojumiem par sasniegtajiem rezultātiem un turpmākajām stratēģijām.

3.14. Ņemot vērā nozīmīgos piešķirtos resursus, kā arī situāciju un reālo vajadzību daudzveidību dalībvalstīs, EESK iesaka izstrādāt komunikācijas politiku, kas būtu paredzēta šādām četrām mērķgrupām:

- zinātnes kopienām un dažāda veida un lieluma uzņēmumiem;
- mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī sociālās ekonomikas sektoram;
- dažādu nozaru galalietotājiem, izmantojot strukturētu dialogu ar to pārstāvjiem, kurā būtu lietderīgi iesaistīt arī EESK;
- iedzīvotājiem – nodokļu maksātājiem kopumā, lai informētu viņus par Kopienas pētniecības un inovācijas rezultātiem un iespējamajiem novatoriskiem pielietojumiem.

3.15. EESK uzskata, ka varētu nodibināt EESK balvu par ekonomikas un sociālu inovāciju, lai novērtētu rezultātus, kas, izmantojot 10 ierosinātās partnerības, dažādās jomās sasniegti 28 dalībvalstīs sadarbībā ar kopuzņēmumu statūtos paredzētajiem ieinteresēto pušu forumiem. EESK aicina Komisiju no savas puses izvērst plašu kampaņu informētības palielināšanai un izglītošanai publiskās un privātās partnerības jomā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka iezīmējas skaidra tendence vairāk izmantot PPP tādās jomās kā sabiedrības veselība, *Clean Sky*, gaisa telpas pārvaldība, elektronika un informātika, kurināmā elementi un udeņradis. Tomēr Komiteja brīdina, ka ir vajadzīga sinerģija ar dažādiem partneriem un esošām iniciatīvām citās ES politikas jomās.

⁽⁸⁾ OV C 68, 6.3.2012., 28. lpp.

4.2. Attiecībā uz novatorisku zāļu iniciatīvu EESK iesaka vairāk uzmanības veltīt tādu zāļu izstrādei, kas būtu pieejamas iedzīvotāju visnabadzīgākajiem slāņiem un kas jālieto ilgstoši vai sakarā ar retām slimībām. Turklāt EESK iesaka par vienu no prioritātēm noteikt Eiropas pētniecības produkcijas laišanu tirgū ES, kā arī izstrādāt noteikumus cenai par gramu aktīvas vielas, kuros būtu ņemtas vērā dalībvalstu budžetu un sociālās apdrošināšanas sistēmu grūtības.

4.3. Attiecībā uz iniciatīvu “kurināmā elementi un ūdeņradis” (FCH 2) EESK uzskata, ka īpaši svarīgi kā vienu no mērķiem ir iekļaut nulles līmeņa oglekļa emisiju tehnoloģiju izstrādi ūdeņraža ieguvei.

4.4. Iniciatīvā *Clean Sky* lielāka nozīme jāpiešķir minēto demonstrējumu projektu rezultātu, tostarp arī rezultātu, kas pašlaik tiek iegūti, ietekmei, kā arī risku pārvaldības rezultātu ietekmei uz drošību un vidi PPP “Vienota gaisa telpa” ietvaros.

4.5. Saistībā ar biorūpniecības attīstības iniciatīvu, kas balstīta uz bioloģiskiem materiāliem, bioloģiskās lauksaimniecības materiāliem un biomateriāliem, jānodrošina, lai šīs tehnoloģijas būtu pilnībā nekaitīgas visiem dzīvajiem organismiem, videi, neapdraudētu lauksaimniecības pārtikas ražošanas ilgtspēju, kā arī ievērotu piesardzības principu. EESK cer, ka šai iniciatīvai būs pozitīvi konkrēti un jūtami rezultāti.

4.6. Programmas “Apvārsnis 2020” ievērojamais atbalsts, tostarp arī finansiālais, kas paredzēts iniciatīvai *ECSEL* digitālo tehnoloģiju un nanoelektronikas jomā, būtu jāsaista ar konkrētiem ieguvumiem iedzīvotājiem – nodokļu maksātājiem attiecībā uz lietotājdraudzīgāku un lētāku piekļuvi šīm tehnoloģijām⁽⁹⁾.

4.7. EESK pārliecinoši atbalsta arī četras P2P iniciatīvas, bet uzsver, ka īpaši svarīgas ir divas no tām. Komiteja aicina stiprināt turpmāk minētās divas iniciatīvas, arī palielinot tām paredzētos resursus:

- iniciatīvu *Eurostar*, ņemot vērā pozitīvos rezultātus, kas ir sasniegti, atbalstot MVU piekļuvi pētniecībai, tehnoloģiju izstrādei un inovācijai Eiropas pētniecības telpas (EPT) ietvaros;
- aktīvas dzīves un interaktīvas automatizētas dzīvesvides Eiropas programmu (AAL), lai apmierinātu pieaugošas vajadzības pēc cilvēka un visas Eiropas sabiedrības veselīgas attīstības.

4.8. Attiecībā uz AAL programmu EESK jo īpaši iesaka ņemt vērā atšķirīgās situācijas dalībvalstīs, arī saistībā ar šo problēmjaudājumu saasināšanās varbūtību sakarā ar demogrāfisko attīstību līdz 2024. gadam un turpmāk. ES finansējuma līmeni salīdzinājumā ar Septītās pamatprogrammas līmeni vajadzētu ievērojami palielināt, un, izveidojot *ad hoc* komiteju, jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības dažādu pārstāvības grupu turpmākie viedokļi.

4.9. Lai paātrinātu attīstību un palielinātu darba vietu un kvalificētāku profesionālo profilu radīšanas iespējas, EESK iesaka šīs institucionālās partnerības izvērst ciešā sinerģijā un saskaņā ar citiem līdzīgiem pasākumiem, kas ir paredzēti rūpniecības politikas un pārdomātas specializācijas pamatiniciatīvā, kohēzijas politikā un reģionālajās inovācijas stratēģijās.

4.10. Attiecībā uz līdzdalību metroloģijas programmā EESK atsaucas uz savu atzinumu šajā jautājumā⁽¹⁰⁾ un iesaka palielināt atbalstu, arī finansiālo, mazu uzņēmumu un lietotāju grupu līdzdalībai; savukārt, runājot par Eiropas un jaunattīstības valstu partnerību, EESK norāda uz atzinumu par ES un Āfriku⁽¹¹⁾ un īpaši iesaka neignorēt šobrīd pētītu slimību atgriešanos Eiropā, kā arī uzraudzīt ētikas principu pilnīgu ievērošanu protokolos.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ Sk. atzinumu CESE 4345/2013, 24.10.2013.

⁽¹⁰⁾ OV C 228, 22.9.2009., 69. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 77, 31.3.2009., 148. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā””

COM(2013) 401 final

(2014/C 170/11)

Ziņotājs: **Jörg Freiherr Frank von Fürstenwerth**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 11. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā””

COM(2013) 401 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 161 balsi par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK jau vairāk nekā divdesmit gadus aicina Kopienas līmenī ieviest kolektīvās tiesiskās aizsardzības instrumentus, kas kolektīvo tiesību aizskāruma gadījumā ļauj īstenot efektīvu tiesisko aizsardzību. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem jābūt pieejamiem visās jomās, kurās iedzīvotāju intereses aizsargā ES tiesību normas, vienlaikus ievērojot dalībvalstu atšķirīgās tiesiskās tradīcijas.

1.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija visbeidzot ir uzņēmusies iniciatīvu un aicina dalībvalstis ieviest kolektīvās tiesiskās aizsardzības valsts līmeņa sistēmas, par pamatu izmantojot vienotus Eiropas principus. Šāda iniciatīva bija jāīsteno jau sen. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismi arī atbilst iedzīvotāju un godprātīgi un likumīgi darbojošos uzņēmumu interesēm. Tie aizsargā ekonomiku pret negodīgu konkurenci un stiprina iedzīvotāju uzticēšanos tautsaimniecībai.

1.3. Komiteja pauž nožēlu, ka Eiropas Komisija nav iesniegusi priekšlikumu direktīvai. Vienkāršs paziņojums un ieteikums nav pietiekami efektīvi instrumenti, lai panāktu vajadzīgo vienoto īstenošanu dalībvalstīs. Tāpēc EESK aicina Komisiju iesniegt priekšlikumu direktīvai. Kolektīvā prasība ir vienīgais instruments, kurš Eiropas Savienībā var nodrošināt pilnībā iedarbīgu iespēju īstenot tiesību aizsardzību.

1.4. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus izmantot līdzsvarotu pieeju, saskaņā ar kuru iecerēts nodrošināt pušu svarīgākās procesuālās tiesības un novērst nepamatotu prasību iesniegšanu. EESK atbalsta arī Eiropas Komisijas ieceri paredzēt kā kolektīvas aizlieguma prasības, tā arī prasības par zaudējumu atlīdzināšanu. Būtu jāizvērtē kolektīvo prasību iespēju paplašināšana.

1.5. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas noraidošo attieksmi pret ASV darbojošos kolektīvo prasību (“class action”) modeli. Kolektīvās prasības Eiropas tiesību sistēmas ietvaros nedrīkst kļūt par ASV parauga kolektīvajām prasībām. Šim nolūkam Eiropas Komisijas paredzētie nodrošinājuma pasākumi ir atbilstoši un piemēroti. Pamatoti tiek noraidīti no lietas sekmīga iznākuma atkarīgi honorāri advokātiem, kas rada stimulu tiesvedības procesiem, un iespēja prasīt sodoša rakstura atlīdzību. Noteikumi attiecībā uz prasītāju piekļuvi un izmaksu segšanu ir jāpārskata saskaņā ar tiesas pieejamības principu.

1.6. EESK piekrīt Eiropas Komisijas viedoklim, ka personām jādod iespēja ar iestāšanās (*opt-in*) procedūru pievienoties kolektīvu strīdu izskatīšanai. Komiteja tomēr arī uzskata, ka ir gadījumi, kad priekšrocības ir izstāšanās (*opt-out*) procedūrai. Jo īpaši gadījumos, kad ir daudz personu, kam nodarīts kaitējums, bet šis kaitējums ir ļoti mazs, var būt lietderīgi prasībā iesaistīt visas cietušās personas. Nav skaidrs, vai Eiropas Komisija šādos gadījumos izstāšanās procedūru uzskata par juridiski pieļaujamu. Tāpēc EESK aicina Komisiju precizēt priekšlikumu. Komiteja arī iesaka ieviest centralizētu Eiropas prasību reģistru potenciālo prasītāju informēšanai.

1.7. EESK vienmēr uzsvērusi strīdu ārpustiesas risināšanas potenciālu. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisija izvēlēto pieeju, proti, šādas procedūras paredzēt kā papildinošu un pusēm brīvprātīgu papildu instrumentu un paredzēt tiesnesim uzdevumu sekmēt strīda ārpustiesas risināšanu.

1.8. Komisija iesaka paredzēt īpašas kolīziju normas kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasībām. Noteikumi attiecībā uz kolektīvās prasības finansēšanu būtu jāpapildina. Bezpeļņas organizāciju finansiālajam riskam jābūt pārredzamam. Šim nolūkam pastāv tiesiskais regulējums dalībvalstīs.

2. Paziņojuma kopsavilkums un Eiropas Komisijas ieteikums

2.1. Paziņojumā Eiropas Komisija apkopo 2011. gadā rīkotās apspriešanas par tematu “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai” rezultātus⁽¹⁾. Komisija arī dara zināmu savu viedokli par svarīgākajiem kolektīvās tiesiskās aizsardzības jautājumiem. Vienlaikus ar minēto dokumentu publicētajā ieteikumā⁽²⁾ Komisija aicina dalībvalstis ieviest valsts līmeņa kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmas, par pamatu izmantojot vienotus Eiropas principus. Dalībvalstīm pamatprincipi valsts līmeņa sistēmās jāiekļauj divu gadu laikā. Pēc četriem gadiem Eiropas Komisija pārbaudīs, vai vēlams ierosināt vēl kādu tiesību aktu izstrādi.

2.2. Valsts līmeņa tiesiskās aizsardzības mehānismiem jābūt pieejamiem tajās jomās, kurās iedzīvotāju un uzņēmumu tiesības aizsargā ES tiesību normas. Eiropas Komisija vēlas uzlabot tiesību aizsardzības iespējas, vienlaikus arī īstenojot piemērotus pasākumus, lai nepieļautu ļaunprātīgu tiesāšanos.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Lai arī viedoklis diskusijās ne vienmēr bijis viennozīmīgs, EESK jau vairāk nekā 20 gadus aicina Kopienas līmenī ieviest kolektīvās tiesiskās aizsardzības instrumentus, kas ir vienīgais efektīvas tiesiskās aizsardzības mehānisms kolektīvu tiesību aizskāruma gadījumā⁽³⁾. Tiesu iestāžu viegla pieejamība ir viena no Eiropas Pamattiesību hartā nostiprinātajām pilsoņu pamattiesībām. Kolektīvās tiesību aizsardzības mehānismiem jābūt pieejamiem jo īpaši ES pilsoņiem, kā arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem masveida un izkliedētu zaudējumu gadījumā, kad izmaksu risks var nebūt proporcionāls nodarītajiem zaudējumiem. Tie ietver daudzas jomas, tostarp patērētāju aizsardzību, konkurenci, vides aizsardzību, datu aizsardzību. Tikai tā var īstenot Pamattiesību hartas 47. panta pirmajā daļā nostiprinātās tiesības.

3.2. Ņemot vērā iepriekšminēto, EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas uzsākto iniciatīvu, lai arī Komiteja būtu vēlējusies būtiski ātrāku, savlaicīgāku un juridisko instrumentu izvēles ziņā mērķtiecīgāku rīcību. Tā kā jau kopš 1985. gada Eiropā notiek diskusijas par kolektīvo tiesību īstenošanu tiesā, konkrēti lēmumi bija jāpieņem jau sen⁽⁴⁾.

3.3. EESK ar nožēlu secina, ka direktīvu kā juridisko instrumentu Eiropas Komisija izvēlējusies tikai konkurences tiesību jomā⁽⁵⁾. EESK vienmēr uzsvērusi, ka ieteikums nav piemērots, lai panāktu vajadzīgo efektīvo un vienoto īstenošanu dalībvalstīs⁽⁶⁾. Ņemot vērā, ka procedūras dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgas, saskaņošanu minimālā līmenī varētu nodrošināt tikai ar direktīvu, tajā pat laikā dalībvalstīm atstājot pietiekamu rīcības brīvību, kas vajadzīga valstu tiesību sistēmu īpatnību ievērošanai. Tāpēc EESK aicina Komisiju pēc iespējas drīzākā laikā iesniegt priekšlikumu direktīvai.

3.4. Atzinīgi vērtējams tas, ka Eiropas Komisija izmanto horizontālu pieeju. EESK jau iepriekš paudusi viedokli, ka tādas politikas jomas kā patērētāju tiesību aizsardzība, iekšējais tirgus un konkurences politika ir cieši saistītas⁽⁷⁾. Iniciatīvām tiesiskās aizsardzības instrumentu vieglākai izmantošanai jābūt labāk koordinētām, lai izvairītos no regulējuma nevajadzīgas pārklāšanās. Minētā iemesla dēļ EESK atzinīgi vērtē to, ka ieteikumu un priekšlikumu direktīvai konkurences tiesību jomā Eiropas Komisija uzskata par vienotu paketi⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ COM(2010) 135 final, 31.3.2010.

⁽²⁾ Komisijas Ieteikums par kopējiem principiem attiecībā uz dalībvalstu aizlieguma un atbildzināšanas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem saistībā ar Savienības tiesību aktos paredzēto tiesību pārkāpumiem, OV L 201, 26.7.2013., 60. lpp.

⁽³⁾ Sk. OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp.; OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp.; OV C 181, 21.6.2012., 89. lpp., 3.30. punkts.

⁽⁴⁾ Sk. OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 3.6. punkts, 7. punkts; OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp.

⁽⁵⁾ COM(2013) 404 final, 11.6.2013.

⁽⁶⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 8.1. punkts.

⁽⁷⁾ OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 4.2.1. punkts.

⁽⁸⁾ Sk. COM(2013) 401 final, 10. zemesvītras piezīme.

3.5. EESK atbalsta Eiropas Komisijas līdzsvarotu pieeju, saskaņā ar kuru iecerēts nodrošināt pušu svarīgākās procesuālās tiesības un novērst nepamatotu prasību iesniegšanu, vienlaicīgi atzīstot valstu atšķirīgās tiesiskās tradīcijas.

3.6. EESK vienmēr aicinājusi gādāt par efektīvu aizsardzību pret ļaunprātīgu tiesāšanos. Tāpēc EESK ļoti atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas noraidošo attieksmi pret ASV tiesību sistēmā paredzētajām kolektīvajām prasībām (*"class action"*). Komiteja vienmēr uzsvērusi, ka Eiropas tiesību sistēmā atzītas kolektīvās prasības nedrīkst pielīdzināt ASV pazīstamajām kolektīvajām prasībām⁽⁹⁾. Šā iemesla dēļ EESK vienmēr aicinājusi nepieļaut no lietas sekmīga iznākuma atkarīgus honorārus un nosacījumus, kas saistīti ar finansiāliem stimuliem trešām personām⁽¹⁰⁾. Šie aicinājumi ieteikumos ir ņemti vērā.

3.7. Eiropas Komisija turklāt pamatoti norāda, ka kolektīvu prasību par zaudējumu piedziņu mērķim jābūt tādu zaudējumu atlīdzināšanai, par kuriem ir pierādījumi, ka tie radušies no Savienības tiesību aizskāruma. Sodīšanas un atturēšanas funkcijas būtu īstenojamas ar publisko tiesību instrumentu palīdzību.

3.8. EESK tomēr pauž nožēlu, ka Eiropas Komisija nav izteikusi priekšlikumus par jurisdikciju un par piemērojamo tiesību izvēli. Līdz ar to var rasties situācija, ka pārrobežu strīdos tiesa var piemērot atšķirīgus zaudējumu atlīdzināšanas noteikumus. Nevar izslēgt arī lietas piekritību vairākām tiesām un līdz ar to radīt izdevīgākās tiesas meklēšanas risku.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Aizlieguma prasība un zaudējumu atlīdzināšanas prasība

4.1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumos paredzēta kā aizlieguma prasība, tā arī zaudējumu atlīdzināšanas prasība masveida kaitējuma gadījumā. Šajā ziņā kā pozitīvs aspekts jāuzsver arī tas, ka Komisijas apsvērumi nepārprotami attiecas gan uz nelieliem, gan apjomīgiem prasījumiem.

4.1.2. Neatkarīgi no iepriekšminētā no patērētāju aizsardzības viedokļa varētu apšaubīt, vai ir lietderīgi aprobežoties tikai ar aizlieguma prasību un zaudējumu atlīdzināšanas prasību. Iespējams, ka būtu vēlams paredzēt arī citus kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismus gadījumiem, kad divas vai vairākas personas cietušas no vienas un tās pašas ES tiesību normām neatbilstošas prettiesiskas darbības. Šeit varētu apsvērt prasību par juridiska fakta konstatēšanu; apstrīdēšanas prasību, pamatojoties uz kļūdu; vai prasību, kas izriet no garantijas tiesībām. Tas Komisijai būtu jāņem vērā.

4.2. Tiesas loma

4.2.1. EESK jau agrākos atzinumos uzsvērusi tiesnešu būtisko lomu kolektīvās tiesiskās aizsardzības procesā⁽¹¹⁾. Ar gandarījumu jāsecina, ka Komisija šādam viedoklim piekrīt. Tienesā savlaicīga pārbaude par to, vai prasība nav acīmredzami nepamatota, ir svarīgs instruments, lai nepieļautu kolektīvu prasību par zaudējumu atlīdzināšanu ļaunprātīgu izmantošanu.

4.2.2. Ciktāl kompetentās iestādes ir pilnvarotas noteikt ES tiesību aktu pārkāpumu, privātās sūdzības celšana būtu pieļaujama ne tikai pēc, bet arī pirms šā procesa pabeigšanas. Ilgstošs tiesvedības process var novest pie izvairīšanās no tiesiskās aizsardzības. Šajā sakarā būtu jāpastiprina tiesneša loma tiesvedības ilguma noteikšanā.

4.3. **Tiesības celt prasību.** Lai nepieļautu ļaunprātīgu tiesāšanos, būtu jāievieš nepārprotami un skaidri kritēriji, precizējot pārstāvības struktūru tiesības celt prasību. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija noteikusi minimālās prasības struktūrām, kas vēlas pārstāvēt no tiesību aizskāruma cietušās personas. Pieeja, saskaņā ar kuru pārstāvību drīkst uzņemt bezpeļņas organizācijas un saskaņā ar kuru nav pieļaujami nekādi interešu konflikti, atzīstama par pareizu. Nelietderīgi un nepieņemami ir tas, ka minimālās prasības tiek attiecinātas arī uz tādiem jautājumiem kā pietiekami finansiālie un personāla resursi, kā arī juridiskās zināšanas. Rodas jautājums, pēc kādiem kritērijiem atbilstība minētajām prasībām būtu vērtējama konkrētos gadījumos. Šajā sakarā būtu vajadzīgs padziļināts izvērtējums. Jaunākās likumdošanas norises dalībvalstīs šajā ziņā var dot labu impulsu.

⁽⁹⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.1.2. punkts; OV C 128, 18.5.2012., 97. lpp., 5.2.3. punkts.

⁽¹⁰⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.1.2. punkts; OV C 128, 18.5.2012., 97. lpp., 5.2.3. punkts.

⁽¹¹⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.3. punkts; OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.2.3. punkts.

4.4. **Zaudējumu pilnīga atlīdzināšana.** Ļoti svarīgi, lai no tiesību aizskāruma cietušajām personām tiktu atlīdzināta nodarīto zaudējumu reālā vērtība pilnā apmērā ⁽¹²⁾. Komisijas ieteikumos šis pamatprincips ir ņemts vērā. Šajā sakarā atzinīgi vērtējams arī tas, ka paredzēts nepieļaut no lietas sekmīga iznākuma atkarīgus honorārus advokātiem, kas samazinātu prasītājam izmaksājamās kompensācijas apjomu ⁽¹³⁾.

4.5. Iestāšanās un izstāšanās procedūra

4.5.1. EESK savā 2008. gada 14. februāra atzinumā ⁽¹⁴⁾ izsmeļoši raksturojusi kolektīvo prasību, kurās izmantota iestāšanās vai izstāšanās procedūra, priekšrocības un trūkumus. Minētajā un vēlāk pieņemtajos atzinumos Komiteja paudusi atbalstu kombinētai sistēmai, kurā apvienotas abu procedūru priekšrocības ⁽¹⁵⁾.

4.5.2. Personām jābūt tiesībām ar iestāšanās procedūru pievienoties kolektīvu strīdu izskatīšanai, nevis vienkārši jāpieņem, ka tās kļūst par prasītājiem, ja vien nav paziņojušas par pretējo (izstāšanās procedūra) ⁽¹⁶⁾. EESK tomēr arī uzskata, ka ir gadījumi, kad priekšrocības ir izstāšanās procedūrai. Jo īpaši gadījumos, kad ir daudz personu, kam nodarīts kaitējums, bet šis kaitējums ir ļoti mazs, var būt lietderīgi prasībā iesaistīt visas cietušās personas ⁽¹⁷⁾.

4.5.3. Prasītājam šādā procedūrā jābūt pietiekami kvalificētai pārstāvības struktūrai, kā tas paredzēts Komisijas ieteikumā.

4.5.4. Nav skaidrs, vai Komisija šādos gadījumos izstāšanās procedūru uzskata par juridiski pieļaujamu. Tā aprobežojas ar vispārēju norādi, ka izņēmumi no iestāšanās principa piemērošanas pieļaujami [tikai], ja tas pamatojams ar pienācīgas tiesiskās aizsardzības nodrošināšanu. Diemžēl Komisija nepaskaidro, tieši kad tas būtu pieļaujams. Tāpēc EESK aicina Komisiju precizēt priekšlikumu ⁽¹⁸⁾.

4.6. **Informācija par kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem.** EESK pauž nožēlu, ka ieteikumā nav paredzēts Eiropas līmeņa elektronisks prasību reģistrs potenciālo prasītāju informēšanai un apzināšanai. Šāda reģistra, kuram varētu piekļūt cietušās personas no visas Eiropas Savienības, izmantošana būtu finansiāli izdevīga un efektīva ⁽¹⁹⁾ un palīdzētu ES pilsoņiem un uzņēmumiem izmantot savas tiesības.

4.7. **Alternatīvi kolektīvās strīdu izšķiršanas mehānismi.** Kolektīvās strīdu izšķiršanas ārpustiesas mehānismi var būt lietderīga papildu iespēja strīdu izšķiršanai ⁽²⁰⁾. EESK vienmēr uzsvērusi attiecīgu procesu potenciālu ⁽²¹⁾. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē izvēlēto pieeju, proti, šādas procedūras paredzēt kā papildinošu un pusēm brīvprātīgu papildu instrumentu. Tāpat arī obligāti jānosaka, ka laikā, kamēr notiek strīdu izskatīšana ārpustiesas kārtībā, nav pieļaujama noilguma termiņu notecēšana. Komisijai šis jautājums būtu jāprecizē tāpat, kā tā darījusi secīgu kolektīvo prasību gadījumā.

4.8. **Secīgas kolektīvās prasības.** Jomās, kurās īsteno publisko tiesisko aizsardzību, piemēram, konkurences uzraudzībā, atbilstība tiesību aktu prasībām efektīvi jānodrošina attiecīgām iestādēm, turklāt vienlaikus arī jāuzlabo personu, kuras cietušas no ES tiesību aktu pārkāpuma, iespējas saņemt atlīdzību par nodarīto kaitējumu ⁽²²⁾. Eiropas Komisijas priekšlikums šajā ziņā uzskatāms par līdzsvarotu, jo paredzēts, ka līdz iestāžu uzsāktu procesu pabeigšanai noilguma termiņu notecēšana nav pieļaujama, jo tas neatbilst cietušo interesēm.

4.9. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības finansēšana.

4.9.1. Jābūt nodrošinātai iespējai iesniegt pamatotu prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, turklāt šādas tiesības nedrīkst ierobežot augstas tiesvedības izmaksas. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas dalībvalstīm izvirzīto prasību nepieļaut, lai kolektīvās tiesiskās aizsardzības process būtu pārlietu dārgs.

⁽¹²⁾ OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.2.3. punkts.

⁽¹³⁾ OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 4.8.4. punkts.

⁽¹⁴⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.2. un turpmākie punkti.

⁽¹⁵⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.2.3.1. punkts; OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.2.3. punkts; OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 4.4.1 un 4.4.2. punkts.

⁽¹⁶⁾ OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.2.3. punkts.

⁽¹⁷⁾ OV C 162, 25.6.2008., 1. lpp., 7.2.3.1. punkts; OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.2.3. punkts; OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 4.4.1 un 4.4.2. punkts.

⁽¹⁸⁾ Komisijai arī būtu vēlreiz jāprecizē, kad un kādos apstākļos izstāšanās procedūra uzskatāma par atbilstošu personas tiesībām tikt uzklautai, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punktā un 47. panta otrajā daļā. Īpaši svarīgi tas ir tām dalībvalstīm, kurās personas tiesības tikt uzklautai aizsargā konstitūcija, kā tas ir, piemēram, Vācijā.

⁽¹⁹⁾ OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 4.8.5. punkts.

⁽²⁰⁾ OV C 128, 18.5.2010., 97. lpp., 5.3.5. punkts.

⁽²¹⁾ OV C 181, 21.6.2012., 93. lpp.

⁽²²⁾ OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp., 3.6.1. punkts.

4.9.2. Tomēr Komisijai vēl būtu jāprecizē viedoklis šajā jautājumā. Bezpeļņas pārstāvības organizācijām augsti tiesāšanās izdevumi un advokāta izmaksas var izrādīties nepārvarams šķērslis. Tas īpaši attiecināms uz gadījumiem, kad, zaudējot tiesas prāvu, šīm organizācijām būtu jāsedz tik lieli ekspertu pakalpojumu izdevumi, kas varētu apdraudēt to pastāvēšanu. Tāpēc būtu vēlams apsvērt tiesāšanās izdevumu apjoma ierobežošanu šādām bezpeļņas organizācijām tāpat, kā dažas dalībvalstis to jau izdarījušas darba un sociālo tiesību jomā. Ir nopietns pamats izvērtēt sistēmu, atbilstoši kurai no prettiesiski iegūtas peļņas ieturētu soda naudu varētu izmantot bezpeļņas organizāciju vajadzībām.

4.9.3. EESK arī atbalsta lēmumu atļaut trešo personu finansējuma izmantošanu, ja tam ir attiecīgi priekšnoteikumi. Eiropas Komisijas uzskaitītie nosacījumi, tostarp finansējuma izcelsmes pārredzamība, ir piemēroti un atbilstoši, lai nepieļautu ļaunprātīgu tiesāšanos.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kompleksiem ceļojumiem un atbalstītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004, Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK”

COM(2013) 512 final – 2013/0246 (COD)

(2014/C 170/12)

Galvenā ziņotāja: **Anna Maria Darmanin**

Padome 2013. gada 6. septembrī un Eiropas Parlaments 2013. gada 10. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kompleksiem ceļojumiem un atbalstītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004, Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK”

COM(2013) 512 final – 2013/0246 (COD).

Komitejas Birojs 2013. gada 12. novembrī uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā 2013. gada 10. un 11. decembrī (11. decembra sēdē) iecēla *Darmanin* kdzi par galveno ziņotāju un ar 96 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu direktīvai par kompleksiem ceļojumiem un atbalstītiem ceļojumu pakalpojumiem. Tā atzīst, ka priekšlikuma pamatkomponentu veido direktīvā paredzētā darbības joma un definīcijas, tāpēc iesaka:

- priekšlikuma darbības jomā viennozīmīgi iekļaut darījumu braucienus vai darījumu un izklaides braucienu apvienojumu, kas nav iegādāti saskaņā ar pamatlīgumu un noformēti kā kompleisie ceļojumi vai atbalstītie ceļojumu pakalpojumi;
- direktīvas darbības jomā būtu jāiekļauj arī gadījuma rakstura ceļojumu organizatori, lai nodrošinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus un patērētāju pienācīgu aizsardzību; Tāpēc no priekšlikuma 19. apsvēruma jāizslēdz “laiku pa laikam organizēti kompleisie pakalpojumi”;
- priekšlikuma darbības jomā būtu jāiekļauj kompleisie ceļojumi un atbalstītie ceļojumu pakalpojumi, kas ilgst mazāk nekā 24 stundas. Tā kā ilgums ir ierobežots, tirgotāja risks ir zemāks un patērētāji var saskarties ar tikpat daudzām problēmām kā saistībā ar jebkuru citu komplekso pakalpojumu. Turklāt dažās valstīs šāds ierobežojums nepastāv;
- būtu jānosaka, ka ar rezervēšanu saistītie dati, kas minēti atbalstīta ceļojumu pakalpojuma definīcijā (3. panta 2. punkta v) apakšpunkts), ir jebkuras nodotas ziņas par klientu, nevis tikai kredītkaršu informācija, kā norādīts priekšlikuma 18. apsvērumā;
- 3. panta 3. punkta b) apakšpunkta v) daļas pēdējā teikuma daļa “vēlākais tad, kad ir apstiprināta pirmā pakalpojuma rezervācija” būtu jāsvīturo, jo norāde uz konkrētu laika brīdi ir problemātiska un rada neskaidrības;
- atsaucies uz “viena un tā paša rezervācijas procesa ietvaros” 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) daļā un “atsevišķām rezervācijām” 3. panta 5. punkta a) apakšpunktā būtu jāsvīturo.

1.2. EESK atzinīgi vērtē virzību uz lielāku pārredzamību. Taču ērtības labad šādas pārredzamības metodoloģijai jābūt skaidrai un praktiski īstenojamai, nevis pilnībā atstātai mazumtirgotāju ziņā.

1.3. EESK atbalsta informācijas izplatīšanu ar digitālo līdzekļu palīdzību, taču norāda, ka joprojām daudziem Eiropas patērētājiem savas izvēles vai ierobežotas piekļuves dēļ nav šādu līdzekļu, un viņus nevajadzētu diskriminēt attiecībā uz piekļuvi savai komplekso ceļojumu informācijai vai šīs informācijas atjaunināšanu.

1.4. EESK uzskata, ka “saprātīgai” maksai par līguma izbeigšanu vajadzētu būt skaidrāk definētai, un īpaši uzsver, ka kompensācija 100 EUR apmērā ir nepietiekama un mazina pašreizējās patērētāju tiesības.

1.5. EESK uzskata, ka Direktīvu 90/314/EEK ir iespējams grozīt, pielāgojot to jaunām tehnoloģijām un nepazeminot patērētāju aizsardzības līmeni.

2. Vispārīga informācija

2.1. Direktīva par kompleksiem ceļojumiem un atbalstītiem ceļojumu pakalpojumiem ir 1990. gada Komplekso ceļojumu direktīvas sengaidīta atjaunināšana. Atjauninātajā direktīvā kā instruments, kas ļauj patērētājiem rezervēt ceļojumus, ir iekļauti jaunie digitālie plašsaziņas līdzekļi un svītroti daži novecojuši elementi.

2.2. Komisija minēto direktīvu sāka pārskatīt 2007. gadā, veicot ietekmes novērtējumus, konsultācijas un rīkojot attiecīgas ieinteresēto pušu sanāksmes.

3. Definīcija

3.1. Atjauninātās direktīvas pamatelementi ir direktīvas darbības joma un jēdzienu definīcijas. Darbības joma aptver plašu ceļojumu klāstu, un tajā ietilpst

- iepriekš sagatavoti kompleksie ceļojumi no mazumtirgotāja vai tiešsaistes aģenta;
- jauna kategorija, proti, individuāli pielāgoti kompleksie pakalpojumi, kurus pērk tiešsaistē vai no *high street* aģenta;
- citi individuāli pielāgoti ceļojumu pakalpojumi (atbalstītie ceļojumu pakalpojumi), attiecībā uz kuriem mazumtirgotājs vai ceļošanas pakalpojumu sniedzējs tiešsaistē darbojas kā starpnieks.

3.2. Direktīvas darbības jomā neietilpst ceļojumu pakalpojumi, ko ceļotāji rezervē neatkarīgi, kā arī darījumu braucienu organizēšana. Pārējās jomas, uz kurām direktīva neattiecas, norādītas 2. pantā. Šajā saistībā EESK uzsver, ka 2. panta 2. punkta c) apakšpunktā norādītās jomas izslēgšana nekādā veidā nedrīkstētu skart uzņēmēju vai kādu no viņa darbiniekiem, kurš saistībā ar darbu vai, apvienojot darbu un privātu braucienu, izmanto atbalstītos ceļojumu pakalpojumus vai dodas kompleksā ceļojumā, kas neietilpst pamatlīguma piemērošanas jomā. Tādējādi uz šādu ceļojumu jebkurā gadījumā attiektos kompleksa ceļojuma un/vai atbalstītu ceļojumu pakalpojumu definīcija.

3.3. Jaunā definīcija nodrošina, ka kompleksie ceļojumi ietver vairāk nekā tikai tradicionālās kompleksās brīvdienas; tie ietver arī vairāk mūsdienīgu tendenču atpūtas laika organizēšanā un tādējādi attiecas uz papildu 23 % atpūtnieku. Tiek paredzēts, ka jaunā direktīva aptvers gandrīz pusi atpūtnieku (46 %) ⁽¹⁾. Lai gan 7 no 10 parastajiem kompleksajiem ceļojumiem tiek iegādāti pie fiziska ceļojumu aģenta, daudzi patērētāji šādus tradicionālos kompleksos ceļojumus iegādājas tiešsaistē, un internets arvien vairāk tiek izmantots arī īpaši pielāgotu komplekso ceļojumu iegādei ⁽²⁾.

3.4. EESK atzinīgi vērtē jauno, plašāko, komplekso ceļojumu definīciju, kurā skaidri ņemti vērā ar individualizētajiem kompleksajiem ceļojumiem saistītie jautājumi, kas nebija ņemti vērā 1990. gada direktīvā, lai gan patērētājiem parasti bija iespāids, ka viņi ir aizsargāti. EESK uzskata, ka kompleksos ceļojumos ne vienmēr ir paredzēts gan transports, gan izmitināšana, bet tajos apvienoti vismaz divi dažādi komponenti: vai nu automašīnas noma vai ekskursijas, transports, izmitināšana, sports, vai jebkāds cits ar brīvdienām saistīts komponents.

3.5. kompleksa pakalpojuma definīcijā, kas sniegta 3. panta 2. punktā, definēti daudzi kompleksa ceļojuma aspekti. EESK ar definīciju ir apmierināta, bet uzsver, ka saskaņā ar minētā panta 2. punkta b) apakšpunkta v) daļu ar “datiem” jāsaprot visi pārsūtītie klienta dati un ne tikai kredītkaršu informācija, kā tas minēts direktīvas paskaidrojuma rakstā (18. punkts). EESK tāpēc iesaka svītrot apsvērumu 18. punkta pēdējos divus teikumus. Turklāt EESK uzsver, ka šāda datu nodošana nebūtu jāsaista ar kādu konkrētu laiku, tāpēc iesaka 18. apsvēruma un 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta v) daļā svītrot formulējumu “vēlākais tad, kad ir apstiprināta pirmā pakalpojuma rezervācija”.

⁽¹⁾ Dati iegūti no Komisijas sagatavotā ietekmes novērtējuma SWD(2013) 263 final.

⁽²⁾ Pētījums “Brīvdienas un ceļošana”, ko veikusi Eiropas Patērētāju organizācija (BEUC) un tās locekļi.

3.6. EESK uzsver, ka direktīva būtu jāpiemēro arī gadījuma rakstura komplekso ceļojumu organizētājiem, nosakot viņu pienākumus un atbildību. Tas nodrošinātu, ka patērētājs ir aizsargāts neatkarīgi no ceļojuma organizētāja, kā arī komplekso ceļojumu organizētājiem nodrošinātu vienlīdzīgas konkurences apstākļus. Tāpēc EESK iesaka paskaidrojuma raksta 19. punktā svītrot frāzi "laiku pa laikam organizēti kompleksie pakalpojumi".

3.7. Priekšlikuma darbības jomā būtu jāiekļauj kompleksie ceļojumi un atbalstītie ceļojumu pakalpojumi, kas ilgst mazāk nekā 24 stundas. Tā kā ilgums ir ierobežots, tirgotāja risks ir zemāks un patērētāji var saskarties ar tikpat daudzām problēmām kā saistībā ar jebkuru citu komplekso ceļojumu. Turklāt dažās valstīs šāds ierobežojums nepastāv⁽³⁾.

4. Pārredzamība

4.1. Priekšlikuma mērķis ir patērētājiem nodrošināt lielāku pārskatāmību, panākot viņu informētību par to, kādu līgumu viņi slēdz, un par viņu tiesībām. Tas nepieciešams tādēļ, lai izvairītos no tādiem pagātnē notikušiem gadījumiem, kad patērētāji, iespējams, maldināti, liekot viņiem domāt, ka ir aizsargāti.

4.2. EESK uzskata, ka patērētājiem jāsaņem vairāk informācijas par to, kam viņi piekrīt, un šādu informācijai jābūt skaidrai. Tomēr iespējams, ka šādu pārskatāmību ieviest praksē nav tik vienkārši, jo tās īstenošanas metodoloģija ir atstāta mazumtirgotāja ziņā.

4.3. Atbildīgām jābūt gan organizatoram, gan mazumtirgotājam, nevis tikai organizatoram. Patērētāji bieži nesaprot, kurš ir kurš līguma ķēdē, un ļoti bieži mazumtirgotāju uzskata par līgumslēdzēju pusi. Turklāt nedrīkst būt tā, ka patērētājiem jāpaļaujas uz mazumtirgotāja labo gribu sūdzību nodošanā, tāpēc sevišķi svarīgi ir atbilstoši īstenot 13. pantu.

5. Īpaši noteikumi par publicēšanu

5.1. Prasība pārpublicēt brošūras, kas paredzēta 1990. gada direktīvā, ir atcelta, jo ar internetu ir sākusies jauna ēra informācijas nodrošināšanā patērētājiem. Minētās prasības atcelšana nozarei ietaupīs EUR 390 miljonus gadā⁽⁴⁾. Tomēr jaunajā priekšlikumā joprojām ir prasība līguma slēgšanas brīdī patērētājam sniegt visu informāciju un par visām izmaiņām viņu informēt rakstveidā.

5.2. EESK atzinīgi vērtē ietaupījumus nozarē un stingri iesaka tos izmantot inovācijas, nodarbinātības un izaugsmes sekmēšanai. EESK tomēr uzskata, ka patērētāji, kas savas izvēles vai līdzekļu trūkuma dēļ atturas izmantot internetu, nedrīkst būt nelabvēlīgā stāvoklī saistībā ar piekļuvi pareizai informācijai.

6. Pirms līguma noslēgšanas sniedzamā informācija un izmaiņas līgumā

6.1. EESK uzsver vajadzību informāciju pirms līguma noslēgšanas sniegt noturīgā formā, lai patērētājiem tā būtu pieejama jebkurā laikā.

6.2. Turklāt EESK pieņem, ka gan pirms līguma slēgšanas sniegtajā, gan līgumā ietvertajā informācijā patērētājam var būt izmaiņas, bet informācija, kas saistīta ar pakalpojuma sniedzēja vārdu un adresi, ir pārāk svarīga, lai to mainītu, tāpēc to mainīt nedrīkstētu.

6.3. Svarīgas izmaiņas līgumā pieļaujamas tikai tad, ja tās ceļotājam nerada neērtības. Turklāt patērētājam izmaiņām jāpiekrīt izteiktā veidā, nevis klusējot, kā tas ierosināts 9. panta 2. punkta b) apakšpunktā.

6.4. Organizatora tiesības atsaukt komplekso pakalpojumu, ja nav sasniegts minimālais nepieciešamo personu skaits, būtu jāsvītrot. Lai gan šāda iespēja jau pastāv spēkā esošajā direktīvā, to vairs nevar pamatot, jo tagad tehnoloģija tirgotājiem ļauj viegli paredzēt un pārvaldīt riskus, kas saistīti ar viņu piedāvājumiem un darbību.

⁽³⁾ Piemēram, Ungārijā un Austrijā ceļojumi, kas ilgst mazāk par 24 stundām, ietilpst regulējuma darbības jomā. Dažās dalībvalstīs (piemēram, Spānijā) jau arvien biežāk tiek piedāvāti kompleksi pakalpojumi, kas ietver transportu + pusdienas+ biļetes uz kādu izklaides vai sporta pasākumu, un viss pakalpojums tiek sniegts mazāk nekā 24 stundu laikā bez izmitināšanas.

⁽⁴⁾ Dati iegūti no Komisijas sagatavotā ietekmes novērtējuma SWD(2013) 263 final.

6.5. Līgumiem jābūt patērētāja valodā.

7. Līguma izbeigšanas tiesības

7.1. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem patērētāji patur ne vien tiesības līgumu nodot trešajai personai, bet arī tiesības līgumu izbeigt. Viņi to var darīt, samaksājot organizatoram pamatotu kompensāciju attiecīgu organizatora izdevumu segšanai.

7.2. EESK atbalsta patērētāju tiesību paplašināšanu, tajās ietverot tiesības līgumu izbeigt pirms kompleksā pakalpojuma sākuma. Komiteja tomēr apšauba "pamatotas" nodevas patieso vērtību gadījumā, ja līgumu izbeidz patērētājs. Direktīvā vajadzētu paredzēt vispārējus principus vai noteikumus par to, kā aprēķināt kompensāciju, ko maksā patērētājs. Šādas kompensācijas summa nedrīkst būt neproporcionāla vai pārmērīga.

7.3. Turklāt patērētājam jābūt iespējai neparedzētu vai nekontrolējamu apstākļu dēļ (piemēram, slimība vai nāve ģimenē) līgumu izbeigt bez kompensācijas, jo šīs tiesības izriet no ierosinātajām organizatora tiesībām pakalpojumu bez kompensācijas atcelt *force majeure* gadījumā.

8. Atbildība neizpildes gadījumā

8.1. Kompensācija, kas nepārsniedz EUR 100 par nakti un trīs nakts vienam ceļotājam, EESK ir pilnīgi nepieņemama. Tā ir pretrunā ar organizatora vispārējo atbildību par kompleksā pakalpojuma izpildi atbilstoši līgumam ar patērētāju. Turklāt tas ir pretrunā ar principu "pilna kompensācija par zaudējumiem", kas ir vispārējs tiesību princips visās ES dalībvalstīs. Izmaksu ierobežojumu nekad nedrīkst piemērot personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

8.2. EESK ar gandarījumu secina, ka ierosinātajā direktīvā, piemēram, tās IV nodaļā, īpaši minētas personu ar invaliditāti tiesības.

8.3. EESK iesaka Komisijai ierosinātās direktīvas apsvērumos iekļaut atsauces uz attiecīgiem pieejamības apliecinājumiem un standartizāciju, jo tā būtu ļoti vērtīga informācija ceļojumu aģentiem.

8.4. EESK piekrīt, ka princips, ar kuru paredz ceļotāja atbildību par organizatora brīdināšanu par "īpašajām vajadzībām" vismaz 48 stundas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma attiecināms arī uz personām ar invaliditāti. Komiteja tomēr uzsver, ka bieži vien ceļotājs vēlas to darīt, bet nezina, kā organizatoram šādu informāciju paziņot. Tāpēc ir svarīgi ceļotājam skaidri darīt zināmas minētās informācijas paziņošanas metodes (viena no tām var būt, piemēram, īpaša aile tiešaistes pieteikuma veidlapā).

9. Labāka tiesiskās aizsardzības sistēma

9.1. Tiesiskā aizsardzība ir būtisks patērētāju tiesību aizsardzības aspekts. Līdz šim patērētāji dažkārt nonāca situācijā, kad atbildības nasta tika nodota no viena pakalpojumu sniedzēja citam, patērētājā izraisot izmisumu. Priekšlikumā izklāstīta vajadzība pēc viena kontaktpunkta gadījumiem, kad rodas problēmas.

9.2. EESK atbalsta patērētāju tiesību aizsardzību, paredzot vienu kontaktpunktu gadījumiem, kad individualizētajos kompleksajos ceļojumos rodas problēmas. Šis viens kontaktpunkts skaidri jādara zināms sarunās par brīvdienu pakalpojumu komplekta līgumu.

9.3. Patērētāju rīcībā jābūt pietiekami ilgam laikposmam sūdzības iesniegšanai, un viņiem nevar likt to darīt bez kavēšanās; tādējādi viņiem nebūs liegta tiesības atlīdzinājumu pieprasīt pēc ceļojuma perioda beigām.

10. Priekšlikuma ietekme

10.1. EESK atzīst, ka priekšlikums ievērojami ietekmē gan patērētājus, gan uzņēmumus. Abām pusēm ir daudz ieguvumu, kā izklāstīts Komisijas preses paziņojumos par šo tematu.

10.2. Pārskatītais priekšlikums nodrošinās patērētāju tiesību stingrāku aizsardzību konkrētās jomās, kā arī ietaupījumus nozarei. EESK tomēr pauž bažas par pareizu īstenošanu attiecībā uz informāciju, kas jānodod patērētājam, un skaidru atbildību no nozares puses.

10.3. Turklāt, lai gan direktīva neattiecas uz individuāli organizētiem ceļojumiem, arī tajos patērētāju aizsardzības līmenim jābūt tikpat augstam.

11. Tiesību normu nostiprināšana

11.1. EESK norāda uz tiesiskās sadrumstalotības problēmu tiesībās, kas saistītas ar ceļojumiem un brīvdienām, un uzskata, ka ir vajadzīga saskaņotāka pieeja. Ceļojumi un brīvdienas nav iekļauti ne tiesību aktos par vispārējo patērētāju tiesību aizsardzību, ne arī Direktīvā 2011/83/ES par patērētāju tiesībām. Tas rada sadrumstalotību un ES patērētāju vāju aizsardzību ceļojumos. Turklāt, tā kā individuālajiem ceļojumiem piemēro citus noteikumus citās direktīvās, kurās tie īpaši reglamentēti, daudzās un dažādās tiesības dažādās direktīvās ceļotājiem rada vēl vairāk neskaidrību.

12. Maksātnespēja

12.1. Patērētāju aizsardzības pret maksātnespēju iekļaušana priekšlikumā vērtējama pozitīvi, jo jānovērš situācijas, kad bezpalīdzīgi patērētāji atvaļinājuma laikā cenšas tikt galā ar maksātnespējas radīto stāvokli. Tomēr jānodrošina administratīvā sadarbība un paredzēto kontaktpunktu operatīva rīcība.

13. Pārskatīšana

13.1. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Komisija paredzējusi piecu gadu laikā iesniegt Padomei un Parlamentam pārskatu par priekšlikuma piemērošanu, kā arī izvirzīt tiesību aktu priekšlikumus. EESK uzsver, ka šāda pārskata izstrāde jāsāk tūlīt pēc direktīvas stāšanās spēkā; tas jau sākumposmos nodrošinās skaidru priekšstatu par to, kā noris īstenošana, un nebūs nepieciešams pārmērīgi ilgs laiks tiesību aktu priekšlikumu pieņemšanai.

14. Saskaņošana un saistība ar vispārējām līgumtiesībām

14.1. Pašreizējais patērētāju tiesību aizsardzības līmenis nedrīkst pazemināties Komisijas ierosinātās pilnīgās saskaņošanas dēļ. Dalībvalstīm jābūt rīcības brīvībai direktīvas noteikumus papildināt un saglabāt spēka esošos valsts līmeņa noteikumus.

14.2. EESK uzsver, ka īpašu aizsardzības līdzekļu sistēma gadījumiem, kad tirgotājs neizpilda vai slikti izpilda pakalpojumu, skar vispārējās līgumtiesības dalībvalstīs, un tāpēc jāprecizē priekšlikuma saistība ar minētajām tiesībām.

15. Citi jautājumi

15.1. Nekonkrēti termini Komisijas priekšlikumā, piemēram, “nozīmīga daļa” (2. panta 2. punkta d) apakšpunktā), “saprātīgs termiņš” (9. panta 2. punkta b) apakšpunktā) un “nesamērīgi” (11. panta 2. punktā) būtu jādefinē skaidrāk.

15.2. 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) daļa un 5. punkta a) apakšpunkts ir savstarpēji pretrunīgi un jāprecizē.

15.3. Komisijai papildus 10. panta 1. punktā minētajām nodevām un laika ierobežojumiem un 12. panta 3. punkta iii) apakšpunktā minētajiem ārkārtas apstākļiem būtu jāizstrādā papildināms orientējošs citu tūrisma pakalpojumu saraksts (3. panta 1. punkta d) apakšpunkts).

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par starpbanku komisijas maksām, ko piemēro kartēm piesaistītiem maksājumu darījumiem”

COM(2013) 550 final – 2013/0265 (COD)

un “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2013/36/EK un 2009/110/EK un atceļ Direktīvu 2007/64/EK”

COM (2013) 547 final – 2013/0264 (COD)

(2014/C 170/13)

Ziņotājs: FARRUGIA

Eiropas Parlaments 2013. gada 8. oktobrī un Padome 2013. gada 31. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par starpbanku komisijas maksām, ko piemēro kartēm piesaistītiem maksājumu darījumiem”

COM(2013) 550 final – 2013/0265 (COD)

un

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2013/36/ES un 2009/110/EK un atceļ Direktīvu 2007/64/EK”

COM(2013) 547 final – 2013/0264 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 13. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā 2013. gada 10. un 11. decembrī (11. decembra sēdē), ar 176 balsīm par, 22 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē 2013. gada 24. jūlijā publicētās ar maksājumiem saistītā Komisijas tiesību aktu kopuma abas leģislatīvās iniciatīvas: ierosināto direktīvu par maksājumu pakalpojumiem (MPD II) un priekšlikumu regulai par starpbanku komisijas maksām (IF regulu).

1.2. EESK uzskata, ka šie priekšlikumi steidzami ir jāpieņem, lai novērstu pārdzamības trūkumu saistībā ar patiesajām izmaksām darījumos ar kartēm un šķēršļus, kas kavē iekļūšanu maksājumu tirgū, – tostarp daudzpusēju starpbanku komisijas maksu. EESK norāda, ka maksājumu tirgū joprojām trūkst uz empīriskiem pierādījumiem balstīta tiesiska regulējuma, kas ļautu panākt pilnīgu SEPA saskaņošanu. Turklāt ar tiesisko regulējumu jāatļauj brīva un atklāta konkurence, lai sekmētu patērētāju labklājību un brīvā tirgus netraucētu darbību. Eiropas maksājumu tirgum jāattīstās, lai nodrošinātu jaunus maksājumu modeļus un tehnoloģiju attīstību.

1.3. Attiecībā uz starpbanku komisijas maksu regulu EESK kopumā atbalsta Komisijas ierosinātās maksimālās robežvērtības, taču iesaka gan kredīta, gan debeta elektronisko maksājumu maksimālās robežvērtības noteikt zemākas, nekā šobrīd ierosināts. Debeta sistēma, kuras pamatā nav starpbanku komisijas maksu sistēma, Eiropai nodrošinātu īstu zemas cenas, viegli lietojamu un efektīvu elektronisku alternatīvu skaidras naudas darījumiem un pavērtu lielākas iespējas e-tirdzniecībai gan valsts mērogā, gan pāri robežām. Vienlaikus zemāku cenu sistēma kredītkaršu darījumiem dotu lielākas priekšrocības patērētājiem un ekonomikai.

1.4. EESK uzskata arī minētos pasākumus par tik nozīmīgiem, ka ar to īstenošanu nevajadzētu kavēties. Valsts līmenī maksimālās robežvērtības, ja iespējams, būtu jāievieš sešu mēnešu laikā no regulas pieņemšanas dienas, taču ne vēlāk kā pēc viena gada.

1.5. EESK iesaka paredzēt iespēju ierobežot maksu, kas jāmaksā saskaņā ar trīspusējās shēmas modeli. Kopā ar priekšlikumiem publicētajā ietekmes novērtējumā Komisija norāda: tā kā trīspusējās shēmas modeļa tirgus daļa ir ierobežota un tas pamatā aprobežojas ar lietojumu uzņēmējdarbībā, tam var noteikt atbrīvojumu no ierosinātajām maksimālajām robežvērtībām. Ņemot vērā jaunu uzņēmējdarbības modeļu un uz mākoņdatošanu balstīto sistēmu ātro attīstību, EESK pilnībā neatbalsta Komisijas paļāvību, ka tā tas būs arī turpmāk.

1.6. EESK tomēr uzskata, ka uz komerckartēm būtu jāattiecinā maksimālās robežvērtības tādā pašā līmenī, kāds ierosināts patērētāju kartēm. Jāparedz noteikums, ar kura palīdzību netiek pieļauts, ka karšu shēmas spiež virzīties uz komerckaršu plašāku izmantošanu.

1.7. EESK iesaka MPD II direktīvā vairāk precizēt iespējamās maksas, ko bankas iekasē no trešām personām-pakalpojumu sniedzējiem (TPPS) par piekļūšanu informācijai par patērētāju konta stāvokli. EESK saprot, ka Komisija neuzskata, ka bankām vajadzētu iekasēt šādu maksu, un iesaka to skaidri norādīt direktīvas tekstā.

1.8. Papildus minētajiem priekšlikumiem EESK uzsver, ka visos Eiropas tirgos ir vajadzīgi pilnībā sadarbspējīgi maksājumu standarti. Jāiegulda lielāks darbs, lai integrētu jaunas tehnoloģijas un nodrošinātu juridisko noteiktību. Ir arī svarīgi apspriesties ar visiem attiecīgajiem dalībniekiem un ievērot vienus un tos pašus standartus. Tāpēc ir vajadzīga centralizēta Eiropas vadība un stabila pārvaldības struktūra.

2. Piezīmes un novērojumi

2.1. Eiropas Komisija 2011. gadā pieņēma zaļo grāmatu "Ceļā uz karšu, interneta un mobilo maksājumu integrētu Eiropas tirgu"⁽¹⁾, un tiesību aktu kopums par maksājumu pakalpojumiem izstrādāts pēc konsultācijām. EESK atsaucas uz savu atzinumu⁽²⁾, kurā norādīts, ka attiecībā uz noteikumiem par daudzpusējām starpbanku komisijas maksām (MIF) un uzņēmējdarbības noteikumiem saistībā ar karšu maksājumiem vajadzīga skaidrība un noteiktība. Konsultāciju laikā šo nepieciešamību apstiprināja daudzas atbildes. EESK atzinīgi vērtē ierosināto regulu par starpbanku komisijas maksām, kas pievēršas tieši šim jautājumam. Regula attieksies ne tikai uz darījumiem ar pašreizējām plastmasas kartēm, bet arī uz visiem e-maksājumiem un m-maksājumiem, kas veikti ar lietojumiem, kuros izmanto to pašu uzņēmējdarbības modeli.

2.2. EESK norāda, ka saskaņā ar ECB statistiku privātklientu maksājumu kopējās izmaksas sabiedrībai ir 130 miljardi EUR jeb 1 % no IKP un ka starpbanku komisijas maksu izmaksas ir 10 miljardi⁽³⁾. Privātpersonām sniegto banku pakalpojumu tirgus, tā attīstība un elektronisko un karšu maksājumu attīstība dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Lielā daļā Eiropas un it īpaši dažās dalībvalstīs tam raksturīga pārāk maza konkurence, kuras dēļ cenas ir augstas un inovācija ir neliela.

2.3. EESK norāda, ka ierosinātajos tiesību aktos nav ietverta skaidras naudas izņemšana no bankomātiem. Skaidras naudas izmantošanas samazināšanās var radīt elektronisko maksājumu pieaugumu, nodrošinot izdevīgumu visiem komersantiem un patērētājiem. ECB un Komisija atzīst, ka skaidra nauda ir saistīta ar augstām privātajām izmaksām un var veicināt ēnu ekonomiku un nodokļu nemaksāšanu, jo skaidras naudas maksājumi ir grūti izsekojami un nav pārredzami.

2.4. Strauji pieaug elektronisko maksājumu izmantošana gan internetā, gan ar mobilā telefona starpniecību. Ir svarīgi, lai Eiropas normatīvā vide būtu piemērota šo pārmaiņu iekļaušanai. EESK tāpat kā Komisija norāda, ka starpbanku komisijas maksu sistēmai un citiem izmaksu veidiem raksturīgajiem trūkumiem nedrīkst ļaut izpausties minētajās jaunajās mobilajās tehnoloģijās.

⁽¹⁾ COM(2011) 941 final.

⁽²⁾ OV C 351, 15.11.2012., 52. lpp.

⁽³⁾ ECB ziņojums "The Social and Private Costs of Retail Payments Instruments" ("Privātklientu maksājumu instrumentu izmaksas sabiedrībai un privātpersonām"), speciālais pētījums 137, 2012. gada septembris.

2.5. EESK atbalsta Komisijas ierosināto Direktīvu par piekļuvi maksājumu kontiem⁽⁴⁾, kas varētu ievērojami veicināt konkurenci šajā jomā. Ir arī vēlams, lai minētā direktīva nodrošinātu nepieciešamo pārredzamību un informāciju par visām pārējām patērētāju samaksātajām izmaksām (šobrīd šī informācija nav zināma) un paredzētu, ka patērētājiem ir vieglāk mainīt bankas, lai atrastu izmaksu ziņā efektīvāko risinājumu. Ar to iecerēts piešķirt ikvienam Eiropas pilsonim tiesības bez maksas vai par samērīgu maksu atvērt bankas kontu ar dažām pamata funkcijām. Maksājumu pakalpojumu tiesību aktu kopumam kopā ar izskatāmo priekšlikumu vajadzētu īstenot vispārējo mērķi, proti, visiem ES pilsoņiem jābūt iespējai izdevīgi un vienkārši internetā veikt pamata elektroniskos maksājumus gan valsts robežās, gan pāri robežām.

2.6. EESK arī secina, ka trūkst gan datu par elektronisko maksājumu metožu reālajām izmaksām, gan pārredzamības šajā jomā. Ir vajadzīgs vairāk datu, lai visaptveroši analizētu šīs problēmas un noteiktu, kuras izmaksas sedz katra iesaistītā puse. Jāpievērš arī uzmanība tam, lai novērstu nevēlamas sekas, t. i., maksu pazemināšana vienā tirgus daļā var radīt izmaksu paaugstināšanos citos sistēmas posmos.

2.7. EESK atzīmē, ka Komisija ir uzdevusi veikt pētījumu, lai noskaidrotu, kā daudzpusējā starpbanku komisijas maksa ietekmē komersantus salīdzinājumā ar skaidru naudu, izmantojot komersanta izvēles neietekmēšanas metodi⁽⁵⁾. EESK uzskata, ka ir nepieciešami līdzīgi pētījumi par patērētāju uztveri un attieksmi pret dažādu maksājumu instrumentu izmaksām, jo līdz šim vēl ir maz empīrisku datu. Pētījums par MPD I un pārrobežu maksājumu regulas ietekmi, ko sagatavojis *London Economics*, sniedz zināmu informāciju⁽⁶⁾. Nesens pētījums⁽⁷⁾ liecina, ka pārlietu lielas maksas ir ietekmējušas patērētāju maksājumu metožu izvēlē. Tomēr EESK atzīmē, ka ir vajadzīgi turpmāki pētījumi, lai noskaidrotu ietekmi uz patērētāju izvēli, ja kļūst pārredzamas dažādu maksāšanas modeļu patiesās izmaksas.

2.8. Uz daudzpusējām starpbanku komisijas maksām balstītais karšu sistēmas modelis sākotnēji tika izstrādāts, lai veicinātu karšu izmantošanu, un tas labi darbojās daudzus gadus. Taču mūsdienu piesātinātajā tirgū tas ir kļuvis nemoderns. Tas kavē inovāciju un konkurenci, kaitējot Eiropas ekonomikai kopumā.

2.9. Daudzpusējo starpbanku komisijas maksu uzliek kartes turētāja banka (izdevējbanka) tirgojošajai bankai (pieņēmējbankai) par katru maksājumu, kas tiek veikts ar maksājumu karti. Maksu pieņēmējbanka nodod tālāk privātkomersantam, no maksājuma atskaitot pārveduma maksu. Starpbanku komisijas maksa ir nozīmīgs ienākumu avots karšu izdevējbankām (citi ienākumi ir gada maksa, kredītkaršu izmantošanas procenti, maksa par nokavētiem maksājumiem, valūtas apmaiņas maksa utt.).

2.10. Pašreizējā Eiropas elektronisko maksājumu tirgū dominē kartes, kas pieder divām galvenajām sistēmām un darbojas saskaņā ar MIF modeli. Šis uzņēmējdarbības modelis kropļo konkurenci vairākos veidos. Karšu sistēmu konkurence rada tendenci, ka izdevējbanks vēl vairāk palielina maksu, savukārt, ja konkurence ir virzīta uz plašākas karšu turētāju klientūras iegūšanu, rodas jauni produkti, kam ir vairāk iespēju saņemt labumus "par brīvu". Tāpēc ir nepieciešams palielināt konkurenci starp maksājumu pakalpojumu sniedzējiem.

2.11. Komisija 2007. gadā nolēma, ka *MasterCard* starpbanku komisijas maksas modelis neatbilda konkurences noteikumiem un bija pretrunā ar ES Līguma 101. pantu. *MasterCard* pārsūdzēja šo lēmumu, bet 2012. gada maijā ES Vispārējā tiesa pilnībā atbalstīja Komisijas lēmumu un apstiprināja, ka *MasterCard* starpbanku komisijas maksas modelis bija pretrunā konkurences noteikumiem un nav nepieciešams, lai nodrošinātu karšu sistēmas pienācīgu darbību. *MasterCard* šo spriedumu pārsūdzēja.

2.12. IF regulā ir ierosināts šos jautājumus risināt, nosakot maksimālās robežvērtības starpbanku komisijas maksām noteiktiem karšu veidiem, un šīs robežvērtības jāsāk ievērot pēc noteiktiem laika periodiem. Tajā ir arī pievērsta uzmanība un tā atceļ līgumiskos noteikumus, kas saistīja karšu sistēmu izmantotājus un kas – kā ir argumentēts – ir pretrunā konkurencei.

⁽⁴⁾ COM(2013) 266 final, EESK atzinums OV C 341, 21.11.2013., 40. lpp.

⁽⁵⁾ Komisija ir uzticējusi *Deloitte* veikt pētījumu par maksāšanas modeļu izmaksu ietekmi.

⁽⁶⁾ Skatīt pētījumu par Direktīvas 007/64/EK ietekmi un Regulas 924/2009 piemērošanu: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/130724_study-impact-psd_en.pdf

⁽⁷⁾ Elke Himmelsbach un Nico Siegel, no Vācijas uzņēmuma "TNS", "Hidden fees for card payments: Will transparency change consumer behaviour?" ("Slēptās maksas par karšu maksājumiem: vai pārredzamība ietekmēs patērētāju izvēli?")

2.13. Regulā ir ierosināts noteikt maksimālās robežvērtības maksājumiem ar kartēm tikai četrpusējās maksājumu karšu shēmās, ko plaši izmanto patērētāji; šīs robežvērtības neattiektos uz komerckartēm vai trīspusējām shēmām (piemēram, *Amex*, *Diners*). Tomēr, ja trīspusējās shēmas izdod vai uzņem karšu maksājumus caur licencētu banku – kā to dara *Amex* dažās dalībvalstīs –, tās uzskata par četrpusējām shēmām.

2.14. Ierosinātās robežvērtības attiektos tikai uz patērētāju kartēm un būtu maksimāli 0,2 % debetkartēm un 0,3 % kredītkartēm. EESK nav informācijas par pilnīgiem datiem, uz kuriem šīs robežvērtības ir balstītas. Tās ir tādas pašas, kādas pieņēma 2009. gadā, ņemot vērā *MasterCard* piedāvājumu pēc konkurences procedūras. 2010. gadā *Visa Europe* apstiprināja robežvērtību 0,2 % apmērā debetkartēm. *Visa Europe* pēc tam piedāvāja apņemties noteikt 0,3 % kredītkartēm.

2.15. Tādējādi robežvērtības atspoguļo konkurences saistības, ko apstiprinājusi Komisija, pamatojoties uz komersanta izvēles neietekmēšanas metodi. Tomēr EESK atzīmē, ka Komisijai vēl jāpabeidz 2.7. punktā minētais pētījums. Robežvērtības sākotnēji ierosināja pašas karšu shēmas, izmantojot datus, ko sniedza vairākas centrālās bankas⁽⁸⁾. EESK uzsver, ka ierosinātajos tiesību aktos vajadzētu noteikt visus nepieciešamos drošības pasākumus, lai nodrošinātu, ka – nolūkā kompensēt MIF pazemināšanu – netiek paaugstināta tiešā maksa, ko patērētājiem var uzlikt bankas (piemēram, komisijas maksa, maksa par kartēm un kontu).

2.16. Tomēr regulas paskaidrojuma rakstā ir atzīmēts, ka pašreiz astoņās ES dalībvalstīs debetkartēm piemēro ļoti zemas starpbanku komisijas maksas vai tās nepiemēro vispār, un tas nerada manāmu negatīvu ietekmi uz karšu izdošanu un izmantošanu. Arī Komisijas izstrādātajā ietekmes ziņojumā ir ļoti atbalstīts viedoklis, ka patērētāju debetkartēm starpbanku komisijas maksu nevajadzētu piemērot⁽⁹⁾. EESK uzskata, ka vajadzētu veikt detalizētāku analīzi, lai novērtētu, kādas ir MIF reālās izmaksas patērētājiem vai nu papildu maksas veidā vai cenu tieša pieauguma veidā.

2.17. EESK uzskata, ka vairāk ir jāapsver *IF* regulā ierosinātās maksimālās robežvērtības. Debetkaršu tirgus gandrīz visās dalībvalstīs ir ļoti labi attīstīts, un tāpēc nav vajadzības stimulēt šo karšu izmantošanu, izmantojot mārketingu, ko finansē ar starpbanku komisijas maksu palīdzību. Turklāt zemāku starpbanku komisijas maksu ietekmē būtu pozitīvāka attieksme pret kartēm, un tādējādi kartes izmantotu vairāk, un bankām nebūtu gandrīz nekādu zaudējumu vai tie būtu nelieli.

2.18. EESK ierosina grozīt pašreizējo priekšlikumu un noteikt sistēmu, ka uz debetkartēm starpbanku komisijas maksas neattiecas; par pamatu varētu izmantot visefektīvākās pašreizējās valstu sistēmas. Turklāt būtu jāpārskata 0,3 % apmērā noteiktā robežvērtība kredītkartēm, lai to noteiktu zemāku proporcionāli zemākajam debeta līmenim. Pasākumi būtu jāpārskata, un jāanalizē to ietekme uz uzņēmumiem un patērētājiem.

2.19. Saskaņā ar *IF* regulu maksimālās robežvērtības būtu jāievieš divos posmos: pārrobežu darījumiem pēc diviem mēnešiem un iekšējiem darījumiem pēc diviem gadiem pēc tās stāšanās spēkā. EESK pauž neizpratni par tik garu ieviešanas termiņu iekšējam daudzpusējam starpbanku komisijas maksām. Vairums maksājumu tiek veikti vietēji, un pārrobežu maksājumu tirgus salīdzinājumā ir ļoti neliels. Tieši vietējā tirgū starpbanku komisijas maksas apmēri visvairāk apgrūtina komersantus un līdz ar to patērētājus. Nosakot šādu ilgu pārejas periodu iekšējam tirgum, varētu nopietni aizkavēt regulas patieso priekšrocību izmantošanu.

2.20. EESK arī atzinīgi vērtē izmaiņas noteikumos par pieņemšanu pārrobežu mērogā, bet uzskata, ka tam nevajadzētu būt par cēloni jaunu robežu starp lieliem un maziem komersantiem izveidei. Pārrobežu pieņemšanas jomā patērētāja kartēm maksimālās robežvērtības būtu jāpiemēro līdz ar ierosinātā tiesību akta stāšanos spēkā. Ja regulu valstīs neīsteno pēc iespējas drīzāk (kā ieteikts 1.4. punktā), tas varētu nozīmēt, ka tikai lieli komersanti nekavējoties varētu gūt priekšrocības no maksimālajām robežvērtībām, savas pieņemšanas transakcijas pārvirzot uz citām valstīm, savukārt MVU, kam šīs iespējas nebūtu, vēl joprojām būtu jāmaksā augsti iekšējie tarifi. Nevar pieņemt, ka valstu bankas brīvprātīgi pazeminātu likmes, lai aizkavētu darījumu novirzīšanu pie pārrobežu pieņemējiem. Komiteja arī uzskata, ka noteikumos par pārrobežu pieņemšanu jāiekļauj arī komerckartes, norādot, ka jāpiemēro tās valsts starpbanku komisijas maksas, kurā pieņemējs darbojas.

⁽⁸⁾ Skatīt Eiropas Komisijas MEMO 13/719, 2013. gada 24. jūlijs.

⁽⁹⁾ 193. lappusē tā norāda: "Ir detalizētāk jāizskata iespēja aizliegt starpbanku komisijas maksas debetkartēm, jo tas, iespējams, tirgotājiem un patērētājiem sniegtu lielākas priekšrocības. Jānodrošina, ka tirgu attīstības pakāpe EEZ, jo īpaši attiecībā uz debetkaršu izdošanu un izmantošanu, ir tāda, ka nav nepieciešams noteikt starpbanku komisijas maksas, lai stimulētu šos maksājumus. Tāpēc jāveic analīze drīz pēc tam, kad attiecībā uz starpbanku komisijas maksām ir īstenota likumdošanas darbība."

2.21. EESK atbalsta, ka ir atcelti visu karšu pieņemšanas noteikumi (HACR). Ja uz komerckartēm neattiecinās maksimālās robežvērtības, nelielie komersanti tās varētu noraidīt. Turklāt MPD II priekšlikums viņiem dotu iespēju par komerckartēm noteikt pārāk augstas likmes. Tādējādi komersanti varētu ietekmēt patērētājus, lai viņi neizmanto augstākas maksas kartes.

2.22. EESK tomēr neuzskata, ka trīspusējo shēmu izslēgšana no regulas ir laba izvēle, un to nepārliecina Komisijas apsvērumi, ka šādas kartes turpmāk galvenokārt izmantos patērētāji ar augstu labklājības līmeni ⁽¹⁰⁾. Pastāv risks, ka bankas varētu pārvirzīt savus klientus uz trīspusējām shēmām vai tādu komerckaršu izmantošanu, uz kurām regula neattiecas.

2.23. EESK arī atzīmē, ka noteikumi par to, kad komerckartes vajadzētu izdot vai tās ir jāizdod, nav skaidri. Daudzās dalībvalstīs viena cilvēka uzņēmumiem automātiski izdod komerc karti, ja tie atver uzņēmuma kontu. Nav skaidrs, kā šie noteikumi tiek noteikti un vai mazie uzņēmumi var pieprasīt karti, kas nav komerckarte. Turklāt daudzi uzņēmumi saviem darbiniekiem dod komerckartes, kuras var izmantot arī nekomerciāliem nolūkiem.

2.24. EESK atzinīgi vērtē noteikumus, kas paredz iespēju maksājumu piemērot pie termināla. Regulā noteikts, ka gadījumā, ja uz vienu ierīci vai karti attiecas vairāki maksājumu karšu zīmoli, banka nevar pašrocīgi, kad karte tiek izdota, noteikt standarta izvēli: izvēle jāļauj veikt patērētājam tirdzniecības vietā. Tas patērētājam dod papildu brīvību izvēlēties vislabāko un savam ekonomiskajam profilam atbilstošāko maksājumu metodi. No regulas ir arī izslēgts nediskriminācijas noteikums, tādējādi padarot brīvāku tādas informācijas sniegšanu, ko komersanti var un nevar sniegt attiecībā uz starpbanku komisijas maksām, ko tie maksā.

2.25. Regulas mērķis ir aizkavēt shēmu maksu celšanos, kas kompensētu daudzpusējo starpbanku komisijas maksu pazemināšanu; 5. pantā noteikts, ka jebkādu neto kompensāciju, ko izdevējbanka attiecībā uz maksājumu darījumiem vai citām darbībām saņem no maksājumu kartes shēmas, uzskata par daļu no starpbanku komisijas maksas. Tomēr šķiet, ka regulā nav pievērsta pietiekama uzmanība to maksu lielumam, ko komersantiem uzliek viņu pieņemošās bankas; šīs maksas var būt ļoti augstas, it īpaši maziem uzņēmumiem, kam ir neliela sarunu spēja.

2.26. EESK atzinīgi vērtē noteikumu, kas maksājumu karšu shēmas atdalīs no apstrādes struktūrām. Tas aizkavēs karšu shēmu un apstrādes pakalpojumu sasaistīšanu vienā līgumiskā piedāvājumā, un komersanti tādējādi varēs brīvi veikt izvēli par apstrādi. Tas palielinās konkurenci un dos iespēju ienākt tirgū jauniem dalībniekiem, un tas savukārt pazeminās cenas.

2.27. EESK atzinīgi vērtē to, ka MPD II dos iespēju atvērt tirgu. Tā dos iespēju saskaņot juridiskos noteikumus un novērst valstu atšķirības, kuru cēlonis ir dažu pašreizējo MPD noteikumu īstenošana izvēles veidā. Tas radīs juridisko noteiktību par jaunu maksājumu modeļu statusu, tos visus iekļaujot vienā regulējuma režīmā. Tas radīs lielāku konkurenci starp pakalpojumu sniedzējiem, ļaus tirgū ienākt jauniem dalībniekiem un palīdzēs uzlabot efektivitāti un samazināt izmaksas. Šādā veidā tiks sekmēta jaunu maksājumu modeļu attīstīšana izmantošanai e-komercijā. Tas viss veicinās arī drošību, pārredzamību un piemērotu informāciju maksājumu izmantotājiem.

2.28. MPD II direktīva attieksies arī uz trešām personām-pakalpojumu sniedzējiem (TPPS), un tiks grozīta maksājumu pakalpojumu definīcija, lai tā būtu tehnoloģiju ziņā neitrāla, tādējādi sekmējot jaunu tehnoloģiju attīstību. Turklāt tā pavērs iespējas jauniem maksājumu modeļiem, ļaujot trešām personām, kas sniedz pakalpojumus, piekļūt informācijai par patērētāju kontu. Līdz ar to šādas trešās personas varēs pārbaudīt, vai patērētājam, kas vēlas veikt maksājumu tiešsaistē, ir pietiekami līdzekļi kontā, un varēs pārsūtīt šā patērētāja doto atļauju veikt maksājumu patērētāja bankai. Ir nodrošināta patērētāju drošība, lai garantētu, ka viņi sniedz informētu piekrišanu trešajām personām veikt maksājumu.

2.29. Tomēr viens elements, kam MPD II direktīvā nav pievērsta uzmanība, ir tas, vai banka drīkstēs iekasēt maksu no trešām personām, kas sniedz pakalpojumus, (un tādējādi patērētājiem) par šā pakalpojuma veikšanu. Ja šādas maksas būs plaši izplatītas un augstas, iespējams, ka no TPPS uzņēmējdarbības modeļa nebūs nekādu ieguvumu. Tāpēc Komiteja aicina likumdevējus noteikt, ka šis pakalpojums būtu jāsniedz par brīvu, t.i., kā daļa no parasta pakalpojuma, ko sniedz saskaņā ar konta turētāja līgumu.

⁽¹⁰⁾ Skatīt Eiropas Komisijas MEMO 13/719, 2013. gada 24. jūlijs.

2.30. Attiecībā uz tīrvērti un norēķināšanos MPD II direktīva ievieš zināmas izmaiņas. Saskaņā ar norēķinu galīguma direktīvu maksājumu iestādes nevar tieši piedalīties tīrvērtes un norēķinu mehānismos (CSM). Tām šiem mehānismiem jāpiekļūst ar lielu banku starpniecību. MPD II direktīva šo situāciju radikāli nemainīs: netiek ieviesta vispārēja atļauja maksājumu iestādēm tieši piekļūt tīrvērtes un norēķinu sistēmām. Saskaņā ar MPD II direktīvu visa veida maksājumu iestādēm jāpiemēro vienādi noteikumi par netiešu piekļuvi (ņemot vērā nepieciešamību nodrošināties pret norēķinu risku).

2.31. Vēl viens punkts, kam jāpievērš uzmanība, ir nepieciešamība Eiropā nodrošināt tīrvērtes un norēķinu procesus reāllaikā vai gandrīz reāllaikā. Dažās jurisdikcijās jau ir šāda sistēma, un citas apsver tādu ieviešanu. ASV Federālo rezervju banka par to šā gada septembrī publicēja konsultāciju dokumentu. Likumdevējiem vajadzētu apsvērt, vai turpmākajās regulējuma iniciatīvās paredzēt pāriešanu uz tīrvērtes un norēķinu procesiem, kas darbojas reāllaikā.

2.32. EESK pauž cerību, ka MPD II direktīva pavērs iespēju jauniem dalībniekiem iekļūt maksājumu tirgū, un tie piedāvās iespējas izdarīt maksājumus, izmantojot vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) kredītpārvedumus un SEPA tiešā debeta sistēmas. Šādi inovatīvi maksājumu produkti ievērojami samazinātu e-tirdzniecības maksājumu izmaksas un tos atvērtu plašākam tirgum. Tas, domājams, garantētu arī lielāku drošību, jo daudz mazāk tiktu pārsūtīta jūtīga informācija. Lai veiktu tiešsaistes maksājumus ar kartēm, jāievada daudz jūtīgu datu, un tāpēc ir ļoti iespējama krāpšana. Pašreizējās drošības metodes (3-D secure u.c.) mēģina šo problēmu risināt, taču tās ir apgrūtinošas un nav piemērotas.

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Šie grozījumi saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu balsu, bet debašu laikā tika noraidīti (Reglamenta 39. panta 2. punkts):

2.18. punkts

Grozīt šādi:

“EESK ierosina grozīt pašreizējo priekšlikumu ~~un noteikt sistēmu, ka uz debetkartēm starpbanku komisijas maksas neattiecas;~~ par pamatu varētu izmantot visefektīvākās pašreizējās valstu sistēmas. Turklāt būtu jāpārskata 0,3 % apmērā noteiktā robežvērtība kredītkartēm, ņemot vērā patērētāju un komersantu intereses, lai to noteiktu zemāku proporcionāli zemākajam debeta līmenim. Pasākumi būtu jāpārskata, un jāanalizē to ietekme uz uzņēmumiem un patērētājiem.”

Balsošanas rezultāti:

Par: 32

Pret: 52

Atturas: 10

2.19. punkts

Grozīt šādi:

“Saskaņā ar IF regulu maksimālās robežvērtības būtu jāievieš divos posmos: pārrobežu darījumiem pēc diviem mēnešiem un iekšējiem darījumiem pēc diviem gadiem pēc tās stāšanās spēkā. EESK aicina Komisiju pirms otrā posma ieviešanas rūpīgi izpētīt pirmā pasākuma ietekmi uz ieinteresētajām pusēm (šajā maksājumu sistēmā iesaistītajiem patērētājiem, tirgotājiem, darba devējiem un darba ņēmējiem u.c.) ~~pauž neizpratni par tik garu ieviešanas termiņu iekšējam daudzpusējam starpbanku komisijas maksām. Vairums maksājumu tiek veikti vietēji, un pārrobežu maksājumu tirgus salīdzinājumā ir ļoti neliels. Tiesi vietējā tirgū starpbanku komisijas maksas apmēri visvairāk apgrūtina komersantus un līdz ar to patērētājus. Nosakot šādu ilgu pārejas periodu iekšējam tirgum, varētu nopietni aizkavēt regulas patieso priekšrocību izmantošanu.”~~

Balsošanas rezultāti:

Par: 48

Pret: 121

Atturas: 22

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Prokuratūru”

COM(2013) 534 final

(2014/C 170/14)

Ziņotājs: **Eugen LUCAN**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 17. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Prokuratūru”

COM(2013) 534 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 20. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (11. decembra sēdē), ar 176 balsīm par, 7 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka Komisijas iniciatīva ir lietderīga. Eiropas Prokuratūras izveide ir nozīmīgs solis, lai izveidotu jaunus juridiskus mehānismus, kas aizsargā gan ES finanšu intereses, gan Eiropas iedzīvotāju finanšu ieguldījumus ES budžetā.

1.2. EESK uzskata, ka ir jāaizsargā Savienības finanšu intereses, bet ka ES krimināltiesību sistēmas saskaņotību varētu nodrošināt labāk, ja regulā skaidri un precīzi būtu definēti ⁽¹⁾ ne tikai lietotie jēdzieni, bet arī un jo īpaši noziedzīgi nodarījumi, kas apdraud Savienības finanšu intereses un par kuriem dalībvalstīs ir jāsāk kriminālvajāšana. Šīs definīcijas būtu jāiekļauj regulā vai arī jānorāda atsaucē uz pielikumu pēc *Eurojust* regulas ⁽²⁾ parauga, un, ja nepieciešams, papildinot to ar direktīvu. Šīs definīcijas var būt par pamatu tālākam regulējumam attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas kaitē ES finanšu interesēm, un tādējādi nodrošināt tiesiskuma principa ievērošanu (*“nullum crimen sine lege”*).

1.3. EESK uzskata, ka jaunās Eiropas Prokuratūras pienākumi nedrīkst būt plašāki par tiem, kas minēti Līguma par Eiropas Savienības darbību 86. panta 2. punktā. Kamēr nav veikts ietekmes novērtējums par pārrobežu noziedzību, ir pāragri paplašināt Prokuratūras pilnvaras, pamatojoties uz 86. panta 4. punktu.

1.4. Attiecībā uz procedūrām un strīdiem, kuros iesaistīta Eiropas Prokuratūra, EESK iesaka aizdomās turētajiem piemērot procesuālās garantijas atbilstīgi attiecīgajiem standartiem, jo īpaši Eiropas Savienības Pamattiesību hartai, un konkrētāk – tiesībām uz taisnīgu tiesu un aizstāvības tiesībām, kuri sniedz augstāku aizsardzības līmeni salīdzinājumā ar valstu tiesību aktiem. Aizstāvības tiesības EESK izpratnē ietver arī nepieciešamību garantēt apsūdzības un aizstāvības procesuālo tiesību vienlīdzības principu.

1.5. EESK iesaka paplašināt Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta uzraudzības komitejas pienākumus, piešķirot tai pilnvaras uzraudzīt cilvēka pamattiesību un brīvību ievērošanu, īpaši saistībā ar Eiropas Prokuratūras izveidi, kā arī cilvēktiesību ievērošanu kriminālprocesā. Šī uzraudzības komiteja sadarbosies ar visām EESK specializētajām nodaļām un citām šajā jomā kompetentajām ES un valstu iestādēm. Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta uzraudzības komiteja ⁽³⁾ savā darbībā uzraudzīs un izvērtēs, kā ES attiecībās ar dalībvalstīm un trešām valstīm tiek ievērotas cilvēktiesības.

⁽¹⁾ Skatīt dokumenta COM(2013) 534 final 2. panta b) punktu, 4. panta 1. punktu un 12. pantu, kā arī šā atzinuma 4.1. punktā “Priekšmets, definīcijas, kompetence” sniegtos paskaidrojumus.

⁽²⁾ COM(2013) 535 final 3. panta 1. punkts: “*Eurojust* kompetencē ir 1. pielikumā norādītie noziegumu veidi”.

⁽³⁾ Šī komiteja darbojas REX specializētajā nodaļā. Savukārt SOC nodaļas kompetences jomās ir arī aktīvs pilsoniskums un cilvēka pamattiesību aizstāvība.

1.6. Saistībā ar ģenerālprokurora priekšatlases procedūru EESK uzskata, ka ekspertu grupā, kurai jāsniedz konsultatīvs atzinums Komisijai, jābūt pa vienam pārstāvim no šādām struktūrām: EESK, Reģionu komiteja, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, Revīzijas palāta un Advokātu un juristu biedrību padome (CCBE). Šīs konsultatīvās ekspertu grupas sastāvā vajadzētu būt vismaz vienpadsmit locekļiem.

1.7. EESK uzskata, ka Eiropas Prokuratūras darbības pamatprincipos jāiekļauj arī likumības un hierarhiskās pakļautības principi, kuri regulā nav skaidri minēti.

1.8. EESK uzskata, ka regulā vajadzētu noteikt Eiropas prokuroru tiesību un pienākumu īstenošanas lielākas garantijas un viņu atbildību amata ļaunprātīgas izmantošanas un smagu amatpārkāpumu gadījumos.

1.9. EESK norāda: tā kā pierādījumi, ko Eiropas Prokuratūra savākusi un iesniegusi pirmās instances tiesā, tiek pieņemti bez apstiprināšanas, noteikumi par pierādījumu pieņemamību var radīt nevienlīdzību un procesuālo tiesību vienlīdzības principa pārkāpumu. Ņemot vērā, ka regulas 32. panta 5. punktā noteikts, ka iesaistītajām personām "ir visas procesuālās tiesības, kas tām pienākas saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem", kas, bez šaubām, ietver arī pierādījumu pieņemamības procedūras, jāsecina, ka regulas noteikumi ir pretrunīgi un ka regulējums var izraisīt apsūdzētā tiesību pārkāpumus kriminālprocesā.

1.10. Personas datu vākšanu un apstrādi vajadzētu attiecināt vienīgi uz personām, par kurām apkopoti neapstrīdami fakti par to, ka tās ir izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, kas apdraud Savienības finanšu intereses; pretējā gadījumā notiktu būtiska un nesamērīga iejaukšanās viņu privātajā dzīvē.

1.11. EESK uzskata, ka Eiropas Prokuratūras izveide ir veids, kā nodrošināt aizsardzību ES iedzīvotāju finanšu ieguldījumam ES budžetā. Gan regulas priekšlikumā, gan direktīvas priekšlikumā ir jāiekļauj noziedzīgu nodarījumu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, definīcijas un tās ir jāsaskaņo.

2. Vispārīga situācija un piezīmes

2.1. Debates par Eiropas Prokuratūras izveidi uzsāktas vairāk nekā pirms desmit gadiem ⁽⁴⁾. Komisija 2011. gada maijā pieņēma dokumentu "Paziņojums par ES finanšu interešu aizsardzību ar krimināltiesībām un administratīvu izmeklēšanu" ⁽⁵⁾, kurā izklāstīti priekšlikumi, kā uzlabot ES finanšu interešu aizsardzību.

2.2. Pēdējos trijos gados darījumu, kas radīja aizdomas par krāpšanu, apmērs bija vidēji EUR 500 miljonu gadā, taču lēš, ka to faktiskā kopējā vērtība ir daudz lielāka. No pārkāpējiem tiek atgūta tikai neliela daļa no šīs kopsummas, proti, nepilni 10 % ⁽⁶⁾. Tiek lēsts, ka 2010. gadā 46 % paziņojumu par noziedzīgiem nodarījumiem, kas apdraud Savienības finanšu intereses (dalībvalstu līmenī), attiecas uz publisko sektoru, bet 52 % – uz privāto sektoru. Informācija par nozarēm, kurās notiek krāpšana, ir šāda: 17 % lauksaimniecībā, 1 % attiecībā uz cigaretēm, 6 % muižā, 11 % attiecībā uz tiešajiem izdevumiem vai iegādēm, 27 % attiecībā uz ES iestādēm, 19 % – ārējo atbalstu un 19 – struktūrfondi. Kopumā no Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) ziņojumiem izriet, ka šos datus var attiecināt arī uz 2011. un 2012. gadu. Šādā situācijā ir vajadzīgi īpaši risinājumi un pasākumi ES krimināltiesību politikas līmenī.

2.3. Komisija 2012. gada jūlijā pieņēma priekšlikumu direktīvai par cīņu pret krāpšanu, kas apdraud Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības. Minētajā dokumentā paredzētas kopējas definīcijas noziedzīgiem nodarījumiem pret ES budžetu, minimālo sankciju (to skaitā brīvības atņemšana smagos gadījumos) un kopēju noilguma termiņu saskaņošana.

⁽⁴⁾ "Zaļā grāmata par Kopienas finanšu interešu krimināltiesisko aizsardzību un Eiropas prokurora amata izveidošanu", COM (2001) 715 final, 2001. gada 11. decembris.

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0293:FIN:LV:PDF>

⁽⁶⁾ Ietekmes novērtējuma kopsavilkums SWD(2013) 275 final, 2. lpp., 1.2. punkts.

2.4. ES līmenī 2012. gadā un 2013. gada sākumā rīkotas debates un sanāksmes par Eiropas Prokuratūras izveidi⁽⁷⁾. Priekšsēdētājs Barroso 2012. gada septembrī savā uzrunā par stāvokli Savienībā vēlreiz apstiprināja Komisijas apņemšanos izveidot Eiropas Prokuratūru.

2.5. Komisija 2013. gada 17. jūlijā publicēja tiesību aktu kopumu, kas ietver vairākas regulas, ar kurām paredzēts reformēt *Eurojust* struktūru, uzlabot OLAF pārvaldību un izveidot Eiropas Prokuratūru.

2.6. Eiropas Prokuratūras galvenais uzdevums būs cīnīties pret noziedzīgiem nodarījumiem, kas apdraud ES finanšu intereses. Tā būs pilnvarota izmeklēt lietas, veikt tiesvedību un, attiecīgajā gadījumā, nodot ES dalībvalstu kompetentajām tiesu iestādēm par šādiem nodarījumiem aizdomās turētās personas.

3. Regulas par Eiropas Prokuratūras izveidi priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Eiropas Prokuratūras izveide nav obligāta, bet iespējama. Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteikts, ka Padome, saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, ar vienprātīgu lēmumu "var izveidot" Eiropas Prokuratūru. Eiropas Prokuratūras izveides juridiskais pamats un noteikumi izklāstīti LESD 86. pantā: "Lai apkarotu noziegumus, kas skar Savienības finansiālās intereses, Padome, pieņemot regulas saskaņā ar īpašu likumdošanas procedūru, var no *Eurojust* izveidot Eiropas Prokuratūru".

3.2. Saskaņā ar LESD 86. panta 4. punktu Eiropadome var paplašināt Eiropas Prokuratūras pilnvaras, tajās iekļaujot cīņu pret īpaši smagiem noziegumu veidiem, kuriem ir pārrobežu dimensija.

3.3. Regulā par Eiropas Prokuratūras izveidi ietverti šādi elementi: priekšmets un definīcijas; vispārējie noteikumi (Prokuratūras statuss un struktūra, locekļu iecelšana un atbrīvošana no amata, principi); kompetence; izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un tiesvedības procedūras noteikumi; procesuālo garantiju noteikumi; tiesu iestāžu uzraudzība; datu aizsardzība; Eiropas Prokuratūras attiecības ar ES iestādēm; ietekme uz budžetu.

3.4. Eiropas Prokuratūras veikto procesuālo pasākumu pārskatīšana tiesā ir valstu iestāžu kompetencē.

3.5. Saskaņā ar Savienības līgumiem⁽⁸⁾ Dānija nepiedalīsies Eiropas Prokuratūras izveidē.

3.6. Tā kā Apvienotā Karaliste un Īrija nepiedalās tieslietu un iekšlietu politikas pasākumos, abas minētās valstis nepiedalīsies Eiropas Prokuratūras izveidē, ja vien tās brīvprātīgi un skaidri nenolems tajā piedalīties.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Priekšmets, definīcijas, kompetence

4.1.1. Lai gan regulas 1. pantā noteikts, ka "izveido" jaunu Eiropas Prokuratūru, tomēr tās darbība un rīcībspēja būs atkarīgas vienīgi no tā, kā ilgākā laika periodā tiks piemērota direktīva par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses⁽⁹⁾, kurā definēti noziedzīgi nodarījumi un nelikumīgas darbības, kas apdraud Savienības finanšu intereses. Eiropas Prokuratūras izveide ir lietderīga, lai nodrošinātu aizsardzību Eiropas iedzīvotāju finanšu ieguldījumiem ES budžetā.

4.1.2. Direktīvā par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses⁽¹⁰⁾, uzskaitīti šādi noziedzīgi nodarījumi:

i. krāpšana, kas apdraud Savienības finanšu intereses (3. pants);

ii. ar krāpšanu saistīti noziedzīgi nodarījumi, kas skar Savienības finanšu intereses (4. pants): informācijas sniegšana vai slēpšana, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, priekšrocību apsolīšana vai piešķiršana ES ierēdnim;

⁽⁷⁾ COM(2013) 534 final, 3. un 4. lpp.

⁽⁸⁾ LESD pievienotā Protokola (nr. 22) 1. un 2. pants.

⁽⁹⁾ Regulas 2. panta b) punktā iekļauta atsauce uz "Direktīvu 2013/xx/ES".

⁽¹⁰⁾ Arī priekšlikumā regulai COM(2013) 534 final precizēts, ka tā ir "Direktīva 2013/xx/ES".

iii. kūdišana, palīdzēšana un atbalstīšana, mēģinājums (direktīvas 5. pantā minētie noziedzīgie nodarījumi nav definēti, taču noteikts, ka par tiem piemērojams sods).

4.1.3. EESK uzskata, ka šie noziedzīgie nodarījumi ir juridiski skaidri jādefinē, pievienojot jaunu punktu, kurā konkrēti uzskaitīti tie noziedzīgie nodarījumi, kurus izskata Eiropas Prokuratūra. Turklāt maznozīmīgi nodarījumi, kuru radītā kaitējuma apmērs nepārsniedz konkrētu summu, piemēram, EUR 10 000, būtu jāizslēdz no Eiropas Prokuratūras jurisdikcijas. EESK uzskata, ka ir jāprecizē un regulā jāiekļauj visas direktīvā minētās definīcijas, to skaitā "civildienesta ierēdņa"⁽¹¹⁾ definīcija, kas ir attiecināma ne vien uz publisko, bet arī privāto sektoru. Visas regulas priekšlikumā un direktīvas priekšlikumā iekļautās definīcijas ir konkrēti jāprecizē, detalizēti jāapraksta, jāsaskaņo un jāstandartizē.

4.1.4. EESK uzskata, ka nolūkā skaidri izklāstīt Eiropas Prokuratūras priekšmetu, definīcijas un kompetenci, vajadzētu grozīt atsevišķus pantus, kuros noteikta tās darbības joma⁽¹²⁾, norādot atsauci uz pielikumu, kā tas darīts *Eurojust* regulas⁽¹³⁾ gadījumā, un papildināt un saskaņot to ar direktīvas priekšlikumu.

4.1.5. Eiropas Prokuratūras kompetencei jābūt skaidrai un neapstrīdamai. Lai gan Eiropas Prokuratūras materiālās kompetences jomā esošo pārkāpumu precizēšanai ir jāatsaucas uz valstu tiesību aktiem, ar kuriem tiek īstenoti ES tiesību akti (Direktīva 2012/xx/ES), tomēr dažas regulā noteiktas šo pārkāpumu iezīmes, piemēram, to pārrobežu raksturs, ietekme uz ES interesēm vai ES ierēdņu līdzdalība, varētu nodrošināt saskaņotu krimināltiesību politiku un vienādu attieksmi pret visiem pārkāpumu veidiem, kas apdraud ES finanšu intereses.

4.1.6. Tomēr regulā nevajadzētu paplašināt Eiropas Prokuratūras kompetenci, iekļaujot tajā arī pārkāpumus, kurus izmeklē valstu prokurori. Tāpat vajadzētu minēt kritērijus, kas gadījumā, ja Eiropas Prokuratūrai ir papildu kompetence, ļautu noteikt, kam ir pārsvars (prioritāte). Pretējā gadījumā interpretācijas un tiesu prakses atšķirtos katrā dalībvalstī.

4.1.7. Pārrobežu izmeklēšanas gadījumā var veidoties situācijas, kad dažas dalībvalstis nesadarbojas Eiropas Prokuratūras izmeklēšanas sistēmas ietvaros. Eiropas prokurora un Eiropas pilnvaroto prokuroru attiecības ļauj izvairīties no tā, ka viena un tā pati kriminālizmeklēšana tiek uzsākta vairākās dalībvalstīs. Ir iespējams noteikt vienkāršu noteikumu par visagrāk iesniegto prasību tiesā, lai tādējādi kriminālvajāšana tiktu sākta tajā dalībvalstī, kuras tiesu iestādes pirmās saņēma prasību attiecīgajā lietā.

4.2. Eiropas Prokuratūras izveides noteikumi

4.2.1. Lai arī Eiropas prokuroru ieceļ Padome ar Eiropas Parlamenta piekrišanu, Komisijai ir svarīga nozīme kandidātu priekšatlases posmā, jo tā "iesniedz kandidātu sarakstu" un "lūdz kolēģijas viedokli, kuru tā ir izveidojusi"⁽¹⁴⁾. Attiecībā uz Eiropas prokurora amata kandidātu atlases procedūru EESK iesaka Komisijai konsultāciju posmā palielināt ekspertu grupas skaitlisko sastāvu no 7 līdz 11 locekļiem, precizējot cik locekļu tiks izraudzīti no Tiesas, valstu augstākajām tiesām, valstu prokuratūrām vai citu augsti kvalificētu un pieredzējušu juristu vidus, un iekļaut šīs konsultatīvās komitejas sastāvā pa vienam pārstāvim no šādām struktūrām: EESK, Reģionu komiteja, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, Revīzijas palāta un Eiropas Advokātu un juristu biedrību padome (CCBE).

4.2.2. EESK uzskata, ka no juridiskā viedokļa būtu lietderīgi noteikt konkrētas garantijas prokuroriem, lai nodrošinātu viņiem neatkarību, taisnīgumu un objektivitāti, kā arī aizsardzību un stabilitāti. Šajā sakarā EESK norāda, ka obligāti jānosaka prokuroru neatceļamība, sevišķi, ja par viņiem iesniegtas sūdzības.

4.2.3. Pēc Eiropas Parlamenta, Padomes vai Eiropas Komisijas pieprasījuma Eiropas Savienības Tiesa atsauc Eiropas prokuroru vai viņa vietniekus. Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir kaitējums iedzīvotājiem, kas radies Eiropas pilnvaroto prokuroru, Eiropas prokurora vai viņa vietnieku vainas dēļ. Tiesa analizē un izskata sūdzības saistībā ar minēto kaitējumu. EESK uzskata, ka strīdu gadījumā attiecībā uz kaitējuma atlīdzināšanu, Eiropas Savienības Tiesai jāinformē par saviem lēmumiem Eiropas Parlaments, Padome un Komisija.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 363 final, 4. panta 5. punkts.

⁽¹²⁾ Skatīt dokumenta COM(2013) 53 final 1. panta b) punktu, 4. panta 1. punktu un 12. pantu.

⁽¹³⁾ COM(2013) 535 final 3. panta 1. punkts: "Eurojust kompetencē ir 1. pielikumā norādītie noziegumu veidi".

⁽¹⁴⁾ COM(2013) 534 final, 8. panta 3. punkts.

4.2.4. Eiropas Prokuratūras darbības pamatprincipos vajadzētu iekļaut arī likumības un hierarhiskās pakļautības principus, kuri regulā nav skaidri noteikti. Eiropas Prokuratūrai vajadzētu būt arī iespējai izmeklēt pēc savas ierosmes. Eiropas kriminālizmeklēšanas sistēma kļūtu saskaņotāka un viengabalaināka, ja Eiropas Prokuratūra varētu dot OLAF saistošus norādījumus un instrukcijas.

4.2.5. Ar lēmumiem par iekšējo darbību vajadzētu izveidot efektīvus saziņas mehānismus, kas garantētu, ka Prokuratūra, prokurors, viņa vietnieki un darbinieki būtu neatkarīgi no jebkuras ārējās ietekmes.

4.2.6. Regulā noziedzīgie nodarījumi iedalīti divās kategorijās. Pirmajā kategorijā iekļautie noziedzīgie nodarījumi ir Eiropas Prokuratūras kompetencē (12. pants), savukārt otrajā kategorijā minētie noziedzīgie nodarījumi (13. pants) ir cieši saistīti ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas nav minēti 12. pantā (saistītās darbības). EESK uzskata, ka Eiropas Prokuratūras kompetencē nevajadzētu iekļaut citus noziedzīgus nodarījumus, kuru kriminālizmeklēšanu veic valstu prokurori, līdz kamēr netiks izstrādāts skaidru definīciju kopums par noziedzīgiem nodarījumiem un pārkāpumiem, kuru pamatā ir identiski fakti (noziedzīgi nodarījumi, kas cieši saistīti ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas apdraud Savienības finanšu intereses). Vienīgie kritēriji, kas regulā paskaidro saikni ar minēto kategoriju, ir “dominējošu”⁽¹⁵⁾ noziedzīgu nodarījumu jēdziens, kā arī noziedzīgu nodarījumu, kuru “pamatā ir identiski fakti”, jēdziens. Nemot vērā noziedzīga nodarījuma skaidras definīcijas trūkumu, šie jēdzieni padara regulu nenoteiktu: kādā ziņā noziedzīgie nodarījumi ir dominējoši? vai iesaistīto personu, likuma pantu pārkāpumu vai finanšu seku ziņā? utt.

4.3. *Izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un tiesvedības procedūras noteikumi*

4.3.1. Izmeklēšanas pasākumi, kas paredzēti regulā, kurā ir noteikts, kādus individuālus izmeklēšanas pasākumus Eiropas Prokuratūra varēs izmantot un ar kādiem nosacījumiem, jāpiemēro tikai attiecībā uz pārkāpumiem, kas ietilpst Eiropas Prokuratūras materiālās kompetences jomā. ES līmenī ir jānosaka dažādi lēmumu veidi, ko Eiropas Prokuratūra var pieņemt izmeklēšanas beigās, jo sevišķi dažas konkrētas pieejas, piemēram, attiecībā uz apsūdzību vai lietas izbeigšanu.

4.3.2. Fakts, ka pierādījumi, ko Eiropas Prokuratūra ir savākusi un iesniegusi pirmās instances tiesā, tiek pieņemti bez apstiprināšanas, var radīt nevienlīdzību un procesuālo tiesību vienlīdzības principa pārkāpumu, kas negatīvi ietekmē aizstāvību. Tā kā Prokuratūra izmanto visu ES struktūru, iestāžu, biroju un aģentūru, kā arī dalībvalstu iestāžu institucionālo sadarbību, ne apsūdzētā, ne aizstāvības rīcībā nebūs līdzīgu resursu, lai pierādītu nevainīgumu, un procesuālo tiesību vienlīdzības princips būs pārkāpts.

4.3.3. Iespēja noslēgt vienošanos, lai nodrošinātu pareizu tiesvedību, var būt nesaderīga ar dažām valstu sistēmām, un tāpēc tā nav jāizslēdz no pārskatīšanas tiesā. EESK iesaka Komisijai regulā definēt jēdziena “vienošanās” nozīmi, kā arī precizēt tā piemērošanas nosacījumus, jo īpaši gadījumos, kad Eiropas Prokuratūrai ir piešķirta papildu kompetence.

4.3.4. Procesuālās garantijas, kas saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, jo īpaši Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, tiek piešķirtas aizdomās turamajiem un citām personām, uz kurām attiecas Eiropas Prokuratūras procedūras, var autonomi noteikt dažas tiesības (tiesības klusēt, tiesības uz juridisko palīdzību), kuras vēl nav reglamentētas Savienības tiesību aktos. Šīs tiesības būtu jāpiemēro ne tikai attiecībā uz “aizdomās turētajām personām”, bet arī lieciniekiem.

4.4. *Pārskatīšana tiesā*

4.4.1. Ja Eiropas Prokuratūra, īstenojot savas funkcijas, pieņem procesuālos pasākumus, tā tiek uzskatīta par valsts iestādi, lai šos pasākumus pārskatītu tiesā. EESK uzskata, ka Eiropas līmenī vajadzētu paredzēt iespēju pārskatīt tiesā Eiropas Prokuratūras iekšējos pasākumus.

4.4.2. Eiropas Prokuratūras iekšējās kārtības noteikumi (darbības reglaments) jāattiecinā ne tikai uz lietu sadali, bet tiem jāaptver arī citi ļoti svarīgi aspekti, piemēram, hierarhija, struktūra, izmeklēšanas veikšana, īpaši uzdevumi utt. Lai gan šiem iekšējiem noteikumiem nav izpildes saistību un tiem ir tikai starpiestāžu nozīme, var uzskatīt, ka juridiskās noteiktības labad šie noteikumi veido tiesības un šajā sakarā Eiropas iedzīvotāji, uz kuriem attiecas kriminālizmeklēšana, var uz tiem atsaukties. Tas atbilst arī Līguma 86. panta 3. punktam, kurā noteikts, ka Savienības likumdevējam jāparedz noteikumi, kas jāpiemēro, pārskatot tiesā procesuālos pasākumus, kurus Eiropas Prokuratūra veikusi saskaņā ar savām funkcijām.

⁽¹⁵⁾ COM(2013) 534 final, 13. panta “Papildu kompetence” 1. punkts.

4.5. Personas datu aizsardzība

4.5.1. Eiropas Prokuratūras konkrētajā gadījumā noteikumi par datu aizsardzības sistēmu precizē un papildina Savienības tiesību aktus attiecībā uz ES iestāžu veikto personas datu apstrādi⁽¹⁶⁾. Datus var nosūtīt trešām valstīm tikai gadījumā, ja par to ir parakstīta konvencija. Personas datu nodošanu trešām valstīm var veikt tikai tad, kad tas ir absolūti nepieciešams kriminālvajāšanas veikšanai un ja trešā valsts saskaņā ar minēto konvenciju un ievērojot to nodrošina tādu pašu datu aizsardzības līmeni kā ES. Eiropas Prokuratūras darbības kontekstā visu šo datu apstrādes uzraudzība jāuztic gan Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājam (EDAU), gan valstu kompetentajām iestādēm.

4.5.2. Personas datu vākšanu un apstrādi vajadzētu attiecināt vienīgi uz personām, par kurām apkopoti neapstrīdami fakti par to, ka tās ir izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, kas apdraud Savienības finanšu intereses; pretējā gadījumā notiktu būtiska un nesamērīga iejaukšanās viņu privātajā dzīvē un tiktu pārkāpta Pamattiesību harta.

4.5.3. EESK uzskata, ka tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā un ja ir pamatota un būtiska cēloņsakarību saikne ar faktiem, kas tiek izmeklēti, var veikt 37. panta 4. punktā minēto datu vākšanu. Papildu personas datu, kas precizēti 37. panta 4. punktā, vākšana ir darbība, kas jāpamato ar obligātu nepieciešamību izmeklēšanas mērķiem, ievērojot ES Pamattiesību hartu, Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un jaunākos dalībvalstu noteikumus datu aizsardzības jomā.

4.5.4. EESK uzskata, ka minētie personas dati, ja vien tie nav absolūti nepieciešami, būs jādzēš no lietas un reģistriem, kā arī no visām lietām, kurās personas, pret kurām bija uzsākta izmeklēšana, netika apsūdzētas.

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽¹⁶⁾ Konkrēti, Regula (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Rīcības plāns tērauda rūpniecībai Eiropā”

COM(2013) 407 final

(2014/C 170/15)

Ziņotājs: **Claude ROLIN**

Līdzziņotājs: **Zbigniew KOTOWSKI**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 3. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Rīcības plāns tērauda rūpniecībai Eiropā”

COM(2013) 407 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2013. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (2013. gada 11. decembra sēdē), ar 156 balsīm par, 5 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē “Rīcības plānu tērauda rūpniecībai Eiropā” – dokumentu, ar ko Eiropas Komisija nāca klajā 11. jūnijā. Šo rīcības plānu EESK uzskata par pirmo soli ceļā uz atzīšanu, ka tērauda ražošana ir Eiropai stratēģiski svarīga nozare un izaugsmes virzītājspēks. Tomēr tās sekmes ir atkarīgas no tā, kā šīs deklarācijas pārtaps realitātē.

1.2. Rīcības plāns ir konkrēts priekšlikums, taču tā īstenošana prasīs vairākus mēnešus vai pat gadus. Ņemot vērā to, cik strauji šogad samazinās ražošanas apjoms un ieņēmumi, ir vajadzīgi īstajā laikā veikti pasākumi, lai palīdzētu krīzes skartajiem darba ņēmējiem un atjaunotu ieguldījumiem labvēlīgu klimatu nozarē un tai pakārtotajās ķēdēs. Ja šādu pasākumu nebūs, var turpināties uzņēmumu slēgšana un darbvietu skaita samazināšanās. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju pēc iespējas drīzāk publicēt ceļvedi ar precīziem rīcības plāna īstenošanas termiņiem. Nākamajā augsta līmeņa grupas sanāksmē ceļvedis būtu jāapspriež ar sociālajiem partneriem.

1.3. Konkrēti veicamie pasākumi rīcības plānā skarti samērā vispārīgā veidā, un nav pienācīgi aplūkots krīzes cikliskuma faktors. Lai šo nozari arī turpmāk uzskatītu par stratēģiski svarīgu Eiropas rūpniecībai un nodarbinātībai un lai tiktu apturēta tās sarūkšana, EESK aicina Eiropas Komisiju steidzami veikt vairākus pasākumus:

- kopā ar sociālajiem partneriem detalizēti izvērtēt pašreizējo jaudu;
- rīkoties, lai atvieglotu lūžņu izmantošanu un transportu, kā arī novērstu nelegālu eksportu;
- plaši izvērst ES struktūrfondu izmantošanu un gādāt, lai to sadalē pietiekami daudz uzmanības tiktu pievērsts nozarei;
- izstrādāt publiski atbalstītus pagaidu līdzekļus (līdzīgus, piemēram, Vācijā izmantotajam “kurzarbeit”) un/vai pastiprināt jau ieviestos pasākumus, lai tērauda rūpniecības nozari nepamestu darbinieki;
- stimulēt pieprasījumu nozarēs, kas pakārtotas tērauda rūpniecībai, cita starpā nekavējoties īstenojot ierosinātos autobūves un būvniecības nozaru pasākumus. Ir jāpanāk līdzsvars starp fiskālo konsolidāciju – taupības pasākumiem – un aktīvu rūpniecības politiku, kura veicina investīcijas un rada darbvietas ⁽¹⁾. Lai stimulētu pieprasījumu pēc tērauda, ar autobūves un būvniecības nozarēm vien nepietiks;
- sniegt daudz lielāku atbalstu (arī publisko) investīcijām jaunu tehnoloģiju un procesu izstrādē, tādējādi veicinot iekārtu un ražotņu modernizāciju;

⁽¹⁾ CESE 1094/2013 – CCMI/108.

- ieviest ilgtspējīgu tērauda ražošanas modeli, kas būtu Eiropas tērauda rūpniecības pamatā. Steidzami jāizstrādā un jāveicina tādi Eiropas ilgtspējas standarti kā tērauda būvizstrādājuma zīme (*SustSteel*);
- Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondam būtu jākoncentrējas nevis uz *ex post* pasākumiem, bet gan uz pārmaiņu paredzēšanu, piemēram, jāveicina jaunu tehnoloģiju ieviešana un jāpalīdz darbiniekiem tām pielāgoties.

1.4. Steigšus jāpievēršas arī Eiropas klimata, enerģētikas un tirdzniecības politikas ilgtspējai, lai nozare varētu pārorientēties uz tādu ekonomiku, kura rada maz oglekļa emisiju, patērē maz enerģijas, efektīvi izmanto resursus un kuras izmaksu slogs ES tērauda ražošanas nozarei nav jānes vienai. Tas panākams, arī veicinot vērienīgu pētniecības, izstrādes un inovācijas politiku, piem., saistībā ar "Apvārsni 2020", un aktīvi atbalstot jaunu, tīrāku, resursu un enerģijas ziņā efektīvāku tehnoloģiju izplatīšanu.

1.5. EESK atbalsta vispārīgo mērķi – ierobežot klimata pārmaiņas – un šajā ziņā piekrīt ES rīcībai. Tomēr rūpīga uzmanība jāvelta gan nozares īpatnībām – sevišķi tām, kas saistītas ar tehnoloģiju ierobežotajām iespējām –, gan jau paveiktajam darbam. Mērķiem, kas izvirzīti tērauda ražošanas nozarei, jābūt tehniski un saimnieciski sasniedzamiem. Tie jānosaka tā, lai vismaz tiem, kuri sasnieguši labākos rezultātus Eiropas Savienībā, ES klimata politika – īpaši ES ETS – neradītu papildu izmaksas, vismaz kamēr nav panākts visaptverošs starptautisks klimata pārmaiņu nolīgums ar vienādiem mērķiem un uzdevumiem visas pasaules tērauda uzņēmumiem.

1.6. Gan trešā tirdzniecības perioda laikā, gan pēc tam visur Eiropā pēc iespējas lielākā apjomā jāveic pagaidu kompensācijas pasākumi, ar kuriem līdzsvarot elektrības cenu pieaugumu, kas saistīts ar ETS. EESK aicina Eiropas Komisiju sīkāk izpētīt šo jautājumu un nekavējoties veikt attiecīgus pasākumus.

1.7. EESK atbalsta ierosinājumu izveidot Eiropas līmeņa sistēmu, kā finansēt jaunu un inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu energoietilpīgās nozarēs, kurai līdzekļus sagādātu īpaši novirzīti ienākumi no ETS kvotu pārdošanas.

1.8. Joprojām būtu jāveicina tādu revolucionāru tehnoloģiju kā *ULCOS* ieviešana. EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir cieši uzraudzīt tērauda ražotņu datus par CO₂ emisijām un energoefektivitāti.

1.9. Savstarpībai un vienlīdzīgu starptautiskās konkurences apstākļu radīšanai jāklūst par Eiropas Komisijas prioritāti. Tā kā konkurences apstākļi nav vienlīdzīgi un jaunietekmes valstīs arvien vairāk jūtamas protekcionisma tendences, EESK aicina Eiropas Komisiju aizstāvēt Eiropas tērauda ražošanas nozari un tālab mērķtiecīgi un bez kavēšanās veikt stingrākus pasākumus, tostarp izmantot tirdzniecības aizsardzības instrumentus.

1.10. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir pieņemta pārmaiņu prognozēšanas un pārstrukturēšanas kvalitātes sistēma, kurā noteikta šīs jomas labākā prakse. Komiteja uzskata, ka dažādajām ieinteresētajām pusēm minētā sistēma būtu jāizmanto kā Eiropas obligātais standarts pārmaiņu prognozēšanai un pārvaldībai sociāli atbildīgā veidā, veicinot apmācību, kvalifikācijas paaugstināšanu un vajadzības gadījumā atbalstot pārkvalificēšanos. Tā varētu būt arī iespēja palielināt Eiropas tērauda ražošanas nozares pievilcību jauniešu un augsti kvalificētu speciālistu acīs. Taču uz paaudžu maiņu būtu jāreaģē arī ar ilgtermiņa risinājumiem. Šai ziņā aktīvu lomu visos līmeņos var uzņemties sociālie partneri.

1.11. EESK uzskata: lai sociāli atbildīgā veidā vadītu pāreju uz konkurētspējīgāku ES tērauda ražošanas nozari, tai nepieciešama tāda pati piekļuve Eiropas, valstu un reģionālajiem fondiem kā citām nozarēm.

2. Ievads

2.1 Kā Eiropas Komisija uzsverusi savā "Rīcības plānā konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas tērauda ražošanas nozarei", "ES ir pasaulē otrā lielākā tērauda ražotāja, kas gadā saražo vairāk nekā 177 miljonus tonnu tērauda jeb 11 % no pasaules tērauda produkcijas". Nozare aptver visu Eiropu, proti, 24 dalībvalstīs izvietotas vismaz 500 ražotnes.

2.2 EESK atgādina, ka Eiropas tērauda ražošanas nozare ir Eiropas labklājības stūrakmens un neatņemama Eiropas piegādes ķēdes daļa, kas izstrādā un ražo tūkstošiem dažādu novatorisku tērauda izstrādājumu, tādējādi tieši un netieši nodrošinot darbvietas un iztiku miljoniem eiropiešu.

2.3 Diemžēl tagad ir skaidrs, ka šo nozari ļoti smagi skārusi ekonomikas krīze, kas šobrīd ietekmē visas Eiropas valstis. Tērauda ražošana ir atkarīga no tādām nozarēm kā autobūve un būvniecība, kuras kopš 2008. gada piedzīvojušas krasu aktivitātes kritumu. Tā dēļ savukārt mazinājies Eiropas pieprasījums pēc tērauda.

2.4 Tērauda pieprasījuma mazināšanos Eiropā labi ilustrē vairāk nekā 60 000 darbvietu zudums un ražotņu slēgšana vai nu uz laiku, vai pavisam.

2.5 Eiropai izšķiroši svarīgi ir nekavējoties rīkoties, lai likvidētu krīzi, kas patlaban skar tērauda ražošanu. Tieši tāpēc EESK ir gandarīta par Eiropas Komisijas neseno iniciatīvu – rīkoties, lai atbalstītu Eiropas tērauda ražošanas nozari.

2.6 Vienpadsmit gadus pēc tam, kad 2002. gadā beidza pastāvēt Eiropas Ogļu un tērauda kopiena (EOTK), šī ir pirmā reize, kad Komisija nāk klajā ar visaptverošu rīcības plānu tērauda nozarei. Tas ir rezultāts kopīgam darbam, ko Komisija un sociālie partneri ieguldījuši, lai nozares politikas jautājumu aktualizētu gan vispārīgā skatījumā, gan attiecībā uz galvenajiem ražošanas sektoriem. Tas ir arī pirmais solis ceļā uz īstu nozares politiku, kurā būtu integrētas tādas politikas jomas kā tirdzniecība, pētniecība un izstrāde, vide, klimats un enerģija.

2.7 Plānā ietverta virkne pasākumu un ieteikumu tādās jomās kā pieprasījums, enerģija, energoefektivitāte, klimata politika, konkurence, tirdzniecība, izejvielas, pētniecība, inovācija un sociālie aspekti, piemēram, piekļuve Eiropas struktūrfondiem nolūkā mazināt sociālās izmaksas, kas saistītas ar pārmaiņu prognozēšanu un pārvaldību, kā arī jauniešu nodarbinātības veicināšana, lai palielinātu nozares konkurētspēju.

2.8 Šajā ilgtermiņa stratēģijā ieguldījumu ir devuši tērauda ražošanas nozares sociālie partneri, kas darbojušies ES Sociālā dialoga komitejā un izstrādājuši visaptverošu nostāju attiecībā uz Eiropas tērauda rūpniecības problēmām. Kopīgās analīzes rezultātus par pamatu izmantoja augsta līmeņa apalā galda diskusijās, ko Komisija rosināja, lai sagatavotu "Rīcības plānu konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas tērauda ražošanas nozarei".

2.9 Tērauds ir Eiropas rūpniecības stratēģiskais stūrakmens un arī turpmāk rosinās tehnoloģiskas inovācijas, kam ir būtiska nozīme vērtības radīšanā tādās pakārtotās nozarēs kā autobūve, būvniecība, aviācija un kosmonautika, enerģētika utt. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai Eiropā būtu stabila tērauda ražošana, citādi rūpniecībai būs grūti sasniegt izvirzīto mērķi – pašreizējo 15,2 % vietā radīt 20 % no IKP ⁽²⁾.

2.10 Eiropas tērauda ražošanas nozarei ir daudz pozitīvu iezīmju: modernas ražotnes, progresīvi izstrādājumi, ievērojams vietējais tirgus, prasmīgs darbaspēks un prasīgi klienti, kuru dēļ pastāvīgi nepieciešamas produktu inovācijas. Tomēr pašlaik nozarei ir arī nopietnas problēmas: zems pieprasījums, pieaugošas izmaksas enerģijai, atkarība no importētām izejvielām un bieži vien arī negodīga konkurence.

2.11 Rīcības plāns ir dokuments, kurā atspoguļoti svarīgākie tērauda ražošanas aspekti un kurā īpaša uzmanība pievērsta darbībām, ko varētu veikt dažādu līmeņu iestādes un galvenās ieinteresētās personas.

2.12 Eiropas Komisija paredzējusi, ka plāna īstenošanu un tā ietekmi uz nozares konkurētspēju, ilgtspēju un nodarbinātību pārraudzīs oficiāla augsta līmeņa grupa.

3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas piezīmes

3.1 EESK ar gandarījumu konstatē, ka jautājums par satraucošo stāvokli Eiropas tērauda ražošanas nozarē ir iekļauts Eiropas Komisijas darba kārtībā. Apspriešanās ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem ir devusi tiem iespēju paust savu viedokli par nozari un tās nepilnībām, kā arī ierosināt iespējamās risinājumus, kā saglabāt Eiropas tērauda ražošanas stabilitāti. Šo apspriešanos vainagojums ir izstrādātais projekts "Rīcības plānam konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas tērauda ražošanas nozarei".

⁽²⁾ COM(2012) 582 final.

3.2 Plāns ir pirmais solis ceļā uz to, lai palīdzētu tērauda ražošanas nozarei pārvarēt galvenās mūsdienu ekonomikas, sociālās un vides problēmas, radītu jaunu nozares politikas ietvaru nolūkā saglabāt tērauda ražošanas konkurētspēju, un paturētu tās darbaspēku Eiropā. Rīcības plānā paustie apgalvojumi ir optimistiski, taču tā panākumus noteiks tas, kā šos apgalvojumus īsteno praksē. Ja plāna pamatā nebūs skaidras īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa stratēģijas un ja netiks nodrošināti vajadzīgie juridiskie, finansiālie un loģistikas instrumenti, ietekmes tam nebūs.

3.3 Pēc EESK domām, plāna īstenošanas rezultātā varētu būt iespējams

- radīt pamatnosacījumus Eiropas tērauda ražošanas starptautiskās konkurētspējas saglabāšanai un ilgtspējīgai attīstībai gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Nozares spēju reaģēt uz jaunajiem ekonomikas apstākļiem ietekmē politika tādās jomās kā inovācija, vide, enerģija, tirdzniecība, konkurence un patērētāju vajadzības. Plānam būtu jāpalīdz veidot politiku šajās jomās, lai tā pienācīgi varētu palīdzēt risināt tērauda ražošanas nozares problēmas;
- atbalstīt tērauda ražošanu, ko smagi skārusi un joprojām skar ekonomikas krīze, lai novērstu ekonomikas lejupslīdi. Kopš krīzes sākuma tērauda rūpniecība uz pieprasījuma kritumu ir reaģējusi izlēmīgi – uz laiku vai pavisam ierobežojusi ražošanas jaudu. Kopš 2008. gada tērauda ražošanas nozarē zaudēti 15,5 % darbvieta (avots: *EUROFER*);
- gādāt, lai tērauda ražošanas nākotne Eiropā nebūtu apdraudēta. Apturētas ražošanas iekārtas un dīkstāvē pamestas domnas, ļoti iespējams, vairs nav nedz aizstājamas, nedz iedarbināmas no jauna. EESK uzskata: tiklīdz atjaunosies pieprasījums, Eiropas Savienībai nopietni draud izredzes kļūt par strukturālu tērauda importētāju;
- Eiropā uzlabot tērauda ražošanas uzņēmējdarbības vidi un normatīvos nosacījumus. Eiropas izejvielas, enerģijas cenas un tiesību aktu piemērošanas izmaksas ir starp augstākajām pasaulē. Gāzes cenas Eiropā ir trīs līdz četras reizes augstākas nekā ASV, bet elektrības cenas – divtik augstas. Aplēses liecina, ka atšķirība turpinās pieaugt, ja nekas netiks darīts;
- atbalstīt darbiniekus un reģionus, kurus arī smagi skārusi krīze, taču uzlabot arī pārmaiņu plānošanu un pārvaldību, veicinot apmācības, paaugstinot kvalifikāciju un vajadzības gadījumā atbalstot pārkvalificēšanos. Tūkstošiem darbvieta ir zaudētas, un ļoti daudzas joprojām ir apdraudētas. Turklāt viscaur pieaudzis pagaidu darbvieta skaits, tāpēc grūtāka kļuvusi svarīgāko prasmju un zinātniskās pārnese. Dažkārt tas var apdraudēt ražošanas kvalitāti un darbinieku drošību.

Vispārīgas piezīmes

3.4 Viens no galvenajiem Komisijas rūpniecības politikas paziņojuma mērķiem ir panākt, ka 2020. gadā rūpniecības nozare veido 20 % no ES IKP. EESK atbalsta šo mērķi, jo tas pozitīvi ietekmētu arī tērauda ražošanu. Tomēr šķiet, ka tas būs ļoti grūti sasniedzams, ja vien netiks atvieglota piekļuve tādām finanšu iestādēm kā Eiropas Investīciju banka un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka.

3.5 Stāvoklis tirgū piespiedis tērauda ražotājus turpināt sarežģītas strukturālas pārmaiņas (nevar izslēgt uzņēmumu apvienošanas, pārņemšanas un bankrotu iespējas). Dārgi ieguldījumi inovācijās, novatoriski tērauda veidi, gatavās produkcijas sortimenta paplašināšana, turpmāki izmaksu samazinājumi pēc izstrādājuma veida, kā arī tādu pakalpojumu ieviešana, kuros izmanto pašu ražotu tēraudu, – tas viss ir nepieciešams, taču daudziem tērauda ražotājiem patlaban ir grūti vai neiespējami to finansēt.

Atbilstošs tiesiskais regulējums

3.6 Komisijas nesen pasūtītā pētījumā par ES tērauda ražošanas nozares kumulatīvajām tiesību aktu izmaksām secināts, ka parastos apstākļos tās nav galvenais faktors, kas rada atšķirības izmaksu konkurētspējā. Tomēr krīzes apstākļos ES tiesību aktu piemērošanas izmaksas var būtiski ietekmēt tērauda ražošanas nozares konkurētspēju⁽³⁾. Tiesiskā regulējuma sistēma būtu jāizvērtē gan no izmaksu, gan no ieguvumu viedokļa.

3.7 Tiesiskā regulējuma izvērtēšanā cieši jāiesaista tērauda ražošanas nozares sociālie partneri.

Tērauda pieprasījuma palielināšana

3.8 Kā uzsvērts Eiropas Komisijas paziņojumā, "ES pieprasījums pēc tērauda ir atkarīgs no dažu galveno tēraudu izmantojošo nozaru ekonomiskā un finansiālā stāvokļa – piemēram, būvniecības un autobūves nozares"⁽⁴⁾. Diemžēl pašreizējā ekonomikas krīze ir ievērojami deformējusi šo nozaru pieprasījumu, un tāpēc kopējais pieprasījums pēc tērauda krītas.

3.9 Eiropas tērauda pieprasījuma stimulēšanā Komisija paļaujas uz savu rīcības plānu "CARS 2020"⁽⁵⁾ un uz ilgtspējīgas būvniecības atbalsta iniciatīvu⁽⁶⁾. Tomēr šie plāni nav pietiekami konkrēti, un, ņemot vērā saspringto situāciju tērauda ražošanas nozarē, ar tiem nepietiks, lai īstermiņā risinātu tērauda nozares problēmas.

3.10 Pieprasījumu pēc tērauda var stimulēt arī ar lieliem, uz nākotni orientētiem infrastruktūras projektiem un ar Eiropas iedzīvotāju pirktspējas uzlabošanu nolūkā veicināt vietējā tirgus atlabšanu.

Vienlīdzīgi konkurences apstākļi starptautiskā līmenī

3.11 Pagājušajā desmitgadē ES tērauda ražošanas nozare arvien vairāk cietusi no negodīgas tirdzniecības, trešo valstu protekcionalisma un pārmērīgas izejvielu ražotāju koncentrācijas. Tāpēc steidzami ir jāizvērtē iespēja mērķtiecīgi un bez kavēšanās risināt problēmas, ko radījis ikviens no negodīgas prakses paņēmieniem un kam par upuri ir kritusi Eiropas tērauda ražošanas nozare. Vēl neatliekamāku šo uzdevumu padara jaudas pārpalikums, kas nozarē vērojams globālā mērogā un kas dažām trešām valstīm dod iespēju izmantot negodīgu komercpraksi savas pārprodukcijas eksportēšanai.

Enerģētikas, klimata, resursu un energoefektivitātes politika konkurētspējas palielināšanai

3.12 Eiropas tērauda ražošanai nākotne būs vienīgi tad, ja tās uzņēmumi būs starp pirmajiem, kas ievieš pasaules tehnoloģiskos sasniegumus, it īpaši jaunākās ražošanas tehnoloģijas CO₂ emisiju samazināšanai un energoefektivitātei, ja tādas būs saimnieciski izdevīgas.

3.13 Tērauda ražošana ir energoietilpīga nozare, kas šobrīd saskaras ar augstām enerģijas cenām salīdzinājumā ar lielāko daļu tās starptautisko konkurentu. Tā kā nozare ir arī ļoti kapitālietilpīga, galvenie nosacījumi tās attīstībai ilgtermiņā ir enerģijas cenu stabilitāte, prognozējamība un globālā konkurētspēja.

3.14 Rīcības plānā uzmanība pamatoti pievērsta tam, kā tērauda izstrādājumi/materiāli var palīdzēt mazināt CO₂ emisijas. Kas attiecas uz ražošanas procesiem, ar pašreizējām tehnoloģijām nozare drīz būs sasniegusi savu iespēju robežas un tālāk nespēs līdz 2050. gadam izpildīt Komisijas izvirzītos īpašos mērķus. Vērā ņemami uzlabojumi iespējami vienīgi ar revolucionārām tehnoloģijām. Tāpēc ārkārtīgi svarīga nozīme ir pētniecībai, izstrādei un inovācijām, kā arī resursiem, ar kuriem pētniecību un izstrādi finansēt. Tālab EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu "Apvāršņa 2020" ietvaros atbalstīt pētniecību, izstrādi, demonstrējumu projektus un pilotprojektus, kas saistīti ar jaunām, tīrākām, resursu un enerģijas patēriņa ziņā efektīvākām tehnoloģijām.

3.15 Lai gan pašreizējo tehnoloģiju potenciāls drīz būs izsmelts, ne visas ražotnes ir pilnībā izmantojušas šo tehnoloģiju dotās iespējas uzlabot energoefektivitāti un resursu patēriņa efektivitāti. Uzņēmumi būtu jāmudina investēt labākajās pieejamajās tehnoloģijās.

⁽³⁾ Eiropas Politikas izpētes centrs, "Assessment of Cumulative Cost Impact for the Steel Industry", 2013. g.

⁽⁴⁾ COM(2013) 407.

⁽⁵⁾ COM(2012) 636 final.

⁽⁶⁾ COM(2012) 433 final.

3.16 Resursi un enerģijas cenas pašlaik ir virzošās tendences inovācijā. Galvenā atbildība par ieguldījumiem pētniecībā, izstrādē un inovācijā gulstas uz pašu tērauda ražošanas nozari, tomēr pētniecībai un izstrādei, pilotprojektiem un demonstrējumu projektiem, kā arī jaunu tehnoloģiju ieviešanai ir vajadzīgs arī stingrāks atbalsts. Izmaksu ziņā būtiskākais šķērslis ir izejvielas un enerģija, tāpēc ļoti svarīgs uzdevums ir mazināt izmaksu atšķirības starp ES un tās galvenajiem konkurentiem.

3.17 Krīze un stingrie budžeta ierobežojumi dažās dalībvalstīs nopietni apdraud iespēju metalurģijas uzņēmumiem piešķirt kompensācijas, un tas Eiropā var radīt netaisnīgu situāciju.

Inovācija

3.18 Dažās pēdējās desmitgadēs, pateicoties efektivitātes paaugstināšanai, produktu inovācijai un ievērojamam darba ražīguma pieaugumam, Eiropas tērauda rūpniecība ir saglabājusi konkurences priekšrocības attiecībā pret saviem konkurentiem. Tomēr pašreizējā situācijā papildu kāpinājumu šajā jomā būs grūti sasniegt, ja neuzlabosies gan stāvoklis tirgū, gan uzņēmējdarbības regulatīvā vide.

3.19 Līdzās jaunu, ekonomiski dzīvotspējīgu tehnoloģiju attīstīšanai ir jāuzlabo Eiropas tērauda ražošanas uzņēmumu konkurētspēja iepretī to globālajiem konkurentiem. Enerģijas un izejvielu ziņā mazāk intensīva ražošana ļaus samazināt izmaksas, tādējādi padarot Eiropas tērauda ražošanas nozari konkurētspējīgāku.

Sociālā dimensija – pārstrukturēšana un vajadzīgās prasmes

3.20 Gaidāmais prasmju trūkums rīcības plānā skaidrots galvenokārt ar vecuma piramīdu, un nav pietiekami ņemts vērā tas zinātnības un prasmju “zudums”, ko izraisa restrukturizācija. Turklāt paaudžu maiņas problēma būs jārisina sistemātiski, it īpaši laikā, kad strauji pieaug jauniešu bezdarbs.

3.21 Lai apturētu ekonomikas lejupslīdi un saglabātu tērauda ražošanas nākotnei tik nepieciešamo darbaspēku un prasmes, ārkārtīgi svarīgi ir veicināt pagaidu pasākumus darbinieku atbalstam.

Augsta līmeņa grupa

3.22 Ņemot vērā saspringto situāciju Eiropas tērauda rūpniecībā, vilšanos izraisa tas, ka Komisija plāno tikai vienu augsta līmeņa grupas sanākumi gadā. Lai svārstīgajos apstākļos, kas patlaban valda nozarē, pieņemtu pārdomātus lēmumus, būs vajadzīgi regulāri precizējumi.

3.23 Visbeidzot, 12 mēnešos pēc rīcības plāna pieņemšanas ir jāizvērtē tā ietekme uz Eiropas tērauda rūpniecības konkurētspēju. Lai vērtējums būtu iespējami precīzs un objektīvs, diskusijās noteikti jāiesaista sociālie partneri. Plāna īstenošanā Eiropas, valstu, vietējā un uzņēmumu līmenī ciešāk jāsadarbjas darba devēju un darba ņēmēju pārstāvjiem.

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

1.11. punkts

Grozīt šādi:

“EESK uzskata: lai sociāli atbildīgā veidā vadītu pāreju uz konkurētspējīgāku ES tērauda ražošanas nozari, tai nepieciešama tāda pati piekļuve Eiropas, valsts un reģionālajiem fondiem kā citām nozarēm.”

Pamatojums

Saīsinātais formulējums dod iespēju izvairīties no fondu sīkāka raksturojuma un nodrošina tirgus dalībniekiem pietiekamu elastīgumu, neradot nozarē potenciālus tirgus darbības traucējumus.

Balsojuma rezultāts:

Par: 70

Pret: 77

Atturas: 12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Attīstības gads (2015. gads)”

(2014/C 170/16)

Vienīgais ziņotājs: **Andris Gobiņš**

Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Eiropas Attīstības gads (2015. gads)”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 5. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembrī sēdē), ar 144 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija ir atsaukusies pilsoniskās sabiedrības un EESK kopīgajai iniciatīvai 2015. gadu nosaukt par Eiropas Attīstības gadu.

1.2. Komiteja stingri atbalsta Eiropas Ārkārtas palīdzības un attīstības NVO konfederācijas (CONCORD) grozījumus⁽¹⁾ Eiropas Komisijas priekšlikuma projektā par Eiropas Attīstības gadu⁽²⁾, kā arī Eiropas Parlamenta iesniegto grozījumu projektu⁽³⁾. Komiteja norāda, ka lielākā daļa ierosinājumu apspriesta neformālajā darba grupā, kas izveidota saistībā ar Eiropas gadu, un daļēji minēta citos EESK atzinumos, kā arī EESK diskusiju lapā par Eiropas gadu.

1.3. Eiropas Attīstības gads būs pirmais Eiropas gads ar stingru, daudzpusīgu un uz tiesībām balstītu dimensiju. EESK aicina ES iestādes darīt iespējami vairāk, lai sasniegtu CONCORD norādītos mērķus: šis gads ir “vienreizēja iespēja plašai sabiedrības diskusijai un mērķtiecīgai pilsoniskajai līdzdalībai, pievēršoties Eiropas redzējumam par vispārēju attīstību gan Eiropā, gan citos kontinentos, un ņemot vērā tā cilvēktiesību, vides ilgtspējības un sociālās kohēzijas dimensijas”⁽⁴⁾.

1.4. Komiteja aicina savus partnerus citos pasaules reģionos plaši popularizēt Eiropas Attīstības gadu, jo ir atlicis pietiekami daudz laika, lai sagatavotos.

1.5. Pirmkārt jānosver attīstības sadarbības visilgtspējīgākie un būtiskākie aspekti, piemēram, vispārēja solidaritāte un taisnīgums, attīstības politikas saskaņošana, ilgtspējīgas attīstības mērķi, vispārējais sabiedriskais labums un izaicinājumi, kā arī Eiropas iedzīvotāju kā patērētāju un pasaules ekonomikas dalībnieku loma. Sašaurinātai pieejai un jautājumiem par donoru un saņēmēju nevajadzētu būt prioritātei.

1.6. Rūpīga uzmanība jāpievērš arī privātā sektora nozīmei attīstības jomā⁽⁵⁾, jo jaunattīstības valstīs parasti trūkst mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) – tostarp kooperatīvu – attīstības stratēģiju. Šādas attīstības stratēģijas var palīdzēt izskaust nabadzību un veicināt iekļaujošu izaugsmi. Eiropas pieredze MVU atbalsta stratēģiju veidošanā sadarbībā ar sociālajiem partneriem un ieinteresētām NVO būtu mērķorientēta un piemērotā veidā jānodod jaunattīstības valstīm, tādējādi palīdzot panākt ilgtspējīgu attīstību visos trijos tās galvenajos aspektos: ekonomiskajā, sociālajā un ekoloģiskajā.

⁽¹⁾ CONCORD atbilde Eiropas Komisijas priekšlikumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads).

⁽²⁾ “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads)”, COM(2013) 509 final.

⁽³⁾ “Ziņojuma projekts par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads)”, referents — Charles Goerens, 2013/0238(COD).

⁽⁴⁾ CONCORD atbilde Eiropas Komisijas priekšlikumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads).

⁽⁵⁾ EESK atzinums “Privātā sektora iesaiste attīstības veicināšanā pēc 2015. gada” (ziņotājs Voleš kgs), OV C 67, 6.3.2014., 1.–5. lpp.

1.7. EESK atkārtoti norāda, ka iepriekšējo Eiropas gadu veiksmīgo rezultātu pamatā ir bijusi ES iestāžu un struktūru ciešā sadarbība ar pilsonisko sabiedrību gan valstu, gan ES līmenī. Tādēļ Komiteja aicina nekavējoties rīkoties, izveidojot darba grupas savlaicīgai un atbilstoši strukturētai sadarbībai un iesaistot tajās dažādas ieinteresētās puses. Tāpēc EESK stingri atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) alianses izveidi.

1.8. PSO īstenotie daudzlīmeņu pasākumi (valstu, ES un partnervalstu līmenī) ir ļoti svarīgi politiskā procesa veidošanā, tāpēc PSO un to pasākumiem Eiropas gadā jābūt absolūti prioritāriem un jāsaņem lielākā daļa līdzekļu. Lai Eiropas Attīstības gads izrādītos veiksmīgāks īstermiņā un ilgtermiņā, ir jāizvairās no līdzekļu tērēšanas dārgām kampaņām, kuras vada sabiedrisko attiecību aģentūras, vai arī šādi pasākumi jāsamazina līdz minimumam (kā norādīts šā atzinuma 3.6. punktā).

1.9. Komiteja aicina ES iestādes izmantot trialeta diskusijas, lai kampaņu un informācijas izplatīšanas pasākumu vietā pievērstu uzmanību ilgtspējīgiem rezultātiem un līdzdalībai. Lai to panāktu, ir jāgroza Eiropas Komisijas priekšlikuma atsevišķu pantu daļas, kā norādīts šā atzinuma 3. un 4. sadaļā. Izmaiņas nepieciešamas arī apsvērumā un pielikumos. Ņemot vērā ierobežoto garumu, tos nevar izskatīt šajā atzinumā.

1.10. Kā norādīts atzinuma 3.5. punktā, vislabākos rezultātus varētu sniegt decentralizēta pieeja, jo attīstības sadarbības tradīcijas un vēsture ir ļoti atšķirīga, un nevar atrast kopēju pieeju formulējumam, pasākumiem utt. Atzinuma 3. un 4. sadaļā izklāstīti vairāki ierosinājumi ar Eiropas gadu saistītiem pasākumiem vietējā līmenī, un sagatavošanās procesā tie būtu jāņem vērā.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas gadam ir īpaša loma saziņā un iedzīvotāju aktīvā iesaistīšanā, un tas dod iespēju iestādēm, kā arī aizvien lielākam skaitam pilsoniskās sabiedrības organizāciju, rīkot pasākumus ES līmenī, valstīs, reģionos un vietējā mērogā.

2.2. 2015. gadā ir jāsasniedz Tūkstošgades mērķi. Gada galvenajam notikumam vajadzētu būt rezultātu novērtēšanai un jaunas stratēģijas vai paradigmas pieņemšanai nākamajai desmitgadei. Eiropas Savienībai ir bijusi galvenā loma attīstības jautājumos un Tūkstošgades attīstības mērķu izstrādē. Lai gan sadarbība attīstības jomā nozīmē daudz vairāk nekā tikai attīstības palīdzību, jānorāda, ka lielāko daļu oficiālās attīstības palīdzības (60 %) piešķir ES un tās dalībvalstis. ES un tās iedzīvotājiem, kā arī partneriem dalībvalstīs, būtu jāuzņemas vadošā loma diskusijās par laikposmu pēc 2015. gada.

2.3. Saskaņā ar Eiropabarometra datiem⁽⁶⁾ Eiropas Savienībā apmēram 20 miljoni cilvēku tieši iesaistīti nevalstiskajās attīstības organizācijās (ieskaitot brīvprātīgos), apmēram 130 miljoni ES iedzīvotāju ziedo kādai organizācijai, kas atbalsta attīstības valstīs, un 72 % ES iedzīvotāju personīgi atbalsta ideju par palīdzību valstīm ar zemiem attīstības rādītājiem.

2.4. Aizvien vairāk cilvēku saprot, ka attīstība sākas mūsu pašu valstīs un mūsu dzīvē, ar godīgu tirdzniecību, vides aizsardzību, līdzdalību politiskajos procesos utt.

2.5. Ātri augoša, plaša un iekļaujoša atbalstītāju koalīcija, kuru stingri atbalsta ES komisārs attīstības jautājumos Andris Piebalgs ar savu komandu un vada valsts un ES līmeņa PSO – “Eiropas kustība Latvijā”, “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” (LAPAS), Eiropas Ārkārtas palīdzības un attīstības NVO konfederācija (CONCORD) un EESK⁽⁷⁾ –, ir pulcējusi galvenās ieinteresētās puses, tostarp daudzas PSO, Reģionu komiteju un Eiropas Parlamentu. Jau sākotnēji partneri ir darbojušies, lai Eiropas gads būtu veiksmīgs, ar tālejošiem mērķiem un konkrētiem rezultātiem.

⁽⁶⁾ Eiropabarometra īpašais izdevums Nr. 352, 2010. gada jūnijs: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_352_en.pdf.

⁽⁷⁾ Šo iniciatīvu CONCORD pilnsapulcē 2011. gada 22. jūnijā pirmo reizi izklāstīja Andris Gobiņš (“Eiropas kustība Latvijā” un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja) un Māra Šimane (“Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” (LAPAS)). Tika izveidota neformāla darba grupa, 2011. gada 7. decembra EESK plenārsesijā notika oficiāls balsojums, un EESK atzinumā “Tirdzniecība, izaugsme un pasaules norises. Tirdzniecības politika kā stratēģijas “Eiropa 2020” galvenā sastāvdaļa” tika iekļauts aicinājums pasludināt Eiropas Attīstības un sadarbības gadu.

3. Īpašas piezīmes

3.1. EESK aicina ES iestādes izmantot trīspusējas sarunas, lai Eiropas gads **būtu saturīgāks un lai pasākumi nodrošinātu uzlabotus un ilgtspējīgākus rezultātus** (piemēram, ar politisko procesu starpniecību, saistībām, horizontālā un strukturālā dialoga uzlabošanu utt.).

3.2. **EESK atgādina sākotnējo ierosinājumu par Eiropas gada saturu:** "EESK aicina pievērst lielāku uzmanību attīstības sadarbības tematikai, solidaritātei pasaules mērogā un debatēm par Tūkstošgades attīstības mērķiem. Komiteja ierosina pasludināt 2015. gadu par "attīstības un sadarbības gadu" (pagaidu nosaukums). Tā kā ES un dalībvalstis apņēmušās šos mērķus sasniegt līdz 2015. gadam, aicinām Eiropas gadu izmantot, lai veicinātu katra indivīda, pilsoniskās sabiedrības, valstu un ES izpratni un līdzatbildību par jau izvirzīto mērķu, kā arī par jauno mērķu, kas būs noteikti laikposmam pēc 2015. gada, sasniegšanu." ⁽⁸⁾

3.3. Lai Eiropas gads būtu veiksmīgs un lai sekmīga būtu attīstība plašākā nozīmē, **Eiropas iedzīvotāji, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un to partneri visā pasaulē jāiesaista** attīstībā un politiskajā dialogā par vispārēju attīstību un vispārēju taisnīgumu. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir svarīga loma ne tikai līdzekļu vākšanā un attīstībai paredzētu pasākumu īstenošanā, bet arī politikas procesos. Tas īpaši attiecas uz jauniešiem, kuriem ar sociālo vietņu un citu plašsaziņas līdzekļu starpniecību nereti veidojas ciešākas saiknes ar ārpusauli un kuriem mēdz būt labāka izpratne par aktuālajiem jautājumiem, kas viņiem kā mūsu nākotnes līderiem būs jārisina. Tāpēc ārkārtīgi svarīga ir mērķtiecīga un tieša bērnu un jauniešu – sevišķi meiteņu – iesaistīšana Eiropas tematiskā gada debatēs. Mērķtiecīgi un tieši jāiesaista arī iedzīvotāji ar dažādām interesēm, sociālo izcelsmi utt. Iepriekš minētie aspekti noteikti būtu jāatspoguļo Eiropas gada sagatavošanā un īstenošanā, tā saturā un finansējumā.

3.4. **Komiteja atbalsta decentralizētu pieeju Eiropas gadam.** Valstu līmenī izveidotām darba grupām būtu jāizstrādā Eiropas gadam veltīta valsts devīze, lozungs vai aicinājums, kas vislabāk atspoguļo situāciju dalībvalstī. Ne vēlāk kā 2 mēnešus pēc priekšlikuma pieņemšanas jāizveido darba grupas ES un valstu līmenī, un Eiropas gadam piešķirtajam finansējumam jābūt pieejamam. Arī pēc Eiropas gada būtu jāturpina darba grupu aktivitātes un tām sniegtais atbalsts. Vadoša loma darba grupās jāuzņemas organizētai pilsoniskajai sabiedrībai.

3.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri **ieguldīt apjomīgus līdzekļus**, lai Eiropas gads izrādītos veiksmīgs. Vienlaikus Komiteja pauž bažas, ka šobrīd tikai neliela daļa finansējuma ir paredzēta pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai un pasākumiem, lai gan tādējādi vislabāk varētu nodrošināt ilgtspējīgumu un Eiropas gada rezultātus. Līdzekļu izmantošana esošajiem vai jauniem līgumiem/konkursiem ar sabiedrisko attiecību aģentūrām nebūtu pieļaujama vai arī tā jāierobežo līdz minimumam, jo atsevišķos gadījumos darbība varētu neatbilst Eiropas gada mērķiem.

3.6. Ņemot vērā iepriekšējo Eiropas gadu veiksmīgo praksi, Komiteja pauž atbalstu **plašas un iekļaujošas PSO alianses** izveidei, kurai, tāpat kā iepriekšējos gados, būtu vadošā loma Eiropas gada plānošanā un īstenošanā. EESK aicina pievērst īpašu uzmanību ciešai sadarbībai ar EESK locekļiem, struktūrām un citām ieinteresētajām pusēm, kā arī ar alianses locekļiem ES un valstu līmenī.

3.7. 2015. gadā būtu jāturpina arī pozitīvā prakse, proti, **"Eiropas gada vēstnieku" iecelšana**. Tā piedāvā plašas iespējas veidot sabiedrības izpratni un gūt tās atbalstu Eiropas gada mērķiem.

3.8. Komiteja ir apņēmusies izstrādāt **sadarbības mehānismus** visos svarīgākajos līmeņos iespējami labākas sadarbības un sinerģijas nodrošināšanai starp ES iestādēm un struktūrām. Eiropas gada laikā būtu jāuzsāk sadarbība ar ANO.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Tirdzniecība, izaugsme un pasaules norises. Tirdzniecības politika kā stratēģijas "Eiropa 2020" galvenā sastāvdaļa", OV C 43, 15.2.2012., 73.–78. lpp.

3.9. Komiteja stingri atbalsta ar Eiropas gadu saistītos ierosinājumus, kurus apsprieda neformālajā darba grupā un EESK tīmekļa vietnes tiešsaistes diskusijās. PSO un partneru paustos ierosinājumus izvirzīja **CONCORD**⁽⁹⁾. **ES iestādēm jādara viss iespējamais, lai gads būtu**

- **iedvesmojošs**: tam vajadzētu būt procesam, kurā dalībnieki kopīgi apspriež un izstrādā jaunu pieeju un jaunus praktiskus risinājumus attīstības jomā un panāk vienprātību jautājumā “ko Eiropai un tās iedzīvotājiem nozīmē vispārējs taisnīgums?”;
- **balstīts uz līdzdalību**: iedzīvotāji un viņu uzskati par vispārēju taisnīgumu tiek izvirzīti uzmanības centrā, tādējādi viņi kļūst par galvenajiem debašu dalībniekiem. Šim nolūkam ir vajadzīgas iespējas, lai paustu personīgu viedokli un viņus pārstāvošo organizāciju viedokli. Tas nozīmē pāreju no “iedzīvotāju informēšanas izpratnes veidošanai” uz “kopīgu diskusiju par viņu uzskatiem taisnīgas globālas attīstības jomā”;
- **saskaņots**: attīstības politikai vajadzētu būt saskaņotai, un Eiropas gada laikā šādā perspektīvā būtu jāapspriež ne tikai attīstības jautājumi, bet arī citas Eiropas Komisijas politikas jomas (tirdzniecības, finanšu, lauksaimniecības politika utt.);
- **izglītošanas un izpratnes veidošanas process par attīstības jautājumiem**: Eiropas gads būtu jāuzskata par līdzdalības procesu izglītošanā un izpratnes veidošanā, ņemot vērā pedagoģiskos principus un vērtības, kas iekļautas “Eiropas Konsensā izglītības attīstības jomā”;
- **globāls**: jebkurā diskusijā vienlīdz lielā mērā jāiesaista partneri ārpus Eiropas.

3.10. Komiteja arī stingri atbalsta šādus Eiropas Parlamenta referenta ierosinājumus⁽¹⁰⁾:

- **gada nosaukuma maiņa** – Eiropas ~~Attīstības~~ gads attīstībai;
- īpašas uzmanības veltīšana tiem iedzīvotājiem, kas dzīvo **dalībvalstīs, kurās nav senu tradīciju sadarbības attīstības jomā**⁽¹¹⁾. EESK rosina rast īpašus risinājumus šajās dalībvalstīs, lai izvairītos no plaši izplatītajām līdzfinansēšanas problēmām;
- uzlabot Savienības iedzīvotāju informētību par viņu lomu globālajā attīstībā un par iespējām dot ieguldījumu taisnīgākā kopējā attīstībā, un **padarīt attīstību par valstu izglītības programmu neatņemamu sastāvdaļu**⁽¹²⁾;
- nodrošināt attīstības valstu partneru iesaistīšanos⁽¹³⁾;
- “uzlabot informētību un veicināt diskusijas par ietekmi, ko **individuāli, vietēji, reģionāli, valsts un Eiropas mēroga lēmumi un izvēles** var radīt pasaules attīstībā un iedzīvotājiem, kas dzīvo jaunattīstības valstīs, lai sasniegtu plašāku sapratni par attīstības politiku”⁽¹⁴⁾;
- “Komisija uz šīm [koordinēšanas] sanāksmēm kā novērotājus uzaicina **pilsoniskās sabiedrības** un Eiropas Parlamenta pārstāvjus.”⁽¹⁵⁾

4. Papildu ieteikumi Eiropas Komisijas priekšlikuma grozījumiem⁽¹⁶⁾

4.1. 1. pants (papildu teikums). Valsts līmenī izstrādāts apakšvirsraksts dotu iespēju efektīvāk atspoguļot atšķirības tradīcijās, izaicinājumus un potenciālu katrā dalībvalstī: – “2015. gads tiek pasludināts par “Eiropas ~~Attīstības~~ gadu attīstībai” [...]. Dalībvalstu līmenī jāizstrādā Eiropas gada apakšvirsraksts un devīze, lozungs vai aicinājums.”

⁽⁹⁾ Skatīt CONCORD atbildi Eiropas Komisijas priekšlikumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gadu), 2013. gada septembris.

⁽¹⁰⁾ “Ziņojuma projekts par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads)”, referents – Charles Goerens, 2013/0238(COD).

⁽¹¹⁾ Tas pats avots, 14. un 31. grozījums.

⁽¹²⁾ Tas pats avots, 17. grozījuma precizējums.

⁽¹³⁾ Tas pats avots, 18., 19., 21., 28. un 30. grozījums.

⁽¹⁴⁾ Tas pats avots, 20. grozījums.

⁽¹⁵⁾ Tas pats avots, 27. grozījums.

⁽¹⁶⁾ “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par Eiropas Attīstības gadu (2015. gads)”, COM(2013) 509 final.

4.2. 2. pants (pirmā daļa). Būtu lietderīgi vairāk uzsvērt iesaistīšanos, visas iesaistītās puses jānorāda kā līdzvērtīgas: – “informēt ES iedzīvotājus par ES attīstības sadarbību, iesaistīt viņus diskusijās par to, uzsvērt, ko Eiropas Savienība jau tagad var sasniegt kā globālās attīstības partnere, lielākā atbalsta sniedzēja pasaulē un vienoties, kā tā varētu vēl vairāk palīdzēt, labāk saskaņojot un koordinējot pasākumus ar apvienojot savu dalībvalstu un iestāžu spēkus savām dalībvalstīm, iestādēm un citām ieinteresētajām pusēm.”

4.3. 2. pants (otrā daļa). Saskaņā ar EESK atzinumu par tematu “Tirdzniecība, izaugsme un pasaules norises. Tirdzniecības politika kā stratēģijas “Eiropa 2020” galvenā sastāvdaļa”: – “sekmēt Eiropas iedzīvotāju aktīvu, mērķtiecīgu ieinteresētību un līdzdalību attīstības sadarbībā un veicināt atbildības un iespējas sajūtu attiecībā uz individuāliem lēmumiem un valstu un starptautiskajām saistībām (arī programmā laikposmam pēc 2015. gada) un viņu līdzdalību politikas formulēšanā un īstenošanā; un”

4.4. 2. pants (trešā daļa). Formulējumā pārāk liela uzmanība veltīta atbalstam un palīdzības sniedzēju pieejai, radīts ļoti sašaurināts redzējums: – “veicināt informētību par ES attīstības sadarbības lomu, kas dod visdažādākās priekšrocības visām iesaistītajām pusēm ES un tās partnervalstīs ne tikai saņēmējiem, bet arī ES iedzīvotājiem mainīgā un aizvien vairāk savstarpēji atkarīgā pasaulē.”

4.5. 2. pants (jauna daļa). Ilgtspējīgi politisko procesu rezultāti ES un valstu līmenī ir ļoti svarīgi, un tie nav norādīti šajā priekšlikumā: – “sasniegt ilgtspējīgus rezultātus un uzlabojumus, kur tie nepieciešami (piemēram, iekšpolitikas un ārpolitikas programmā un attīstības politikā, saskaņošanā, efektivitātē, uz tiesībām balstītā pieejā, sieviešu lomas stiprināšanā, ilgtspējīgā attīstībā, drošuma/cilvēku drošības jomā, līdzdalībā un apmaiņā, pilsoniskajai sabiedrībai paredzētu instrumentu un struktūru izveidē, tostarp uzņēmēju organizācijās un arodbiedrībās utt.).”

4.6. 3. pants (1. punkts, pirmais ievilkums). Komunikācijai jābūt divpusējam procesam; daudzi kritizējuši iepriekšējam Eiropas gadam veltītās kampaņas: – “komunikācijas pasākumi kampaņas, lai apspriestu un vienotos par svarīgākajiem jautājumiem izplatītu galvenos vēstījumus, kas vērsti uz sabiedrību kopumā un specifiskākām auditorijām, tostarp izmantojot sociālos plašsaziņas līdzekļus;”

4.7. 3. pants (1. punkts, otrais ievilkums). Pieredze liecina, ka veiksmīgas darba grupas valstu un ES līmenī ir viens no svarīgākajiem faktoriem veiksmīgā Eiropas gada īstenošanā. Pārredzamības labad diskusijās jāpanāk konkrēti un izmērāmi rezultāti: – “atklāta un iekļaujoša politiskā procesa organizēšana darba grupas vadībā, iekļaujot tajā dažādas ieinteresētās puses, kā arī konferenču, pasākumu un iniciatīvu organizēšana ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, lai sekmētu aktīvu līdzdalību un diskusiju, kā arī palielinātu informētību Eiropas līmenī, nodrošinātu rezultātus un – vajadzības gadījumā – uzlabojumus;”

4.8. 3. pants (1. punkts, jauns ievilkums). Gads “par” attīstību nav iedomājams, ja tieši neiesaistās ieinteresētās puses attīstības valstīs un no tām: – “uz partnervalstīm, to iedzīvotājiem un organizācijām orientēti pasākumi gan Eiropas Savienībā, gan aiz tās robežām;”

4.9. 3. pants (1. punkts, jauns ievilkums). EESK un Eiropas Komisija savos darba dokumentos norāda, ka savlaicīga sagatavošanās un papildu pasākumi, kā arī tematisko gadu savstarpējās saiknes, Eiropas gadam var nodrošināt labākus rezultātus: – “pasākumi, lai sagatavotos Eiropas gadam valstu un ES līmenī, kā arī pārraudzītu gūtos rezultātus;”

4.10. 4. pants (2. punkts). Kā paskaidrots 4.7. punktā: “Valstu koordinatori ciešā sadarbībā ar Komisiju ~~apspiežas un sadarbojas ar~~ veido valsts līmeņa darba grupu/vadības grupu, tajā iesaistot plašu ieinteresēto personu loku, tostarp pilsonisko sabiedrību [...].”

4.11. Pielikums. Lēmuma 3. pantā minēto pasākumu sīks apraksts, A daļa. Tiešas Savienības iniciatīvas (pirmā rindkopa) – Būtu jāatbalsta decentralizēta pieeja, lai atspoguļotu reālo stāvokli dažādās dalībvalstīs, un PSO jādod iespēja īstenot savus priekšlikumus: “Finansējuma veids lielākoties būs preču un pakalpojumu tieša iegāde saskaņā ar konkursiem, kas pieejami PSO, privātajam sektoram un citiem spēkā esošajiem pamatligumiem [...].”

4.12. Pielikums. Lēmuma 3. pantā minēto pasākumu sīks apraksts, A daļa. Tiešas Savienības iniciatīvas (jauns punkts) – Ņemot vērā iepriekšējo Eiropas gadu labāko pieredzi, proti, 2013. gadā vairāk nekā 60 PSO tīkli visā ES piedalās Eiropas gada koordinēšanā un pasākumu īstenošanā ES un valstu līmenī; pienācīgs atbalsts alianses darbībai ir ļoti svarīgs: – “atbalstu pilsoniskās sabiedrības koordinēšanai “Eiropas gada alianses” modeļa ietvaros.”

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvnieku veselību”

COM(2013) 260 final – 2013/0136 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā audzēt augu reproduktīvo materiālu un kā to darīt pieejamu tirgū (augu reproduktīvā materiāla tiesību akts)”

COM(2013) 262 final – 2013/0137 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aizsardzības pasākumiem pret augiem kaitīgajiem organismiem”

COM(2013) 267 final – 2013/0141 (COD)

(2014/C 170/17)

Ziņotājs: **Armands KRAUZE**

Eiropas Parlaments 2013. gada 23. maijā un Padome 2013. gada 31. maijā un 7. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu, 114. panta 3. punktu un 168. panta 4. punkta b) apakšpunktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvnieku veselību”

COM(2013) 260 final – 2013/0136 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā audzēt augu reproduktīvo materiālu un kā to darīt pieejamu tirgū (augu reproduktīvā materiāla tiesību akts)”

COM(2013) 262 final – 2013/0137 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aizsardzības pasākumiem pret augiem kaitīgajiem organismiem”

COM(2013) 267 final – 2013/0141 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 6. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 146 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē un kopumā atbalsta Komisijas priekšlikumu Parlamenta un Padomes regulām par dzīvnieku veselību, augu veselību un augu reproduktīvā materiāla kvalitāti. Komiteja uzskata, ka saskaņoti un pārredzami noteikumi, ja tos atbilstoši īsteno visās ES dalībvalstīs, ir priekšnosacījums, lai nodrošinātu godīgus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem Eiropā.

1.2. EESK tomēr iesaka veikt dažus redakcionālus precizējumus priekšlikumā regulai par dzīvnieku veselību, lai regulas teksts būtu skaidrāk saprotams.

1.3. EESK aicina Eiropas Komisiju iestrādāt likumdošanā visus nepieciešamos drošības pasākumus un paredzēt atbilstošu kopienas finansējumu risku novēršanai, kas saistīti ar savvaļas dzīvniekiem, kuri migrē no trešām valstīm un šķērso ES ārējo sauszemes robežu un var izplatīt ES teritorijā bīstamas dzīvnieku infekcijas slimības.

1.4. EESK atzīmē, ka ES tiesību aktiem, jo īpaši augu veselības jomā, jābūt saskaņā ar ES agrāk pieņemtajām nostājām starptautiskajā līmenī, un norāda, ka šobrīd Komisijas priekšlikums attiecībā uz starptautisko fitosanitāro standartu izstrādes procesu nav saskaņā ar iepriekš pausto ES nostāju par invazīvo sugu iekļaušanu augu veselības pasākumu struktūrā.

1.5. EESK atzinīgi vērtē iespēju operatoriem saņemt kompensāciju par iznīcināto to augu, augu produktu vai citu objektu vērtību, ko skāruši apkarošanas vai ierobežošanas pasākumi, kuri ieviesti ar jauno augu aizsardzības tiesību aktu.

1.6. EESK izsaka bažas, ka, ņemot vērā Komisijas priekšlikumā paredzētās izmaiņas fitosanitārajā režīmā, ES var zaudēt labu fitosanitāro stāvokli, līdz ar to tiks negatīvi ietekmētas dalībvalstu eksporta iespējas un ražotājiem būs lielāki izdevumi slimību un kaitēkļu apkarošanā.

1.7. EESK piesardzīgi vērtē meža reprodutīvā materiāla jomas iekļaušanu regulas projektā, jo Komisija nav sniegusi pārliecinošus argumentus par iespējamām priekšrocībām, ko tas dotu mežsaimniecības nozarei.

2. Vispārīga informācija par likumdošanas iniciatīvām

2.1. Visās trīs jomās – dzīvnieku un augu veselība, kā arī augu reprodutīvā materiāla aprīte, – ES līmenī ir identificēta virkne ar problēmām. Tas rada grūtības tirgus dalībniekiem, tādēļ jo īpaši svarīgi ir uzlabot tiesību aktus, lai ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem, kā arī patērētājiem un pakalpojumu saņēmējiem mazinātu birokrātisko slogu un uzlabotu uzņēmējdarbības vidi.

2.2. Attiecībā uz dzīvnieku veselību spēkā esošajos tiesību aktos ir vairākas problēmas – dzīvnieku veselības politika ir sarežģīta, trūkst vispārējas stratēģijas, nepietiekama uzmanība ir pievērsta slimību profilaksei, sevišķi uzsverot nepieciešamību noteikt un ieviest stingrākas drošības prasības dzīvnieku turēšanas vietās.

2.3. Attiecībā uz dzīvnieku veselību Komisijas priekšlikumā lielākais uzsvars ir likts uz preventīvajiem pasākumiem, slimību uzraudzību, kontrolēm un izpēti ar mērķi samazināt dzīvnieku slimību biežumu un samazināt slimību uzliesmojumu ietekmi, kā arī ir noteikti dzīvnieku veselības pasākumi sauszemes dzīvniekiem un ūdensdzīvniekiem.

2.4. Augu veselība ir būtiska arī bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmas pakalpojumu aizsardzībai. Kaitīgie organismi no citiem kontinentiem ir īpaši bīstami. Svešzemju kaitīgo organismu ieviešana ES rada nopietnu ekonomisku kaitējumu. Jaunu kaitīgo organismu ieviešanās dēļ trešās valstis var noteikt tirdzniecības ierobežojumus, tādējādi nodarot kaitējumu eksportam.

2.5. Attiecībā uz augu veselību Komisijas priekšlikumā ir paredzēts noteikt karantīnas organismu konceptuālo būtību un sadalījumu kategorijās, kritērijus, pēc kuriem definēs, vai kaitīgais organisms ir kvalificējams par karantīnas organismu. Komisija tiek pilnvarota pieņemt sarakstus, izmantojot īstenošanas aktus, par konkrētiem augiem, augu produktiem un citiem objektiem, uz ko attiecas aizliegumi un īpašas prasības attiecībā uz to ieviešanu un pārvietošanu ES teritorijā, kā arī noteikumus par augu, augu produktu un citu objektu ieviešanu un pārvietošanu aizsargājamās zonās.

2.6. Attiecībā uz augu reprodutīvo materiālu Komisijas priekšlikums ir pilnveidot likumdošanu sēkļu un pavairojamā materiāla tirdzniecības jomā, ņemot vērā tehnisko progresu augu selekcijā, strauju starptautiskā tirgus attīstību un nepieciešamību nostiprināt augu bioloģisko daudzveidību un samazināt izmaksas un administratīvo slogu gan kompetentajām iestādēm, gan tirgus dalībniekiem.

3. Komisijas priekšlikuma pamatojums un kopsavilkums

3.1. Eiropas Komisija 2013. gada 6. maijā pieņēma un nodeva publiskai izskatīšanai pārstrādātus tiesību aktus, kas attiecas uz dzīvnieku veselību, augu veselību un augu reprodutīvā materiāla kvalitāti.

Dzīvnieku veselība

3.2. Šobrīd Eiropas Savienībā spēkā esošo tiesisko regulējumu dzīvnieku veselības jomā veido apmēram 50 direktīvas un regulas un 400 sekundārie tiesību akti. Komisija 2004. gadā uzsāka normatīvo aktu izvērtēšanu dzīvnieku veselības jomā. Pēc normatīvo aktu izvērtēšanas 2007. gadā tika izstrādāta jauna stratēģija dzīvnieku veselības jomā. Komisijas 2013. gada 6. maija paziņojumā ir izklāstīts tiesiskais regulējums, kas balstīts uz 2007. gadā publicēto ES stratēģiju dzīvnieku veselības jomā.

3.3. Komisija ierosina vienkāršot tiesisko regulējumu, pamatojoties uz labu pārvaldību, atbilstību starptautiskajiem standartiem un galveno uzmanību pievēršot ilgtermiņa profilakses pasākumiem un izveidojot sadarbību ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām.

3.4. Komisijas priekšlikumā ir ierosināts, ka jāparedz iedarbīgi mehānismi ātrai reaģēšanai slimību gadījumos, arī attiecībā uz jaunām problēmām, piemēram, slimībām, kas radušās no jauna, un ka jānosaka skaidras un līdzsvarotas funkcijas un pienākumu sadalījums starp kompetentajām iestādēm, ES iestādēm, lauksaimniecības nozari un dzīvnieku īpašniekiem, kā arī jānosaka dažādo ieinteresēto personu (piemēram, operatoru, veterinārārstu un lolojumdzīvnieku turētāju un dzīvnieku speciālistu) pienākumi, jo iepriekš minētajam ir būtiska nozīme dzīvnieku veselības sargāšanā.

3.5. Svarīgi ir, ka Komisija vēlas samazināt tirdzniecības traucējumus, ņemt vērā mazo zemnieku saimniecību un mikrouzņēmumu īpatnības un noteikt vienkāršotas procedūras, lai izvairītos no nepamatota administratīvā sloga un pārlieku lielām izmaksām, vienlaikus gādājot, lai tiktu stingri ievēroti augsti standarti dzīvnieku veselības jomā.

3.6. Iespējami ir jāmazina dzīvnieku slimību ietekme uz dzīvnieku veselību un sabiedrības veselību, dzīvnieku labturību, ekonomiku un sabiedrību, dalībvalstu un ES līmenī palielinot informētību par slimībām, gatavību reaģēt uz to izplatīšanos un uzlabojot uzraudzības un ārkārtas gadījumu reaģēšanas sistēmas.

3.7. Viens no Komisijas priekšlikuma svarīgākajiem mērķiem ir nodrošināt dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu iekšējā tirgus netraucētu darbību, vienlaikus augstā līmenī nodrošinot dzīvnieku veselības un sabiedrības veselības aizsardzību un atbalstot stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus.

Augu veselība

3.8. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aizsardzības pasākumiem pret augiem kaitīgajiem organismiem, kurā ietverti pasākumi saistībā ar kaitīgo organismu radīto fitosanitāro risku noteikšanu un samazināšanu līdz pieņemamam līmenim, radīts, pamatojoties uz Komisijas 2008. gada priekšlikumu pārskatīt Padomes Direktīvu 2000/29/EK par augu veselību. Ar priekšlikumu tiek atceltas vairākas kontroles direktīvas par atsevišķu karantīnas organismu pārvaldību, kuru klātbūtne ir konstatēta ES.

3.9. Attiecībā uz augu importu Komisijas priekšlikumā ir noteikts jauns regulējums, kas ietver Komisijas pilnvaras, pieņemot īstenošanas aktus, ar kuriem novērš risku, ko rada tādi atsevišķi stādāmie augi no konkrētām trešām valstīm, kuriem jāpiemēro piesardzības pasākumi. Priekšlikumā iekļautas jaunas prasības karantīnas stacijām nepiemērot atbrīvojumus reglamentētiem augiem, kas ES teritorijā ievesti pasažieru bagāžā. Tas nozīmē, ka, ievēdot pasažieru bagāžā reglamentētos augus, turpmāk būs nepieciešams fitosanitārais sertifikāts.

3.10. Attiecībā uz augu produktu pārvietošanu ES Komisijas priekšlikumā paredzēta visu operatoru iedalīšana grupās – profesionālie operatori un neprofesionālie operatori –, profesionālo operatoru atbildība un pienākumi, kas izriet no prasībām par augu, augu produktu un citu objektu pārvietošanu. Paredzēts, ka profesionālajiem operatoriem obligāti ir jāreģistrējas reģistrā, kurā iekļauti arī tie profesionālie operatori, kam jāreģistrējas saskaņā ar ierosināto regulas projektu par augu reproduktīvo materiālu, šādi samazinot administratīvo slogu.

3.11. Paredzēts izveidot elektroniskās paziņošanas sistēmu, lai dalībvalstis varētu vienotā veidā un laikus informēt par kaitīgo organismu parādīšanos to teritorijā, un plānots arī palielināt sabiedrības informētību, palielināt dažādu pārskatu, ziņojumu un programmu skaitu un rīkot ārkārtas situācijas simulācijas mācības.

Augu reproduktīvais materiāls

3.12. Augu reproduktīvā materiāla jomā Komisija ir apstiprinājusi priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par to, kā audzēt augu reproduktīvo materiālu un kā to darīt pieejamu tirgū (augu reproduktīvā materiāla tiesību akts), un ar ko kodificē un groza tiesību aktus par šāda materiāla laišanu tirgū. Ar minēto priekšlikumu tiek atceltas un aizstātas divpadsmit Padomes direktīvas.

3.13. Tiesību aktu pārskatīšana augu reproduktīvā materiāla jomā ir nepieciešama, jo priekšlikumā minētās direktīvas ir novecojušas, vairākkārt grozītas, un tām ir atšķirīgs pamatojums un pieeja, proti, tās ir sarežģītas, un dalībvalstīm regulāri rodas pretrunīga izpratne par to pārņemšanu, kas savukārt izraisa nevienlīdzīgus nosacījumus tirgus dalībniekiem, jo ietekmē viņu darba apstākļus. Turklāt, ņemot vērā šo jomu regulējošo direktīvu lielo skaitu, ir vāja horizontālā koordinācija ar citiem normatīvajiem aktiem, kas attiecas uz augu veselību vai tirgus kontroli.

3.14. Augu reproduktīvā materiāla regulas projekta darbības joma aptver lauksaimniecības augu sugu sēklas, kultūraugu (dārzeņu, augļu un ogulāju un dekoratīvo) pavairojamo materiālu un meža reproduktīvo materiālu. Tāpēc ir ieviests kopīgais termins, kas attiecas gan uz sēklām, gan pavairojamo materiālu, proti, augu reproduktīvais materiāls.

3.15. Regulas projekts neattieksies tikai uz tādu augu reproduktīvā materiāla apriti, kas ir paredzēts pārbaudēm un zinātniskiem nolūkiem, selekcijai, uzturēšanai gēnu bankā un ar ko apmainās natūrā personas, kuras nav profesionāli operatori.

3.16. Attiecībā uz meža reproduktīvo materiālu regulas projektā paredzēts, ka valstis var noteikt stingrākas prasības attiecībā uz galalietotājiem pieejamu materiālu. Meža reproduktīvā materiāla jomā jaunajā regulas projektā ir noteiktas pārmērīgas papildu administratīvās formalitātes, kas var palielināt administratīvo slogu attiecīgajiem operatoriem.

4. Vispārīgas un īpašas piezīmes

Dzīvnieku veselība

4.1. EESK piesardzīgi vērtē to, ka Komisijai saskaņā ar Lisabonas līgumu ir piešķirtas pilnvaras pieņemt deleģētos aktus un īstenošanas aktus. Īpašas bažas ir par ES dalībvalstīm jutīgiem jautājumiem, jo attiecībā uz deleģētajiem aktiem dalībvalstīm nebūs iespēju nodrošināt, ka tiek ņemti vērā specifiski valstu vai reģionu apstākļi.

4.2. EESK vērš uzmanību uz to, ka Eiropas Savienības ārējo sauszemes robežu tuvumā ir paaugstināts risks, ka dalībvalstīs var izplatīties dažādas dzīvnieku infekcijas slimības, ko izplata savvaļas dzīvnieki. Priekšlikumā tomēr ir centieni paplašināt potenciālo apjomu slimību kontroles pasākumiem, ko tagad iespējams saskaņotāk piemērot savvaļas dzīvniekiem, un paredzēta virkne biodrošības un citu profilaktisko pasākumu, kurus var veikt pie ES robežām. Šajā sakarā EESK aicina Eiropas Komisiju noteikt visus nepieciešamos drošības pasākumus un paredzēt atbilstošu Eiropas finansējumu minēto risku novēršanai.

4.3. Jāprecizē to personu loks, kuru pienākums ir ziņot par aizdomām uz dzīvnieku saslimšanu. Dzīvnieku īpašnieku pienākums ir uzraudzīt viņiem piederošo dzīvnieku veselību.

4.4. EESK saskata pretrunas terminu "operators" un "dzīvnieku speciālists" lietošanā un iesaka skaidrāk norādīt šo terminu skaidrojumā, ka īpašuma tiesības pieder "operatoram". Komiteja uzsver, ka no priekšlikuma teksta pilnībā nav saprotama "dzīvnieku speciālista" loma šī priekšlikuma izpratnē.

4.5. EESK aicina Eiropas Komisiju pēc iespējas drīzāk publicēt dzīvnieku slimību strukturētu sarakstu, lai izvērtētu pasākumus, kas saistīti ar šādu slimību profilaksi un kontroli. Svarīga ir elastīga pieeja, lai slimību sarakstu vajadzības gadījumā varētu atjaunināt. Šādi saraksti būtu jāveido ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un pārējām ieinteresētajām personām.

4.6. EESK vēlas uzsvērt, ka ir atšķirības starp Eiropas Parlamenta un Padomes regulā par lolojumdzīvnieku nekomerciālu pārvietošanu (turpmāk – PET regula) un Komisijas priekšlikumā lietotajiem terminiem, kuru nozīmei vajadzētu sakrist. Minētās atšķirības ir jāizlabo. Nav saprotams, kādas juridiskas saistības fiziskai personai (turētājam) ir ar dzīvnieka īpašnieku, kaut arī PET regulā ir noteikts, ka "pilnvarota persona ir jebkura fiziska persona, kurai ir īpašnieka rakstiska atļauja īpašnieka vārdā veikt lolojumdzīvnieka nekomerciālu pārvietošanu".

4.7. Lai novērstu atšķirīgu interpretāciju normu izpildē, EESK iesaka noteikt, ka Komisija izstrādā deleģēto aktu par pamatzināšanu iegūšanu operatoriem un dzīvnieku speciālistiem.

4.8. Attiecībā uz veselības pārbaudēm atsevišķas nozarēs, piemēram, akvakultūrā un biškopībā, Komiteja iesaka, ka veterinārārstu pienākumus var veikt vienīgi atbilstoši apmācīti un akreditēti speciālisti.

4.9. EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, ka tiesību aktos skaidri un saprotami ir noteikti kompensācijas mehānismi lauksaimniecības dzīvnieku īpašniekiem īpaši bīstamu infekcijas slimību izplatīšanās gadījumos.

4.10. EESK iesaka iekļaut lauku attīstības programmās tādas nozares kā putnkopība, lai finansētu ieguldījumus lauku saimniecībās, kas ir vajadzīgi jauno noteikumu par dzīvnieku veselību izpildei.

Augu veselība

4.11. Attiecībā uz karantīnu augu veselības regulas projektā ir ietverti vienkāršoti karantīnas pasākumi un procedūras, piemēram, paredzēts vājāks fitosanitārais režīms tirdzniecībai nelielos apmēros. Nelieli inficētu vai invadētu augu un augu produktu daudzumi tomēr var būtiski ietekmēt ES fitosanitāro stāvokli.

4.12. Kaitīgo organismu definēšanai priekšlikumā ir izmantoti kritēriji, kas neatbilst Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas (turpmāk – IPPC) principiem. Priekšlikumā arī izmantoti termini un definīcijas, kas būtiski atšķiras no IPPC un Starptautisko fitosanitāro pasākumu standartos lietotās terminoloģijas un definīcijām. Šādas atšķirības var izraisīt pārpratumus ar trešām valstīm un tādējādi radīt traucējumus augu un augu produktu eksportam.

4.13. EESK atzinīgi vērtē iespēju operatoriem saņemt kompensāciju par iznīcināto to augu, augu produktu vai citu objektu vērtību, ko skāruši apkarošanas vai ierobežošanas pasākumi, kuri ieviesti ar jauno augu aizsardzības tiesību aktu. Līdzīga pieeja jau ir ieviesta ES Veterinārijas fondā attiecībā uz dzīvniekiem. Iznīcinātu augu un u. c. vērtības kompensācija tiks tiesiski īstenota pēc augu veselības tiesību akta stāšanās spēkā. To būtu vēlams nodrošināt bez ilgākas kavēšanās vienlaikus ar 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas stāšanos spēkā.

4.14. Tā kā ES un arī dalībvalstis atsevišķi ir parakstījušas IPPC un Pasaules tirdzniecības organizācijas Sanitāro un fitosanitāro nolīgumu, tad šādas definīcijas maiņas rezultātā paredzams, ka IPPC un starptautisko vienošanos principi netiks piemēroti.

4.15. EESK piesardzīgi skatās uz prasību maiņu attiecībā uz augu pasu piemērošanu augiem un augu produktiem, kas paredzēti izplatīšanai aizsargājamās zonās, jo regulas projektā paredzēts, ka augu pases vairs nebūs nepieciešamas gala lietotājam, tādējādi palielinot jaunu augu karantīnas organismu izplatības risku.

4.16. EESK neatbalsta priekšlikumu uzlikt par pienākumu operatoriem, tai skaitā lauksaimniekiem, konstatējot karantīnas organismus, nekavējoties veikt fitosanitāros pasākumus, kas nepieciešami, lai izskaustu šos karantīnas organismus, jo par fitosanitāro stāvokli kā ilgtermiņa pasākumu un ieguldījumu ekonomikā ir atbildīga kompetentā iestāde un papildu izmaksas operatoriem mazinās to konkurētspēju.

4.17. Atzinīgi vērtējot Komisijas pieeju eksportam uz trešām valstīm un iespēju saņemt pirmseksporta sertifikātu, EESK tomēr izsaka bažas, ka šis jaunais regulējums neatrisinās pašreizējās problēmas ar eksportējamo kravu sertificēšanu, ja izcelsmes valsts nav sertificējošā valsts. Tāpat Komiteja joprojām ir nobažījusies, ka dubultās pārbaudes un kontroles būs jāsedz Eiropas uzņēmējiem uz sava rēķina.

Augu reproduktīvais materiāls

4.18. Izskatāmajā regulas projektā “operatora” definīcijā nav iekļautas privātpersonas. Savukārt “profesionālais operators” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura attiecībā uz augu reproduktīvo materiālu profesionāli veic vismaz vienu no šādām darbībām: audzē, selekcionē, uztur, sniedz pakalpojumus, uzglabā vai tirgo. Lai atvieglotu kontroli, minētajiem profesionālajiem operatoriem ir jāreģistrējas.

4.19. Jāprecizē jaunā noteikuma par profesionālajiem operatoriem formulējums, jo grūti saprast tā darbības jomu – vai tas attiecas uz tikai uz profesionālajiem, vai tāpat arī uz neprofesionālajiem operatoriem?

4.20. Komisijas ierosinātajā regulas projektā joprojām ir daudz neskaidrību, piemēram, par to, kā regulā ietvertās normas piemērojamas attiecībā uz meža reproduktīvā materiāla ražošanu un tā tirdzniecības kontroli, jo klasifikācijas sistēma, definīcijas, kā arī kontroles un uzraudzības pamatprincipi ir atšķirīgi no lauksaimniecības kultūru reproduktīvā materiāla un nebūtu maināmi. Turklāt līdzšinējā kārtība meža reproduktīvā materiāla ražošanā un sertifikācijā ir saskaņota ar ESAO sistēmu.

4.21. EESK neatbalsta to, ka piegādātājs sedz visas ar meža reproduktīvā materiāla ieguves avotu saistītās izmaksas, jo šāds noteikums var samazināt interesi par jaunu, ģenētiski augstvērtīgu ieguves avotu reģistrēšanu, kam būs negatīva ietekme uz jaunajām mežaudzēm Eiropas Savienībā. Šādu ģenētiski augstvērtīgu meža reproduktīvā materiāla ieguves avotu radīšana ir laikietilpīga un ieguldītais atmaksājas tikai pēc vairākiem gadu desmitiem.

4.22. EESK atzinīgi vērtē to, ka regulas projekta darbības jomā nav iekļauta augu reproduktīvā materiāla apmaiņa natūrā starp divām personām, kas nav profesionāli operatori. Regulas projektam jābūt tādām, kas ļautu kolekcionāriem vai kaimiņiem apmainīties ar dažām sēklām vai stādiem un nebaidīties, ka šāda darbība ir pretlikumīga.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)”

COM(2013) 0521 final – 2013/0247 (COD)

(2014/C 170/18)

Ziņotājs: **BOLAND**

Eiropas Parlaments 2013. gada 10. septembrī un Padome 2013. gada 17. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 207. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)”

COM(2013) 0521 final – 2013/0247 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 6. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (10. decembra sēdē), ar 142 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu grozīt Regulas (EK) Nr. 1698/2005 70. panta 4.c punktu, lai paildzinātu atkāpi par paaugstinātas līdzfinansējuma likmes piešķiršanu dalībvalstīm, kam draud lielas grūtības saistībā ar finansiālo stabilitāti, un tādā veidā nodrošinātu lauku attīstības programmu pilnīgu īstenošanu.

1.2. EESK atbalsta priekšlikumu, ja tas atbilst pašreizējā plānošanas perioda no 2007. līdz 2013. gadam un nākamā plānošanas perioda mērķiem.

1.3. EESK iesaka nodrošināt, ka dalībvalstis, kurām programmas īstenošanas periodā no 2013. līdz 2020. gadam joprojām jāīsteno arī finanšu stabilitātes programmas, varētu gūt labumu no minētajiem līdzfinansēšanas noteikumiem.

1.4. EESK atzīmē, ka kopējais budžeta apmērs netiks palielināts, bet atzinīgi vērtē norādi, ka apropriāciju nepieciešamība 2014. gada budžetā var pieaugt par 90 miljoniem euro, ja dalībvalstis turpinās piemērot paaugstinātās līdzfinansējuma likmes.

1.5. EESK atbilstoši iepriekšējiem atzinumiem par atbalstu dalībvalstīm, kurās vērojama finansiāla nestabilitāte, iesaka arī turpmāk nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret šīm valstīm.

2. Skaidrojums un vispārīga informācija

2.1. Eiropas Komisija ir apņēmusies nodrošināt, ka pilnībā tiek īstenotas lauku attīstības programmas, kuras paredz kopējā lauksaimniecības politika, un ka tās sniedz iespējami lielāku labumu visiem lauku rajoniem visās – jo īpaši finanšu krīzes skartajās – dalībvalstīs.

2.2. Finanšu krīzes dēļ un tā kā daudzās valstīs jāīsteno stingras fiskālās konsolidācijas pasākumi, paredzams, ka radīsies grūtības programmu līdzfinansēšanā.

2.3. Dažos gadījumos šīs grūtības varētu samazināt kopējo labuma guvējiem paredzētā atbalsta apmēru, un tas negatīvi ietekmētu lauku rajonu iedzīvotājus.

2.4. Jānorāda, ka šādas grūtības var rasties septiņās valstīs. Tās ir Kipra, Grieķija, Ungārija, Īrija, Latvija, Portugāle un Rumānija, kuras dēvē arī par “programmas valstīm”. Jāatzīmē arī, ka pielāgošanas programma vairs neattiecas uz Ungāriju, Rumāniju un Latviju.

2.5. Priekšlikuma mērķis ir nodrošināt, ka šīs un citas dalībvalstis pilnībā īsteno lauku attīstības programmu un projektus var turpināt, jo tiem paredzētais atbalsts netiks samazināts.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Priekšlikumā iekļauti noteikumi, kas ļaus dalībvalstīm piemērot augstākas līdzfinansēšanas likmes, taču nemaina tām lauku attīstības politikas ietvaros no 2007. līdz 2013. gadam paredzētā piešķiruma kopējo apjomu. Minētie noteikumi šīm dalībvalstīm nodrošinās papildu finanšu līdzekļus ļoti nozīmīgā brīdī un atvieglos programmu turpmāko īstenošanu vietējā līmenī.

3.2. Priekšlikums neietekmē saistību apropriācijas, jo nav ierosināti grozījumi attiecībā uz ELFLA finansējuma maksimālo summu, kas paredzēta darbības programmām plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Tomēr nepieciešamās maksājumu apropriācijas 2014. gada budžetā var pieaugt par 90 miljoniem *euro*, ja dalībvalstis turpinās piemērot paaugstinātās līdzfinansējuma likmes.

3.3. Ievērojot to, cik aktīvi dalībvalstis vēlēšies izmantot šo iespēju un kā tiks pieprasīti starpposma maksājumi, Komisija analizēs stāvokli un, ja vajadzīgs, apsvērs atbilstošus pasākumus.

3.4. EESK jau pieņēmusi līdzīgus atzinumus, kuros norādīts, ka dalībvalstis, kas iesaistītas finanšu stabilitātes programmās, saskaras ar grūtībām nodrošināt līdzfinansējumu. Tie ir atzinumi "Fiskālā konsolidācija/Eiropas zivsaimniecības fonda programmas" (NAT/613) un "Finanšu pārvaldība un atcelšanas noteikumi dalībvalstīm, kas saskaras ar nopietnām grūtībām" (ECO/352).

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Labi zināms, cik liela visās dalībvalstīs ir lauku attīstības programmas sociālā un ekonomiskā nozīmība. Šī programma paver lauku rajoniem iespēju novērst iedzīvotāju aizplūšanu, nodrošinot, ka uzņēmējdarbības jomā lauki spēj konkurēt ar uzņēmumiem, kas atrodas tuvāk centram, savukārt sociālajā jomā tā rada pievienoto vērtību, uzlabojot nošķirtāko lauku rajonu iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

4.2. Pašreizējā finanšu krīze ļoti negatīvi ietekmējusi dažu dalībvalstu ekonomikas izaugsmi un finanšu stabilitāti, būtiski palēninot arī visas ES ekonomikas izaugsmi.

4.3. Dalībvalstis, kam jāievēro stingra finanšu disciplīna un izdevumu ierobežošanas mērķi, kurus izvirzījušas ārējas struktūras, piemēram, Starptautiskais Valūtas fonds, Eiropas Centrālā banka un citas, noteikti nespēs garantēt saistības līdzfinansēt lauku rajonu attīstības programmas, kā to noteikusi ES.

4.4. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir svarīgi norādīt, ka finanšu krīze ietekmējusi līdzfinansēšanu pašreizējā plānošanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Tas būtiski ietekmēs projektus, kuru īstenošana tuvojas beigām, un līdz 2015. gada beigām īstenojamus projektus.

4.5. Lai atrisinātu šo problēmu, kas varētu negatīvi ietekmēt noteiktus lauku rajonus, pieejamo ELFLA līdzekļu maksimālu izmantošanu saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 70. panta 4.c punktu var nodrošināt, pagarinot termiņu, līdz kuram minētais noteikums ir spēkā, proti, līdz 2007.–2013. gada plānošanas perioda izdevumu attiecināmības galīgajam datumam 2015. gada 31. decembrī.

4.6. Ir noteikti starpposma maksājumu un galīgā atlikuma maksājumu termiņi, kas ir atkarīgi no laika posma, kurā attiecīgā dalībvalsts saņēma finansiālu atbalstu saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 407/2010, Regulu (EK) Nr. 332/2002 vai Līgumu par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi. Diemžēl jāatzīmē, ka dalībvalstis, iespējams, arī pēc šī termiņa beigām saskarsies ar finansiālām grūtībām un to iespējas līdzfinansēt šīs programmas būs ierobežotas.

4.7. Saskaņā ar Eiropadomes 2013. gada 7.–8. februāra sanāksmes secinājumiem un Kopīgo noteikumu regulas 22. pantu līdzfinansējuma likme paaugstināta par 10 procentpunktiem. Paaugstinātā līdzfinansējuma likme tiks piemērota attiecībā uz 2014.–2020. gada plānošanas periodu līdz 2016. gada 30. jūnijam, kad paaugstināšanas iespēja tiks pārskatīta. Tā kā 2007.–2013. un 2014.–2020. gada plānošanas periodi pārklājas, būtu jānodrošina saskaņota un vienlīdzīga attieksme pret dalībvalstīm, kas saņem finansiālo palīdzību abos minētajos periodos. Tāpēc dalībvalstīm, kas saņem finansiālo palīdzību, vajadzētu būt iespējai gūt labumu no līdzfinansējuma likmes paaugstinājuma līdz pat attiecināmības perioda beigām un pieprasīt to savos iesniegumos par galīgā atlikuma izmaksu pat tad, ja finansiālā palīdzība vairs netiek sniegta.

4.8. Iespējai paaugstināt starpposma maksājumus un galīgā atlikuma maksājumus virs parastās līdzfinansējuma likmes vajadzētu būt pieejamai ne tikai laika periodā, kad dalībvalstis saņem finansiālo palīdzību saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 407/2010, Regulu (EK) Nr. 332/2002 vai Līgumu par Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi, jo dalībvalstis pat pēc finansiālās palīdzības saņemšanas turpina saskarties ar lielām grūtībām nodrošināt līdzfinansējumu no valsts budžeta.

4.9. Paredzēts, ka spēkā esošās Regulas (EK) Nr. 1698/2005 grozījumiem nebūs finansiālas ietekmes, jo kopējais piešķirums lauku attīstībai netiek palielināts. Taču, programmas beigām tuvojoties, Komisija varētu pārskatīt dalībvalstīm veiktos maksājumus.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem”

COM(2013) 516 final – 2013/0239 (COD)

(2014/C 170/19)

Galvenais ziņotājs: **Stéphane BUFFETAUT**

Padome 2013. gada 27. septembrī un Eiropas Parlaments 2013. gada 8. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem”

COM(2013) 516 final – 2013/0239 (COD).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2013. gada 17. septembrī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (2013. gada 10. decembra sēdē), iecēla Buffetaut kgu par galveno ziņotāju un ar 121 balsi par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. Priekšlikums grozīt regulu principā ir pilnībā pamatots, taču ar to bija jāpanāk iespēja efektīvāk vērsties pret atkritumu nelikumīgu sūtījumu un to neatbilstošas apstrādes praksi. Nosakot skaidru un vienotu regulējumu kontroļu veikšanai, jaunais tiesību akts dalībvalstīm faktiski sniedz metodoloģisku atbalstu, un tam būtu jākalpo dalībvalstīm par stimulu īstenot efektīvākas kontroles, ņemot vērā, ka plāni katru gadu tiks pārskatīti un vajadzības gadījumā pielāgoti.

1.2. Eksporta jomā noteikums, ka kompetentās iestādes ir pilnvarotas pieprasīt pierādījumus, ka sūtījums atbilst likuma prasībām attiecībā uz atkritumu pārstrādes metodēm, tehnoloģijām un standartiem atkritumu reģenerācijas uzņēmuma galamērķa valstī, varētu ļaut labāk apkarot nelegālo eksportu, kas, kā zināms, diemžēl kļuvis par mafijas veiktu darbību.

1.3. Efektīvu un vienotu kontroļu ieviešanai būtu jādod iespēja novērst negodīgas konkurences situācijas, kurās uzņēmumi, kas ievēro noteikumus un rīkojas godīgi un pārredzami, ir nelabvēlīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar tiem, kas nepilda likuma prasības, tās apiet vai apzināti pārkāpj.

1.4. Lai aizsargātu sabiedrības veselību un vidi, nozarē uzturētu veselīgu konkurenci un apkarotu mafijas īstenotu praksi, ir vēlams kontroles plānu labāka organizācija. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka papildu praktisko līdzekļu mobilizēšana neizbēgami rada izmaksas un liek dalībvalstīm noteikt publisko izdevumu prioritātes.

2. Vispārīga informācija

2.1. Regula Nr. 1013/2006 tiek īstenota jau astoņus gadus, un Komisija vēlas noteikumu uzlabošanas nolūkā izdarīt secinājumus par gūto pieredzi un regulu grozīt, lai, no vienas puses, vienkāršotu procedūras un, no otras puses, uzlabotu kontroles efektivitāti un novērstu atkritumu, jo īpaši bīstamu atkritumu, nelikumīgu sūtīšanu.

2.2. Jāatceras, ka minētās regulas mērķis bija Kopienas tiesību aktos transponēt ESAO un Bāzeles konvencijas par atkritumu pārsūtīšanu noteikumus, novērst 1993. gada regulas piemērošanas problēmas, veicināt atkritumu pārrobežu pārsūtīšanas noteikumu saskaņošanu starptautiskā līmenī, kā arī vienkāršot un precizēt tekstu.

2.3. Ir atrisināts jautājums par Eiropas tiesību aktu atbilstību starptautiskām konvencijām, taču joprojām ir jāpildinveido inspicēšanas joma, īpašu vērību veltot bīstamiem atkritumiem un atkritumiem, kas nosūtīti nelikumīgi ar mērķi tos izgāzt vai apstrādāt neatbilstoši standartiem. Praksē paredzēts rūpīgāk pievērsties to atkritumu kontrolei, kas sagādā vislielākās problēmas.

2.4. Jāatgādina, ka Eiropas Savienībā visi reģenerācijai paredzētie atkritumu sūtījumi ir brīvā aprītē. Uz nebīstamu atkritumu sūtījumiem neattiecas prasības par iepriekšēju paziņošanu, ir tikai jāizpilda vispārīgās prasības par informēšanu. Savukārt uz bīstamo atkritumu sūtījumiem, kas paredzēti reģenerācijai, un uz apglabāšanai paredzētu atkritumu sūtījumiem attiecas prasības par iepriekšēju rakstisku paziņošanu un piekrišanu.

2.5. Šo tiesību aktu īstenošana ietver pieņemumu, ka to piemērošana tiek kontrolēta. Tātad ir paredzēts, ka dalībvalstīm atbilstoši Atkritumu pamatdirektīvai ir jāriko uzņēmumu inspicēšana, kā arī sūtījumu kontrole neatkarīgi no tā, vai sūtīšanai tiek izmantoti ceļi, ostas vai citi transporta veidi. Kontroli var veikt arī ķēdes noslēgumā reģenerācijas vai apglabāšanas vietā.

2.6. Dalībvalstis kontroli īsteno tādā veidā, kādu tās uzskata par piemērotu. Regulā par atkritumu sūtīšanu nav noteikti nekādi konkrēti noteikumi par kontroles īstenošanu. Praksē šī dalībvalstīm piešķirtā lielā rīcības brīvība ir kļuvusi par cēloni ievērojamām atšķirībām to vidū. Dažas valstis ir ieviesušas efektīvus mehānismus, citas – krietni atpaliek, galvenokārt tāpēc, ka tām nav pietiekamu līdzekļu šādai rīcībai. Šāda stāvokļa dēļ tie atkritumu sūtītāji, kas darbojas nelikumīgi, izvēlas sūtījumus veikt no tām dalībvalstīm, kuru kontroles sistēmas ir nepilnīgas.

2.7. Ir pašsaprotami, ka vissmagākās problēmas, kas izriet no nelikumīgas sūtīšanas, ir saistītas ar bīstamajiem atkritumiem, kā arī ar atkritumiem, kas tiek sūtīti apglabāšanai vai kas netiek pienācīgi apstrādāti, pārkāpjot spēkā esošos noteikumus. Sekas var nopietni ietekmēt cilvēku veselību un vidi.

2.8. Nelikumīga sūtīšana izraisa arī tādas būtiskas negatīvas sekas kā konkurences kropļojumi, kas rodas tāpēc, ka dalībvalstīs kontrole tiek piemērota ļoti atšķirīgi. Tādējādi uzņēmumi, kas ievēro tiesību aktus, nonāk neizdevīgākā stāvoklī nekā tie, kas darbojas valstīs, kurās tiesību aktu ievērošana tiek kontrolēta reti vai slikti.

2.9. Komisija ierosina pārstrādāt regulu, lai novērstu šo nelikumīgo un bīstamo darbību. Pārskatīšanas mērķis ir atbalstīt un orientēt dalībvalstu inspekcijas uz augsta riska atkritumu plūsmu stingrāku kontroli.

3. Priekšlikuma saturs

3.1. Komisija izskatāmajā priekšlikumā pievieno to produktu, kas nav atkritumi, atkārtotas izmantošanas definīciju un pauž vēlmi, lai tai tiktu piešķirtas pilnvaras pieņemt deleģētos aktus par tehniskajām un organizatoriskajām prasībām datu un informācijas apmaiņas jomā, taču svarīgākais priekšlikuma elements ir saistīts ar regulas 50. panta grozīšanu.

3.2. Šo grozījumu mērķis ir:

3.2.1. panākt, lai dalībvalstis organizētu uzņēmumu kontroli un ieviestu atkritumu sūtījumu, reģenerācijas un apglabāšanas izlases veida pārbaudes;

3.2.2. panākt, lai dalībvalstis izstrādātu sūtījumu inspicēšanas plānus, tostarp uzņēmumu un transporta (pa ceļiem, dzelzceļu, caur ostām) inspicēšanas plānus.

3.3. Komisija nosaka to elementu definējumu, kas jāiekļauj šajos plānos, un ir paredzējusi septiņus punktus, kas dalībvalstīm jāievēro un par kuriem tām jāsniedz atskaite.

3.4. Šajā īstenojamajā stratēģijā jānorāda izmantotie resursi, nelikumīgo plūsmu riska novērtējums, prioritātes, jāsniedz informācija par paredzēto inspekciju skaitu un veidu attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas objektiem, autotransportu, katrai atkritumu sūtījumu inspicēšanā iesaistītajai iestādei uzticētie uzdevumi, koordinācijas līdzekļi starp dažādām iestādēm, novērtējums par to, vai nepieciešama inspektoru apmācība. Ir paredzēta šo plānu ikgadēja pārskatīšana.

3.5. Komisija priekšlikumā ietvērusi arī noteikumus par to, kā pienācīgi aizsargāt atkritumu sūtījumus un kā atbilstoši tiesību aktiem īstenot reģenerācijas procedūras.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komisijas aprakstītā situācija, nelikumīgo sūtījumu apmērs un atšķirīgais stāvoklis kontroles un tiesību aktu īstenošanas jomā ir leģitīms pamats vēlmei iejaukties, lai novērstu šo nelikumīgo pārsūtīšanu un samazinātu tās izraisīto veselības un vides apdraudējumu, kā arī lai novērstu to uzņēmumu neizdevīgo stāvokli, kuri pareizi piemēro tiesību aktus.

4.2. Tomēr ir svarīgi, lai jaunā tiesību akta īstenošana nepārvērstos par formāliem administratīviem pasākumiem, ar ko panāk atbilstību jaunajiem, nesen pieņemtajiem noteikumiem, taču neveic nekādus praktiskus soļus, kam vajadzīga finanšu līdzekļu mobilizēšana; parādos ieslīgušajām dalībvalstīm, kurām labāk jāsadala publiskie izdevumi, tas ir sensitīvs uzdevums.

4.3. Tāpēc plānotajām procedūrām jābūt vienkāršām, lai dalībvalstis, kuras šobrīd nerīkojas tik pareizi, mudinātu ieviest vai pilnveidot nepieciešamās kontroles. Nevēlēšanās tikt iesūdzētām Tiesā par līgumos noteikto saistību nepildīšanu, tāpat kā vienkāršo iedzīvotāju, kuri aizstāv savas leģitīmās intereses, aktīva darbība varētu būt iespējams stimulētām dalībvalstīm, kuras neievēro prasības.

Briselē, 2013. gada 10. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 216/2008 lidlauku, gaisa satiksmes pārvaldības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā”, “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu (pārstrādāta redakcija)” un “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kā paātrināt Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu” (pārstrādāta redakcija)”

COM(2013) 408 final – COM(2013) 409 final – 2013/0187 (COD) un COM(2013) 410 final – 2013/0186 (COD)

(2014/C 170/20)

Ziņotājs: **McDONOGH kgs**

Eiropas Parlaments 2013. gada 1. jūlijā un Padome 2013. gada 17. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 100. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 216/2008 lidlauku, gaisa satiksmes pārvaldības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā”, “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu (pārstrādāta redakcija)” un “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kā paātrināt Eiropas vienotās gaisa telpas īstenošanu” (pārstrādāta redakcija)”

COM(2013) 408 final – COM(2013) 409 final – 2013/0187 (COD) un COM(2013) 410 final – 2013/0186 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 19. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 494. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. decembrī (11. decembra sēdē), ar 180 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas vienotās gaisa telpas (SES) izveidošana vēl joprojām ir Eiropas aviācijas politikas svarīga prioritāte, kam ir vēl neizmantots potenciāls nodrošināt ietaupījumus, kvalitātes un drošības uzlabošanas, vides ietekmes mazināšanu un jaudas palielināšanas aviācijas nozarē un Eiropas ekonomikā kopumā. Pēdējos gados par SES notikušajās debatēs Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pastāvīgi ir pārstāvējusi pilsoniskās sabiedrības viedokli un ir pieņēmusi vairākus tematiskus atzinumus⁽¹⁾, kuru izstrādē lielu ieguldījumu snieguši daudzi aviācijas nozares dalībnieki. Visos šajos atzinumos EESK ir viennozīmīgi atbalstījusi SES projektu.

1.2. Šie tiesību aktu priekšlikumi sekmēs attīstību, bet ne revolūciju, un virzību uz priekšu, un tie neaizstāj iepriekšējās reformas. Bet tiem būtu turpmākajos gados ievērojami jāveicina Eiropas ATM sistēmas pārvēršana par efektīvāku, integrētu gaisa darbības telpu, pamatojoties uz rezultātiem, kas sasniegti jau kopš 2004. gada.

1.3. EESK aicina dalībvalstis izrādīt iniciatīvu un politisko gribu ātri izveidot Eiropas vienoto gaisa telpu un aicina Eiropas Komisiju pilnībā uzņemties īstenošanas procesa vadību.

⁽¹⁾ OV C 182, 4.8.2009., 50.–55. lpp.; OV C 376, 22.12.2011., 38.–43. lpp.; OV C 198, 10.7.2013., 9.–13. lpp.

1.4. Lai īstenotu šo būtisko un jau sen nepieciešamo Eiropas gaisa telpas reformu, svarīgs elements ir visaptveroša darbības uzlabošanas shēma. Ņemot vērā, ka pirmajā pārskata periodā (RP1) izmaksu efektivitātes mērķus pilnībā sasniegt neizdevās, ir vēl būtiskāk otrajā pārskata periodā (RP2) izvirzīt mērķus, kas rosinātu izveidot patiesus funkcionālos gaisa telpas blokus (FGTB) un veidotu sinerģiju, kā arī likvidētu pašreizējo dublēšanos starp 37 aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējiem (ANSP).

1.5. Patiesas Eiropas vienotās gaisa telpas izveide – lai arī sākumā ir jāsaskaras ar problēmām – Eiropā sekmēs aizvien intensīvāku gaisa satiksmi, radot nozīmīgas jaunas iespējas piedāvāt darba vietas un izredzes Eiropā veidot dispečeru karjeras struktūru.

1.6. Bez kavēšanās praksē jāīsteno plašs sociālais dialogs. Tikai visaptveroša cilvēkresursu partnerība Eiropas aviācijas nozarē var nodrošināt nepieciešamo vienprātīgo apņemšanos no visām pusēm un saskaņotu pieeju, lai izveidotu patiesu Eiropas vienoto gaisa telpu, tādējādi sekmējot nodarbinātību visos aviācijas vērtību ķēdes posmos, sniedzot ieguldījumu vides aizsardzībā un, kas nav mazāk svarīgi, arī labumu Eiropas patērētājiem.

1.7. Jācenšas pēc iespējas drīzāk FGTB apvienot un konsolidēt, un samazināt to skaitu. Virtuālo centru koncepcija ir tehniska inovācija, kas ir savietojama ar jaunas paaudzes gaisa satiksmes pārvaldības sistēmu (SESAR), un vienlaikus dod iespēju īstenot nepārtrauktu un sociālā ziņā pieņemamu pāreju. SESAR ieviešanai būs nepieciešama gaisa satiksmes pārvaldības (ATM) reforma. Jācenšas visā ES standartizēt ATM iekārtas.

1.8. Jāpārskata arī FGTB robežas, lai nodrošinātu, ka to forma un apmēri atbilst izveides mērķim. Par FGTB sastāva kritērijiem nevajadzētu uzskatīt ģeogrāfisko tuvumu vai politisko/kultūras piederību, bet gan satiksmes plūsmu, pakalpojumu sniegšanas sinerģiju un potenciālos uzlabojumus sniegmā.

1.9. Tā kā Eiropas tīklam ir prioritāte pār šaurākām valstu interesēm, Komiteja stingri atbalsta ierosināto tīkla pārvaldnieka amata pilnvaru nostiprināšanu.

1.10. Komiteja ņem vērā iniciatīvu atsaistīt ATM papildu pakalpojumus, tādējādi tos atverot lielākai konkurencei. Tā uzskata, ka pirms šādu pasākumu īstenošanas Komisijai būtu steidzami jārīkojas un jāuzdod veikt neatkarīgu novērtējumu par to ietekmi, īpaši sociālajā un nodarbinātības jomā ⁽²⁾.

1.11. Ir svarīgi izvirzīt mērķus, kas uzlabo efektivitāti, taču vienlaikus jāsauglabā darba apstākļu kvalitāte un jāuzlabo aviācijas drošība.

1.12. Gaisa telpas izmantotāji vairāk jāiesaista politikas veidošanā.

2. Ievads

2.1. Eiropas aviācijas nozarei ir būtiska loma Eiropas ekonomikā, jo tā veicina tirdzniecību un tūrismu un sekmē nodarbinātības palielināšanos. Gaisa satiksmes kontrole ir svarīgs faktors aviācijas nozares vērtību ķēdē. Tās mērķis ir nodrošināt ātru, drošu un izmaksu ziņā efektīvu gaisa satiksmes plūsmu, tādējādi samazinot degvielas patēriņu, oglekļa emisijas un lidošanas ilgumu.

2.2. Tomēr Eiropas aeronavigācijas pakalpojumi vēsturiski attīstījās vispirms valstu robežās – katra dalībvalsts izveidoja savu ATM sistēmu, un tā rezultāts bija Eiropas gaisa telpas dārga un neefektīva strukturālā fragmentācija un pastāvīgi netika ņemtas vērā tās izmantotāju – aviosabiedrību un visbeidzot pasažieru, kas par to visu maksā – prasības.

⁽²⁾ Skat. OV C 198, 10.7.2013., 9.–13. lpp. (4.7. punkts).

2.3. Eiropas vienotās gaisa telpas un ar to saistītās Eiropas ATM reformas īstenošana jāpātrina, lai Eiropas gaisa telpas izmantotājiem palīdzētu globālajā sīvas konkurences vidē, kurā aktīvi darbojas arī jaunās aviācijas nozarē spēcīgās ES kaimiņvalstis, piemēram, Ukraina un Turcija⁽³⁾, un veicinātu ekonomikas izaugsmi. Tā kā SES I un SES II tiesību aktu kopumi līdz šim nav snieguši apmierinošus rezultātus, Komisija ierosina rūpīgi pārdomātu vēl vienu tiesību aktu priekšlikumu⁽⁴⁾, lai veicinātu pēc iespējas ātrāku SES īstenošanu. Jaunākais tiesību aktu kopums SES II+ sastāv no to četru regulu pārskatīšanas, ar ko izveidoja Eiropas Vienoto gaisa telpu⁽⁵⁾, un regulas, ar ko izveido Eiropas Aviācijas drošības aģentūru (EASA)⁽⁶⁾, grozījumiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. SES iniciatīvas mērķis ir uzlabot Eiropas gaisa telpas organizācijas un pārvaldības vispārējo efektivitāti.

3.2. Pamatojoties uz šajā paziņojumā⁽⁷⁾ iekļauto analīzi un ar to saistīto ietekmes novērtējumu⁽⁸⁾, Komisija ierosina likumdošanas pasākumu kopumu (SES II+)⁽⁹⁾, lai konsolidētu un, kur iespējams, paātrinātu ATM reformu Eiropā, turpinot uzlabot aeronavigācijas pakalpojumu sniegšanas kvalitāti, efektivitāti, drošību un mazinot to ietekmi uz vidi, kā arī turpinot virzīties uz Eiropas ATM sistēmas konsolidāciju. Eurocontrol Darbības novērtēšanas vienības ziņojumi liecināja, ka šie sistēmas trūkumi un fragmentācija vien 2010. gadā radīja izmaksas vairāk nekā 4 miljardu EUR apmērā, no kurām varētu izvairīties.

3.3. Pirmā problemātiskā joma, kas minēta SES II+ ietekmes novērtējumā, ir efektivitātes un izmaksu efektivitātes trūkums aeronavigācijas pakalpojumu sniegšanā Eiropā. Tā vēl joprojām ir ļoti neefektīva izmaksu un lidojumu efektivitātes, kā arī veiktspējas ziņā. Problēmas apmēri ir skaidri redzami, ja salīdzina ar ASV, kuras gaisa telpa ir apmēram tikpat liela. Amerikas Savienotajās Valstīs gaisa telpu kontrolē viens pakalpojumu sniedzējs salīdzinājumā ar 38 maršruta pakalpojumu sniedzējiem Eiropā. ASV pakalpojumu sniedzējs ar personālu, kas mazāks par 38 %, kontrolē gandrīz par 70 % vairāk lidojumu. Galvenie iemesli šīm efektivitātes un produktivitātes atšķirībām ir ES dalībvalstu nevēlēšanās pietiekami izvērst izmaksu efektivitātes mērķus darbības uzlabošanas shēmas pirmajā pārskata periodā (RP1), pat šo nelielo mērķu nesasniegšana, nepietiekama uzraudzība un izpildes panākšana no uzraudzības iestāžu puses un neproporcionāli liels to palīgdarbinieku skaits, ko nodarbina pakalpojumu sniedzēji.

3.4. Eiropā no visām ATM nodevām 60 % iekasē 5 pakalpojumu sniedzēji⁽¹⁰⁾. Svarīgākais jautājums ir izpētīt, kāpēc šiem lielajiem operatoriem, kuriem ir apjomradīti ietaupījumi, ir divreiz un dažkārt pat četrrēiz lielākas izmaksas par tiem līdzīgiem mazākiem uzņēmumiem. Tas tā ir, neskatoties uz to, ka visas ekonomikas teorijas apgalvo pretējo. Eurocontrol Darbības novērtēšanas vienība lēš, ka kopējā summa, ko veido tiešās un netiešās izmaksas, laika posmā no 2015. gada līdz 2019. gadam pārsniegs 70 miljardus euro.

SES darbības uzlabošanas shēmā ir noteikti ES līmeņa mērķi otrajam pārskata periodam (RP2), un to sasniegšanā atbilstošs ieguldījums jāsniedz ES dalībvalstīm, īstenojot savus plānus; līdz ar to ir skaidrs, ka kopējo ES mērķu izmaksu efektivitātes jomā sasniegšana būs ļoti lielā mērā atkarīga no dalībvalstīm, kas rada vairumu izmaksu, jo tām būs jāpanāk nepieciešamie uzlabojumi. Pirmajā pārskata periodā minētajām dalībvalstīm to sasniegt neizdevās.

⁽³⁾ OV C 198, 10.7.2013., 51.–55. lpp.

⁽⁴⁾ *Idem.*

⁽⁵⁾ COM(2013) 410 final.

⁽⁶⁾ COM(2013) 409 final.

⁽⁷⁾ COM(2013) 408 final.

⁽⁸⁾ SWD(2013) 206 final.

⁽⁹⁾ COM(2013) 409 un 410 final.

⁽¹⁰⁾ Atsaucei skatīt pārskata tabulu "Calculation of 2014 Unit Rates – Adjustments and revenues" ("Aprēķini 2014. gadam par vienības likmēm – korekcijas un ienākumi"), kas iekļauta informatīvā ziņojumā "Initial Estimates of the Route Charges Cost-Bases and Unit Rates" ("Sākotnējie aprēķini par maršruta maksājumiem, izmaksu bāzi un vienības likmēm"), ko publicējusi Eurocontrol paplašinātā komiteja maršruta maksājumu jautājumos, 2013. gada 16. jūlijs (6. lpp.); http://www.eurocontrol.int/sites/default/files/content/documents/route-charges/operation-reports/cer-99-2013-3452-fin_item_2-en.pdf

3.5. Otrā nozīmīgā problēma, kas jārisina, ir sadrumstalota ATM sistēma. Eiropas ATM sistēmu veido 28 valstu iestādes, kas pārrauga vairāk nekā simts aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējus; katru no tām pārrauga atsevišķs valsts regulators, un līdz ar to nav pārsteigums, ka sistēmas, noteikumi un procedūras atšķiras. Ir daudzas papildu izmaksas, jo Eiropā ir ļoti daudzi pakalpojumu sniedzēji – katrs no tiem izlemj par savu kapitālo ieguldījumu programmu, atsevišķi iegādājas un uztur savas sistēmas, kas bieži neatbilst citu aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju sistēmām⁽¹¹⁾. Turklāt stāvokli sarežģī tas, ka pakalpojumu sniedzēji katrs atsevišķi apmāca savu personālu, izveido savas darbības procedūras, un tie sniedz pakalpojumus nelielā gaisa telpā. Kopā ņemot, 38 aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji ik gadus tērē 1 miljardu EUR pamatiekārtām, un neviens šos ieguldījumus nekoordinē, ne arī pārbauda, vai tie sniedz labumu kopējam tīklam.

3.6. SES II+ iniciatīvas mērķis ir uzlabot šādas atsevišķu lēmumu pieņemšanas koordināciju, veicināt, lai tie sniedz lielāku labumu tīklam, un sekmēt sadarbību.

4. Aeronavigācijas pakalpojumu darbības attīstība

4.1. Deviņdesmito gadu beigās Eiropā gaisa satiksmes vadības pakalpojumu jomā bija vērojama liela kavēšanās un neefektivitāte. Kopš tā brīža pagājuši vairāk nekā desmit gadi, taču Eiropas gaisa telpa joprojām ir ļoti sadrumstalota.

4.2. 2011. gadā gaisa satiksmes vadības kopējās tiešās un netiešās izmaksas Eiropā veidoja aptuveni 14 miljardus euro. Tiešās izmaksas vien (ko iekasē kā lietotāju maksu) veido vairāk nekā 20 % no kopējām visefektīvāko aviosabiedrību darbības izmaksām, kurās neietilpst degvielas izmaksas. Atšķirībā no citiem transporta veidiem visas šīs izmaksas sedz izmantotāji, t. i., patērētāji.

4.3. Pēdējos desmit gados produktivitāte (kas izteikta gaisa satiksmes dispečeru stundās) ir palielinājusies aptuveni par 18 %, bet kopējās gaisa satiksmes dispečeru izmaksas ir pieaugušas ātrāk – par gandrīz 40 %. Tomēr dispečeri vēl aizvien ir tikai trešā daļa no kopējā personāla, ko nodarbina aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji; tas liecina par ļoti plašu palīgpersonālu (2011. gadā apmēram 30 000).

5. SES efektivitātes uzlabošana

5.1. Pieredze liecina, ka tām dalībvalstīm, kas ir vai nu vienīgais, vai arī lielākais pakalpojumu sniedzēju īpašnieks, piemīt izteikta tendence koncentrēties uz to, lai no gaisa satiksmes vadības pakalpojumu sistēmām, ko finansē izmantotāji, būtu stabila ieņēmumu plūsma. Tāpēc iespējams, kas tās negribēs atbalstīt fundamentālas pārmaiņas virzībā uz integrētāku gaisa telpas darbību, kas varētu ierobežot pašreizējo maršrutu caur nacionālo gaisa telpu noteikšanu atbilstoši valstu/ aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju vēlmēm, lai, iespējams, radītu ienākumus.

5.2. Piemērojot saskaņotāku tīkla pieeju maršrutu plānošanai, apmēram par 10 minūtēm varētu samazināt vidējo ilgumu lidojumiem caur Eiropas gaisa telpu, samazināt degvielas patēriņu un ar to saistītās oglekļa emisijas. Lai arī pašreizējai neefektivitātei nav uzskatāmas negatīvas ietekmes uz aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējiem vai valstīm, izmaksas gultas uz aviolīniju klientiem un to segšana nenovēršami tiek novirzīta uz patērētājiem.

5.3. Saskaņā ar pašreizējo sistēmu Vienotās gaisa telpas komitejā (SSC) valstis ir tās, kas pieņem galīgo lēmumu attiecībā uz mērķiem, darbības plānu pieņemšanu un korektīvo pasākumu atbalstīšanu gadījumā, ja mērķus sasniegt neizdodas. Kā EESK norādīja iepriekšējā atzinumā⁽¹²⁾, izmantotājiem un ANSP vajadzētu būt iespējai nepieciešamības gadījumā kā novērotājiem piedalīties SSC sanāksmēs. Komiteja atzīst, ka Komisija ir centusies uzlabot apspriešanos ar SES nevalstiskajām ieinteresētajām personām, izveidojot atsevišķu Nozares konsultatīvo struktūru⁽¹³⁾, bet uzskata, ka efektīvai SES īstenošanai ir nepieciešams produktīvs dialogs starp visām ieinteresētajām personām un valstīm un to plaša līdzdalība.

⁽¹¹⁾ Skatīt Eurocontrol ziņojumu "U.S./Europe Comparison of ATM-Related Operational Performance", 2010.

⁽¹²⁾ OV C 198, 10.7.2013., 9. lpp.

⁽¹³⁾ Nozares konsultatīvās struktūras pirmā sanāksme bija 2004. gadā. Komisija tīmekļa vietnē norāda, ka šī struktūra sniedz "iespēju visiem nozares dalībniekiem paust viedokli Eiropas Komisijai, kādas cerības viņi saista ar Eiropas vienoto gaisa telpu, un paust viedokli par iespējām un laika grafikiem. Komisija vēlas izmantot Nozares konsultatīvās struktūras viedokli ne tikai likumdošanas iniciatīvu vadlīniju izstrādei, bet arī standartizācijai, pētniecībai un saviem ieguldījumiem infrastruktūrā". (http://ec.europa.eu/transport/modes/air/single_european_sky/consultation_body_en.htm)

5.4. Jaunajā tiesību aktu paketē Komisija ierosina stiprināt kontroles un sankciju mehānismus. Tā kā Komisija uzrauga un tai ir galīgā atbildība par darbības uzlabošanas shēmu, EESK stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu noteikt, ka darbības izvērtēšanas iestādes locekļus tieši ieceļ Komisija, lai nodrošinātu neatkarību.

6. Īpašas piezīmes

6.1. Vislabākais regulētājs ir konkurence, bet galveno ATM pakalpojumu sniegšanā tās vispār nav. Reālā situācija ir tāda, ka nebūtu iespējams apsvērt konkurences ieviešanu visu ATM pakalpojumu sniegšanā īsā vai vidējā termiņā. Komisijas veiktajā analizē skaidri iezīmējas, ka gaisa satiksmes vadības pamatpakalpojumi ir dabiski monopoli, vismaz ciktāl ir runa par pašreiz izmantotajām tehnoloģijām. Konkurences neesamības apstākļos ir vēl būtiskāk nodrošināt stingru un efektīvu ekonomisko regulējumu, kas attiecībā uz šādiem pakalpojumu sniegšanas monopoliem kalpotu par konkurences aizvietošanu. Tāpēc EESK atbalsta no SES II+ regulas netieši izrietošo priekšlikumu, ka Eiropā ATM efektīvu ekonomisko regulējumu nodrošinātu Komisija.

6.2. Pirmā, 2004. gadā pieņemtā SES tiesību aktu kopuma mērķis bija ieviest tirgus mehānismus atbalsta pakalpojumu sniegšanai, kas tādējādi uzlabotu šādu pakalpojumu efektivitāti. Neraugoties uz to, ka divos gadījumos, kad šādi pasākumi tika īstenoti – Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē –, rezultāti bija pozitīvi (viens ANSP aplēsa, ka ietaupījumi atbilda aptuveni 50 % salīdzinājumā ar atbalsta pakalpojumu iekšēju sniegšanu), praksē sasniegtie rezultāti nav lieli.

6.3. Tas praktiski būtu iespējams attiecībā uz tādiem atbalsta pakalpojumiem kā meteoroloģijas, aeronavigācijas informācijas, sakaru, navigācijas vai novērošanas pakalpojumi. Gan ATM sektorā, gan ārpus tā ir daudz uzņēmumu, kuri varētu piedāvāt šādus pakalpojumus. Šo pakalpojumu sniegšanu varētu uzticēt vairākiem pakalpojumu sniedzējiem, lai tādējādi optimizētu konkurenci, vai arī to varētu piešķirt vienam sniedzējam vai pakalpojumu sniedzēju grupai, kuri, savukārt, varētu atbalstīt vairākus pamatpakalpojumu sniedzējus, – to nesen ierosināja Eurocontrol savā “centralizēto pakalpojumu” jēdziena analizē.

6.4. Komisija uzskata, ka ir jāievieš tirgus mehānismi, lai palielinātu atbalsta pakalpojumu sniegšanas efektivitāti. Šajā tiesību aktu paketē tā ierosina turpināt aizsāktos centienus – nodalīt vairākus no iepriekš minētajiem atbalsta pakalpojumiem un atvērt šādu pakalpojumu tirgu. Vairumu jomu, kas ierosinātas sākotnējā iespējamo centralizēto pakalpojumu sarakstā, ko ierosinājis Eurocontrol un kas attiecas uz datu pārvaldību, varētu nodrošināt dalībnieki, kas darbojas ārpus ATM sistēmas. Tāpēc būtu jāapsver iespēja uz konkursiem uzaicināt ne tikai pastāvošos ANSP, bet arī citus ANSP, lai ieviestu konkurences elementu, proti, konkursus ar lielāku konkurenci.

6.5. Daudzas no grūtībām SES īstenošanā ir saistītas ar Nacionālo uzraudzības iestāžu (NSA) grūtībām – nepietiekami līdzekļi, tehnisko zināšanu trūkums un nepietiekama neatkarība no valdībām un ANSP. Ja šos trūkumus nenovērsīs, tie būtiski apdraudēs SES īstenošanu. Nacionālo uzraudzības iestāžu lielais skaits Eiropā kontrastē ar ASV, kur it tikai viena regulējošā iestāde. ES regulējums par ATM – iespējams, FGTB līmenī – uzlabotu SES saskaņotību un noteikumu ieviešanu un palīdzētu samazināt uzraudzības izmaksas, kas gulstas uz izmantotajiem un, galu galā, uz patērētājiem.

7. Novērst Eiropas ATM sistēmas fragmentāciju

7.1. Funkcionālo gaisa telpas bloku pārskatīšanas mērķis ir novērst gaisa telpas fragmentāciju, iedibinot sadarbību starp aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējiem, optimizējot gaisa telpas organizāciju un izmantojumu un maršrutu plānošanu lielākos apgabalos, līdz ar to ar apjomradītiem ietaupījumiem veicināt vispārēju sinerģiju.

7.2. Lai arī dalībvalstis un to ANSP ir ieguldījušas lielu darbu FGTB izveidē, sasniegtie rezultāti tomēr nav iepriecinoši. Neraugoties uz to, ka tika izziņota deviņu FGTB izveide, neviens no tiem, patiesībā, pilnībā nedarbojas, un, šķiet, ka lielākā daļa no tiem ir izveidoti, lai izpildītu formālās prasības, nevis lai veidotu sinerģiju vai apjomradītus ietaupījumus.

7.3. Reāli funkcionējošu FGTB izveidei – salīdzinājumā ar FGTB formālu izveidi – nereti likti šķēršļi. To cēlonis bija bažas par to, ka varētu samazināties ieņēmumu plūsma no aeronavigācijas pakalpojumu maksājumiem (dažos gadījumos pat par 30 %), ja šos FGTB patiešām īsteno un ja šos pakalpojumus patiešām racionalizēs, piemēram, saīsinot maršrutus. Vēl viens problemātisks jautājums, kas dalībvalstīm šajā sakarā bija jārisina, ir pretestība no personāla puses, kurš iestājas pret pašreizējā personāla skaita samazināšanu. Lai arī šī nedrošība ir saprotama, tai nav pamata. Efektīvāka gaisa satiksmes pārvaldība, izveidojot Eiropas vienoto gaisa telpu, nav tikai tukši vārdi – ātri attīstīsies tehnoloģijas un Eiropā būs labāki apstākļi gaisa satiksmes pastāvīgam pieaugumam, tiks nodrošinātas darba vietas un dispečeriem būs lielāka atbildība, viņiem vairāk uzticot vadības uzdevumu un lielāku atbildību par uzraudzību.

7.4. Turklāt, lai aizsargātu pastāvošos monopolus, nereti ir piesauktas arī nacionālās suverenitātes problēmas, aizbaidinoties ar militārās infrastruktūras, militāro mērķu un darbību aizsardzību Eiropas gaisa telpā. Lai arī Eiropas vienotās gaisa telpas sistēmā ir pamatoti aizsargāt reālās militārās vajadzības, šīs patiesās vajadzības un nacionālo interešu nepamatotu aizsardzību nošķirt nereti ir bijis grūti. Piemēri par gaisa telpas nodošanu pastāv, un tie nav izraisījuši patiesas suverenitātes problēmas.

Aviācijas jomā nozīmīgas lidostas ir sekmīgi privatizētas, un to īpašnieki ir arī no citām valstīm. Pēc būtības ATM ir infrastruktūras pakalpojums, un Eiropā ir daudzi piemēri, kad ir jau notikusi vai tiek plānota enerģētikas jomas nozīmīgu infrastruktūras pakalpojumu pārrobežu privatizācija, ieskaitot tādas jūtīgas jomas kā kodolenerģijas ražošana, telekomunikācijas, ūdens pārvaldība u. c. Viens daļēji privatizēts Eiropas ANSP daļēji pieder ārzemju īpašniekiem.

7.5. EESK atzīmē Komisijas nodomu turpināt izskatīt pārkāpumu lietas pret dalībvalstīm saistībā ar FGTB, jo īpaši tajos gadījumos, kad arī turpmākajos mēnešos nebūs manāms īsts progress reformas īstenošanā. Lai arī koordinēta SES īstenošana visās dalībvalstīs Komisijas vadībā neapšaubāmi būtu pats labākais variants, pārkāpumu procedūras noteikti jāizmanto kā pēdējā iespēja, lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu. Komiteja atbalsta arī to, ka Komisija saglabā savu apņemšanos panākt, lai šie bloki veidotu tādas organizācijas modeļus, kas būtu piemēroti integrētākai funkcionālajai gaisa telpai.

7.6. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu šajā tiesību aktu paketē pilnveidot FGTB jēdzienu tā, lai tas būtu vairāk orientēts uz darbības rezultātiem, kļūtu par elastīgu ANSP instrumentu, kas balstīts uz nozares partnerībām, un būtu piemērots SES darbības shēmas mērķu sasniegšanai.

8. Eurocontrol loma

8.1. Eurocontrol turpina ieņemt nozīmīgu lomu SES īstenošanā. Eurocontrol sākotnēji tika izveidota, lai nodrošinātu kolektīvas gaisa satiksmes vadības sistēmu sešās Eiropas valstīs, un pamazām gadu gaitā uzņēmās arvien lielāku uzdevumu klāstu. Ar vienotās gaisa telpas izveidi Eurocontrol vajadzēs atkal koncentrēties uz savu galveno funkciju, t.i., pakalpojumu sniegšanas koordinēšanu.

8.2. Cenšoties sekmīgāk koordinēt savas darbības, ES un Eurocontrol 2012. gadā parakstīja augsta līmeņa vienošanos⁽¹⁴⁾, kurā atzīts ieguldījums, ko Eurocontrol var sniegt efektīvas Eiropas ATM sistēmas izveidē, palīdzot Komisijai, kas ir vienīgais Eiropas Savienības nozīmētais ATM regulators. Šajā sakarā Eurocontrol turpinās atbalstīt Komisiju un EASA attiecīgo noteikumu un normatīvo aktu izstrādē.

8.3. Daudz kas jau ir paveikts, un 2013. gadā sākās Eurocontrol reformu procesa noslēguma posms. Eurocontrol joprojām ir starpvaldību organizācija, kuras statūti un lēmumu pieņemšanas struktūras (tādas kā pagaidu padome) vēl neatspoguļo neseno reformu iznākumu. Komisija atbalsta aizsākto Eurocontrol reformu, kurā galvenā vērība būs veltīta Eiropas ATM tīkla pārvaldībai un darbībai. Īpašo šīs funkcijas nozīmi ES jau ir atzinusi, piešķirdama Eurocontrol pilnvaras pildīt tīkla pārvaldnieka funkcijas, kas tika izveidotas ar SES tiesību aktiem. Šī attīstība būtu jāveicina, pilnībā ievērojot SES tiesisko regulējumu un SESAR izvēršanu. Turklāt tas praksē nebūs iespējams bez izmaiņām šīs organizācijas pārvaldībā, kas vajadzīgas, lai izveidotu vidi, kurā lielāka loma ir nozares uzņēmumiem.

8.4. Tā kā darbības uzlabošanas shēma ir būtiska SES izveidē, atbildība par ES dalībvalstīs notiekošās satiksmes un vienības likmes prognozēm, par kurām bija atbildīga Eurocontrol paplašinātā komiteja, jānodod darbības izvērtēšanas iestādei, kam šie jautājumi ir jāanalizē Komisijas uzdevumā. Tā kā paplašinātā komiteja ziņo Eurocontrol pagaidu padomei, tādējādi ES dalībvalstīm, ierosinājums pārskatu par ES dalībvalstīs notiekošās satiksmes un vienības likmes prognozēm nodot darbības izvērtēšanas iestādei būtu loģiskāks, ņemot vērā darbības uzlabošanas shēmu, un atbilstu ierosinātajai Komisijas lomai, proti, Eiropas ekonomiskajam regulatoram, kas pārvalda ATM. Satiksmes un vienības likmes prognožu pārskatīšanu (kas arī ietilpst SES darbības uzlabošanas shēmā) valstīs, kas ir Eurocontrol locekļi, bet nav ES dalībvalstis, arī turpmāk jāveic paplašinātajai komitejai.

8.5. Komisija ir nozīmējusi Eurocontrol par tīkla pārvaldnieku, kas darbosies Tīkla pārvaldības padomes uzraudzībā. Tīkla pārvaldnieka funkcija jau apliecina savu lietderību.

⁽¹⁴⁾ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st13/st13792.en12.pdf>.

8.6. Nozaru partnerības, lai uzlabotu pakalpojumu sniegšanu, ir jāuzskata par mērķi, kas saskanētu arī ar gaidāmo *Eurocontrol* reformu. Tādējādi aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji un gaisa telpas izmantotāji līdzdarbotos tīkla pārvaldnieka funkciju izpildē atbilstoši kopuzņēmuma modelim. Ievērojot šo modeli, tiek nodrošināta nošķiršana no regulatīvajām struktūrām, jo tīkla pārvaldnieks vairs nepilda tādas starpvaldību organizācijas lomu, kas uzrauga valstu gaisa telpas bloku mijiedarbību; tā uzdevums ir aeronavigācijas pakalpojumu racionālāka koordinācija, kas orientēta uz to, lai izveidotu tādu efektīvāku Eiropas gaisa telpu ar zemākām izmaksām, kurai pelnīti atbilstu nosaukums “Eiropas vienotā gaisa telpa”.

8.7. EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu šajā tiesību aktu kopumā pastiprināt tīkla pārvaldnieka lomu, pamatojoties uz tādu pārvaldības racionalizāciju, kas nozarei (ANSP, gaisa telpas izmantotājiem un lidostām) piešķirtu nozīmīgāku lomu.

9. Eiropas Aviācijas drošības aģentūras (EASA) funkcijas ATM sistēmā

9.1. Kopš 2002. gada EASA ir bijusi centrālā loma ES aviācijas drošības politikā, kuras mērķis ir gan sasniegt augstu un vienādu drošības līmeni, gan sekmēt tādu tradicionālu ES mērķu sasniegšanu kā vienlīdzīgi konkurences nosacījumi, tiesības brīvi pārvietoties, vides aizsardzība, izvairīšanās no tiesību aktu pārkāpšanās, ICAO ⁽¹⁵⁾ noteikumu ieviešanas veicināšana u. c.

9.2. Tiesību aktu kopumā noteikts, ka Komisija ierosinās izmaiņas, lai novērstu pārkāpšanos, kad būs izstrādāti attiecīgie EASA noteikumi.

9.3. ATM atšķirās ar to, ka tika nošķirti “drošības” un “ar drošību nesaistīti” noteikumi, ņemot vērā, ka *Eurocontrol* bija svarīga loma ar drošību nesaistīto jautājumu jomā.

9.4. Tā kā SESAR projekts tuvojās praktiskās izmantošanas posmam, dažādu tehnisko noteikumu saskaņošanas problēma var saasināties, jo regulatīvajai sistēmai ir jāstimulē vai jānosaka par obligātām visas ar to saistītās tehnoloģijas un jēdzieni. Mums ir jāvirzās uz vienotu regulatīvo stratēģiju, normatīvo struktūru un konsultāciju sistēmu EASA pārvaldībā.

9.5. Komisija ierosina šo tiesību aktu kopumu, lai novērstu SES un EASA noteikumu pārkāpšanos un panāktu saskaņotu darba dalījumu starp dažādām iestādēm. Komisijai tālab būtu jākoncentrējas uz svarīgākajiem ekonomiskā regulējuma jautājumiem, kamēr EASA nodrošina koordinētu visu tehnisko noteikumu izstrādi un pārraudzību, pamatojoties uz *Eurocontrol* pieredzi.

10. Sociālais dialogs

10.1. Steidzami jāveido sociālais dialogs ar visām ieinteresētajām personām aviācijas nozares vērtību ķēdē, kā norādīts nesenajā EESK izpētes atzinumā par SES II+ ⁽¹⁶⁾. Tas ir būtiski SES īstenošanai.

10.2. Šajā sakarā būtu jāizstrādā ES mēroga standarti, lai gaisa satiksmes jomā aizsargātu darbavietas un nodrošinātu kvalitāti. Tāpēc būtiska nozīme ir Eiropas vienotās gaisa telpas 5. pilāram, kas var palīdzēt pienācīgi ņemt vērā problēmas saistībā ar nodarbinātību, darba ņēmēju mobilitāti, izmaiņām personāla vadībā un tālākajā izglītībā. Tādēļ jāstiprina sociālais dialogs, – tam ne tikai jāaptver gaisa satiksmes pārvaldības joma, bet jāiekļauj arī sociālie partneri no citām jomām ārpus aeronavigācijas pakalpojumiem, jāuzsāk diskusijas par sociālo ietekmi uz darba ņēmējiem, kas strādā aeronavigācijas pakalpojumu jomā, aviācijas uzņēmumos un lidostās, un jāapspriež jautājums, kā būtu iespējams nodrošināt darba vietas aviācijas nozarē kopumā.

Briselē, 2013. gada 11. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽¹⁵⁾ Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija.

⁽¹⁶⁾ OV C 198, 10.7.2013., 9. lpp.

